

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

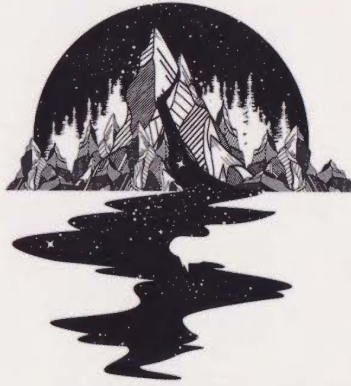
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

VIRGINIA M. AXLINE

Oyun Terapisi kitabının yazarından

BENLİĞİNİ ARAYAN ÇOCUK

Benliğini Arayan Çocuk yazıldığı tarihten bu yana güncelliğini ve etkisini yitirmeyen, benzerleri arasından orijinallliği ve içtenliğiyle sıyrılan önemli bir mesleki ve edebi çalışma. Zekâ geriliği olduğu düşünülen, içine kapanık ve iletişim kuramayan Dibs'in, oyun terapisiyle yeteneklerini adım adım nasıl keşfettiğini, benliğini ararken ortaya çıkan samimi duygularıyla nasıl baş ettiğini, sürece bizzat dahil olduğunuzu hissederek okuyacaksınız.

Bir anne baba gerçekten istemedikleri halde dünyaya bir çocuk getirirler mi? Peki, o çocuk ana rahmine düştüğü anda bunu hissedebilir mi? Böyle bir aile ortamında bir çocuğun sığınabileceği, kendi iç dünyasından daha güvenli bir yer var mıdır? Gerçek terapi kayıtlarından derlenerek yazılmış olan bu kitap, çocukları tanımak, anlamak ve onlara nasıl yaklaşmak gerektiği konusunda hayatınızda yeni ve çok insani bir pencere açacak.

Anne babalar, öğretmenler, öğrenciler ve çocukların eşsiz iç dünyalarını merak eden herkes için bir başucu kitabı olacağını düşündüğümüz *Benliğini Arayan Çocuk*, bir çocuk psikolojisi uzmanı eliyle yenilenen Türkçe çevirisiyle sizlerle...

"Bence tüm çocukların tırmanmak için kendi tepeleri olmalı. Ve bence tüm çocukların gökyüzünde sadece kendilerine ait bir yıldızları olmalı. Ve bence tüm çocukların kendilerine ait bir ağaçları da olmalı. Bence böyle olmalı..."

ISBN 978-605-2221-42-6

9 786052 221426

₺20.00

 / panamayayinevi

 / panamayayincilik

 / panamayayincilik

www.panamayayincilik.com

BENLİĞİNİ ARAYAN ÇOCUK

VIRGINIA M. AXLINE

BENLİĞİNİ ARAYAN ÇOCUK

Virginia M. Axline

Panama Yayın No: 395

ISBN: 978-605-2221-42-6

Kitabın Orjinal Adı

Dibs in Search of Self

Çeviren

Misli Baydoğan

Genel Yayın Yönetmeni

Caner Vural

Kapak Tasarımı

Leyla Çelik

Birinci Baskı: Ekim 2018

Baskı-Cilt: Ayrıntı Matbaası

Sertifika No: 13987

Yayıncı Sertifika No: 18439

Copyright © 1964, Virginia M. Axline

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Panama Yayıncılık'a aittir.

Yayınevinden izin almaksızın kısmen ya da tamamen

alıntı yapılamaz, kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Panama Yayıncılık

Yüksel Caddesi 7A/7

Kızılay-ANKARA

Tel-Fax: (0.312) 432 14 89

www.panamayayincilik.com

info@panamayayincilik.com

Depo

Libya Caddesi 25/B

Küçükesat-ANKARA

BENLİĞİNİ
ARAYAN
ÇOCUK

VIRGINIA M. AXLINE

Benliğini Arayan Çocuk, terapi sayesinde kimlik savaşından başarıyla çıkan küçük bir çocuğun hikâyesini anlatmaktadır. *Benliğini Arayan Çocuk*, çocuklarla çalışan veya çalışmayı düşünen herkes için faydalı ve derinlikli bir deneyimi gözler önüne sermektedir.

Virginia M. Axline, adının aynı teknikle birlikte anılmasını sağlayan *Oyun Terapisi* kitabının yazarıdır. Axline, *Benliğini Arayan Çocuk*'ta, okuru gerçek hayattan alınmış son derece etkileyici bir süreçle tanış eder: Ebeveynleri tarafından zihinsel engelli olduğu sanılan, içine kapanmış beş yaşındaki bir erkek çocuğu oyun terapisi ile zekâsını kullanmayı ve duygularını ifade etmeyi öğrenmiştir. Dibs, sonradan anlaşılacağı üzere, esasında çok parlak bir çocuktur ve büyük bir kısmı gerçek teyp kayıtlarından alınmış olan bu tedavi süreci, çocuğun kişiliğini ortaya çıkarmıştır. Kitap, okuru yoğun bir şefkat ve hayranlık duygusuyla baş başa bırakmaktadır.

Annem Helen Grace Axline'in anısına

SUNUŞ

Bu kitap, başlangıçta ciddi davranış sorunları olduğu gözlenen bir çocukta güçlü ve sağlıklı bir kişiliğin ortaya çıkışının hikâyesidir.

Hikâyenin başında Dibs, yaklaşık iki yıldır okula gitmektedir. Hiç konuşamamaktadır. Bazı sabahlar diğer çocukların ve öğretmenin ilgisini çekmeyecek şekilde sadece sessizce yerinde oturur ve hiç kıpırdamaz ya da sınıfın içinde rastgele emekler. Kimi zamansa saldırganca öfke nöbetlerine tutulur. Öğretmenlerinin, okul psikoloğunun ve okulda görevli pedyatristin onunla ilgili olarak kafaları hayli karışıktır. Çocukta acaba zekâ geriliği mi vardır? Dibs ciddi bir psikolojik bozukluğa mı sahiptir? Doğum esnasında beyin hasarı mı meydana gelmiştir? Bu soruların cevabını kimse bilmemektedir.

Kitapta, zihinsel geriliği olduğu düşünülen küçük bir insanın, yazar tarafından isabetli bir şekilde “benliğin arınışı” olarak adlandırılan, iyileşme yolculuğu hikâyelendiriliyor. Hikâyenin sonunda, Dr Axline’in ustaca uyguladığı klinik yardımı sayesinde, çocuğun parlak ve yeterli bir kişi, gerçek bir lider haline gelişine tanık oluyoruz.

Yazar, psikoloji çevrelerinde, çocuklarla Oyun Terapisi Tekniği’nin teori ve uygulamalarına yaptığı katkılarla ünlüdür. *Oyun Terapisi: Çocukluğun İçsel Dinamikleri* adlı kitabı yaygın kabul görmüş ve övgüye mazhar olmuştur.

Benliğini Arayan Çocuk, genel okur kitlesi için de ilginç ve heyecan verici bir kitap olarak karşılanacaktır. Çocuklarının zihinsel gelişim aşamalarını merak eden tüm ebeveynler tarafından yararlanılacak ve zevkle okunacaktır. Ayrıca çocukluk ile normal ve anormal zihinsel yaşamın doğası üzerine eğitim alan öğrenciler de bu kitaptan istifade edeceklerdir.

Kitapta anlatılan çocuk, aslında ilk bakışta son derece sıra dışı bir örnek gibi görünüyor ancak psikoloji ve psikiyatri öğrencileri gayet iyi bilirler ki normal ve tipik zihinsel süreçler ile sağlıklı zihinsel gelişime ilişkin pek çok yeni bilgi, atipik bireylerdeki farklı ve aşırı davranış biçimlerine ilişkin gözlemlerden elde edilmiştir. Ayrıca modern psikoloji tek denekli vakaların analizine çok şey borçludur. Bu konuda Freud'un ve Morton Price'ın erken dönem çalışmaları hatırlanacaktır.

Yaşadığımız bu kalabalık teknoloji çağının önemli sorunlarından birisinin kişilik ve davranıştaki kalıcı değişikliklere yol açan tekniklerin doğru anlaşılması olduğuna kuşku yoktur. *Benliğini Arayan Çocuk*, bir zihinsel örgütlenme ve davranış değişimi çalışması olarak, bu bağlamda önemlidir. Kitabı anlayarak okuyan hiç kimse insanın psikolojik büyümesinin, okul başarısının ya da karmaşık herhangi bir beceri kazanımının yalnızca düz tekrarlarla veya basit tepki örüntülerinin pekiştirilmesiyle gerçekleşebileceğini bir daha asla düşünmeyecektir.

Kitapta vurgulanan bir diğer yeni fikir de sorunlu bir çocuğun derinlemesine ve etkili olarak iyileşmesinin, çocuğun ebeveynlerinin de zihinsel olarak onarılmasını sağlamasıdır. Bu, sorunlu bir çocuğun iyileşmesinin en iyi yolunun, ebeveynlerinin klinik olarak başarıyla tedavisi

edilmesi olduğuna dair yaygın kabul gören görüşün, sıra dışı bir ters çevirmesidir.

Tüm bunlar bir yana, *Benliğini Arayan Çocuk*, iyi bir okumalıktır. Benim için birinci sınıf bir dedektif hikâyesi kadar da heyecanlı!

LEONARD CARMICHAEL
Washington, D.C.

ÖN SÖZ

Bu kitap, psikoterapi sürecinde kişiliğini arayan bir çocuğun hikâyesini anlatmaktadır. Dibs adındaki küçük bir erkek çocuğun gerçek yaşamından alınmıştır. Küçük Dibs, yaşamın zorluklarıyla karşılaştıkça, benliğini fark etmeye başlamış; benliğini ve zekâsını keşfettikçe kendisini kimi zaman şaşıracağı kimi zaman da sevineceği bir yolculukta bulmuştur.

Dibs, büyümenin karmaşık bir iş olduğunu, hayatın içerisinde saklı hediyeleri elde edebilmenin güçlüğünü ve umudun bir gün ışığı, hüznünse ani bastıran bir yağmur gibi olduğunu, derinden hissederek öğrenen bir çocuktur. Kendini güvende hissetmenin tek yolunun dışarıdaki dünyadan geçmediğini, aksine, aradığı o sabit zeminin çok derinlerde de olsa kendi benliğinde var olduğunu, yavaş ve ürkek adımlarla keşfetmiştir.

Dibs'in konuştuğu dil pek çoğumuza kendi yeterliliğimizi sorgulatacak türdendir ve Dibs bu dünyada bir adının ve yerinin olduğunu ona hissettirecek bir benliğin eksikliğini duymaktadır. Tam da bu nedenle onun hikâyesi aslında herkesin hikâyesidir. Dibs, gelişen kişiliği, oyun terapisi odasında, evde ve okulda yaşadıklarıyla, onu tanıma ayrıcalığına sahip olan herkesin hayatına temas etmiş ve bizleri de kendisiyle birlikte gelişmeye teşvik etmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Öğle tatiliydi ve eve gitme zamanı gelmişti. Çocuklar paltolarıyla şapkalarını almak için her zamanki gibi yarışarak ortalıkta koşturuyorlardı. Dibs hariç. O, sınıfın bir köşesinde başı yerde ve kolları göğsünde sıkıca kavuşmuş bir halde çömelmiş, eve gitmesi gerektiğinden haberi yokmuş gibi öylece duruyordu. Öğretmenleri önce bu duruma aldırmadılar. Ne de olsa Dibs, eve gitme zamanı geldiğinde hep böyle davranırdı. Bayan Jane ve Hedda, diğer çocukların giyinmelerine yardım ettiler. Bir gözleri ise her zamanki gibi belli etmeden Dibs'in üzerindeydi.

Annesi gelen her çocuk birer birer okuldan ayrıldı. Dibs ile baş başa kaldıklarında, öğretmenleri önce birbirlerine sonra da duvarın dibinde iyice büzüşmüş olan Dibs'e baktılar. Bayan Jane iş arkadaşına, "Senin sıran" deyip sessizce sınıftan çıktı.

Hedda sabırla, "Hadi bakalım Dibs, eve gitme zamanı, yemek zamanı geldi," dedi. Dibs yerinden kıpırdamadı. Gergin ve kararlı bir şekilde karşı koyuyordu. Hedda "Paltonu giymene yardım edeyim," diyerek çocuğa yavaşça sokuldu. Çocuk ona bakmıyordu. Başı kucağına gömülmüş halde, duvara yaslanmıştı.

"Lütfen Dibs, annen neredeyse gelir." Annesi hep geç kalırdı. Öğretmenler o geldiğinde giyinme savaşı bitmiş ve kendisiyle birlikte sakince gitmeye hazır bir çocuk bulmak

için annenin özellikle geç geliyor olabileceğini düşünüyorlardı.

Hedda, şimdi Dibs'e biraz daha yaklaşmıştı. Ona doğru eğilip omzuna dokundu. Nazikçe "Hadi gel Dibs," dedi. "Gitme zamanı olduğunu biliyorsun."

Dibs, küçük bir vahşi hayvan gibi atıldı ve küçük yumruklarını ona doğru savurarak, kadını tırmalamaya, ısırmağa başladı. Çığlık çığlığaydı. "Eve gitmek yok! Eve gitmek yok! Eve gitmek yok!" Her gün aynı sahne yaşanıyordu.

"İstemediğini biliyorum," dedi Hedda, "ama yemek yemek için eve gitmen gerekiyor. Büyüyüp, koca bir adam olmayı istemiyor musun yoksa?"

Dibs birden sakinleşti. Hedda'ya saldırmayı bıraktı. Onun kollarını paltosuna geçirmesine ve düğmelerini iliklemesine izin verdi.

"Yarın yine geleceksin" dedi Hedda.

Annesi geldiğinde, Dibs yüzünde boş bir ifade ve yanaklarında gözyaşı izleriyle gitti.

Bazı günler bu savaş daha uzun sürerdi ve annesi geldiğinde hâlâ bitmemiş olurdu. Böyle zamanlarda annesi Dibs'i alması için şoförünü gönderirdi. Adam uzun boylu ve iri yarıydı. İçeri girer, Dibs'i kucağına alır ve kimseyle konuşmadan çocuğu arabaya götürürdü. Bazen Dibs arabaya gidene kadar çığlıklar atar ve adamı yumruklardı. Bazen de tıpkı o günkü gibi aniden sakinleşir, yenilgiyi kabullenmiş bir ifadeyle götürülmeye razı olurdu. Şoför Dibs'in debelenip çığlık atmasına ya da susup sakin durmasına aldırmazdı.

Dibs, bu özel anaokuluna başlayalı neredeyse iki yıl olmuştu. Öğretmenler onunla bir ilişki kurabilmek ve on-

dan bir tepki alabilmek için ellerinden geleni yapmışlardı. Ancak bu, her seferinde baştan başlayan ve bitmek bilmeyen bir mücadele gibiydi. Dibs, insanları uzağında tutmaya çok kararlı görünüyordu. En azından Hedda böyle düşünüyordu. Yine de çocuğun okulda bir miktar ilerleme kaydettiği söylenebilirdi. Örneğin ilk zamanlarda hiç konuşmaz ve sandalyesinden bir an olsun kalkmazdı. Tüm sabah boyunca oturduğu sandalyede hareketsiz ve dilini yutmuş gibi beklerdi. Haftalar sonra sandalyesinden kalkmaya, odanın içinde emeklemeye ve ilgisini çeken bazı nesnelere bakmaya başladı. Ancak hâlâ birisi ona yaklaşmak istediğinde yerde top gibi oluyor ve hareket etmeden öylece kalıyordu. Kimseyle doğrudan göz teması kurmuyordu. Kendisiyle konuşulduğunda asla cevap vermiyordu.

Dibs'in okula devam durumu mükemmeldi. Annesi onu her gün arabasıyla okula bırakıyordu. Bazen yüzü asık ve sessiz bir şekilde kendisi onu elinden tutup içeri getiriyor, bazen de şoförü çocuğu kucaklayıp okul kapısından içeriye bırakıyordu. Dibs okula gelirken hiç çığlık atmaz ya da ağlamazdı. Binadan içeriye bırakıldığında ise olduğu yerde mırıldanarak birilerinin gelip onu alması ve sınıfına götürmesi için öylece beklerdi. Üzerinde paltosu varsa, çıkarmak için hiçbir harekette bulunmazdı. Öğretmenlerden birisinin onu karşılaması ve paltosunu çıkarması gerekiyordu. Sonrasında kendi kendine kalıyordu. Diğer çocuklar kısa sürede grup faaliyetlerine veya bireysel görevlerine başlayabiliyorlardı. Dibs ise zamanını sınıfın köşelerinde emekleyerek, masaların altına veya piyanonun arkasına saklanarak, saatlerce kitaplara bakarak geçiriyordu.

Dibs'in davranışlarında öğretmenlerin onunla ilgili bir yargıda bulunmalarını zorlaştıran ve bu yüzden de onu

kendi haline bırakmalarına neden olan bir başkalık vardı. Davranışları tutarsızdı. Bir an ağır zekâ geriliği olan bir çocuk gibi davranıyorsa, başka bir zaman ona söyleneni üstün zekâlı olduğunu düşündürecek kadar hızlı ve sakince yerine getirebiliyordu. Eğer birisinin onu izlediğini fark ederse hemen kabuğuna çekiliyordu. Çoğunlukla duvar diplerinde emekliyor, masaların altına sınıyor, ileri geri sallanıyor, elinin kenarını ısırtıyor, başparmağını emiyor ve öğretmeni veya çocuklardan birisi onu bir faaliyete dahil etmeye çalıştığında yattığı yere iyice yapışıyor. Ona soğuk ve yabancı gelen bir dünyada, yapayalnız kalmış bir çocuk gibi görünüyordu.

Eve gitme zamanı geldiğinde veya istemediği bir işi yapmaya zorlandığında kimi zaman kendini kaybediyordu. Öğretmenleri onu her çalışmada gruba katılması için çağırma, ancak gerçekten gerekmedikçe herhangi bir faaliyet için zorlamama kararı almışlardı. Ona kitaplar, oyuncaklar, yapbozlar ve ilgisini çekebilecek başka malzemeler gösteriyorlardı. Dibs doğrudan doğruya kimsenin elinden bir şey almıyordu. Eğer nesne masanın üzerine veya yerde ona yakın bir yere konmuşsa, sonradan uzanıp alıyor ve dikkatlice inceliyordu. Kitapları ise asla geri çevirmiyordu. Sayfaları incelerken, Hedda sık sık onun okumayı bilip bilmediğinden şüphelenirdi.

Bazen öğretmeni, Dibs yerde yüz üstü yatarken yanına oturur ve ona bir hikâye okur ya da bir şeyler anlatırdı. Dibs böyle anlarda olduğu yerde kalır ancak yine de başını kaldırıp öğretmenine bakmaz, anlatılanlarla ilgileniyor-muş gibi görünmezdi. Bunu genellikle Bayan Jane yapardı. Elinde birtakım nesnelerle çocuğun yanına oturur ve onları göstererek pek çok şey anlatırdı. Örneğin bazen bir

mıknatısla gelir ve manyetik çekim hakkında konuşur, bazen de çocuğun ilgilenebileceğini düşündüğü herhangi bir konudan bahsederdi. Kadıncağız böyle zamanlarda kendisini budala gibi hissettiğini ve yaptığı şeyin kendi kendine konuşmaktan başka bir anlamı olmadığına inandığını söylerdi. Ancak çocuğun ona doğru duruşunda sanki aslında onu dinliyormuş gibi bir hava vardı ve Bayan Jane de “Bunu yapmakla ne kaybederim ki,” diyerek her defasında anlatmayı sürdürürdü.

Dibs’in tüm öğretmenleri hayrete düşüyordu. Okul psikoloğu onu gözlemlemiş ve defalarca ona bazı testler uygulamanın bir yolunu aramıştı ancak Dibs henüz test almaya hazır görünmüyordu. Okul pediatristi onu defalarca muayene etmiş ancak her seferinde çaresizce pes etmişti. Dibs beyaz önlüklü doktorlardan korkardı ve onları yanına yaklaştırmazdı. Duvara yaslanır, doktor yanına yaklaşacak olursa “tırmalamak üzere” ellerini ileriye doğru uzatırdı.

Doktor bir keresinde “Tuhaf bir çocuk,” demişti. “Zekâ geriliği mi? Psikotik mi? Beyin hasarlı mı? Nereden bilebiliriz? Kimse bunu anlayabilecek kadar yakınına sokulamıyor ki!”

Gittiği okul, zekâ geriliği ya da psikolojik bozuklukları olan çocuklar için değildi. Burası, yukarı doğu yakasında eski ve güzel bir binada konumlanmış, yaşları üç ila yedi arasındaki çocukların kabul edildiği, son derece seçkin bir özel okuldu. Çok parlak ve sosyal yönden gelişmiş çocukların ailelerine hitap eden, geleneksel bir yapısı vardı.

Dibs’in annesi, oğlunu kabul etmeleri için okul müdiresini ikna etmişti. Hatta mütevelli heyetini etkilemek için nüfuzunu kullanmaktan da çekinmemişti. Dibs’in büyük

teyzesi okula destek olmak için yüklüce bir bağışta bulunmuştu. Dibs okulun anaokulu kısmına tüm bu baskıların sayesinde kabul edilmişti.

Öğretmenler defalarca Dibs'in profesyonel yardım alması gerektiği konusunda aileyi uyardılar. Annesinin buna tepkisi ise her defasında "Ona biraz zaman tanıyın!" oldu.

Böyle diye diye iki yıl geçmiş, Dibs'te ufak tefek bazı gelişmeler de olmuş ancak öğretmenler bunu yeterli bulmamışlardı. Onlara göre, bu durum en başta Dibs'e bir haksızlıktı. Sadece durmuş, onun kabuğundan çıkmasını bekler gibiydiler. Ne zaman Dibs hakkında toplantı yap-salar -ki bu hemen her gün demekti- çaresizliklerinin biraz daha farkına varıyorlardı. Neticede Dibs, beş yaşında küçücük bir çocuktuk. Acaba çevresinde olan biten her şeyi anlıyor ancak bunları içinde bir yerlerde kilit altında tutuyor olabilir miydi? O üzerine kapandığı kitapları sanki gerçekten de okuyor gibiydi. Bu konu her açıldığında ise birbirlerine "Yok canım," diyorlardı, "henüz ne istediğini bile söyleyemeyen bir çocuk nasıl kitap okuyabilir?" Böyle-sine karmaşık bir çocukta zekâ geriliği olabilir miydi? Düşündüklerinde, davranışlarının hiç de zekâ geriliği olan bir çocuğunkine benzemediğini fark ediyorlardı. O halde Dibs acaba kendi dünyasında yaşayan bir otistik miydi? Gerçek dünyadan kopuk muydu? Oysa çocuğun çoğu zaman kendi dünyasında buruk ve mutsuz bir gerçekliği yaşıyor gibi bir hali vardı.

Dibs'in babası ünlü bir bilim insanıydı. Üstün zekâlı bir adam olduğu söylenirdi ancak o güne dek okulda kimse kendisiyle tanışmamıştı. Dibs'in bir de Dorothy adında bir kız kardeşi vardı ve anneleri küçük kızın pırıl pırıl, mükemmel bir çocuk olduğunu söylerdi. O, bu okula gelmi-

yordu. Hedda, bir keresinde küçük Dorothy ve annesini Central Park'ta görmüştü. Dibs yanlarında değildi. Hedda sonradan, o "pırıl pırıl, mükemmel" kız çocuğunun şımarık ve yaramaz bir veletten başka bir şey olmadığını söylemişti. Hedda, Dibs'e karşı bir yakınlık hissederci ve belki de bundan ötürü kız kardeşi hakkında bazı önyargıları olduğunu kabul ediyordu. O, Dibs'e yürekten inanıyordu ve onun bir gün kendisini hapsettiği korku ve öfke hücrelerinden bir yolunu bulup çıkacağını düşünüyordu.

Nihayet okuldaki tüm ekip bir araya geldi ve Dibs için bir şeyler yapılması gerektiğine karar verildi. Bazı ebeveynler onun çocuklarıyla aynı okulda olmasından rahatsızdılar. Özellikle Dibs bazı çocukları ısırp, tırmaladıktan sonra...

İşte ben tam bu noktada hikâyeye dahil oldum. Okul, beni Dibs'in sorunlarının konuşulacağı bir toplantıya davet etti. Ben klinik psikoloğum. Uzmanlık alanım çocuklar ve ebeveynler. Dibs hakkındaki ilk bilgiler bana bu toplantıda verildi. Buraya kadar anlattıklarım, bana öğretmenler, okul psikoloğu ve pedyatrist tarafından aktarılanlardır. Toplantıda daha sonra bana Dibs ve annesi ile görüşmemi ve çocuğu tam bir başarısızlık örneği olarak okuldan uzaklaştırmadan önce kendilerine profesyonel görüşümü bildirmemi rica ettiklerini söylediler.

Bu toplantı okulda gerçekleşti. Bana anlatılanları can kulağıyla dinledim. Dibs'in kişiliğinin tüm bu insanlar üzerindeki etkisine şaşırmıştım. Sıra dışı davranışları onları çok yormuş ve nihayetinde tüketmiş gibiydi. Çocuğun tek tutarlı davranışı, ona yaklaşanları düşmanca reddetmesi gibi görünüyordu. Apaçık fark edilen mutsuzluğu ve yalnızlığı ise bu duyarlı insanları çok üzüyordu.

Bayan Jane bana, "Geçen hafta annesi ile bir görüşme yaptım" dedi. "Ona Dibs'i okuldan göndermek zorunda kalabileceğimizi çünkü bugüne kadar onun için elimizden gelen her şeyi yaptığımızı ancak elimizden gelenin onun için yeterli olmadığını söyledim. Çok üzüldü. Ancak o da anlaşılması çok güç bir insan. Oğlunun son bir kez daha değerlendirilebilmesi için bir uzmandan yardım almamıza rıza gösterdi. Ona sizden söz ettim. Sizinle Dibs hakkında konuşmayı ve onu burada gözlemlemenizi kabul etti. Ardından madem oğlunu bu okulda tutamıyoruz, o halde onun gibi zihinsel geriliği olan çocukları kabul eden özel bir yatılı okul önermemizi istedi. Kendisinin ve kocasının artık ondaki zekâ geriliği veya beyin hasarını kabul ettiklerini söyledi."

Hedda bu ifade karşısında hiddetlendi, "Çocuğun zihinsel bir geriliği olduğunu düşüneceğine, ortada duygusal bir sorunun olduğunu ve bunun sorumlusunun da kendisinin olduğunu anlasa iyi olur!" diye çıkıştı.

Bayan Jane, "Gördüğünüz gibi Dibs hakkında tarafsız olmayı pek beceremiyoruz," dedi, "sanırım bu kadar az ilerleme kaydettiği halde onu burada tutmamızın sebebi de bu. Duygusal tepkiler vermeden onunla veya ailesiyle ilgili hemen hiçbir konuda konuşamıyoruz. Anne ve babasına karşı tutumlarımızın adil olup olmadığından bile emin değiliz."

Hedda, "Dibs'in yakın bir zamanda bu durumdan kurtulacağına eminim," dedi, "savunmalarının ardına sakanmaya daha ne kadar devam edebilir ki?"

Bu çocukta belli ki ilgi uyandıran ve yüreklerine dokunan bir şey vardı. Ona duydukları şefkati ve kişiliğinin onları ne kadar etkilediğini hissedebiliyordum. Kişiliğin

karmaşık yapısını kısa, açık ve değişmez ifadelerle anlamının ve anlatmanın ne kadar zor olduğunu görebiliyordum. Onlara bakınca bu çocuğa duydukları saygıyı görebiliyordum.

Eğer çocuğun ailesi de onay verirse, onunla oyun terapisi seanslarına başlayacağımı söyledim. Bunun, Dibs'in hikâyesine neler katabileceğini ise hiçbirimiz tam olarak bilmiyorduk.

İKİNCİ BÖLÜM

Pencereden gördüğümüz gece, dışarıdaki katı gerçekliğin çizgilerini muğlaklaştırır. Karanlıkta hiçbir şey birbirinden kesin sınırlarla ayrılmaz. Siyah ve beyaz ortadan kalkar. Kesin yargılara varamaz insan. Gün ışığında insan tüm cevapları bildiğini ve her şeyi olduğu gibi görebildiğini zanneder. Oysa gökyüzü karardığında, önyargılar yumuşar, suçlamalar çekilir ve duygular ortaya çıkar. Alacakaranlıkta tüm kesinlikler belirsizlikle yer değiştirir. Gece pek çok olasılığı içinde taşır. Bir insanı değerlendirmek tüm sınırlarınızı zorlamanızı ve bakış açınızın geniş olmasını gerektirir. Dışarıdan bakarak bir insanın ufkunun nereye kadar uzandığını ölçebilmenize imkân yoktur. Anlama ve tanıma becerisi, kişisel deneyimle kazanılır. Farklı görme biçimleri, sezgiler ve farkındalık, deneyimi zenginleştiren faktörlerdir. Deneyim bize, dışımızdaki dünyanın, düşünce, tutum, duygu ve ihtiyaçlarımızın yansımasından başka bir şey olmadığını öğretir. Bir başkasının neden belirli bir şekilde davrandığını tam olarak kavrayamasak da onun bir kişiliği ve kendine ait bir anlam dünyası olduğunu biliriz.

Okuldaki toplantıdan, çocuğa duydukları saygıya ortak olarak ve Dibs'le bir an önce tanışmak isteyerek ayrıldım. Son bir kez daha denemeden umudu elden bırakmamak ve kilitli kapıları açacak cevaplara ulaşmak için sabretmek gerekirdi. Her zaman bir kez daha denemek-

ten bir zarar gelmeyeceğine inanırım. Ruh sağlığı alanını oluşturan karmaşık ve hassas sorunların tüm cevaplarını elbette bilmiyoruz. Nesnellik ve düzenli çalışma bizler için çok değerlidir. Bir araştırma; önsezi, tahmin, öznellik, hayal gücü, umut ve hayallerden yola çıkarak, nesnel yollarla ulaşılmış gerçeklerin istatistiksel olarak bir temele dayandırıldığı, çoğu zaman büyüleyici bir süreçtir. Bunlardan birisi olmadan diğeri eksik kalır. Hepsi bir arada, hakikat arayışının kilometre taşları olarak kabul edilir.

Nihayet Dibs ile tanışacaktım. Önce okula gidecek ve orada onu diğer çocuklarla bir aradayken gözlemleyecektim. Sonra onunla bir süre yalnız kalacaktım. Ardından annesi ile bir görüşme yapmak için ev ziyaretinde bulunacaktım. Çocuk Rehberlik Merkezi'ndeki oyun odasında gerçekleşecek seansların zamanını kararlaştıracaktık. Sonrasında da neler olacağını görecektik.

Hepimiz aynı sorunun çözümünü arıyorduk ve bu denemenin çocuğun çok özel dünyasında ufacık bir ışık çakımından ibaret olabileceğinin farkındaydık. Bunun Dibs için ne anlama geleceğini bilmiyorduk. Çalışmayı, onu biraz daha anlayabilmek için içgörümüzü artırma fırsatı olarak değerlendirdik.

Doğu Yakası'na indiğimde, aklımda tanıdığım çok sayıda mutsuz, bütünlüklü bir kişilik geliştirmesi engellenmiş çocuk vardı. Bu anlaşılamayan çocuklar, kendi doğrularına göre bir insan olabilmek için sürekli çabalarlar. Her çocuğun ufkunda kendi duygu, düşünce, fantezi, hayal ve umutları yansır. Onlara türlü sebeplerle katlanılmaz gelen bir dünyaya karşı kendilerini ısrarla savunan ve böylelikle korku ve kaygılarının üstesinden gelen çocuklar tanıdım. Bazıları güçlendi ve dünya ile daha yapıcı bir şekilde baş

edebilme yeterliğine sahip oldu. Bazıları ise talihine teslim oldu. Bunun bir açıklaması yoktur; bu çocuk reddedilmiş veya kabul görmemiş demenin, o çocuğun iç dünyasını anlamamıza hiçbir katkısı yoktur. Bu terimler çoğu zaman bilgisizliğimize bir gerekçe olarak ileri sürdüğümüz etiketlerdir. Klişelerden, hızlı ve hazır yorum ve açıklamalardan kaçınmak gerekir. Hakikate yaklaşmak istiyorsak, davranışımızın nedenlerini anlamak için daha derine bakmalıyız.

Yarın sabah okula gideceğim, diye kararlaştırdım. Dibs'in annesine telefon edeceğim ve ev görüşmesini bir an önce yapabilmek için sözleşeceğim. Dibs'i gelecek perşembe Çocuk Rehberlik Merkezi oyun terapisi odasında kabul edeceğim. Tüm bunlar nasıl sonuçlanacak? Kendi kendisinin etrafına ördüğü o kalın duvarı aşamazsa -ki bu hiç de küçük bir ihtimal değil- o zaman onu bir başka tedavi türüne yönlendirmek gerekebilir. Bazen bir teknik bir çocukta çok işe yararken, bir diğerinde aynı etkiyi göstermez. Hemen pes edemeyiz. Bir vakayı her yolu denemeden "umutsuz" olarak tanımlayamayız. Bazıları ortada umutlanmak için hiçbir somut gerekçe yokken, umutlanmayı doğru bulmaz. Ancak bizler mucize peşinde değiliz. Anlayabilmek istiyoruz ve anlamanın bizi kişinin var olan kaynaklarını daha yetkin olarak kullanmasına yardım edecek bir eşiğe getirmesini ümit ediyoruz. Bu sorgulama halimizse hep devam edecek ve ne kadar yeni bilgi edinirsek edinelim insan davranışına dair öğreneceklerimizin sonu gelmeyecek.

Ertesi sabah çocuklar henüz gelmeden okuldaydım. Kreş için ayrılmış olan odalar neşeli, parlak renklerle boyanmış, içleri de çocuklar için uygun ve ilgi çekici malzemelerle donatılmıştı.

Bayan Jane, “Çocuklar neredeyse gelmek üzeredir,” dedi. “Dibs hakkındaki görüşlerinizi çok merak ediyorum. Umarım bu çocuğa yardım edebiliriz. Onun için öyle endişeleniyorum ki. Bilirsiniz, bir çocukta gerçekten de zihinsel gerilik varsa, tüm ilgi ve hareketlerini etkileyen bütüncül bir davranış örüntüsü söz konusudur. Ancak Dibs öyle mi? Onun hangi duygu durumunda olduğunu, yüzünün hiç gülmeyeceğinden emin olmamız dışında, asla önceden tahmin edemeyiz. Hiçbirimiz onu daha önce gülümserken görmedik. Hatta yüzünde hafifçe mutlu bir ifadeye bile rastlamadık. Biraz da bu nedenle sorununun zihinsel gerilikten çok daha başka olduğunu hissediyoruz. Son derece duygusal bir çocuk. Ah, işte çocuklar da gelmeye başladı.”

Çocuklar teker teker geliyorlardı. Yüzlerinden mutlu bir beklenti içinde oldukları okunuyordu. Belli ki bu okulda kendilerini rahat ve huzurlu hissediyorlardı. Birbirlerine ve öğretmenlerine gülümseyerek bakıyorlardı. İçlerinden bazıları benimle konuştu; bana adımı ve neden orada bulunduğumu sordu. Paltolarını, şapkalarını çıkarıp dolaplarına astılar. İlk ders serbest saatti. Çocuklar içlerinden geldiği gibi oyuncaklarla oynuyor, aktiviteler yapıyor ve birbirleriyle konuşuyorlardı.

Derken Dibs geldi. Onu sınıfa annesi getirdi. Annesini çok kısa görebildim çünkü Bayan Jane ile çabucak bir iki kelime ettikten sonra Dibs’le vedalaşarak gitti. Dibs gri yün bir palto giymişti ve başında kasketi vardı. Annesinin onu bıraktığı yerde duruyordu. Bayan Jane onunla konuşarak, paltosunu ve kasketini asmasını istedi. Dibs yanıt vermedi.

Yaşına göre gelişimi iyiydi. Yüzü çok solgundu. Bayan Jane kasketini çıkarınca, siyah kıvrıkcık saçlarını gördüm. Kolları iki yanında gevşek duruyordu. Bayan Jane palto-

sunu da çıkardı. Çocuğun iş birliğine yanaşmayan bir hali vardı. Palto ve kasketini dolabına öğretmeni astı.

Daha sonra yanıma gelerek alçak sesle, “İşte Dibs bu. Paltosunu ve şapkasını hiçbir zaman kendisi çıkarmaz, o nedenle biz yardım ediyoruz. Bazen diğer çocuklarla yaptığımız faaliyetlere katılmasını ya da verdiğimiz belirli bir işi yapmasını istiyoruz. Tüm önerilerimizi reddediyor. Bu sabah onu kendi haline bırakacağız, böylece siz de onun neler yaptığını kendi gözlerinizle görmüş olursunuz. Orada çok uzun süre öylece durabilir ya da bir şeyden başka bir şeye atlayabilir. Bazen sanki hiç dikkat alanı yokmuş gibi oradan oraya savruluyor. Sonra bir saat boyunca tek bir şeye odaklanabiliyor. Bu tamamen kendisini nasıl hissettiğine bağlı.”

Bayan Jane diğer çocuklarla ilgilenmek üzere uzaklaştı. Ben de tüm dikkatimi ona veriyormuşum gibi görünmeye çalışarak Dibs’i gözlemlemeye başladım.

Orada bir süre durdu. Sonra çok yavaş ve istemli olarak döndü. Ellerini neredeyse çaresizlik ifade eden bir duruşla iki yana kaldırdı, ardından tekrar düşürdü. Yine döndü. Eğer bakacak olursa, şimdi onun tam görüş alanında idim. İç çekti, dudağını ısırды, orada durmaya devam etti.

Küçük bir çocuk ona doğru koştu ve “Merhaba Dibs!” dedi. “Gel oynayalım.”

Dibs çocuğun arkasından atıldı. Onu tam tırmalayacakken küçük çocuk hızla geriye doğru kaçtı.

“Kedi! Kedi! Kedi!” diye onunla alay etti.

Bayan Jane geldi ve küçük çocuğa sınıfın diğer tarafında oynamasını söyledi.

Dibs duvara doğru yürüdü. Üzerinde taşlar, deniz kabukları, bir parça kömür ve diğer bazı mineraller olan

bir masaya doğru yaklaştı ve masanın tam yanında durdu. Nesnelerden birini yavaşça eline aldı. Parmaklarıyla yokladı, yanağına sürdü, kokladı ve son olarak dilini değdirdi. Ardından dikkatlice onu bırakıp başkasını aldı. Bu böyle bir süre devam etti. Derken benim bulunduğum yöne doğru hızlı bir bakış attı. Çok kısaydı ve hemen gözlerini kaçırmıştı. Eğildi, masanın altına girerek oturdu ve neredeyse tamamen görünmez oldu.

Diğer çocuklar sandalyelerini getirerek öğretmenlerinin etrafında halka oluyorlardı. O gün okula yanlarında getirdiklerini birbirlerine gösterme ve onlar için önemli bazı haberleri sınıfla paylaşma saatiydi. Sonra öğretmen onlara bir hikâye anlattı. Şarkılar söylediler.

Masanın altında oturmaya devam eden Dibs, halkadan çok uzakta değildi. Eğer isterse bulunduğu yerden onların söylediklerini duyabilir ve gösterdiklerini görebilirdi. Masanın altına girerken acaba birazdan bu faaliyetin başlayacağını bilerek mi konumlanmıştı? Bunu söylemek zordu. Sabah halkası dağılana ve çocuklar başka faaliyetlere yönelene kadar o masanın altında oturdu. Sonra o da başka bir şeyle ilgilenmeye başladı.

Duvara yakın kalarak sınıfın içinde emekliyor ve karşısına çıkan şeyleri incelemek için duruyordu. Cam fanusta bir mini bahçenin ve bir akvaryumun durduğu geniş pencere pervazının önüne geldiğinde, onlara doğru tırmandı ve gözlerini bu büyük, cam kaplara dikti. Arada bir uzanıp mini bahçedeki bir şeye dokunuyordu. Dokunuşu özenli ve hafifti. Orada gözlemini tamamlayana kadar yarım saat süreyle durdu. Sonra emeklemeye devam etti ve sınıfın içindeki turunu tamamladı. Bazı şeylere hızla ve dikkatle dokunmuş, hemen ardından başka bir şeye yönelmişti.

Kitap köşesine geldiğinde, masanın üzerinde duran kitapları elledi, içlerinden bir tanesini seçti, bir sandalye aldı, onu sınıfın diğer ucuna doğru sürükledi, yüzü duvara dönük olarak üzerine oturdu. Kitabın ilk sayfasını açtı ve her sayfayı dikkatlice gözden geçirdi. Sayfaları nazikçe çeviriyordu. Okuyor muydu? Yoksa resimlere bile bakmıyor muydu? Bir öğretmen ona doğru yaklaştı.

“Görüyorum ki kuşlar kitabına bakıyorsun,” dedi, “bana onlardan bahsetmek ister misin Dibs?” Sesi yumuşak ve kibar.

Dibs kitabı fırlattı. Kendini yere attı ve yüzü yerde, hareketsiz ve katı bir şekilde yatmaya başladı.

“Üzgünüm,” dedi öğretmen, “seni rahatsız etmek istememiştim Dibs.” Kitabı yerden aldı, tekrar masanın üzerine koydu ve yanına geldi. “Bakın işte, bu çok tipik bir hareketi,” dedi, “aslında hepimiz onu rahatsız etmemek gerektiğini öğrendik ama sizin görmenizi istedim.”

Dibs yüzükoyun yatarken, öğretmeni görecektir şekilde başını çevirdi. Ona bakmıyormuş gibi davrandı. Nihayet kalktı ve duvar diplerinde yürümeye başladı. Boyalara, renkli kalemlere, kile, çivilere, çekice, tahtaya, davula ve zillere dokundu. Onları eline aldı ve sonra yerine bıraktı. Diğer çocuklar Dibs’le pek ilgilenmeden kendi işlerine bakıyorlardı. Dibs onlarla fiziksel temastan kaçınıyordu, çocuklar da onu kendi haline bırakıyorlardı.

Sonra dışarıda oynama saati geldi. Öğretmenlerden birisi bana, “Belki çıkar. Belki de çıkmaz. Ne yapacağını asla bilemezsiniz,” dedi. Çocuklara bahçede oyun oynama zamanı geldiğini duyurdu. Dibs’e çıkmak isteyip istemediğini sordu.

O da, düz, sert bir sesle “Dışarı çıkmak yok,” dedi.

Ben, dışarıya çıkmak için güzel bir gün olduğunu söyleyerek paltomu giydim.

Dibs aniden; "Dibs dışarı çık!" dedi. Öğretmeni paltosunu giydirdi. Oyun alanına doğru sarsak adımlarla yürüdü. Koordinasyonu zayıf görünüyordu. Sanki duygusal olduğu kadar fiziksel olarak da düğümlenmiş gibiydi.

Diğer çocuklar kum havuzunda oynadı, salıncakta sallandı, jimnastik hareketleri yaptı ve bisiklete bindiler. Yakalamacılık, saklambaç ve top oynadılar. Koştular, atladılar, zıpladılar, tırmandılar. Ancak Dibs hiçbirini yapmadı. Uzak bir köşeye gitti, eline küçük bir sopa aldı, çömeli onunla yerdeki toprağı eşelemeye başladı. İleri geri. İleri geri. Yerde küçük oluklar açıyordu. Kimseye bakmıyordu. Gözleri sopada ve topraktaydı. Yaptığı işe dalmıştı. Sessiz. İçine kapalı. Uzak.

Çocuklar sınıfa girdikten sonra, dinlenme zamanının ardından, Dibs'i koridorun sonundaki oyun odasına götürecektim. Tabi Dibs gelmeyi kabul ederse...

Öğretmen zili çaldığında tüm çocuklar içeri girdi. Dibs dahil. Bayan Jane onun paltosunu çıkarmasına yardım etti. Dibs bu kez kasketini kendisi çıkarıp öğretmene uzattı. Öğretmen gramofona sakın, rahatlatıcı bir müzik plağı taktı. Her çocuk yere bir hasır serip uzandı. Dibs hasırını aldı ve açtı. Hasır diğer çocuklardan uzağa, kitaplıktaki masanın altına serdi. Yüzü yere dönük olarak uzandı, başparmağını ağzına götürdü ve diğerleriyle birlikte dinlenmeye geçti. Acaba küçük yalnız dünyasında neler düşünüyordu? Neler hissediyordu? Neden bu şekilde davranıyordu? Çocuğun insanlardan bu denli uzaklaşmasına neden olacak ne gibi olaylar meydana gelmiş olabilirdi? Bütün bunları aşmasını sağlayabilecek miydik?

Dinlenme saati sona erince çocuklar hasırlarını kaldırdılar. Dibs de hasırını sardı ve raftaki doğru yerine koydu. Çocuklar küçük gruplara bölündüler. Bir grup tahta bloklarla oynayıp bir şeyler inşa edecekti. Diğer grup boyama yapacak veya kille oynayacaktı.

Dibs kapının yanında duruyordu. Yanına gittim ve benimle bir süreliğine koridorun sonundaki küçük oyun odasına gelmek isteyip istemediğini sordum. Elimi ona doğru uzattım. Bir anlığına tereddüt etti, sonra uzattığım eli konuşmadan tuttu ve benimle birlikte oyun odasına doğru yürüdü. Diğer sınıfların önünden geçerken anlamadığım bir şeyler mırıldandı. Ne dediğini tekrar etmesini istemedim. Oyun odasının koridorun sonunda olduğunu söylemiştim. Daha çok onun ilk tepkisini merak etmiştim. Bir yabancıyla birlikte, arkasına hiç bakmadan sınıftan ayrılmıştı. Elimi sıkıca kavramıştı. Gergindi. Yine de, şaşırtıcı bir şekilde, gelmeye razı olmuştu.

Koridorun sonunda, arka merdivenlerin altında, küçük bir oda oyun terapisi için düzenlenmişti. Pek çekici görünmüyordu; renkler ve dekorasyonda soğuk bir zevksizlik hâkimdi. Dar bir pencereden içeriye gün ışığı giriyor olsa da, genel olarak ışıklar açıkken bile karanlık bir havası vardı. Duvarlar soluk renkte, yer yer lekeliydi. Bazı lekelerin etrafında alçı izi vardı. Yerde koyu kahverengi bir döşeme vardı ve pek temiz olmayan bir paspasla yapılan temizliğin bıraktığı izler görünüyordu. İçeride nemli kil, ıslak kum ve bayat suluboya kokusu vardı.

Oyuncaklar, masanın üzerinde, yerde ve odadaki çeşitli raflarda gelişigüzel duruyordu. Yerde bir bebek evi vardı. Bebek evindeki tüm odalar, az sayıda sağlam eşyalarla döşenmişti. Küçük bebeklerden oluşan bir aile, be-

bek evinin önünde, yerde öbek halinde duruyordu; anne, baba, erkek çocuk, kız çocuk, küçük bebekler ve pek çok minyatür bebeğin olduğu, ağzı açık bir kutu... Birkaç tane de plastik hayvan vardı; bir at, bir aslan, kedi, fil, tavşan. Ayrıca oyuncak arabalar ve uçaklar vardı. Yerde bir kutu tahta blok duruyordu. Kum havuzunda birkaç tava, kaşık ve az sayıda ince tabaklar vardı. Masanın üzerinde bir kil kavanozu, boyalar ve çizim masası üzerinde resim yapmak için kâğıt vardı. Rafta içi su dolu bir biberon duruyordu. Sandalyede büyük bir bez bebek oturuyordu. Köşede büyük, plastik, içi doldurulmuş bir hacıyatmaz duruyordu. Oyuncaklar dayanıklı görünüyordu ancak hor kullanılmış ve biraz yıpranmış gibiydiler.

Yine de odada ve malzemelerde, bir çocuğun rahatça oynamasını engelleyecek herhangi bir durum olduğu söylenemezdi. Her şey rahatlıkla dokunulabilir ve hatta sertçe oynanabilir durumdaydı. Odada, bir çocuğun kişiliğinin her türlü özelliğini ortaya çıkaracak, kendisini ifade etmeye uygun yer ve malzeme vardı. Kaldı ki odayı her çocuk için özel yapan, oradaki yaşantıların içeriğidir. Çocuk burada içindeki sesleri duyabilmek için sessizlik arayışında olabilir veya anlık bir keşif sonucunda çığlık atabilir ve böylelikle belirsizlik, kaygı ve korkularının hapshanesinden kurtulur. Bu odaya kendi dünyasının tüm şekillerini, seslerini, renklerini, hareketlerini getirebilir ve burada dünyasını baş edebileceği büyüklükte yeniden inşa edebilir.

Odaya girdiğimizde, "Bu oyun odasında bir saat kalacağız. Gördüğün gibi oyuncaklarımız ve malzemelerimiz var. Ne yapmak istediğine sen karar ver," dedim.

Odanın girişindeki küçük sandalyeye oturdum. Dibs,

bana arkası dönük, ellerini ovuşturarak odanın ortasında dikiliyordu. Bekledim. Önümüzde bir saatimiz vardı. Hiçbir şey için acele etmeye gerek yoktu. Oynar ya da oynamazdı. Konuşur ya da sessiz kalırdı. Bu odanın içerisinde hepsi birdi. Oda çok küçüktü. İçeride nereye giderse gitsin, benden çok fazla uzaklaşamazdı. Eğer canı saklanmak isterse, eğilip altına gireceği bir masa vardı. Oturmak isterse, masanın yanında bir sandalye duruyordu. Ayrıca oynayabileceği oyuncaklar vardı.

Ancak Dibs odanın ortasında durmaya devam etti. İç çekti. Derken yavaşça döndü ve çekinerek duvar kenarında yürüdü. Tereddütle oyuncaklara dokundu. Bana doğrudan bakmıyordu. Arada bir bulunduğum yöne hızla bir göz atıyor ancak göz temasından kaçınıyordu. Odanın içinde pek de eğleniyormuş gibi görünmeden bir tur attı. Adımları ağırdı. Bu çocukta kahkaha ve mutluluğa dair hiçbir iz yoktu. Onun için hayat, sıkıcı bir iş gibiydi.

Bebek evine doğru yürüdü, elini çatıya uzattı, yanına diz çöktü ve içindeki eşyaları dikkatlice gözden geçirdi. Yavaşça, tüm eşyaları tek tek dışarı çıkardı. Bunu yaparken soru sorar gibi, ses tonu değişerek eşyaların adını mırıldanıyordu. Sesi düz ve alçaktı.

“Yatak? Sandalye? Masa?” diyordu. “Beşik? Şifonyer? Radyo? Küvet? Tuvalet?” Bebek evindeki her bir parçayı aldı, adını söyledi ve dışarıya koydu. Yerdeki oyuncak bebek yığınını düzeltti ve her birini yokladı. İçlerinden bir erkek, bir kadın, bir erkek çocuk, kız çocuk ve bebek seçti. Kulağa çekiniyormuş gibi gelen bir sesle, “Anne? Baba? Kız kardeş? Bebek?” diyerek onları tanımladı. Sonra küçük hayvanları yokladı. “Köpek? Kedi? Tavşan?” Art arda deren iç çekişleri duyuluyordu. Çok zor ve acı verici bir görev yapıyormuş gibiydi.

O nesnelerin adını her söylediğinde, söylediği sözcüğü fark ettiğime dair geri bildirimde bulunuyordum. Örneğin “Evet, bu bir yatak” ya da “Sanırım o bir şifonyer” ya da “Bir tavşana benziyor” diyordum. Monoton olmamaya çalışarak, çeşitli ifade biçimleri kullanıyor ve tepkilerimi kısa tutuyordum. Erkek bebeği eline alıp “Baba?” dediğinde, “O bir baba olabilir” diyordum. Konuşmamız, seçtiği her nesneyi eline alıp adlandırarak sürdü. Bunun, onun sözlü iletişime başlama biçimi olduğunu düşündüm. Nesneleri adlandırmak, başlangıç için yeterince güvenliydi.

Sonra yüzü bebek evine dönük olarak yere oturdu. Uzunca bir süre sessizce eve baktı. Onu rahatsız etmedim. Eğer orada sessizce oturmak istiyorsa, o halde biz de sessizce dururduk. Yaptığı şeyin bir nedeni olmalıydı. Bir ilişki kurmak için kendisinin girişimde bulunmak istemesini bekliyordum. Bir çocukla olan ilişkilerde, genellikle erişkin olan tarafın bunu yaptığına tanık oluruz.

Ellerini göğsünün üzerinde birleştirdi ve tekrar tekrar şöyle söyledi; “Kapı kilit yok. Kapı kilit yok. Kapı kilit yok.” Çaresiz bir sesle ve aceleyle konuşuyordu. “Dibs kilitli kapı sevmemek,” dedi. Bu kez hıçkırıldığını duydum.

Ona, “Kapıların kilitlenmesini sevmiyorsun,” dedim.

Biraz sarsılmış görünüyordu. Sesi boğuk bir fısıltı halinde çıktı, “Dibs kapalı kapı sevmemek. Kapalı ve kilitli kapı sevmemek. Dibs etrafta duvar sevmemek.”

Kapalı ve kilitli kapılarla ilgili nahoş bazı anıları olduğu açıldı. İfade ettiği duyguları hissedebiliyordum. Sonra bebekleri bebek evinde daha önce koyduğu yerden çıkarmaya başladı. Anne ve baba bebekleri çıkardı. “Çarşıya gidin! Çarşıya gidin!” diyordu, “Çıkıp çarşıya gidin. Çıkın dışarı!”

“Anne dışarıya çıkıp, çarşıya mı gidecek?” diye sor-

dum. “Ve baba da mı? Ya kız kardeş?” Hızlıca diğerlerini de evden çıkardı ve uzağa koydu.

Ardından, bebek evindeki odaları birbirinden ayıran duvarların yerlerinden çıkabildiğini fark etti. Tüm duvarları söktü ve sökerken de, “Duvar sevmemek. Dibs duvar sevmemek. Bütün duvarları çıkar Dibs!” Ve işte Dibs, bu oyun odasında, kendi dünyasında onu çevreleyen tüm küçük duvarları yıkmıştı.

Bu şekilde, yavaş yavaş ve neredeyse acı çekerek oynamaya bir süre devam etti. Süre dolmak üzereyken ona bu radaki oyun saatimizin neredeyse bitmek üzere olduğunu ve sınıfa dönmemiz gerektiğini söyledim.

Ona gitmek isteyip istemediğini sormadım. Böyle bir seçeneği yoktu. Tekrar gelmek ister mi diye de sormadım. Bunu istemeyebilirdi. Ancak bu, onun verebileceği bir karar değildi. Annesiyle henüz görüşmediğim için, haftaya onu tekrar göreceğimi söylemedim. Bu çocuk, benim gerçekleşmeme ihtimali olan vaatlerim olmadan da yeterince örselenmişti. İyi vakit geçirip geçirmediğini sormadım. Daha yeni yaşadığı bir deneyimi değerlendirmesi için onu neden sıkboğaz edecektim ki? Bir çocuk oyun oynarken kendisini doğal olarak ifade edebilmişse, neden onu basmakalıp tepkiler vermeye zorlayacak sorular soralım? Başkaları tarafından çoktan cevaplanmış sorular bir çocuğun sadece kafasını karıştırır.

Beş dakika geçtikten sonra ayağa kalktım ve “Gitme vakti geldi Dibs,” dedim. Yavaşça doğruldu, elimi tuttu, odadan çıktık ve koridorda yürümeye başladık. Yarı yolda, sınıfının kapısı görüş alanımıza girdiğinde, ona kalan yolu kendi başına gidebileceğini düşündüğümü söyledim.

“Bu doğru,” dedi. Elimi bıraktı ve sınıfa tek başına gitti.

Bunu yapmamın sebebi, Dibs'in giderek daha fazla kendine yetebilmesi ve sorumluluk sahibi olabilmesini umuyor olmamdı. Onunla, beklentilerimi anlayabileceğine duyduğum güveni hissettirecek şekilde iletişim kurmak istiyordum. Bunu yapabileceğine gerçekten inanıyordum. Eğer bocalayacak olsaydı ve ilk gün için bunların fazla geleceğine dair bir belirti verseydi, koridorda onun yanında biraz daha fazla yürürdüm. Eğer benim desteğime gerçekten ihtiyacı olduğunu düşünsem tüm koridor boyunca yanında olurdum. Ancak o kendi başına pekâlâ gidebildi. Ona, "Güle güle Dibs," dedim.

Yanımdan ayrılmadan önce bana "Bu doğru" demişti. Sesi yumuşak ve nazikti. Sonra koridor boyunca yürümüş, sınıfın kapısını açmış ve dönüp bana bakmıştı. El salladım. Yüzünde beliren ifade ilginçti. Şaşırmış, hatta neredeyse sevinmiş görünüyordu. Sınıfa girdi ve kapıyı ardından dikkatlice kapattı. Bu, Dibs'in herhangi bir yere tek başına ilk gidişiydi.

Dibs'le olan ilişkimdeki amaçlarımdan birisi ona duygusal bağımsızlık kazandırabilmektir. Destekleyici bir ilişki kurup, onu bu kez de bana bağımlı hale getirerek mevcut sorunlarını daha da karmaşıklaştırmak istemiyordum. Bana bağımlı olması içsel güvenlik duygusu geliştirmesini önlerdi. Dibs eğer duygusal yoksunluk yaşayan bir çocuksa -ki göstergeler bunu doğruluyordu- bu noktada duygusal bir bağ kurmak, çocuğun derinlerdeki bir ihtiyacını tatmin edecektir ancak bu da nihayetinde yine kendisinin çözmesi gereken bir başka sorun olarak karşısına çıkacaktır.

Dibs'le olan ilk oyun terapisi seansından sonra, öğretmenlerin ve ekibin diğer üyelerinin neden onun için umutsuz vaka diyemediklerini anlamıştım. Onun içsel gücüne ve yetilerine saygı duyuyordum. O, cesur bir çocuktü.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Dibs'in annesine telefon ettim ve mümkün olan en kısa sürede görüşme talebinde bulundum. Aramamı beklediğini ve ertesi gün saat dörtte bir fincan çay içmek üzere evlerine gidersem mutlu olacağını söyledi. Teşekkür ederek davetini kabul ettim.

Aile, yukarı Doğu Yakası'ndaki kahverengi tuğlalı evlerden birinde yaşıyordu. Dış yüzey özenle ve titizlikle korunmuştu. Kapı pırıl pırıl cilalanmıştı ve pirinç süslemeler göz alıyordu. Ev güzel ve eski bir sokakta konumlanmıştı ve muhit eski zamanlarda, evlerin yeni yeni yükselmeye başladığı zamanların atmosferini hâlâ koruyordu. İşlemeli demir kapıyı iterek açtım, basamakları çıktım ve kapıdaki çanı çaldım. Kapalı kapının ardından gelen boğuk çığlıkları tanıdım; "Kapı kilit yok! Kapı kilit yok! Hayır! Hayır! Hayır!" Ses giderek kayboldu. Belli ki Dibs çay içerken bize katılamayacaktı. Üniformalı bir hizmetli kapıyı açtı. Kendimi tanıttım. Beni konuk odasına aldı. Hizmetli uzun yıllardır ailenin yanındaymış izlenimi veren, titiz giyimli ve ciddi bir kadındı. Tavırları mesafeli, kesin ve resmiydi. Acaba arada bir gülümsediği ya da dünyada hoş ve neşeli şeyler olabileceğini de düşündüğü oluyor mudur diye merak ettim. Eğer öyleyse, katı bir disiplin almış ve kişisel herhangi bir özelliğini açık etmemek için özel bir eğitim görmüş olmalıydı.

Dibs'in annesi beni güler yüzle ancak resmi bir tavırla

karşıladı. Tanışmalarda alışıl gelmiş olduğu gibi biraz havadan sudan ve bu ziyaretten ötürü karşılıklı memnuniyetlerimizden söz ettik. Ev şık ve kusursuz olarak döşenmişti. Konuk odası, içeriye hiç çocuk girmemiş gibiydi. Aslına bakılırsa, etrafta bu evde gerçekten birilerinin *yaşadığına* ilişkin hiçbir iz yoktu.

Çay servisi başladı. Her şey son derece seçkin görünüyordu. Anne, durumu tanımlamak için fazla zaman kaybetmeden söze girdi:

“Dibs’le çalışmak üzere uzmanlığınıza başvurulduğuna biliyorum,” dedi. “Bu görüşmeye gelmeniz büyük incelelik. Bilmenizi isterim ki bir mucize beklemiyoruz. Dibs’le ilgili yaşadığımız hayal kırıklığını kabullendik. Mesleğinizdeki ününüzü duydum ve davranış bilimi de dahil olmak üzere tüm bilimlere büyük saygı duyuyorum. Dibs’te herhangi bir değişim beklemiyoruz ancak bu çocukla çalışmak insan davranışını anlamaya ilişkin ufak bir katkı bile sağlayacaksa, iş birliğinde bulunmaya fazlasıyla gönüllüyüz.”

Bu inanılmazdı işte. Karşımda bilimsel bir edayla oturmuş, bana üzerinde çalışılacak bir vaka öneriyordu. Sanki ortada sorunlu bir çocuk yoktu. Ve bu çocuk onun oğlu değil de sadece ham veriydi. Üstelik bu veri üzerinde herhangi bir değişim beklemediğini de açıkça ifade etmişti. Hatta bir değişiklik olmazsa sanki daha memnun olacaktı. Dibs’le ilgili verdiği önemli bilgileri dinledim. Doğum tarihi. Yavaş gelişimi. Geriliği. Bu tabloya etki edebilen organik etkiler. Oturduğu koltukta neredeyse hiç kıpırdamadan konuşuyordu. Gergindi. Aşırı kontrollüydü. Yüzü çok solgundu. Gri saçları ortadan ayrılmış ve ensesinde topuz yapılmıştı. Gözleri açık maviydi. Dudakları bir çizgi gibi

inceydi. Konuşurken arada bir sinirle dudaklarını ısırıyordu. Elbisesi çelik grisiydi ve klasik bir sadelikteydi. Soğuk bir çekiciliği vardı. Yaşını tahmin etmek güçtü. Sanki ellilerin ortalarında gibi görünüyordu ama bundan çok daha genç de olabilirdi. Hatasız ve akıllıca konuşuyordu. Görünürde son derece cesurdu ancak bana öyle gelmişti ki tıpkı Dibs gibi derin bir mutsuzluk içindeydi.

Bana Dibs'le üst katta, evin arka tarafındaki oyun odasında çalışmak isteyip istemediğimi sordu. "Üst katta, evin arka cephesinde" dedi. "Orada sizi kimse rahatsız etmez. Pek çok oyuncağı var. Ayrıca sizin bir talebiniz olursa her türlü malzemeyi almaya hazırız."

"Hayır, teşekkür ederim," dedim. "Onu Çocuk Rehberlik Merkezi'nde görmem daha iyi olur. Seanslar haftada bir kez, birer saat olacak."

Bu teklifim onu belli ki rahatsız etmişti. Şansını bir daha denedi; "Odasında harika oyuncakları vardır. Eğer onu burada görmeyi kabul ederseniz, size seve seve daha yüksek bir ödeme yapabiliriz."

"Üzgünüm ama bu mümkün değil," dedim, "ayrıca zaten seanslar ücretsiz olacak."

"Ama biz bunu ödeyebiliriz," diye atıldı. "Bu çalışmanın ücretini size ödeme konusunda ısrar ediyorum."

"Çok nazıksınız," dedim. "Ancak seanslar ücretsizdir. Sizden tüm isteğim, hastalanmadığı sürece Merkez'e saatinde ve aksatmadan gelmesi. Ayrıca tüm görüşmelerimizi yazılı olarak kaydetmek için izin vermenizi rica ediyorum. Ayrıca size yazılı bir belge vereceğim, bu kayıtların eğitim, raporlama veya yayın amacıyla herhangi bir şekilde kullanılması durumunda, içeriğinde Dibs'in gerçek kimliğini ele verecek herhangi bir emare olmayacağına dair de garanti veriyorum."

Görüşmeden önce hazırladığım belgeyi kendisine verdim. Dikkatlice okudu.

“Pekâlâ,” dedi. “Bunu saklayacak mıyım?”

“Evet. Ayrıca bir de sizin ve eşinizin, görüşmelerin tam kaydını alabilmemiz için izin verdiğiniz ve bu kayıtların yayınlanması durumunda kişisel bilgilerin tahrif edileceğinin size taahhüt edildiğine dair, bu belgeyi imzalamanız gerekiyor.”

Bunu da dikkatlice okudu. “Bunu şimdilik saklamanın ve eşimle görüştüğten sonra, onaylayacak olursak size posta ile ulaştırmamın bir sakıncası var mı?”

“Elbette yok,” dedim. “Bana kararınız ne yönde olursa olsun, bir an önce bildirebilerseniz çok memnun olurum.”

Kâğıdı temkinli bir şekilde tutuyordu. Dudaklarını ıslattı. Bu kesinlikle, bir anne ile yapılan alışılmış ilk görüşmelerden hayli farklıydı. Çocuğunu oyun odasında görebilmek için bir iş anlaşması yapmak durumunda kalmaktan ben de en az onun kadar rahatsızlık duyuyordum. Ancak bu, göze almam gereken bir riskti, aksi halde Dibs Merkez’e gelmeyebilirdi.

“Kararımız kesinleşir kesinleşmez, size bildireceğiz,” dedi.

Bu noktada kalbim bir parça hop etti. Bunu bir kaçış bahanesi olarak kullanabilirdi. Ancak eğer kabul ederse, onlar da sürece dahil olmuş olacaktı. O belgeyi imzalamaları durumunda, kendi paylarına düşeni yerine getireceklerinden emindim. Bu sorumluluğu kabul etmezlerse, düzenli görüşme gerekliliğini yerine getiremezdik.

Uzunca bir duraklamadan sonra, “Ailesinin durumu uygun olan bir çocukla ücret karşılığı görüşmek, buna karşılık uygun olmayandan ücret almamak mümkünken, bunu neden kabul etmediğinizi anlayamıyorum,” dedi.

“Çünkü benim işim öncelikli olarak çocukları daha iyi anlayabilmek üzere araştırma yapmaya dayanıyor,” diye açıkladım. “Yaptığım iş için maaş alıyorum. Bu durum, verdiğim hizmetin ayrıca ücretlendirilmesini engelliyor. Eğer bu vaka hariç, Merkez’deki araştırmalardan herhangi birisine katkıda bulunmak isterseniz, bu tamamen size kalmış. Araştırmalar bu bakış açısıyla finanse ediliyor.”

“Anlıyorum,” dedi. “Ancak yine de size ödeme yapmak isterdim.”

“Bundan kuşku yok,” dedim ona. “Bu hassasiyetiniz için ayrıca teşekkür ederim ancak Dibs’i sadece söylediğim koşullarda görebilirim.”

Şimdi tam olmuştu işte. Sanki incecik bir dalın ucundaydım ve elindeki elektrikli testereyle bulunduğum yeri kesmesi an meselesiydi. Bu ufak zıtlaşmayı aşmayı başabilirsek, annenin bu işteki en önemli sorumluluğu üzerinde bir anlaşmaya varmış olacaktık. Dibs’le ilgili bu kadar sorumluluk almaktansa başkalarına bunun için ödeme yapmaya hazır olduğunu anlayabiliyordum. Bu kez böyle bir olasılığın söz konusu olmadığını fark etmesinin önemli olduğunu düşündüm.

Birkaç dakika sessiz kaldı. Elleri kucağında sıkıca kenetlenmişti ve başı önündeydi. O an, sınıfta yere yüzükoyun uzanmış haliyle hareketsiz ve sessiz duran Dibs’i hatırladım. Bir kez daha onun da tıpkı oğlu gibi üzgün ve mesafeli olduğunu düşündüm.

Nihayet bana baktı ve hemen sonra gözlerini benden kaçırarak; “Size şunu söylemem gerekir ki,” dedi, “Dibs’in vaka öyküsündeki diğer ayrıntıları ancak okuldan edinebilirsiniz. Size onunla ilgili söyleyebileceğim başka bir şey yok. Ayrıca herhangi bir görüşmenize katılmayacağım.

Eğer koşullarınızdan biri bu ise, çalışmayı derhal iptal edebiliriz. Ekleyebileceğim başka bir şey yok. Bu bir trajedi, hem de büyük bir trajedi. Ancak Dibs? Yani o sadece zihinsel geriliği olan bir çocuk. Dünyaya o şekilde geldi. Fakat dediğim gibi, herhangi bir görüşme veya sorgulama için yanınıza gelemem.” Tekrar bana baktı. Kendisiyle bir görüşme yapmak isteyeceğim ihtimali onu dehşete düşürmüş gibiydi.

“Anlıyorum,” dedim. “Bu isteğinize saygı duyuyorum. Ancak şunu söylememe izin verin. Eğer herhangi bir noktada benimle Dibs hakkında siz konuşmak isterseniz, temas kurmaktan lütfen çekinmeyin. Ve bu kararı tamamen size bırakıyorum.”

Biraz rahatlamıştı.

“Kocam da gelmek istemeyecektir,” dedi.

“Elbette,” dedim, “nasıl isterseniz.”

“Onu Merkez’e getirdiğimde, orada kalıp onu bekleyemem. Süreniz bittiğinde geri gelip alırım,” diye ekledi.

“Bunun herhangi bir sakıncası yok,” diyerek onu yatıştırdım, “onu getirip bırakabilir, saatin sonunda da gelip alabilirsiniz. İsterseniz onu alması için başkasını da gönderebilirsiniz.”

“Teşekkür ederim,” dedi. Uzunca bir duraksamanın ardından ekledi. “Anlayışına minnettarım.”

Çaylarımız bitti. Birkaç ufak tefek ayrıntıyı daha konuştuk. Dorothy, söz arasında hayati bir bilgi ve “muhteşem çocuk” olarak geçmişti. Bu görüşmede Dibs’in annesi, Dibs’le yaptığımız ilk görüşmede çocuğun gösterdiğinden daha fazla korku, kaygı ve panik sergilemişti. Onu gelip kendisi için yardım almaya ikna etmenin hiçbir yolu yok gibiydi. Bu onun için büyük bir tehdit olurdu. Ayrıca çok

riskliydi ve sadece Dibs'i kaybettiğimizle kalırdık. Üstelik içimde, Dibs'in annesinden çok daha duyarlı olduğuna dair bir his vardı. Dibs kapıların kilitlenmesine karşı çıkıyordu ancak annesinin hayatındaki bazı önemli kapılar çoktan tamamen kapanmış durumdaydı. O, bu kapıların kapalı durmasına karşı çıkmak için fazlasıyla geç kalmıştı. Aslında, bu kısa görüşmede bile bir kapıyı daha kilitlemeye çalışmıştı.

Kalkınca, beni kapıya kadar geçirdi.

"Onu kendi oyun odasında görmeyeceğinizden emin misiniz?" diye yine sordu. "Bir sürü güzel oyuncağı var. Ve isteyebileceğiniz başka her şeyi de alabiliriz. Ne isterseniz."

Gerçekten çaresizdi. Haline üzülerek ona bir yakınlık duydum. Teklifi için teşekkür ettim ve Dibs'i sadece Merkez'deki oyun odasında görebileceğimi tekrarladım.

Elindeki kâğıdı hafifçe sallayarak "Karar verir vermez size bildireceğiz," dedi.

"Teşekkür ederim," dedim. Oradan ayrıldım. Sokakta arabama doğru yürürken bu sorunlu ailenin tüm ağırlığını üzerimde duydum. Dibs'i ve güzel eşyalarla donatılmış oyun odasını düşündüm. Paranın satın alabileceği her şeyin o odada olduğunu bilebilmem için gözlerimle görmem gerekmiyordu. Ayrıca ağır, pırıl pırıl cilalanmış bir kapısı olduğuna da emindim. Ve üzerinde de mutlaka, sıklıkla kullanılan sağlam bir kilit olmalıydı.

Eğer bana anlatmak isteseydi, Dibs hakkında başka neler söyleyebileceğini merak ediyordum. Aile ilişkisi dinamiklerini açıklayacak hazır kalıplarımız yok. Bu kadın küçücük bir çocuğun hayatında oynadığı rolle ilgili olarak görüşmek ve sorgulanmaktan bu kadar niçin korkuyor ve Dibs için gerçekten ne düşünüyor ve hissediyordu?

Durumun üstesinden en verimli şekilde gelip gelmediğimi düşündüm; yoksa ona çalışmadan kaçınmasına neden olacak şekilde baskı mı yapmıştım? Acaba kocasıyla birlikte nasıl bir karar vereceklerdi? İleri sürdüğüm koşulları kabul edecekler miydi? Dibs'i tekrar görebilecek miydim? Eğer göreceksen, bu sürecin sonucu nasıl olacaktı?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İzleyen birkaç hafta boyunca Dibs'in annesinden haber alamadım. Okulu arayıp müdire hanıma anne ve babayla ilgili yeni bir gelişme olup olmadığını sordum. O da bir şey duymamıştı. Dibs'i sordum. Bana onun her zamanki gibi olduğunu söyledi. Dibs okula düzenli olarak geliyordu. Onlar da oyun terapisi seanslarının bir an önce başlamasını dört gözle bekliyorlardı.

Derken bir sabah, seansları kaydetmem için bıraktığım onay belgesi imzalanmış olarak elime ulaştı. İliştirdikleri kısa bir notta çocuklarıyla çalışmamı çok arzu ettiklerini ve onları arayarak haftalık randevuları ayarlamamı rica ettiklerini yazmışlardı.

Bir sonraki Perşembe öğleden sonra için Merkez'deki oyun odasını ayarladım. Sekreterimden Dibs'in annesini aramasını, gün ve saatin uygunluğunu teyit etmesini istedim. Yanıt olumluydu ve Dibs'i Merkez'e annesi getirecekti.

Hemen herkes bu haberle derin bir nefes aldı. Bu aile belli ki bu gibi kararları kolayca alamıyordu. Bu gecikmenin ailenin yaşadığı karmaşadan kaynaklanmış olabileceğini, bir adım atmadan önce anne ve babanın duyduğu endişeleri tahmin edebiliyordum. Bu arada Dibs'i hiç düşünmüşler miydi acaba? Konuya onun açısından bakıp, değerlendirme sonrasında çocuğun yetileriyle ilgili ummadıkları bir sonuç alma ihtimalini hiç hesap etmişler miydi?

Bu girişimin tüm muhtemel sonuçlarını dikkatlice tartmış olmalıydılar. O sürede anneyi arayıp bir karar verip vermediklerini sormak ve Dibs'i getirmesi için acele ettirmek riskli olurdu. Bu riske girmedim çünkü zaten kararlarını vermişlerse ısrar etmenin bir faydası olmazdı, henüz karar vermemişlerse de olumlu bir cevabın önünü kesebilirdim. Uzun ve moral bozucu bir bekleyiştii.

Dibs, annesiyle birlikte Merkez'e tam vaktinde geldi. Annesi, girişteki görevliye bir saat sonra onu almak için döneceğini söyleyerek çıktı ve Dibs'i bekleme odasında bıraktı. Dibs'i karşılamak için yanına gittim. Annesinin tam onu bıraktığı noktada duruyordu ve üzerinde paltosu, kasketi, eldivenleri ve botları vardı.

Ona doğru yürüdüm. "İyi günler Dibs," dedim. "Seni tekrar gördüğüme sevindim. Hadi yine oyun odasına gidelim. Şu tarafta, koridorun sonunda."

Dibs uzanıp, sessizce elimi tuttu. Koridordan geçip oyun odasına gittik.

"Burası başka bir oyun odası," dedim. "Tıpkı birkaç hafta önce senin okulunda gittiğimiz oyun odasına benziyor."

"Bu doğru," dedi sesi tereddütle çıkarak.

Oyun odası zemin kattaydı. İçerisi gün ışığıyla aydınlanmıştı. Diğerinden daha çekici bir odaydı ama malzemeler hemen hemen aynıydı. Pencereden otopark görünüyordu ve otoparkın karşısında büyük, gri bir taş binası olan kilise vardı.

Oyun odasına girdiğimizde, Dibs içeride ağır ağır gezindi, malzemelere dokundu, ilk oyun seansımızdaki aynı soru vurgusuyla tek tek nesnelerin isimlerini söyledi.

"Kum havuzu? Sehpa? Sandalye? Boya? Araba? Be-

bek? Bebek evi?" dokunduğu her şeyi aynı tavırla adlandırdı. Sonrasında konuşması biraz daha arttı. "Bu araba mı? Bu bir araba. Bu kum mu? Bu kum. Bu boya mı? Bu boya."

Odadaki ilk turunu tamamladıktan sonra, ona "Evet. Bu odada pek çok değişik eşya var, öyle değil mi? Sen de bunların birçoğuna dokundun ve onların adlarını söyledin."

Sakince, "Bu doğru," dedi.

Onu acele ettirmek istemiyordum. Etrafa iyice bakabilmesi ve keşfedebilmesi için ona zaman tanıdım. Her çocuğun kendi dünyasını kendince keşfedebilmesi için zamana ihtiyacı vardır.

Odanın tam ortasında durdu.

Bir süre sonra ona "Dibs, diyorum ki, paltonu ve kasketini çıkarmak ister misin acaba?" dedim.

"Bu doğru," diye yanıtladı. "Dibs, paltonu ve kasketini çıkar. Kasketini çıkar. Paltonu çıkar Dibs." Dediklerini yapmak içinse hiçbir hareketi olmadı.

"Demek paltonu ve kasketini çıkarmak istiyorsun," dedim. "Pekâlâ Dibs. Devam et. Çıkar onları."

"Eldivenleri ve botları da çıkar," dedi.

"Pekâlâ," diye karşılık verdim, "eğer istiyorsan eldivenlerini ve botlarını da çıkar."

"Bu doğru," dedi, sesi neredeyse fısıltı halinde çıkmıştı. Bir süre olduğu yerde debelenerek, beceriksizce paltonunun kollarını çıkarmaya çalıştı. Yapamayınca mırıldanmaya başladı. Gelip önümde durdu, başı yerde, mırıl mırıl bir şeyler söylüyordu.

"Üzerindekileri çıkarmak istiyorsun ve benden yardım bekliyorsun. Doğru anlamış mıyım?" diye sordum.

“Bu doğru,” dedi. Beni yanıtlarken sesinde bir hıçkırık duydum.

Küçük sandalyeye oturdum ve “Pekâlâ Dibs,” dedim, “paltonu ve kasketini çıkarmana yardım etmemi istiyor-san, biraz daha yaklaş ki, sana yardım edebileyim.” Bunu belli bir niyetle yapmıştım. Ona yardım etmeyi tekif ettim ancak odada öyle bir yerde oturmuştum ki benden yardım alabilmek için birkaç adım atması gerekiyordu.

Çekinerek bana doğru yürüdü. Boğuk bir sesle “Bot-ları da,” dedi.

“Tamam, botları da çıkaracağız,” dedim.

“Ve eldivenler,” dedi ellerini bana uzatarak.

“Pekâlâ, eldivenleri de,” diye karşılık verdim. Onun eldivenlerini, botlarını, kasketini ve paltosunu çıkarmasına yardım ettim. Eldivenlerini paltosunun cebine koydum ve kasketiyle paltosunu ona uzattım. Onları yere bıraktı. Yer-den kaldırdım ve kapının arkasındaki askılığa astım.

“Gidene kadar bunlar burada dursun,” dedim. “Bu odada geçireceğimiz bir saatimiz var, sonra eve gitme za-manı.”

Karşılık vermedi. Çizim masasına yaklaştı ve orada duran boyalara bakmaya başladı. Uzun süre orada kaldı. Sonra, oradaki boyaların renklerini söylemeye başladı. Onları özenerek tekrar dizdi. Kırmızı, sarı ve maviyi çizim masasının rafına koydu. Sonra onları birbirlerinden ayırdı ve diğer renkleri aralara koyarak gökkuşağı tayfını oluşturdu. Ardından ara renkleri doğru yerlere koydu, siyah ve beyazı ekledi ve sehpanın bir kenarını renk değeri tablosu haline getirdi. Bunu yaparken sessiz, yavaş ve dikkatliydi.

Hepsini bir sıraya dizdiğinde, kavanozlardan birini eline alıp incelemeye koyuldu. Kavanozun içine baktı, ka-

vanozdaki boyayı fırça ile karıştırdı, ışığa doğru tuttu, parmak uçlarını etiket üzerinde hafifçe gezdirdi.

“Favor Ruhl boyaları,” dedi. “Kırmızı. Favor Ruhl boyaları. Sarı. Favor Ruhl boyaları. Mavi. Favor Ruhl boyaları. Siyah.”

Bu, önemli bir soruya verilmiş, dolaylı bir yanıtı. Etiketleri okuyabiliyordu. Boyalar gerçekten de Favor Ruhl markaydı. Üstelik renkleri doğru olarak saymış ve yerleştirmişti.

“Demek ki,” dedim, “Boya kavanozları üzerindeki etiketleri okuyabiliyorsun. Ayrıca tüm renkleri de biliyorsun.”

Çekinerek, “Bu doğru,” dedi.

Sonra masanın başına oturdu ve boya kalemlerinin olduğu kutuya uzandı. Kutunun üzerindeki adı okudu. Kırmızı boyayı aldı ve düzgün, büyük harflerle “KIRMI-ZI” yazdı. Diğer renklerle de aynısını yaptı ve doğru renk sırası ile bir daire içerisine sıraladı. Renkleri yazarken her bir harfi yüksek sesle söylüyordu.

Onu izledim. Bu faaliyeti ile benimle iletişim kurmaya çalıştığını düşündüm ve ona sözel olarak tepki verdim. “Her bir rengin adını söylüyor ve o renkle yazıyorsun. Doğru mu? Bakayım. K-I-R-M-I-Z-I, kırmızı olarak okunuyor, öyle değil mi?”

“Bu doğru,” dedi yine çekinerek ve yavaş bir sesle.

“Ve bir renk tekerleği yapıyorsun, öyle değil mi?”

“Bu doğru,” diye fısıldadı.

Suluboya kutusunu aldı. Kutunun üzerindeki ticari ismi okudu. Bir resim kâğıdı üzerine fırçayla darbeler vurarak, tam olarak aynı renk sırasını tamamladı.

Yorumlarımın onun hareketleriyle uyumlu olmasına

gayret ediyor, herhangi bir şekilde davranmasını istediğim anlamına gelecek bir şey dememeye, bunun yerine onu anlamaya çalışarak ve basitçe iletişim kurmaya, onun kaynaklarıyla belirlenen bir çerçevede kalmaya özen gösteriyordum. Yolu onun açmasını istiyordum. İşin en başından itibaren bu odada tempoyu onun belirleyeceğini, onun karşılıklı iletişim kurma gayretlerini gördüğümü bilmesini arzu ediyordum. İkimizin arasında somut gerçeklikten temel alan, ortak bir deneyim söz konusuydu. Bütün bunları yapabildiği için şaşkına dönmek ve yeteneklerini övgüye boğmak istemiyordum. Bütün bunları yapabildiği zaten ortadaydı. Bireye girişimde bulunması için fırsat verildiğinde, kendisini en güvenli hissettiği zeminde yapacağı bir eylemi gerçekleştirmeyi tercih eder. Hayret veya hayranlık duymam, onun tarafından bir pekiştirme gibi algılanabilirdi. Bu da onun için belki de çok daha önemli olabilecek diğer keşif alanlarının önünü kesebilirdi. Temkinli ilerleyen insanlar kişisel bütünlüklerini koruyabilirler. Birbirimizi tanımaya başlıyorduk. Dibs'in ifade ettiği bu şeyler, odadaki duygusal özelliği olmayan nesneler, aramızdaki iletişimin sadece bu ânında paylaşılan içeriklerdi. Dibs için bunlar güvenli kavramlardı.

Ara sıra bana bakıyordu ancak göz göze geldiğimizde bakışlarını derhal kaçıırıyordu.

Bu ilk faaliyetleri kuşkusuz bir tür kendini göstermeydi. Hedda'nın Dibs için beslediği ümit boşuna değildi. Dibs sadece kendisini idare edecek kadar değil, aslında parlak yeteneklere sahip bir çocuktü. Sorunu her ne ise, zihinsel gerilik seçeneği kesinlikle geçerli değildi.

Kum havuzuna tırmandı. Askerleri ikili sıralar halinde dizdi. O sırada ayakkabılarından içeri kum girdi. Bana baktı, ayakkabılarını gösterdi, mırıldandı.

“Ne oldu,” diye sordum. “Kum ayakkabılarına mı giriyor?”

Başıyla onayladı.

“Eğer ayakkabılarını çıkarmak istersen, çıkarabilirsin,” dedim.

“Bu doğru,” diye boğuk sesiyle yanıtladı. Ancak onları çıkarmadı. Onun yerine olduğu yere oturdu, ayakkabılarına bakarak, söylenmeye başladı. Sonunda konuştu. Büyük çaba harcayarak “Ayakkabılarını çıkaracaksın,” dedi.

“Onları çıkarmak istiyorsun ancak sana benim yardım etmemi istiyorsun, öyle mi?” diye karşılık verdim.

Başıyla onayladı. İsteddiği gibi, ona yardım ettim, bağcıklarını çözdüm ve botlarını çıkardım. Ayağının sadece ucuyla kuma dokundu ve birkaç dakika sonra da oradan çıktı.

Masaya doğru yürüdü ve masanın üzerindeki küplere baktı. Sonra onları acele etmeden üst üste dizdi. Küplerden yaptığı kule sallanıp yıkıldı. Ellerini kavuşturdu.

“Bayan A!” diye bana seslendi. Bundan sonra bana böyle hitap edecekti. “Yardım edin. Çabuk!”

“Sana yardım etmem gerçekten hoşuna gidiyor öyle değil mi,” dedim.

“Bu doğru,” dedi. Bana kısa bir bakış daha attı.

“Pekâlâ, ne yapmamı istiyorsun?” diye sordum. “Söyle bakalım Dibs.”

Masanın yanına oturmuş, küplere bakıyordu ve elleri hâlâ göğsünde sıkıca kenetliydi.

Dibs sessiz durduğunda ben de konuşmuyordum.

Aklından neler geçiyordu? Neyin arayışındaydı? Dibs’e şimdi en çok neyin faydası dokunurdu? Onu anlayabilmek için kuracağım iletişimin samimi olmasını is-

tiyordum. Gerçekte ne istiyordu bilmiyordum. Sürecin başlarında muhtemelen o da bilmiyordu. Mahremiyetine fütursuzca dalmak ve yanıtları zorla bulup çıkarmak şüphesiz doğru olmazdı. Yaptığı hiçbir şeyin sebepsiz olmadığını görebiliyordum ve bu güvenimi Dibs'e de geçirebilirim ve aramızda anlaşılması güç imalara, ne yapması ve ne demesi gerektiği konusundaki belirsizliklere yer olmadığını, ondan zihnimi okumasını beklemediğimi ve yapılacaklara tek başıma ve çok önceden karar vermeyeceğimi, hiçbir şey için acele etmesine gerek olmadığını hissettirebilirsem, belki Dibs böylelikle giderek daha fazla kendini güvende hisseder ve tepkilerinin doğruluğuna daha fazla inanırdı ve böylelikle bu tepkilerin farkına varabilir, onları anlayabilir ve kabul edebilirdi. Bunun için her ikimizin de zamana, çabaya, sabra ihtiyacımız vardı. Ve aramızda her zaman tam bir dürüstlük olmalıydı.

Aniden uzandı, ellerine birer küp aldı ve onları birbirine vurdu. "Çarpışma!" dedi.

"Bu bir çarpışma mıydı?" diye sordum.

"Bu doğru," dedi, "Bir çarpışma!"

O sırada otoparka bir kamyon girdi ve açık pencerenin önünde durdu. Dibs pencereye yaklaştı ve camı kapatmaya çalıştı. Oda pencere açıkken bile yeterince sıcaktı ama o pencereyi kapatmak için kolu çevirmeye çalışıyordu.

"Pencere kapat," dedi.

"Pencereyi kapatmak mı istiyorsun?" diye sordum.

"Ama bugün bu oda pencere açıkken bile çok sıcak."

"Bu doğru," diye yanıtladı. "Sen kapat Dibs."

"Anladım, yine de kapatmak istiyorsun," dedim.

"Bu doğru," dedi. "Dibs kapat onu." Kesin bir tonda konuşuyordu.

“Gerçekten de ne istediğini biliyorsun öyle değil mi,” dedim.

Gözyaşlarıyla yol yol ıslanan yüzüne rastgele hafif hafif vurmaya başladı. O sırada dolmuş olan süremizi uzatma pahasına, ona bariz bir duygusal yakınlık göstermek ve onu kollarıma alıp avutmak çok kolay olurdu. Ancak çocuğun hayatındaki duygusal sorunlara yenilerini eklemenin ne anlamı olacaktı? Seans bitiminde istese de istemese de evine gitmesi gerekiyordu. Bu gerçeği görmezden gelmenin ona yararı olmazdı. Dünyasıyla baş edebilmek için güçlenmesi gerekiyordu. Bu güç onun içinden gelmeliydi ve dünya ile olduğu haliyle baş edebildiğini bizzat deneyimlemeliydi. Dibs için anlamlı olan tüm değişiklikler onun içinden gelmeliydi. Dışarıdaki dünyanın yenilenmesini bekleyemezdik.

Dibs sonunda gitmek için hazırlanmıştı. Elimden tutup koridorda benimle birlikte yürüdü. Kabul salonuna geldiğimizde annesi onu bekliyordu. Dibs’e ne kadar da benziyordu; huzursuz, hasta görünümlü, özgüvensiz ve ürkek. Dibs onu gördüğünde, kendisini yüzükoyun yere atıp tepinmeye ve bağırmaya başladı. Ona hoşça kal dedim ve annesine haftaya kendilerini beklediğimi söyleyerek yanlarından ayrıldım. Annesi onu gitmeye ikna edene kadar bekleme salonunda küçük çapta bir kıyamet koptu. Çocuğun hareketleri onu telaşlandırmış ve utandırmıştı.

Yaşanan durumdan ben de hoşnut değildim ama sorunlarını kendi kendilerine çözebilmeleri için onları baş başa bırakmak dışında yapılabilecek bir şey yoktu. Orada kalıp izlesem veya müdahale etsem durumu sadece daha da karmaşık hale getirmiş olurdu. İkisinden biriyle müttefik ya da muhalif olmak istemiyordum. Onları yerdiğimi,

desteklediğimi veya reddettiğimi düşünmemelilerdi. Dolayısıyla kişisel bir müdahalede bulunmadan oradan ayrılmak daha doğrudur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonraki hafta Dibs tekrar Merkez'e geldi. Görüşme için son derece istekli görünüyordu. Dibs'in geldiğini haber veren zil çaldığında odamdaydım. Hemen kabul salonuna gittim. Dibs kapının tam önünde bekliyordu. Annesi onu kabul salonuna getirmiş, görevliyle kısaca konuşmuş ve çıkmıştı.

Ona doğru yaklaşırken "İyi günler, Dibs," dedim. Karşılık vermedi. Gözleri yerde, öylece duruyordu.

"Hadi oyun odasına gidelim," diyerek elimi uzattım. Tuttu ve oyun odasına doğru koridor boyunca yürüdük. İçeriye ilk o girsin diye kenara çekildim. Tam giriyordu ki aniden geri çekildi ve kapının köşesine tutundu. Kapıda içindeki kart çıkarılıp ters çevrilebilen levhalardan vardı. Dibs uzanıp, kartı aldı.

"Rahatsız Etmeyiniz," yazısını okudu. Arkasını çevirdi, orada da "Oyun" sözcüğünü okudu. İkinci sözcüğün üzerine parmağıyla vurmaya başladı. Bu onun için yeni bir sözcüktü. Terapisi. Dikkatle inceledi. "Tera pisi," dedi.

"Terapisi şeklinde okunuyor," diyerek onu düzelтті.

"Oyun terapisi odası?" dedi.

"Evet," diye karşılık verdim.

"Oyun terapisi odası," diye tekrarladı. Sonra odaya girdi ve arkamızdan kapıyı kapattı. "Paltonu ve kasketini çıkaracaksın," dedi.

Ona baktım. Aslında kendisini kastediyordu ama ikin-

ci tekil şahısla cümle kurmuştu. Kendisinden bahsederken “ben” deme alışkanlığı yoktu.

“Benim mi paltomu ve kasketimi çıkarmamı istiyorsun?” diye sordum. Dibs yüzüme baktı.

Paltosunu çıkarmaya çalışırken yine, “Paltonu ve kasketini çıkaracaksın,” dedi.

“Senin paltonu ve kasketini çıkarmana benim yardım etmemi istiyorsun? Öyle mi?” diye sordum. Dikkatini *ben* zamirine çekmeyi umuyordum ancak bu karmaşık ve kafa karıştırıcı bir sorundu.

“Bu doğru,” dedi Dibs.

“Sana yardım edeyim,” dedim. Bu kez daha çok onun yapmasına izin vererek yardımcı oldum. Palto ve kasketini çıkardıktan sonra, ona doğru uzattım.

Bana baktı, palto ve kasketi aldı, kapıya gitti. Elindekileri kapıdaki askılığa asarken, “Onları buraya asacaksın,” dedi.

“Geçen hafta onları oraya ben asmıştım,” dedim. “Bugün de sen astın.”

“Bu doğru,” dedi.

Kum havuzunun kenarına oturdu ve oyuncak askerleri ikişerli olarak yine dizdi. Sonra bebek evine gitti ve içindeki eşyaları yeniden düzenledi. Bebek evinin boş olan ön tarafını göstererek “Kapı nerede? Kapı nerede?” diye sordu.

“Sanırım kapı, şuradaki dolabın içerisinde,” dedim.

Dibs gidip dolaptan bebek evinin ön kısmını aldı. Bebek evinin çevresinde yürüdü, elindeki evin ön duvarı ile eve vurdu ve bölmelerden biri yere düştü. Düşen kısmı düzeltip, tam yerinden doğru olarak yerleştirdi. Sonra elinde tuttuğu, üzerinde kapı ve pencerelerin resmedilmiş

olduğu paneli takmaya çalıştı. Bu zor bir işti. Birkaç kez denedi ama kancaları yerine oturtamadı. Söylendi.

“Kapat şunu,” diyordu, “kapat şunu.”

“Evin kapalı olmasını mı istiyorsun?” diye sordum.

“Kapalı,” dedi. Tekrar denedi. Bu kez başardı. “İşte oldu,” dedi, “Düzgünce kapandı.”

“Görüyorum. Tamamen kapattın,” dedim.

Dibs bana baktı. Bana kısacık gülümsedi. “Yaptım,” dedi çekinerek.

“Gerçekten de yaptın. Üstelik kendi başına,” diye karşılık verdim. Güldü. Kendisinden çok memnun görünüyordu.

Bebek evinin arkasına geçti ve tüm pencerelerin kepenklerini indirdi. “Hepsi kapandı,” dedi. “Hepsi kilitlendi ve kapandı. Hepsi kilitlendi ve kapandı.”

“Evet. Öyle olduklarını görüyorum,” dedim.

Elleri ve dizlerinin üzerinde durarak evin alt kısmına bakmaya başladı. Evin bu bölümünde iki kapı vardı. Bu kapıları açtı. “Orada,” dedi. “Orası bodrum. Bunları dışarı çıkar. Duvarlar, daha çok duvar ve bölme. Kapısı olmayan duvarlar.” Alt kısımda diğer bölmeler ve bebek evi eşyaları depolanmıştı.

“Bir kapı tokmağı yap,” dedi. Uzanıp, kurşun kalemini aldı ve bebek evinin kapısına dikkatlice bir tokmak çizdi.

“Kapıda bir tokmak olması gerektiğini düşünüyorsun?” dedim.

“Bu doğru,” diye mırıldandı. Kapıya bir kilit çizdi. “Şimdi üstünde bir kilit de var.”

“Evet, görüyorum. Kapının üzerine bir tokmak ve kilit yaptın.”

“Anahtarla sıkıca kilitlenen bir kilit,” dedi. “Ve yüksek, sert duvarlar. Ve bir kapı. Ve kilitli kapı.”

“Anlıyorum,” diye yorumladım.

Dibs dokununca ev sallanır gibi oldu. Eliyle evi yokladı. Bir parça çıkarıp, dengeyi sağlaması için evin köşelerinden birisinin altına koydu. İki köşeyi denedikten sonra üçüncü köşeye koydu ve evin sallanması durdu.

“İşte,” dedi. “Artık sallanmıyor. “Şimdi sallanma yok, oynama yok.”

Çatıyı kaldırdı ve içerideki eşyaların bazılarını aldı. Parçalar yerinden oynayınca evin dengesi yine bozuldu. Dibs bir adım geri çekildi ve eve baktı. “Bayan A, buna tekerlek takılsa, artık sallanmaz ve oynamaz,” dedi.

“Bunun sorunu çözeceğini mi düşünüyorsun,” diye sordum.

“Çözer,” diye karşılık verdi. “Gerçekten çözer.”

Böylelikle Dibs’in dağarcığında, kullanmadığı pek çok sözcüğünün olduğunu da görmüş oldum. Bir sorunu gözlemleyebiliyor ve tanımlayabiliyordu. Sorunu çözebiliyordu. Bebek evinin kapısına neden bir kilit çizmişti? Kilitli kapıların Dibs’in hayatında önemli bir etkisinin olduğu muhakkaktı.

Kum havuzuna gidip, tırmandı. Kuma dağılmış olan oyuncak askerlerin bir kısmını çıkardı. Çıkardığı her askeri inceledi. İçlerinden birini bana doğru uzatarak “Dibs Noel için bunlardan aldı,” dedi.

“Noel için onlara benzeyen oyuncak askerler aldın,” diye tekrar ettim.

“Evet. Tam olarak bunlara benzeyen,” diye karşılık verdi. “Şey, tam olarak değil. Ama aynı tür. Noel için. Bunların ellerinde silahları var. Ateş edebilirler. Silahlar, ger-

çek silahlar, ateş eder. Bu, silahını omzunda taşıyor. Bunun silahı ateş etme konumunda. Bak. Burada birbirine tıpatıp benzeyen dört tane var. Ve burada dört tane daha. Dört, dört daha, sekiz eder. Üç ekle ve bir tane daha, on iki eder.”

Askerleri gruplandırmasını izlerken, “Görüyorum,” dedim. “Asker gruplarının sayısını doğru olarak toplayabiliyorsun.”

“Bu doğru,” dedi Dibs. Ardından, tereddüt ederek devam etti, “Ben... Ben... *Ben* yapabiliyorum.”

“Evet, yapabiliyorsun Dibs,” dedim.

Başka iki askeri göstererek, “Bu iki adamın bayrakları var,” dedi. Kum havuzunun bir kenarına hepsini yan yana dizdi. “Bunların hepsinin silahları var,” dedi. “Silahlarını ateşliyorlar. Ama sırtları bu tarafa bakıyor,” diye ekledi.

Elimle kendimi göstererek, “Hepsinin aynı yöne baktığını mı söylemek istiyorsun,” diye sordum.

Dibs bana baktı. Sonra kenardaki askerlere baktı. Baş yere düştü. Kısık sesle, “*Sana* ateş etmiyorlar,” dedi.

“Anladım,” dedim. “Bana ateş etmiyorlar.”

“Bu doğru,” dedi.

Elini kuma daldırdı ve birkaç tane daha oyuncak asker buldu. Onları da sıraya ekledi. Ayakkabılarının içindeki ayaklarını kumda oynattı.

Birden, “Ayakkabılarını çıkar,” dedi. Bağcıklarını çözdü ve ayakkabılarını çıkardı. Sonra askerleri yeniden dizdi.

“İşte buradasın,” dedi. “Hepsi birlikte sıralandılar. Hepsi birlikte.”

İçlerinden üç tane askeri seçti ve arka arkaya koydu. Dikkatle ve özenle, hepsini tek tek kuma fırlattı. Üçüncüsü, istediği kadar uzağa düşmedi. Onu tekrar çıkardı ve kumun altına doğru tekrar attı, bir avuç kum alıp gömüldüğü yerin üzerine döktü.

“Kayboldu!” diye duyurdu.

“Ondan kurtuldun, öyle değil mi,” diye karşılık verdim.

“Bu doğru,” dedi Dibs. Kumu kürekle bir kovaya doldurdu ve kuma gömülmüş olan askerlerin üzerine döktü.

O sırada otoparkın karşısındaki kilisenin çanları çalmaya başladı ve sonra saat dördü vurdu. Dibs yaptığı işi bırakmıştı.

“Dinle,” dedi. “Bir. İki. Üç. Dört. Saat dört.”

“Evet, saat dört. Az sonra eve gitme zamanın gelecek,” dedim.

Dibs bu hatırlatmayı duymazdan geldi. Kum havuzundan çıktı ve hızla masaya gitti. Parmak boyası kavanozlarına baktı. “Bu nedir?” diye sordu.

“Onlar parmak boyası,” dedim.

“Parmak boyası. Nasıl?”

Ona parmak boyasının nasıl kullanıldığını gösterdim. “Önce kâğıdı ıslatacaksın. Sonra kâğıdın üzerine biraz boya koyacaksın. Sonra onu parmaklarınla ya da ellerinle işte böyle yayacaksın Dibs, ne resmi yapmak istiyorsan o şekilde.”

Beni dinledi. Yapılışını izledi.

“Parmak boyaları?” diye sordu.

“Evet. Parmak boyası.”

Bir parmağını kırmızı boyaya daldırmak istermiş gibi tuttu. “Böyle böyle yayacaksın,” dedi. Ancak boyaya dokunamıyordu. Ellerini ıslak kâğıda yaklaştırarak daireler çiziyordu. Sonra tahta bir spatula aldı, boyaya onu daldırdı ve kâğıdın üzerine onunla yaydı.

“Bence bu parmak boyası,” dedi. “Evet. Onun parmak boyası olduğunu söyledin. Madem öyle onu parmaklarınla

böyle böyle yayacaksın.” Boyaya bu kez parmaklarıyla dokunmuştu ama hemen sonrasında, “Sil onu,” dedi.

Ona kâğıt havlu uzattım. Boyayı sildi.

“Ellerine parmak boyasının bulaşmasından hoşlanmadın?” dedim.

“Bu pis bir boya,” dedi. “Pis ve yağlı bir boya.”

Kavanozu aldı ve etiketini okudu. “Bu, kırmızı parmak boyası,” dedi. “Kırmızı.” Kavanozu masanın üzerine koydu, sonra dokunmadan ama çok yakınında tutarak, elini boyanın ve kâğıdın etrafında gezdirdi. Derken, aniden parmak uçlarını boyaya değdirdi.

“Boyayı yay,” dedi. “Kırmızı boyayı al Dibs ve onu yay. Onu bir parmağınla, iki parmağınla, üç parmağınla yay. Önce kırmızı. Sonra sarı. Sonra mavi. Sırayla sür.”

“Denemek ister misin?” diye sordum.

Dibs, bana bakıp kavanozlardaki etiketleri gösterdi ve “Tüm bunlar içinde ne olduğunu anlatan işaretler,” dedi.

“Evet. Onlar etiket.”

Parmaklarını tekrar boyaya daldırdı. “Çıkar şunu,” dedi. Bir kâğıt havlu daha aldı ve boyayı iyice sildi.

“Aslında önce yapmak istiyorsun ama sonra hoşuna gitmiyor,” diye yorumladım.

“Şu boya kalemleri farklı,” dedi Dibs. “Onları Amerikan Boya Kalemi Şirketi yapıyor. Ve bu Shaw Parmak Boyası. Sulu boyaların markası ise Prang.”

“Evet,” dedim.

“Bunlar parmak boyası,” dedi Dibs. Parmaklarını sarı boyaya daldırdı ve boyayı yavaş yavaş tüm parmaklarına yaydı. Sonra kâğıt havlu ile hepsini temizledi. Ardından parmaklarını mavi boyaya batırdı. Elini kâğıdın üzerine koydu ve döndürdü. Yaptığı işe kendini hayli kaptırmış-

tı. Boyayı tüm parmaklarına bulaştırdı. Sonra ellerini zafer kazanmış gibi uzatarak "İşte," dedi. "Bak."

"Bu sefer gerçekten yaptın, öyle değil mi," dedim.

"Bak," dedi. "Parmaklar hep mavi boya oldu." Elleri-ne baktı. "Parmakların hepsi mavi şimdi. Şimdi de hepsi yeşil," dedi boyayı değiştirirken. "Onları önce kırmızı yaptım. Sonra sarı. Sonra mavi. Sonra yeşil. Sonra kahverengi. Her parmağı boyadım. Temizledim. Her rengi temizledim ve başka renkle boyadım. İşte bu parmak boyası. Hadi ama Dibs. Bu çok aptal bir boya. Hadi ama!" Parmaklarındaki boyayı sildi ve kâğıt havluları çöp sepetine fırlattı. Başını tiksintiyle salladı.

"Parmak boyaları," dedi. "Onlar benim ilgi alanımda değil. Ben resim yapacağım."

"Resim yapmayı mı tercih edersin?" dedim.

"Evet," diye karşılık verdi. "Suluboyayla."

"Sadece beş dakikamız kaldı," dedim. "Sence beş dakikada bir resim yapabilir misin?"

"Dibs yapacak," diye açıkladı. Boya kutusunu aldı. "Su nerede?" diye sordu.

Elimle lavaboyu işaret ettim. Bir kaba su doldurdu.

"Tek bir resim yapacak kadar zamanın var," dedim. "Sonrasında gitme zamanı."

Bu, riskli bir ifadeydi. Zamanla ilgili yaptığım hatırlatma esnek bir anlam taşıdığı için tek bir resmi dilediğince uzun sürede bitirebilirdi. Madem "beş dakikan var" demek istemiştım, o halde bu sınırı belirtmeli ve durumu ikinci bir unsur ekleyerek karmaşık hale getirmemeliydim.

Ancak Dibs benim ifademi duymazlıktan geldi. "Boya akabilir," dedi. "Kuruması için kâğıt havlu ile bastıracağım. Bu tam bir resim olacak." Hızlı ve becerikli hareketler-

le önce kırmızı boya ile başladı ve çeşitli şekillerde kâğıdın üzerine damlattı. Renk çarkındaki sırayla kâğıdın üzerine diğer renkleri de ekledi. Renkleri ekledikçe, resim ortaya çıkmaya başladı. Bitirdiğinde, bir ev, ağaç, gökyüzü, çimenler, çiçekler ve güneşten oluşan resim karşımızdaydı. Tüm renkleri kullanmıştı. Resim bittiğinde tüm ilişkiler, biçim ve anlam, bir bütünlük içindeydi.

“Bu... Bu...” Kekeliyor ve elindeki fırçayı sallıyordu, başı öne eğildi, birden utangaç bir havaya bürünmüştü. “Bu, Bayan A’nın evi,” dedi. “Bayan A, bu evi size vereceğim.”

Yaptığı resmi göstererek “Onu bana vermek istiyorsun öyle mi?” dedim. Başıyla onayladı. Bu tepkinin amacı, teşekkür ve minnetimi söylemek yerine aramızdaki iletişimi açık tutmak ve biraz yavaşlatmaktı. Böylelikle, benim tepkimle ketlenmemiş olurdu ve içinden gelen başka düşünce ve duygularını da ifade edebilirdi.

Dibs bir kurşunkalem aldı ve kapının üzerine özenerek bir kilit çizdi. Evin aşağı kısmına küçük, parmaklıkları olan pencereler yaptı. Açık sarı ile boyanmış büyük, tek bir pencere vardı. O pencerenin içerisine saksıda kırmızı çiçekler yapmıştı. Resim hayranlık verici şekilde yaratıcı bir sanat eseriymiş ve son derece kendine özgü bir şekilde son eksikleri de tamamlanmıştı.

Bana baktı. Gözleri açık maviydi. Yüzünde mutsuz ve korku dolu bir ifade vardı. Resimdeki kapıyı işaret etti. “Üzerinde kilit var,” dedi. “Anahtarla hemen kilitleniyor. Karanlık bir bodrumu var.”

Resmine ve sonra ona baktım. “Demek öyle,” dedim. “Bu evin bir kilidi ve karanlık bir bodrumu var.”

Bakışları eve yöneldi. Kapının üzerindeki kilide dokundu. Bana baktı.

“Bu ev senin için,” dedi. Parmaklarını büküyordu. “Bu ev, şimdi senin,” diye ekledi. Derin bir nefes aldı. Sonra büyük çaba harcayarak, “Bu evin bir de oyun odası var,” dedi. Açık sarı pencereyi ve penceredeki kırmızı çiçeklerin olduğu saksıyı işaret etti.

“Ah, evet. Anlıyorum. Orası oyun odasının penceresi öyle değil mi?”

Dibs başıyla onayladı. “Bu doğru,” dedi.

Lavaboya yürüdü ve suluğu boşalttı. Musluğu sonuna kadar açtı. Kilise çanları yine çalmaya başladı.

“Dinle Dibs,” dedim. “Şimdi gitme vakti. Çanları duyuyor musun?”

Dibs uyarımı duymazdan geldi. “Kahverengi, suyu kahverengi yapıyor ve turuncu da suyu turuncu yapıyor,” dedi.

“Evet, haklısın,” diye karşılık verdim. Zamanla ilgili olarak söylediğimi duyduğunu biliyordum. Beni duymadığını zannetmiş gibi davranmadım.

“Bu S-I-C-A-K su. Sıcak,” dedi. “Ve S-O-Ğ-U-K su. Soğuk. Sıcak. Soğuk. Aç. Kapa. Aç. Kapa.”

“Şimdi de sıcak ve soğuk suyu ilginç buldun?” diye sordum.

“Bu doğru,” dedi.

“Ancak sana zamanımızla ilgili ne demiştin Dibs?” diye sordum.

Ellerini birleştirerek bana doğru döndü. Çaresiz ve mutsuz görünüyordu. Boğuk bir sesle, “Bayan A dedi ki, tek bir ev resmi yapacak sonra sen bırakacak,” dedi. İfadesinin bozulduğu gözümünden kaçmamıştı. Karşımda yetenekleri duygusal sorunlarından fazlaca etkilenen, entelektüel olarak hayli donanımlı bir çocuk vardı.

Sakince, "Evet öyle dedim Dibs," diye karşılık verdim. "Ve resmini bitirdiğine göre şimdi gitme vakti."

Aniden, "Biraz daha çimen ve çiçek yapmam lazım," deyiverdi.

"Bunun için vaktimiz yok," dedim. "Bugünlük süremiz doldu."

Dibs bebek evine yürüdü. "Evi tamir etmem gerek. Duvarı takmam gerek," dedi.

"Eve gitmemek için istersen pek çok bahane bulabilirsin, öyle değil mi? Ancak zamanın doldu Dibs ve şimdi eve gitmen gerekiyor."

Dibs, "Hayır. Bir dakika. Bir dakika," diye bağırdı.

"Gitmek istemediğini biliyorum Dibs. Ancak bugün süremiz doldu."

"Şimdi gitmek yok," diye hıçkırdı. "Şimdi gitmek yok. Hiç gitmek yok."

"Gitme zamanı geldiğini söylemem seni mutsuz ediyor öyle değil mi Dibs? Ancak önümüzdeki hafta Perşembe günü yine geleceksin."

Kasketini, paltosunu ve botlarını aldım. Dibs masanın yanındaki küçük sandalyeye oturdu. Kasketini başına geçirdiğim sırada bana gözyaşları içinde bakıyordu.

Birden aklına yeni bir fikir gelmiş gibi "Ya cuma?" diye sordu. "Cuma günü yine gelsem?"

"Önümüzdeki Perşembe günü geleceksin," dedim. "Çünkü oyun odasına gelme günün Perşembe."

Dibs birden ayağa kalktı. "Hayır!" diye bağırdı. "Dibs buradan çıkmayacak. Dibs eve gitmeyecek. Asla hiç."

"Gitmek istemediğini biliyorum Dibs. Ancak sen ve ben bu oyun odasında haftada sadece bir saat geçirebiliriz. Ve o saat bittiğinde, sen istemesen de, ben istemesem de,

başkaları istemese de, o günlük süremiz dolmuş demektir ve ikimizin de oyun odasını terk etmemiz gerekir. *Şimdi* gitme vaktimiz. Aslında vaktimizi geçirdik bile."

Dibs bana, "Bir resim daha yapamaz mıyım?" diye sordu. Gözyaşları yanaklarından süzülüyordu.

"Bugün olmaz," dedim.

"Sana bir resim yapsam?" diye sordu. "Sadece senin için bir resim daha yapayım?"

"Hayır. Bugün süremiz doldu," dedim.

Önümde duruyordu. Paltosunu tuttum.

"Hadi bakalım, Dibs. Kollarını geçir." Dediğimi yaptı. "Şimdi otur da botlarını giydireyim."

Otururken mırıldanıyordu, "Eve gitmek yok. Eve gitmek istemiyorum. Eve gidecek gibi *hissetmiyorum*."

"Nasıl *hissettiğini* biliyorum," dedim.

Çocuklar, güvenlik duygusunu, tahmin edilebilir, tutarlı ve gerçekçi kısıtlamalar yoluyla edinir. Dibs'in *hisleri* ve hareketleri arasında bir ayrım yapabilmesini istiyordum. Bunu bir parça başarabilmiş görünüyordu. Ayrıca bu bir saatin onun hayatının sadece bir parçası olduğunu, bu seansın diğer tüm ilişki ve deneyimlerin yerini almaması gerektiğini, görüşmeler arasındaki tüm bir haftanın da onun için önemli olduğunu ona anlatabilmek istiyordum. Başarılı bir terapötik yaşantının değeri, bana göre, bireyin seansa getirdikleri ve götürdükleri arasında kurulan dengeye bağlıdır. Terapi eğer bireyin günlük yaşamında bas-kın ve kontrol edici bir hale gelirse, o zaman yapılan işin yararından şüphe duyarım. Dibs'in kendi sorumluluğunu alabilme becerisinin artmasını ve böylelikle psikolojik bağımsızlık kazanmasını istiyordum.

Botlarını giydirirken ona baktım. Masaya uzanmış,

içinde su olan biberonu almıştı. Küçük bir bebek gibi onu emiyordu. Nihayet, botlarını giymişti.

“İşte oldu,” dedim. “Botların tamam.”

“Boya kavanozlarının kapaklarını kapatayım?” diye-
rek şansını bir kez daha denemek istedi.

“Şimdi olmaz,” dedim.

“Kururlarsa?” dedi.

“Eğer kapaklar açık kalırsa kururlar,” diye onayladım.
“Daha sonra gelip ben kapatacağım.”

“Parmak boyalarının kapakları?” diye sordu.

“Evet. Onları da.”

“Fırçaları temizleyecek misin?”

“Evet.”

Dibs iç çekti. Tüm kaynaklarını tüketmişti. Ayağa kalktı ve kapıdan çıktı. Kapının hemen dışında, aniden durdu, uzanıp kapıdaki levhayı *Rahatsız Etmeyin*’den *Oyun Terapisti Odası*’na çevirdi. Kapıya dokundu. “Bizim oyun odamız,” dedi. Kabul salonuna gitmek üzere koridoru geçti ve bu kez yaygara koparmayarak annesini şaşırttı.

ALTINCI BÖLÜM

Dibs'in, sonraki Perşembe oyun odasına girdiğinde, ilk işi masanın üzerindeki parmak boyası kavanozlarına bakmak oldu. Tüm kavanozları tek tek aldı, kapaklarını kontrol etti, kutudaki yerlerini değiştirdi. "Kapaklar kapalı," diye belirtti.

"Evet. Onları kapatmayı unutmadım," dedim.

"Evet görüyorum," dedi Dibs.

Biberonu aldı. "Bunu emmek istiyorum," dedi. Orada durmuş, biberonun emziğini emiyor ve doğruca gözlerime bakıyordu. Sonra biberonu masaya bıraktı.

"Kıyafetlerini çıkar," dedi. Paltosunun düğmelerini çözdü, yardım almadan paltoyu çıkardı ve kapıdaki askılığa astı. Kasketini çıkardı ve kapının yanındaki sandalyenin üzerine bıraktı.

Bebek evine gidip, evin tüm pencerelerini açtı. "Bak," dedi. "Tüm pencereler açık. Şimdi, hepsini kapatıyorum." Evin ön kısmını aldı, sonra fikrini değiştirdi, yere bıraktı ve masaya tekrar gidip, biberona uzandı.

"Biberonu emeyeğim," diye açıkladı.

"Biberonu emmek hoşuna gidiyor?" dedim; yine, konuşmaya fazladan bir bilgi eklemektense, iletişim kanalını açık tutmak için soru sorma tonunda karşılık vermeyi tercih etmiştim.

"Bu doğru," dedi. Uzunca bir süre bir yandan beni izleyip, ses çıkarmadan biberonu emdi. Sonra biberonu koydu, dolaba gitti, kapakları açtı ve içine baktı.

İçinde küçük küpler olması gereken boş kutuyu çıkardı. “Buraya Kübik Sayma Blokları konur,” dedi. Kutuya bu bloklardan koydu. “Gördün mü?” dedi. “Bu bir kutu. Bu küpler de kutunun üzerinde yazan şeyler.” Kapağın üzerindeki ismi gösteriyordu.

“Evet, biliyorum,” dedim. Dibs’in okuma, sayma ve sorun çözme davranışları ilgimi çekiyordu. Bana öyle geliyordu ki, ne zaman duygusal bir hale gelse, okuma becerisini sergiliyordu. Belki de kolayca kabul edemeyeceği duygularını daha derinden irdelemektense *şeyler* hakkında entelektüel bir tavır sergilemek ona kendini daha güvende hissettiriyordu. Belki de bu, ondan beklenenlerle kendisi olma çabası arasında yaşadığı çatışmanın bir göstergesiydi; kimi zaman çok yeterliken kimi zamansa bir bebektir. Oyun odasında bu tavrı çeşitli durumlarda sergilemişti. Belki de entelektüel becerilerinin, başkaları tarafından değer verilen tek yönü olduğunu hissediyordu. O halde okulda ve evde yeterliğini gizlemek için neden o kadar çabalamıştı? Bunun nedeni bir insanın sahip olduğu *tüm* özellikleriyle sevgi ve saygı görmeyi, her şeyden daha fazla istemesi olabilir miydi? Bu çocuk, bu kadar iyi durumdaki bir entelektüel yetiyi, dirençli davranış örüntüsü görüntüsünün hemen altına böyle başarıyla nasıl gizleyebilmişti? Bu becerileri nasıl edinmişti? Yaşının çok ilerisinde okuyabiliyordu. Anlamlı ve söze dökülen bir dile ilişkin hiçbir kanıt sergilemiyorken, bunu nasıl başarabilmişti? Çocuğun zekâsı ve gücü inanılmazdı. Bu yeteneğini ailesinden nasıl gizlemişti? Tabi eğer gerçekte durum buysa.

Tablodaki bu boşlukları doldurabilmek için bilgi almak ilginç olurdu ancak annesi ve ben, soru sorarak konuyu irdelememek üzere bir anlaşma yapmıştık. Elimden

tek gelen, annenin bir gün kendini yeterince güvende hissederek Dibs'in gelişimi hakkındaki gözlemlerini benimle paylaşmasını umut etmektir. Ayrıca, duygusal ve sosyal olgunlaşma olmadan entelektüel becerinin yeterli olmadığı açıktır. Dibs'in ailesi tarafından yetersiz bulunmasının nedeni acaba bu olabilir miydi? Yoksa annenin huzursuzluğu ve korkusu onu anlayamadığı için miydi?

Tüm bu olasılıklar çerçevesinde, Dibs'le ailesi arasındaki ilişkinin böyle yetersiz olmasının çok karmaşık nedenleri olmalıydı. Dibs'in biberon emmek gibi bebeksi bir davranışla, takıntılı denebilecek şekilde entelektüel yetisini sergileme davranışı arasında gidip gelişini izlerken zihnimde birbiriyle yarışan bazı soruların yanıtlarına ilişkin daha fazla bilgi sahibi olabilmek çok yararlı olurdu.

Dibs, sandalyeye oturmuş, biberonu emerken rahatlamış bir halde gözlerini ayırmadan bana bakıyordu. Aklımdan geçen soruları merak ediyordum. Birden ayağa fırladı, emziği çıkarıp biberonun şişesinden içmeye başladı ve içerken suyun birazını yere döktü.

Duvardaki iki zili işaret etti. "Bunlar kapı zili," dedi.

"Evet. Kapı zili sayılır," diye yanıtladım.

Emziği ağzına alıp çiğnedi, emdi ve bunu yaparken sürekli bana bakıyordu. Sonrasında, ayaklarıma doğru atıldı. Kırmızı plastik iç mekân ayakkabıları giymiştim. Dibs'in bugün botları yoktu. Parmağını bana doğru salladı.

"Ayakkabılarımı çıkar," dedi.

"Sence *ben* ayakkabılarımı çıkarmalı mıyım?" diye sordum.

"Evet. Her zaman. İçerideyiz," diye beni yanıtladı.

Eğilip ayakkabılarımı çıkardım ve köşeye bıraktım. "Şimdi oldu mu?" diye sordum.

“Daha iyi,” diye karşılık verdi.

Emziği şişeye tekrar geçirmeye çalıştı ama yapamadı. Bana getirdi. “Yapamadım,” dedi. “Yardım et.”

“Pekâlâ, sana yardım edeyim,” dedim ve emziği şişeye geçirdim. Biberonu aldı, emziği çıkardı ve içindeki suyu lavaboya boşalttı. Dönüp, elindeki boş şişeyi görmem için bana uzattı.

“Boş şişe,” dedi.

“Evet, sen boşalttın.”

Dibs lavabonun önünde durmuş, boş biberonu göğsüne bastırmış olarak uzunca bir süre gözlerini ayırmadan bana baktı. Ben de ona baktım ve bir hareket veya konuşma başlatmasını bekledim. Ya da eğer istediği buysa orada öylece durur, sadece bakar ve düşünürdü.

“Düşünüyorum,” dedi.

“Öyle mi?” diye karşılık verdim.

“Evet. Düşünüyorum.”

Ne düşündüğünü söylemesi için ona baskı yapmadım. Onun bir soru-cevap çalışmasından daha fazlasını yaşamasını istiyordum. İlişkimizde tüm benliğini hissetmesini ve yaşamasını, bunu da herhangi bir davranışla sınırlandırmamasını istiyordum. Kendisinin çıkış ve inişleriyle, sevdikleri ve nefret ettikleriyle, korkusu ve cesaretiyle, bebeksi gereksinimleri ve olgun ilgileriyle pek çok parçadan oluşan bir insan olduğunu öğrenmesini istiyordum. Onun diğer insanlarla ilişkilerinde, yetilerini kullanmak için girişimde bulunma sorumluluğu duymasını istiyordum. Onu övgü, öneri ve sorularla tek yönlü bir yola yönlendirmek istemiyordum. Eğer bazı erken sonuçlar çıkaracak olursam, bu çocuğun kişiliğini bir bütün olarak ıskalayabilirdim. Dibs orada durmuş düşünürken bekledim. Yüzünden çok hafif, belli belirsiz bir gülümseme geçti.

“Parmak boyası yapacağım, kumda oynayacağım ve bir çay partisi vereceğim,” dedi.

“Kalan süremizde yapacaklarını planlıyorsun?” dedim.

“Bu doğru,” dedi. Şimdi daha açıkça gülümsüyordu. “Genellikle dediklerin doğru oluyor,” diye ekledi.

“Bu benim için cesaret verici,” dedim.

Kahkaha attı. Çok kısaydı ancak bu ondan duyduğum ilk kahkahaydı. Raftan çay takımlarını aldı. “Ben her şeyi hazırlarım,” dedi.

“Önce çay partisi düzenleyeceksin?” dedim.

“Evet. Sanırım öyle yapacağım,” diye karşılık verdi. Biberonu suyla doldurdu, şişeye takmadığı emziği ağzında çiğnemeye başladı, musluğu sonuna kadar açtı ve lavabonun içinde durdurduğu dolabın kapaklarını kapattı. Bana baktı, vereceğim tepkiyi bekliyordu. Hiçbir şey demedim. Odanın diğer tarafına geçti, dirseğiyle pencere pervazına dayandı, diğer elinde biberon şişesini tutuyordu, emziği çiğniyordu ve sürekli bana bakıyordu. Sonra kahkaha attı, odanın diğer tarafındaki, dolabın içerisinde kalan lavaboya koştu, kapakları açtı ve suyu kapattı. Biberonu boşalttı ve tekrar doldurdu. Emziği çiğneyip emdi. Sonra dolabın kapaklarından birini açtı ve üst taraftaki malzemelerin depolandığı raflara baktı. Bana baktı.

Bugün ilk kez giymiş olduğu ve henüz çıkarmadığı kar pantolonunu göstererek “Şimdi bunu çıkaracağım,” dedi.

“Onu çıkaracaksın, öyle mi?”

“Bu doğru,” dedi Dibs. Ancak bunu yapmak yerine tekrar dolaba baktı ve rafta duranları inceledi. Kil kutularını çıkardı. Ona masadaki kavanozda da kil olduğunu

ve bu kutudakilerin, o bittiği zaman açılıp kullanılacağını söyledim. Malzemelerin ihtiyaç duyulduğunda hemen ulaşılabilmesi için oraya konulduğunu anlattım.

"Ah, anladım," dedi Dibs. "Bu sizin malzeme dolabınız."

"Evet," dedim.

Kar pantolonunu çekti. "Pantolonum," dedi.

"Ne olmuş pantolonuna?" diye sordum.

"Bugün dışarıda soğuk esiyor," dedi.

"Evet dışarıda soğuk," diye onu onayladım.

"Bugün oyun odası soğuk," dedi Dibs.

"Evet öyle," dedim.

"O zaman pantolonumu çıkarayım mı?" diye sordu.

"Nasıl istersen," dedim. "Eğer çıkarmak istiyorsan çıkarabilirsin ama eğer çıkarmak istemezsen sorun değil çünkü bugün içerisi soğuk."

"Bu doğru," diye yanıtladı Dibs. "Çok, çok soğuk."

Çanlar saat dördü vurdu ama o bunu fark etmemiş gibiydi. Gidip kum havuzuna tırmandı. Uçak ve askerlerle oynadı. İç çekti.

"İçerde botlarını her zaman çıkar," dedi. "Çek, it, silkele ve çıkar. Bunu yapmak zor. Ama pantolonun bugün kalsın, çünkü içerisi soğuk."

"Demek içerideyken her zaman çıkarmamız gereken ve bir de bazen üzerimizde kalmasında sakınca olmayan şeyler var," diye yorumladım.

"Bu doğru," dedi Dibs. "İnsanın kafası karışıyor."

"Biraz kafa karıştırıcı," dedim.

"Çok kafa karıştırıcı," diye tekrarladı Dibs. Kafasını aynı fikirdeyiz der gibi salladı.

Kum havuzunda, çok küçük, tek göz bir bebek evi var-

dı. Pencerelelerinden birisinin kepengi bozuktı. Dibs sessizce ve gerektiği şekilde bunu onardı. Tahta ayaklı karton çiftlik hayvanlarının kutusunu çıkardı. "Bayan A onları onarmana yardım eder Dibs," dedi. Bana döndü ve sordu, "Onları onarmama yardım eder misin Bayan A?"

"Sence?" diye sordum.

"Edersin," diye karşılık verdi. Hayvanları kumun içine koydu. Bir yandan da şarkı söylüyordu. Küçük evi kum havuzunun ortasına yerleştirdi ve çiftlik hayvanlarını evin çevresinde değişik yerlere dizdi. Kendisini tamamen yaptığı işe kaptırmış görünüyordu. "Bu evde kediler yaşıyor," dedi. "Savaşçı adamın bir kedisi var, gerçek bir kedi. Ve burada da bir ördek var. Bu ördeğin göleti yok ve ördek bir gölet istiyor. İzle. İki ördek orada. Burada büyük ördek var ve bu cesur bir ördek. Bu da küçük ördek ama pek cesur değil. Büyük ördeğin bir yerlerde belki güvenli, güzel bir göleti vardır. Ama bu küçük ördeğin kendisine ait bir göleti yok ve kendi göleti olmasını istiyor. Ama şimdi bu iki ördek karşılaşmış ve burada birlikte duruyorlar ve ikisi de pencerenin dışından geçen kamyonu seyrediyorlar."

Dili düzgün ve akıcı şekilde kullanıyordu. Dinliyordum. O konuşurken büyük bir kamyonun gelip, oyun odasının penceresinden görünen park yerinde durduğunu fark ettim.

"Demek, küçük ördek de kendisine büyük ördeğinki gibi güvenli bir gölet istiyor?" diye sordum.

"Bu doğru," dedi Dibs. "Birlikte, büyük kamyonun gelişini izliyorlar. Kamyon park ediyor, adam binanın içine giriyor, kamyonunu yüklüyor ve dolduğu zaman gidecek."

"Anlıyorum," diye karşılık verdim. Dibs oyuncak

kamyonu aldı ve bana anlattıklarını oyun halinde uyguladı. Ardından uzunca bir süre sessiz kaldı.

“Beş dakikamız kaldı Dibs,” dedim. Dibs beni duymazlıktan geldi.

“Beş dakikamız kaldığını söyledim,” diye tekrar ettim.

“Evet,” dedi Dibs bıkkınlıkla. “Seni duydum.”

“Beş dakikamız kaldı dediğimi duydun ama bunu duyduğunu belli eden bir davranışta bulunmadın yani?”

“Bu doğru,” dedi. “Sonra bulundum.”

“Evet. Ben tekrarlayınca bulundun,” diye belirttim. Saatin dolmak üzere olduğunu anlatmaya çalışmamın nedeni, seansın birden bire ve onu uyarmadan bitmemesiydi.

“Son beş dakikada bir sürü şey olacak,” dedi Dibs. Kamyonu, kumda evin etrafını dolaşarak ön kapıya ulaşan bir yol açtı. “Kumda giderken komik bir ses çıkarıyor,” dedi. Bana baktı ve kahkaha attı. “Bu kamyon dolu. Giderken iz bırakıyor, bu tek yönlü bir iz ve yoldaki kum kenara yığılıyor.” Hızlıca askerleri dizdi ve üç tanesini seçip, kamyonu koydu. Onları kumla kapladı. “Bu tek yönlü bir yol, bu üç insan kamyonu biniyorlar ve bir daha geri gelmeyecekler.”

“Gidecek ve orada mı kalacaklar?” diye sordum.

“Bu doğru,” dedi Dibs. “Sonsuza kadar.” Kamyonu kumun içine itti, elleriyle kum alıp kamyonu ve üç figürü iyice gömdü. Oturup, yaptığı bu tümseğe baktı.

“Bak Dibs,” dedim. “Bu kadar dakikamız kaldı.” Üç parmağımı gösterdim.

Bana baktı. “Üç dakika kaldı,” dedi. Yığının üzerine biraz daha kum ekledi. Kamyonu ve bilinmeyen üç kişiyi iyice gömdü.

Nazik bir sesle, "Bak küçük ördek," dedi. "Nasıl kayboldular gördün mü?" Sonra küçük ördeği aldı ve kamyonu altına gömdüğü kum tepesinin üzerine yerleştirdi. Elleriindeki kumu silkeledi. Kum havuzunun dışına çıktı.

"Bugün Sevgililer Günü," dedi birden.

"Evet, öyle," dedim.

"Onları tüm gün ve gece burada bırak," dedi. "Dışarı çıkarma."

"Senin bıraktığın gibi kalmalarını istiyorsun?" dedim.

"Bu doğru," dedi Dibs. Yanıma geldi ve dizimin üzerindeki küçük not defterine dokundu. "Notlarına şöyle yaz," dedi. "Dibs geldi. Bugün kumla ilgilendi. Son olarak evle ve savaşçıyla oynadı. Hoşça kal!"

Paltosunu ve kasketini aldı, oyun odasından çıktı, kabul salonuna giden koridoru geçti. Annesi paltosunu ve kasketini giymesine yardım etti. Başka bir şey demeden gitti.

Odama gittim ve masama oturdum. Ne çocuktuk ama! Sembolik oyunundaki manidarlığı hemen herkes doğruya yakın bir şekilde tahmin edebilir ve yorumlayabilirdi. Ancak bu noktada sözcüklere dökülmüş bir yorum ya da daha fazla bilgi edinmek için oyununu irdelemeye çalışmak bana göre gereksiz, faydasız, hatta belki kısıtlayıcı olurdu.

Bence psikoterapinin terapötik değeri, çocuğun kendisini yeterli ve sorumlu bir kişi olarak hissettiği bir ilişki içinde, ona iki temel gerçeğin öğretilmesinde saklıdır. Bu iki temel gerçek; başkalarının bir insanın iç dünyasını insanın kendisi kadar bilemeyeceği ve sorumluluk duygusuyla birlikte yaşanan özgürlüğün ancak insanın kendi

içinde büyüyüp gelişecektir. Çocuk başka kişilere, onların haklarına ve farklılıklara saygı duymayı öğrenmeden önce, ilk olarak özsaygıyı ve kendisini anladıkça gelişen haysiyet duygusunu öğrenmelidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Bir sonraki Perşembe öğleden sonra Dibs, Çocuk Rehberlik Merkezi'ne geldiğinde, gülümseyerek beni çabucak selamladı ve oyun odasına gitmek üzere önümden yürüdü. Oyun odasına girdiğinde doğruca bebek evine gitti.

"Bu farklı," dedi. "Eşyalar değişmiş."

"Galiba onlarla başkası oynamış," dedim.

"Evet," dedi Dibs. Dönüp, kum havuzunu incelemeye koyuldu. "Ve hayvanlarla da," dedi. "Benim onları bıraktığım gibi değiller."

"Galiba başkası onlarla da oynamış," diye belirttim.

"Öyle görünüyor," dedi Dibs. Odanın ortasında, dışarıya kulak vererek durdu. "Daktiloyu duyuyor musun?" diye bana sordu. "Birisi daktiloyla yazı yazıyor. Daktilonun harflerine basıyor."

"Evet, duyuyorum," diye karşılık verdim.

Dibs herhangi bir şeyden rahatsızlık duyduğunda, savunma olarak konuyu güvenli bulduğu cansız nesnelere getirmek gibi bir hünere sahipti. Oyuncakları bıraktığı gibi bulamadığı için üzgündü. Geçen seans, onların yerinden oynamamasını istemişti ancak ona bu konuda söz verilmemiş ve bir açıklama da yapılmamıştı. Bundan bilerek kaçınılmıştı çünkü dış dünya durağan ve kontrol edilebilir değildi ve bunu yaşayarak öğrenmek, tüm çocuklar için olduğu gibi Dibs için de önemliydi. Şimdi dünyanın değişkenliğiyle ilgili somut bir kanıtla karşılaşmıştı ve önemli

olan, ona güvence vermeye çalışmadan, uzun açıklamalara girişmeden ya da özür dilemeden, onu sözcüklere boğmadan duyduğu tepkiyle çalışmaktı. Değişen bir dünyayla baş edebilmek için bunu yaşayarak öğrenmeliydi.

Kum havuzuna yürüdü ve düzleştirilmiş kuma ve üzerinde karmakarışık duran figürlere baktı. "Küçük ördeğim nerede?" diye sordu.

"Kum tepeciğinin üzerinde bıraktığın küçük ördeğe ne olduğunu merak ediyorsun?" dedim.

Hızla döndü ve bana baktı. Kızarak "Bu doğru," dedi. "Benim küçük ördeğim nerede?"

"Sen onun orada kalmasını istediğini söylemiştin ama birisi almış," diye karşılık verdim. Durumu ona özetleyerek, verdiğim karşılıklara vereceği tepkiyi azaltmayı istedim, böylelikle duygu ve düşüncelerini daha kesin olarak tanımlayabilecekti.

Bana yaklaştı ve doğrudan gözlerime baktı. "Bu doğru," dedi anlayışlı bir şekilde. "Neden?"

"Onları bıraktığın yerden neden aldıklarını mı öğrenmek istiyorsun?" diye sordum.

"Evet," dedi. "Neden?"

"Sence bunun olmasına ben mi izin verdim?"

"Bilmiyorum," dedi. "Bu beni kızdırdı. Fark etmen gerekirdi!"

Şimdi soru sorma sırası bendeydi. "Neden fark etmem gerekirdi?" diye sordum. "Sana bunu yapacağıma dair söz vermiş miydin?"

Yere bakarak; "Hayır," diye karşılık verdi. Sesi neredeyse fısıltıya dönüşmüştü.

"Ama yapmamı isterdin?"

“Evet,” diye fısıldadı. “Bunu benim için yapmanı isterdim.”

“Buraya başka çocuklar da geliyor ve bu oyuncaklarla oynuyorlar,” dedim. “Onlardan bazıları ördeği oradan almış olabilir.”

“Ve dağımı da,” dedi. “Küçük ördeğim, dağımın üzerinde duruyordu.”

“Biliyorum,” dedim. “Ve şimdi kum dağın da orada değil ha?”

“Gitmiş,” dedi.

“Bu yüzden de kızgınsın ve hayal kırıklığına uğradın, öyle değil mi?” diye sordum.

Dibs onaylayarak başını salladı. O bana baktı. Ben ona baktım. Sonuçta Dibs’e gerçekten yardımı dokunacak olan şey ne kum dağı ne de o anlam yüklediği, küçük plastik ördekti. Onun için önemli olan, geçen hafta burada oluşturmuş olduğu sahnenin ifade ettiği güvenlik ve yeterlik duygusuydu. Şimdi, somut koşullar değişmişti ve Dibs hayal kırıklığı ile baş etmeyi ve dış dünyada bazı şeylerin değişebileceğini kabul etmeyi öğreniyordu. Böylelikle güven ve yeterlilik duygusunu kendi iç dünyasında sürdürebilmesini umuyordum. Çünkü dış dünya üzerinde çoğu kez, çok az kontrolümüz vardır ve ancak iç kaynaklarımızdan faydalanırsak, güvenliğimizi yanımızda taşıyabiliriz.

Kum havuzunun köşesine oturdu, dağınık halde duran figürleri sessizce izledi. Sonra bunlardan bazılarını seçip, benzerleri bir araya toplamaya başladı. Uzanıp kurşun kalemimi aldı. Bununla, eğilmiş hayvan dayanaklarından birinde bir delik açmaya çalıştı. Kalemin ucunu kırdı.

“A, bak!” dedi rahat bir tavrıyla. “Ucu kırıldı.” Kalemi bana geri verdi. Şimdi bunu neden yapmıştı?

Kurşunkalemi aldım. “Çıkıp kalemin ucunu açacağım Dibs,” dedim. “Hemen dönerim. Sen burada kal.” Çıktım.

Çoğu zaman çocuk davranışı araştırmalarımızın ve mesleki eğitim programlarımızın da bir parçası olan bu oyun odasında çift taraflı bir ayna vardır. Arka yönü, içeriği izlemeye yarayan tek yönlü cam olan bu ayna, oyun odasındakilere ayna gibi görünür. Arka tarafta, karanlık bir oda vardır ve burada kayıt cihazlarını izleyen ve davranışın zaman kayıtlarını tutan özel olarak eğitilmiş, uzman gözlemciler bulunur. Daha sonra kayıtlar yazıya dökülür ve çocuk ile terapistinin gözlenebilen davranışlarını dakika bazında ifade edecek şekilde bir rapor düzenlenir. Bunları araştırma verileri olarak, doktora düzeyindeki mesleki eğitim programının bir parçası olan tartışmalarda kullanırız. Bu kayıtlar kullanılmadan önce tüm isim ve kimlik belirtecek bilgiler tahrif edilir, böylece kayıtları okuyan kimse terapideki çocuğun kimliğine dair bilgi edinemez. Çalıştığımız alanda kişilerin yaşadığı psikolojik sorunların pek çok temel benzerliği vardır ve öykülerde kimliğe dair herhangi bir bilginin kalabileceği endişesine mahal yoktur; hele ki çocukların oyunlarında, bu hiç mümkün değildir.

Kalemin ucunu açmak için odadan ayrıldığımda, aynanın arkasındaki gözlemciler kayıt almaya devam ettiler.

Dibs küreği alıp, kuma sapladı. Her zamanki konuşmalarına kendi kendine devam ediyordu. “Pekâlâ kum,” dedi. “Sence artık bozulmadan durabilir misin? Ya siz hayvanlar ve insanlar? Size bir iki şey göstereceğim. Sizi gömeceğim. Sonra bulacağım. Gömdüğüm şeyleri bulacağım. Bulana kadar kazacağım.” Kuma hızlıca daldı. Sonunda, askerlerden birisini çıkardı. “Demek buradasın,” dedi. “Seni şimdi alacağım, evet seni, savaşçı. Orada dim-

dik ve semsert duruyorsun. Tıpkı demir parmaklıklar gibi. Seni buraya, baş aşağı koyacağım. Seni kumun içine gömeceğim."

Askeri baş aşağı bir şekilde, iyice gömülene kadar kumun içine itti. Ellerini silkeleyip, kumdan temizledi. Gü-lümsedi. Sonra kahkaha attı. Sonra sesindeki ifade kadınsı bir renge büründü ve şöyle dedi; "Şapkanı ve paltonu çıkar Dibs. İçerisi soğuk."

O sırada ucu açılmış kurşun kalemimi getirdim. Dibs bana baktı.

"İçerisi soğuk," dedi. "Paltomu çıkarayım?"

"Evet içerisi soğuk," diye karşılık verdim. "Belki bu-gün ceketin üzerinde kalsa daha iyi olur."

"Isıtıcıyı aç," dedi Dibs. Radyatöre gidip, dokundu.

"Radyatör soğuk," dedi.

"Evet, biliyorum."

"Ben açayım," dedi. Radyatörü açtı.

"Sence burayı ısıtır mı?" diye sordum.

"Evet, bodrumda ateş yanıyorsa," dedi.

"Bodrumda ateş yanıyorsa mı?" diye sordum.

"Kazanda yani," dedi. "Bodrumda duran kazanda."

"Ah," dedim. "Bugün kazan çalışmıyor. Ustalar tamir etmek için aşağıdalar."

"Nesi varmış?" diye sordu Dibs.

"Bilmiyorum," dedim.

"Bunu öğrenebileceğini biliyorsun," dedi kısa bir du-raksamadan sonra.

"Öyle mi? Nasıl?"

"Bodruma inebilirsin, onları izleyecek ve neler konu-ştuklarını, ne olup bittiğini duyacak kadar yakınlarında bi-raz dolaşabilirsin," dedi bana.

"Sanırım bunu yapabilirdim," dedim.

"O halde neden yapmadın?" diye sordu.

"Doğruyu söylemem gerekirse Dibs," diye karşılık verdim, "bunu yapmam gerektiğini düşünmedim."

"Bu şekilde pek çok ilginç şey öğrenebilirsin," dedi.

"Bundan eminim," dedim. Dibs'in bu şekilde etrafta gezerek, kenara çekilerek, olayların kıyısında kalarak, insanları izleyecek ve dediklerini duyacak kadar yakınlığında durarak, çok hem de pek çok şey öğrendiğinden de emindim.

Dolaba yürüdü ve içeriye baktı. "Bunlar boş," dedi.

"Bu doğru," dedim. Şimdi de ben onun gözlemlerini onaylıyordum.

"Bugün içerisi yine kar pantolonlarımı çıkaramayacağım kadar soğuk," dedi.

"Bence de."

"Kazan geçen perşembe bozulmuş olabilir" dedi.

"Haklı olabilirsin," diye onu onayladım.

"Ama eğer öyle değilse başka neden olabilir?" diye sordu. "Başka neden?"

"Bilmiyorum. Kazan arızaları konusunu hiç çalışmadım. Bu konuyla ilgili pek bir şey bilmiyorum," dedim.

Dibs kahkaha attı. "Sen sadece içerisinin soğuk olduğunu fark ettin," dedi.

"Bu doğru," diye onayladım. "Yeterince ısıttığı sürece onu çok önemsemedim ve nasılsa çalışıyordur dedim. Çalışmadığında ise tamire ihtiyacı olduğu anlaşıldı."

"Evet," dedi, "bozulduğunu sonra anladın."

"Sonra anladım," diye onayladım.

Masanın etrafında gezindi ve biberonu alıp su içti.

Emerken ara verdiğinde benimle konuşuyordu. “Bayan A bugün plastik ayakkabı giymemiş,” diye yorumladı.

“Hayır, bugün odaya gelirken giymedim.”

“Bu iyi,” dedi. Sandalyeyi odanın köşesindeki üç köşeli dolabın önüne çekti. Dolabın kapağından büyük bir kare kesilip, üzerine perde asılmış ve dolap bir kukla tiyatrosuna dönüştürülmüştü. Sandalyenin üzerine çıktı ve perdeleri ayırdı. İçeri baktı. “Boş,” dedi.

Sandalyeyi lavabonun önüne doğru çekti, üzerine çıktı ve lavabonun üzerindeki dolapların içine baktı. “Boş,” dedi.

“O yukarıdaki dolaplarda bir şey yok,” dedim. Ancak o yine de hepsine baktı. Sonra sandalyeyi dolabın önünden çekip, lavabonun içerisine yerleştirilmiş olduğu bu dolabın kapaklarını açtı. Musluğu açtı. Su son hızla akarken, biberonun emziğini çıkardı. Şişeyi doldurdu, sonra içindekini lavaboya boşalttı. Bu sırada emzik ağzındaydı. Emziği masanın üzerine bıraktı, suyu kapadı, tabancayı aldı, içini kumla doldurdu. Tetiği çekerek kumla ateş etmek istedi. Yapamadı. Tabancadaki kum yere döküldü. Dibs kum havuzunun kenarına oturdu, tabancayı tekrar doldurdu ve tetiği çekti.

“Bu şekilde çalışmıyor,” dedi.

“Fark ettim,” dedim.

Kum havuzunun kenarına dökülen kumu elleriyle içeriye doğru sıyırdı. Dağınık haldeki hayvanları toplarken bir yandan da konuşuyordu. “Horoz, ü-üü-rüü-üü diye öter,” dedi. Tavuk yumurtalarının üzerinde yatarken, horoz öter. Bu iki ördek de yüzüyormuş. A, bak! Göletleri var, kendi küçük göletleri oldu. Küçük ördek, ‘vak-vak’ diyor ve büyük ördek de ona ‘vak-vak’ diyor. Kendi güvenli,

küçük göletlerinde birlikte yüzüyorlar. Ve iki tane de tavşan var. İki köpek. İki inek. İki at. İki kedi. Her şeyden iki tane var. Burada *yalnız* olan hiçbir şey yok!”

Uzandı ve içinde genellikle askerlerin olduğu boş kutuyu aldı. “Tüm savaşçıların içinde olduğu bir kutu bu,” dedi. “Üstelik bir de kapağı var ama, ah, çok sert.”

Küçük evi incelemek için kum havuzunun kenarındaki çıkıntının üzerine diz çöktü. Evi düz çevirdi. “Hayır burada *insanlar* yaşamıyor,” dedi. “Sadece kedi ve tavşan. Sadece bir kedi ve bir tavşan. Okuldaki tavşanımızın adı Lokum,” diye ekledi sonra bana baktı. “Ona, odalarımızdan birinin köşesindeki büyük bir kafeste bakıyoruz ve bazen hoplayıp zıplaması, oturup düşünmesi için onu kafesinden dışarı çıkarıyoruz.”

“Kedi ve tavşan bu evde birlikte mi yaşıyor?” dedim. “Ve Lokum da tavşanın ismi.”

“Okulun tavşanının ismi,” diye düzeltmek için sözü mü kesti Dibs. “Evde kediyle birlikte yaşayan bu tavşanın değil. Okulda bir tavşanımız var ve o tavşanın adı Lokum. Kocaman, bembeyaz bir tavşan, işte şu oyuncak tavşan kadar bir şey. Bana okuldaki tavşanımızı hatırlattı.”

“Ah, anladım. Evcil tavşan okulda,” dedim.

“Kafes tavşanı,” diye düzeltti Dibs. “Ama bazen dışarı çıkmasına izin veriyoruz. Ve bazen de, kimse bakmıyorken, *ben* onu dışarı çıkarıyorum.”

Bu Dibs’in okuldan ilk kez söz ediydi. Son zamanlarda okulda işlerin nasıl gittiğini bilmiyordum. Acaba okuldaki davranışları, onu ilk ziyaret ettiğim zamankiyle aynı mıydı? Dibs’in annesi oyun terapi seanslarını kabul ettiğinde okulu bu konuda bilgilendirmiştim. Müdire Hanım’a seansların annesi Dibs’i merkeze getirir getirmez başla-

cağını söylemiştim. Dibs'in bu oyun terapisi seanslarına nasıl tepki vereceğini, müdahalenin işe yarayıp yaramayacağına bilmediğimi dürüstçe ifade etmiştim. Okulda eğer benimle tekrar bir toplantı yapmak isterlerse ya da onların herhangi bir gözlemleri, raporları ya da benimle tartışmak istedikleri bir sorun olursa tekrar haberleşmek üzere telefonu kapatmıştık. Bunu yapmamın nedeni, Dibs'in terapisini yapan kişi olarak sorularına onların cevap vermesi yerine, çocuğun davranışına ilişkin yönlendirici olmayan kayıtlarımın olmasını tercih etmemdi. Annesinin onu buraya getirdiği konusunda sonradan arayıp okulu tekrar bilgilendirmedim. Çocuğun randevuları hakkında görüşülmesi gereken kişilerin doğrudan o çocuğun ebeveynleri olduğu kanaatindeyim. Onların bilgisi ve yazılı izni olmadan da herhangi bir kişi veya kuruma bilgilendirme yapılamaz.

Dibs'in okuldaki tavşan hakkında söyledikleri ilgimi çekmişti. Bu örnek gösteriyordu ki Dibs her ne kadar grubun aktif ve katılımcı bir üyesi olmasa da etrafta kendi kendine dolaşırken bir yandan gözlemliyor, öğreniyor, düşünüyor ve çıkarımlarda bulunuyordu. Okulda ve evde işlerin şu sıralarda nasıl gittiğini bilmek ilginç olabilirdi. Dibs'i tanıyan diğerleri için de, onun oyun odasında ne durumda olduğunu bilmek muhtemelen ilginç olurdu. Ancak merakımı gidermek yine de yürüttüğüm süreci etkilemeyecekti çünkü ben daha çok Dibs'in şimdiki zamanda kendi dünyasını, ilişkilerini, duygularını, gelişmekte olan kavramlarını, çıkarımlarını, anlamlandırmalarını, vardığı sonuçları algılayışı ile ilgiliydim. Dibs'in kafesteki tavşanı özgür bırakışını gözümde canlandırabiliyordum. O hareketi yapmasına neden olan duygulanımını hissedebiliyordum.

Karton çitleri hayvanların çevresine dizdi. "Çitlerin üzerine bir kapı yapacağım," dedi, çiti keserek, bir tarafını arkaya kıvrıdı ve açık duran bir kapı elde etti. "Böylece hayvanlar ne zaman isterlerse, buradan dışarı çıkabilirler."

"Anlıyorum," dedim.

Çitlerin arasından çıkan tuhaf şekilli karton parçalarını aldı. Onları dikkatli bir şekilde inceledi. "Bu... Bu..." Nesneyi tanımlamaya çalışıyordu. "Şey," dedi. "Bu bir hiçbir şey parçası. Bu hiçbir şeye benzemeyen bir şey." Göreyim diye bana doğru kaldırdı. Bu çok ilginç ve bir anlamda doğru bir saptamaydı.

Oyuncak askerlerden birkaçını aldı. "Buradaki adamın bir silahı var," dedi. "Bu ata biniyor. Burada biraz daha savaşçı var." Onları kum havuzunun dış kenarına sıraladı. "Bunları kutuya koyacağım." Koydu. "Ve kamyon bir kere daha evin etrafında yol yapıyor. Tavşan ve kedi pencereden dışarıya bakıyorlar. Sadece bakıyor ve izliyorlar."

Oraya oturdu, ellerini kucağında kavuşturdu ve birkaç dakika boyunca sessizce bana baktı. Yüzünde ciddi bir ifade vardı ancak gözleri, aklından geçen düşünceleri ele verir gibi pırıl pırıldı. Bana doğru eğilerek konuştu. "Bugün Bağımsızlık Günü değil," dedi. "Ve Temmuz'un dördüne kadar da olmayacak. Perşembe gününe denk geliyor. Tam dört ay, iki hafta sonra, Perşembe gününe denk geliyor ve o gün benim Bayan A. ile görüşme günüm. Bunun için takvime baktım. Pazartesi Temmuz'un biri. Salı ikisi. Çarşamba 3 Temmuz. Çarşamba neredeyse Bağımsızlık Günü ama tam değil. Sonra Bağımsızlık Günü olan 4 Temmuz gelecek ve Perşembeleri ben buraya geliyorum!" Uzanıp oyuncak tavşanı aldı. "Çarşamba günü, 3 Temmuz, uzun bir gün olacak; sabah, öğleden sonra ve gece. Sonra ertesi

günün ilk ışıkları belirecek. Bağımsızlık Günü, 4 Temmuz, Perşembe ve *ben burada olacağım!*"

"Buraya gelmeyi hakikaten seviyorsun," dedim.

"Ah, evet seviyorum!" diye karşılık verdi Dibs. "Seviyorum!" Gülümsedi. Derken silkindi ve konuşmaya devam etti. "Bağımsızlık Günü askerlerin ve denizcilerin günüdür. Davullar güm, güm, güm diye çalınır. Bayraklar dışarı çıkar." Bir marş söyledi. Kuma daldı. Kamyonu kumla doldurdu. Sürdü. "Çok sevinçli bir gün," dedi. "Bağımsızlık Günü! Ve hepsi mutluluklarından sarhoş gibiler. Bu askerler yüklerini özgürlüğe boşaltıyor, tüm kapıların kilitlerini açıyorlar!"

Bu çocuğun dili kullanımındaki güzellik ve kesinlik çok etkileyiciydi. Üstelik bu dili yalnızlık ve korku dolu yabani bir ortamda edindiği ve zenginleştirdiği düşünüldüğünde, bu durum daha da dikkat çekici hale geliyordu. Ancak şimdi korkularından sıyrılmıştı ve keşfettiği sınırlarla daha da güçleniyordu. Öfke, korku ve kaygı duyguları umut, güven ve memnuniyet duygularıyla yer değiştiriyordu. Üzüntü ve yenilgi duygularından kurtuluyordu.

"Bu sevinci sen de hissediyorsun öyle değil mi Dibs?" dedim bir süre sonra.

"Bu benim kaybetmek istemeyeceğim bir sevinç," diye karşılık verdi. "Bu odaya mutlu hissederek geliyorum."

Ona baktım, kum havuzunun kenarında oturmuştu ve duyduğu huzur, yüzünden okunuyordu. Çok küçüktü ama şimdiden umut, cesaret, güven doluydu ve kendine olan güvenini hissedebiliyordum.

"Bu odaya mutlu hissederek geliyorum," dedi tekrar. "Buradan üzüntüyle çıkıyorum."

“Öyle mi? Mutluluğunun bir parçası bile seninle birlikte çıkmıyor mu?” diye sordum.

Dibs kuma üç asker gömdü. “Bu *onları* mutsuz ediyor,” dedi. “Göremiyorlar. Duyamıyorlar. Nefes alamıyorlar,” diye açıkladı. “Dibs onları oraya göm,” diye kendi kendine komut verdi. “Şunu bilmen gerekir, gitme zamanı geliyor. Onları gömülmüş olarak bırakmak istiyor musun Dibs?” diye tekrar kendine sordu.

“Beş dakika sonra gitme zamanı gelecek,” dedim. “Pekâlâ, onları gömülmüş olarak mı bırakacaksın?”

Kum havuzundan hızla dışarı atladı. “Savaşçılarla burada, yerde oynayacağım,” dedi. “Onları sıraya dizeceğim.” Yere çöktü ve askerleri dizdi. Kum havuzuna uzandı ve gömdüğü askerleri geri çıkardı. Onlara dikkatle baktı. Bir tanesini bana doğru uzattı, “Bu baba,” diye onu tanıttı.

“Ah, o elindeki baba öyle mi?” diye karşılık verdim.

“Evet,” dedi. Onu yere, kendi önüne koydu, yumrukladı, yere düşürdü, tekrar kaldırdı, tekrar yumruklayıp düşürdü. Bunu birkaç kez tekrarladı. Sonra bana baktı. “Son dört dakika?” diye sordu.

“Bu doğru,” dedim saatime bakarak. “Son dört dakikamız.”

“Sonra eve gitme vakti gelecek,” dedi Dibs.

“Hı-hımm,” dedim.

“Baba” askerle oynadı, tekrar tekrar onu düşürüp kaldırdı. Tekrar bana baktı. “Üç dakikamız kaldı,” dedi.

“Bu doğru,” dedim ve ekledim, “Sonra eve gitme vakti gelecek.” Bunu zaten bildiği bir gerçeğe dikkatini çekmek için değil, ne karşılık vereceğini belirlemesi için yaptım.

“Bu doğru,” dedi Dibs. “Ben gitmek istemesem bile, eve gitme vakti gelecek.”

“Evet Dibs,” diye karşılık verdim. “Eve gitmek istemeyen bile eve gitme vakti gelecek.”

“Bu doğru,” dedi. İç çekti. Bir dakika daha orada sessiz bir şekilde oturdu. Zaman algısı şaşırtıcı derecede dakikti. “İki dakika?”

“Evet.”

“Önümüzdeki Perşembe geleceğim,” diye belirtti.

“Evet, geleceksin,” diye onayladım.

“Yarın Washington’un doğum günü,” dedi. “Cuma. Cumartesi hiçbir şey yok. Pazar günü ayın yirmi dördü. Sonra Pazartesi geliyor ve okula gidiyorum!” dedi. Gözlerinde parlak, mutlu bir pırıltı vardı.

Dibs’in okuldaki gözlemlenebilen davranışlarından anlaşılmasa da, okul onun için çok önemliydi. Öğretmenleri ne yapacaklarını şaşırmış, yılgınlık ve yenilgi hissetmiş ama yine de Dibs’e ulaşabilmişlerdi. Çocuk, orada neler olup bittiğini biliyordu. Söylediği marş muhtemelen okulda onlara öğretilmiş olmalıydı. Örneğin Lokum, kafesteki herhangi bir hayvan değil, evcil hayvanlarıydı ve okul hayatının bir parçasıydı. Okuldaki toplantıyı düşündüm. Bayan Jane’in Dibs’e manyetik tepkime hakkındaki anlatımını hatırladım. Öğretmenler cesur olmalı. Çocuklara sunduğumuzun ne kadarının onlar tarafından alındığını asla bilemeyiz, her birinin kendisine has bir öğrenme tarzı vardır ve öğrendiklerinin birer parçası haline gelerek dünya ile baş ederler.

“Pazartesi günleri Anaokulu Gazetesi alıyoruz,” dedi Dibs. Bu seferkinde açık sarı, mavi ve beyaz bir kapak ve on üç sayfa olacak. Bülten panosunda bununla ilgili bir işaret oluyor. Sonra Salı ve Çarşamba ve Perşembe. Perşembe günü yine burada olacağım!”

“Önümüzdeki haftanın gündemine gayet hâkimsin öyle değil mi? Washington’un doğum günü, okul gazetesi, haftanın diğer günleri, sonra yine buradasın,” diye yorumladım.

“Evet,” dedi Dibs.

Ve gerçekten de yaşının çok ilerisinde bir okuma becerisine sahipsin, diye düşündüm. Ayrıca okuduğunu anlıyorsun da... Ancak okumasına ilişkin bir yorumda bulunmadım. O bu becerisini kendisine saklamayı tercih ediyordu, ben de buna saygı duydum. Her ne kadar kusursuz olarak okuyabilse de, bu onun genel gelişimini tamamlamasında yeterli olmamıştı.

“Son bir dakika?” diye sordu.

“Evet, son bir dakika,” diye karşılık verdim.

“Baba” olarak tanımladığı figürü eline aldı ve kum havuzunun içine fırlattı. “Bugün beni buradan Baba alacak,” dedi Dibs bana.

“Aa?” derken şaşkınlığımı belli ettim. Demek “Baba” Dibs’in dünyasında yavaş yavaş belirliyordu.

“Evet,” dedi Dibs. Bana baktı. Ben ona baktım. Süre dolmuştu, bunu ikimiz de biliyorduk ancak hakkında tek kelime etmedik. Nihayet, Dibs ayağa kalktı. “Süre doldu,” dedi, derinden iç çekerek.

“Evet, öyle,” diye onayladım.

“Resim yapmak istiyorum,” dedi Dibs.

“Yani aslında sürenin dolduğunu bildiğin halde gitmek istemediğini söylemek istiyorsun,” dedim.

Dibs bana baktı. Yüzünde belli belirsiz bir gülücük titreyordu. Eğilip yerdeki tüm oyuncak askerleri hızlı hızlı topladı. Bana nişan alacakları şekilde onları sıraya dizdi.

Kapıya doğru gitti. "Ateş etmek gerektiğinde tabancalar faydalıdır," dedi.

"Demek öyle," diye karşılık verdim.

Kasketini aldı ve salona doğru yürüdü. Onunla birlikte gittim. "Baba"yı görmek istiyordum.

Dibs, bana dönerek, "Hoşça kal," dedi.

"Güle güle Dibs. Önümüzdeki Perşembe görüşürüz."

"Baba" bana baktı, resmî bir tavırla "Memnun oldum," dedi. Çok gergin görünüyordu.

"Memnun oldum," diye karşılık verdim.

"Diyorum ki Baba," dedi Dibs, "bugünün Bağımsızlık Günü olmadığını biliyor musun?"

"Hadi Dibs. Acelem var," dedi "Baba".

"Ve Temmuz'a kadar da olmayacak," diye ısrar etti Dibs. "Ama dört ay, iki hafta sonra, Perşembe'ye denk geliyor."

"Hadi *Dibs*", dedi "Baba", Dibs'in ona muhtemelen anlamsız gelen konuşmasından çok utanmışa benziyordu; tabi eğer onu duyduysa.

"Bağımsızlık Günü Perşembe'ye denk geliyor," diye tekrar denedi Dibs. "4 Temmuz Günü."

"Baba" Dibs'i kapıya doğru çekiştirdi. Sıkılmış dişleri arasından, "Bu saçmalığa bir son verir misin?" dedi.

Dibs iç çekti. Pes etti. Sessizce, babasıyla birlikte gitti.

Kabul salonu görevlisi bana baktı. Bekleme salonunda başka hiç kimse yoktu. "İhtiyar keçi!" dedi. "Niye gidip de kendini ırmağa atmıyorsa!"

"Evet," diye onayladım, "keşke atsa!"

Bir sonraki küçük danışan için hazırlamak üzere oyun odasına gittim. Aynalı odadaki gözlemciler yardıma geldiler. İçlerinden bir tanesi ben kalem açmak için odadan

çıktıktan sonra Dibs'in dediklerini anlattı. Kasedi başa sardık ve kaydın o kısmını dinledik. Gözlemciler, "Ne çocuk ama!" dedi.

Ve ne kadar da sezgisel bir çocuk, diye düşündüm. "Orada dimdik ve semsert durdun. Tıpkı demir parmaklıklar gibi." Dibs böyle demişti. "Baba"yı orada, kumun içinde bir hafta boyunca gömülmüş halde bırakmak istedim. Çocuğu hiç dinlememişti. Dibs onunla konuşmaya çalışmış, ancak o bu konuşmayı saçmalık olarak nitelendirip, Dibs'i dinlememişti bile. Dibs'in, ona yapılan böylesi saldırılar karşısında kişiliğini koruyabilmek için inanılmaz bir içsel gücü olmalıydı.

Bazen ebeveynlerin de yaptıkları şeyleri yapmalarının bir nedeni olduğu gerçeğini aklımızda tutmamız çok güç olur. Oysa onların da kişiliklerinin derinlerinde, onları sevmekten, anlamaktan, kendilerini çocuklarına vermekten alıkoyan bir nedenleri vardır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ertesi sabah Dibs'in annesinden bir telefon aldım. Kendisi için bir görüşme ayarlamamızın uygun olup olmadığını sordu. Sesi, böyle bir talepte bulunmaktan ötürü biraz mahcup gibiydi ve hemen ardından, eğer çok meşgulsem beni anlayacağını ekledi. Takvimime baktım ve olabilecek saatleri söyledim; o sabah, o gün öğleden sonra, Pazartesi, Salı ve Çarşamba öğleden sonraları. Seçebilmesi için geniş bir yelpaze sunmuştum. Tereddüt etti ve benim için hangisinin daha uygun olduğunu sorarak, zamanı benim belirlememi istedi. Kendisine benim için fark etmeyeceğini, onun için en uygun saat hangisiyse, söylemesinin yeterli olacağını söyledim. Ayrıca kendisine belirttiğim tüm saatlerde Merkez'de olacağımı, dolayısıyla dilediği saati seçebileceğini de ekledim. Yine tereddüt etti. Nihayet, uzunca bir süre düşündükten sonra kararını verdi.

"Bu sabah saat onda orada olacağım," dedi. "Kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim."

Benimle görüşmek istemesinin nedenini merak ettim. Acaba Dibs'le ilgili bir memnuniyet mi söz konusuydu, yoksa memnuniyetsizlik ve hayal kırıklığı mı yaşıyordu? Eşi, önceki gün Merkez'e gelip Dibs'i aldıktan sonra acaba olumsuz bir tepki mi vermişti? Bir saat içinde Merkez'de olacaktı. O geldiğinde muhtemelen sorularımın cevabını alacaktım.

Böyle bir görüşmenin nasıl ilerleyeceğini önceden

kestirmek zordu. Anne donup kalabilir ve soruna ilişkin öncekinden daha derine inmeyen açıklamalar yapabiliirdi. Böyle bir durumda, mutsuzluk, engellenmişlik, kişisel yetersizlik ve yenilgi duygularının en azından bir kısmını benimle paylaşması için kendisine bir fırsat sunabilirdim. Bu görüşmede ona karşı tehdit anlamı taşıyacak en ufak imada bulunmamak, kendisiyle mahremiyet ve güvenlik hissi verecek şekilde iletişim kurmak son derece önemliydi. Emin olduğum tek şey, görüşmede ister sessiz kalsın, ister kendisi için güvenli ama Dibs'le ilgisi olmayan konular hakkında konuşsun, soru sorsun ya da sıkı sıkı koruduğu öyküsünün kapılarını birazcık aralasın, bunun anne için son derece zor ve duygusal açıdan yıpratıcı bir görüşme olacağıydı. Onunla olabildiğince etkili bir iletişim kurmak benim sorumluluğumdu. Mahremiyeti yalnızca kendisine aitti ve kapıları açacak ve bir kısmını benimle paylaşmaya karar verecek olan da bir tek o olabilirdi. Dünya görüşüm ve tavrım her zaman bu yöndedir. Eğer olumlu yönde bir karar verecek olursa, iç dünyasını bir başkasıyla gönüllü olarak paylaşmayı istemedikçe ona psikolojik olarak baskı yapmayacak ve konuları irdelemeyecektim. Eğer o kapıyı açmamayı tercih ederse de, değil zorlayarak içeriye girmeye çalışmak, hiç çalmayacaktım bile... Dibs ve kendisi hakkında neler anlatacağını dinlemek ilgi çekici olurdu ancak daha da önemlisi ona itibarlı, saygı duyulan ve özel hayatı konusundaki tercihleri kabul edilen bir kişi olduğu deneyimini yaşatmaktı.

Konuşmadan hemen sonra geldi ve odama geçtik. Daha önce, kabul salonunda beklemekten aşırı rahatsızlık duyduğunu açıkça ifade etmişti. Randevusuna bu kadar

kısa sürede geldiğine göre, gelir gelmez onu kabul etmek ve gereksiz yere bekletmemek önemliydi.

Masamın önünde duran sandalyeye yüzü doğruca bana dönük olarak oturdu. Çok solgundu. Elleri sıkıca kenetlenmişti. Gözleri etrafta geziniyor, tıpkı oyun odasında ki ilk seansımızda Dibs'in yaptığı gibi bana bakar bakmaz hemen bakışlarını kaçırıyordu.

Ona sigara ikram ettim.

"Hayır, teşekkür ederim," dedi.

Paketi masanın üzerine bıraktım. Eliyle göstererek; "Ben sigara içmiyorum," dedi. "Ancak siz içiyorsanız lütfen buyrun."

"Ben de içmiyorum," diye karşılık verdim. Sigara paketini masanın çekmecesine koydum. Zaten ilk birkaç dakikanın gerginliğini dağıtmak dışında bir amacım yoktu. Acele etmeden çekmeceyi kapatıp ona baktığımda gözlerindeki panik ve kaygı ifadesini fark ettim. Onu sorunlarıyla ilgili bir tartışmaya çekmemek, art arda sorular sorarak üstünlük kurmamak, görüşmeyi önemsiz konular hakkında kısır bir çekişme haline getirmemek son derece önemliydi. Bunlardan herhangi birini yapmak isterse izin verecektim ancak ben yaparsam görüşmenin amacının dışına çıkmış olurum. Buluşmayı o istemişti. Bunun için bir nedeni olmalıydı. Eğer onu davet eden ben olsaydım, görüşmeyi yapılandırmak ancak o zaman benim sorumluluğum olurdu.

Her görüşmenin başlangıcı en zor ve önemli kısımdır ve sürecin gidişatını büyük oranda belirler. Görüşmenin amacını açıklamaya girişmek çoğu zaman kısır bir çabadır, o nedenle herhangi bir açıklama veya yapılandırmaya girişmemeyi tercih ederim. Sessizlik beni rahatsız etmez.

Konuya onun girmesi çok daha işlevsel olurdu ve burada bulunma nedenimiz de konuşmuş olmak için konuşmak değildi.

“Nereden başlayacağımı bilmiyorum,” dedi.

“Biliyorum. Bazen söze girmek zordur,” dedim.

Keyifsizce gülümsedi. “Söyleyecek çok şey var,” dedi. “Ve söylemeyecek de!”

“Sorun da genellikle budur zaten,” dedim.

“Bazı şeylerin konuşulmaması yeğdir,” dedi doğruca bana bakarak.

“Bazen öyledir,” diye karşılık verdim.

“Ama çok fazla söylenmemiş şey biriktiğinde kocaman bir yük haline gelebilir,” dedi.

“Evet, bu da olabilir,” diye karşılık verdim.

Uzunca bir süre, pencereden dışarıya bakarak sessizce oturdu. Gevşemeye başladığını görebiliyordum. “Bu pencerenin çok güzel bir manzarası var,” diye eliyle dışarıyı gösterdi. “Şuradaki kilise çok güzel. Çok büyük, güçlü ve huzurlu görünüyor.”

“Evet, öyle,” dedim.

Sıkıca kenetlenmiş olarak önünde duran ellerine baktı. Başını kaldırıp gözlerime baktı. Gözleri dolmuştu. “Dibs için çok endişeliyim,” dedi. “Onun için çok endişeliyim.”

Bu yorumu beklemiyordum. İfadesini mümkün olduğunca olağan karşılamaya gayret ettim. “Onun için endişeli misiniz?” diye sordum. Bu noktada daha fazla bir şey diyemezdim. Neden diye sormadım.

“Evet,” dedi. “Hem de çok endişeliyim. Son zamanlarda çok mutsuz görünüyor. Çevremde geziniyor, bana bakıyor ve her daim çok sessiz. Artık odasından daha çok çıkıyor. Ancak tıpkı ürkütücü bir gölge gibi eşyaların ke-

narında dikiliyor. Onunla ne zaman konuşsam, benden kaçıyor. Sadece gözlerinde trajik bir hüznle bana bakıyor." Masadaki kutudan bir kâğıt mendil aldı ve gözlerini sildi.

Bu son söylediği gerçekten de ilginç bir gözlemdi. Demek Dibs artık odasından daha sık dışarıya çıkıyordu. Ve annesine göre, *son zamanlarda, daha mutsuz* görünüyordu. Elbette bunun nedeni onun bu mutsuzluğu öncekine göre daha fazla fark etmeye başlaması olabilirdi. Dibs duygularını evde daha açık şekilde gösteriyor olabilirdi. Ayrıca dil konusunda böylesine bir hâkimiyeti varken sessizliğini koruması, çocuğun inanılmaz bir otokontrolü ve içsel gücü olduğunu gösteriyordu.

Uzun bir duraksamadan sonra "Bunu yaptığında kendimi çok rahatsız hissediyorum," diye ekledi. "Sanki bir şey istiyor gibi; benim veremeyeceğim bir şey. Anlaşılması çok güç bir çocuk. Çok denedim. Gerçekten, denedim. Ancak başaramadım. Başından beri, o daha bir bebekken bile onu anlayamıyordum. Dibs'ten önce hiç çocuk tanımamıştım. Çocuklarla ya da bebeklerle gerçek deneyimi olan bir kadın değildim. Gerçekte bir insan olarak neye benzedikleri hakkında en ufak bir fikrim bile yoktu. Tüm bildiğim biyolojik, fiziksel ve tıbbi özellikleriydi. Ancak Dibs'i hiçbir zaman anlayamadım. Doğduğu andan itibaren tam bir yürek yarası ve hayal kırıklığı oldu. Çocuk sahibi olmayı planlamamıştık. Kazara dünyaya gelen bir bebektir. Tüm planlarımızı altüst etti. Benim de meslekî bir kariyerim vardı. Kocam başarılarımla gurur duyardı. Dibs doğmadan önce kocamla çok mutluyduk. O doğduğu zaman bile diğer bebeklerden farklıydı. Kocaman ve çirkindi. İri ve şekilsiz bir kütleydi. Hiç tepki vermiyordu. Aslında, doğduğu andan itibaren beni reddetti. Onu ne zaman kucağı-

ma alsam ağlamaktan katılırdı." Gözyaşları yanaklarından süzülüyordu ve konuşurken peçeteyle bir yandan yanaklarını kuruluyordu. Anlattıkları hıçkırıklara karışıyordu. Konuşmaya başladım ama beni susturdu.

"Lütfen, bir şey demeyin," diyerek kendini savundu. "En azından bu kez bunları anlatmam gerek. Çok uzun zamandır içimde taşıyorum. Sanki yüreğimin tam ortasına bir taş oturmuş gibi. Hakkımda istediğinizi düşünebilirsiniz ama lütfen anlatmama izin verin. Niyetim bunu yapmak değildi. Sizi arayıp, görüşmek istediğimde, size Dibs'i sormayı düşünüyordum. Babası dün üzgündü. Terapinin Dibs'i daha da gerilettiğini düşünüyor. Ancak benim sizinle konuşmam gerekiyor. Çok uzun zamandır bunları içimde kilitli tutuyordum.

Gebeliğim çok zor geçti. Çoğu zaman kendimi çok hasta hissediyordum. Kocam gebeliğime içerlemişti. Benim bunu önleyebileceğime inanıyordu. Ah, ama onu suçlamıyorum. Ben de halimden memnun değildim. Birlikte yaptığımız hiçbir şeyi artık yapamıyor, hiçbir yere gidemiyorduk. Sanırım yapamıyor değil de yapmıyorduk demem daha doğru olur. Kocam giderek daha çok dışarıda kalmaya başladı ve kendini işine verdi. Biliyorsunuz kendisi bir bilim insanıdır. Çok parlak bir adamdır! Ancak mesafelidir de. Ve çok hem de çok hassastır. Bu sizi şaşırtabilir. Bu konu hakkında artık konuşmuyorum bile. Okulda hiç sözünü bile etmedim." İşte yine dudaklarında mutsuz, içtenlikten uzak o gülümseme.

"Gebeliğimden önce, bir cerrahıtm. İşimi seviyordum. Bir cerrah olarak gelecek vadeliyordum. Çok önemli iki kalp ameliyatını hatasız gerçekleştirmiştım. Kocam benimle gurur duymuştu. Tüm arkadaşlarımız parlak, başarılı,

ilgi çekici insanlardı. Sonra Dibs doğdu, tüm planlarımızı ve hayatımızı altüst etti. Kendimi fena halde başarısızlığa uğramış hissettim. İşi bırakmam gerektiğine karar verdim. Meslektaşlarımın bazıları bu tutumumu ve kararımı anlayamadılar. Onlara Dibs'in durumunu anlatmadım. Sadece gebeliğimi biliyorlardı. Ancak Dibs'i tanımadılar. Dibs'in normal olmadığı kısa sürede anlaşıldı. Bir çocuk sahibi olmak zaten yeterince kötüyken, bir de zihinsel engelli bir çocuk sahibi olmak bizim katlanabileceğimizin çok ötesindeydi. Utanıyorduk. Aşağılanmış hissediyorduk. Her ikimizin de ailelerimizde daha önce benzer bir öyküye rastlanmamıştı. Kocam, tüm ülkede üstün zekâlı birisi olarak bilinir. Ve benim kendi geçmişim de ondan pek geri kalmaz. Tüm kariyerimiz parlak, çarpıcı, kayda değer zihinsel başarılarla doludur."

"Ve ailelerimiz. Her ikimiz de bu niteliklerin diğer her şeyden üstün tutulduğu ailelerde büyüdük. Ama Dibs! O çok tuhaf bir çocuk. Çok mesafeli. Çok dokunulmaz. Konuşmadı. Oynamadı. Yürümesi gecikti. İnsanlara vahşi hayvanlar gibi atılırdı. Çok utanıyorduk. Arkadaşlarımızın onunla karşılaşmasını hiç istemedik. Sosyal yönden kendimizi arkadaşlarımızdan git gide uzaklaştırdık çünkü onlarla görüşmeye devam etseydik, doğal olarak bebeği görmek isteyeceklerdi. Bizse kimsenin onu görmesini istemiyorduk. Ondan çok utanıyorduk. Kendime olan tüm güvenimi yitirdim. İşime devam edemedim. Bir daha asla bir ameliyat yapamayacağımı biliyordum."

"Onu gönderebileceğimiz bir yer yoktu. Sorunu çözebileceğimiz en iyi şekilde çözmeye çalıştık. Kimsenin onu bilmesini istemiyorduk. Onu Batı Yakası'nda bir nöroloğa götürdüm. Başka bir isim kullandım. Şüphelendiğimiz

şeyi bir başkasının bilmesini istemiyorduk. Ancak nörolog Dibs'te organik bir bozukluk tespit edemedi. Sonra bir yıl kadar önce onu yine kendi muhitimizde olmayan bir psikiyatra götürdüm. Onu psikiyatrik ya da psikolojik bir tanı koymak için alıkoyacakları bir kurumda bırakabileceğimizi düşündük. Dibs'in şizofren olduğunu hissediyordum. Ya da eğer zihinsel bir geriliği yoksa, belki de otistik olabilirdi. Sergilediği belirtilerin beyin hasarına işaret ettiğini hissediyordum. Psikiyatrist benimle ve kocamla görüşmeler yapmak için ısrar etti. Dibs'le ilgili yardım almak için kendi kimliğimizle başvurduğumuz ilk doktor o oldu. Çok şaşırtıcı ve sonrasında kendimize gelemediğimiz bir deneyimdi. Psikiyatrist bizimle görüştü. Mahremiyetimiz ve özel hayatımız insafsızca irdelendi. Sorularında meslekî merakın çok ötesine geçildiğini hissettiğimizde ve bu yönde geribildirimde bulunduğumuzda, oradaki sosyal çalışmacılar bizi düşmanca ve dirençli olmakla itham ettiler. Bu duyarsız, zalimane tavırlarından sadistik bir zevk alıyor gibiydiler."

"Psikiyatr öykümüzü aldı ve bize karşı son derece samimi olacağını söyledi. Dibs zihinsel engelli, psikotik ya da beyin hasarlı değildi, ancak o güne dek gördüğü en reddedilmiş ve duygusal olarak yoksun bırakılmış çocuktuktu. Asıl yardıma ihtiyacı olanın kocamla ben olduğumuzu söyledi. Her ikimize de tedavi önerdi. Her ikimizin de başımıza gelmiş en sarsıcı deneyimdi. Kocamın da benim de ne kadar işlevsel insanlar olduğumuzu herkes bilir. Fazla sosyal ve dışa dönük bir hayata hiçbir zaman meyiletmedik ancak bazı arkadaşlarımız ve meslektaşlarımız bize ve özel hayatımızı dilediğimiz gibi sürdürmemize saygı duydu-

lar. Kendimizle ilgili baş edemediğimiz hiçbir kişisel sorunumuz olmamıştı.”

“Dibs’i eve geri getirdik ve elimizden geldiğince idare etmeye çalıştık. Ancak bu, evliliğimizi neredeyse bitirme noktasına getirdi.”

“Bu deneyimden hiç kimseye bahsetmedik. Ailelerimize hiçbir şey söylemedik. Okula söylemedik. Ancak kocam bizden giderek daha da uzaklaştı. Dorothy, Dibs’ten bir yıl sonra doğdu. Bir kardeşin ona faydası olacağını düşünmüştüm. Ancak hiç anlaşılmadı. Dorothy her zaman mükemmel bir çocuk oldu. Hatanın bizde olmadığına en açık delili de oydu zaten. Sonra Dibs’i, onu ilk kez gördüğünüz özel okula gönderdik.”

“Emin olun hiç kimse zihinsel engelli bir çocuk sahibi olmanın nasıl bir trajedi ve ıstırap olduğunu bilemez. Onun bugüne kadar ilişki kurduğu tek insan büyükannesi olmuştur. Doğumunun ilk bir ayında büyükannesi bizimleydi ve Florida’ya taşındığı üç yaşına kadar da bizi ayda bir kez ziyaret ederdi. Taşındıktan sonra yılda iki kez gelip her gelişinde birer ay kadar kaldı. Dibs onu her zaman hatırladı, geldiğinde tanıdı, gittiğinde arkasından umutsuzca özlem duydu. Ve adeta geri döneceği günleri sayar gibiydi.”

“Dibs için yapabileceğim her şeyi yaptım. Ona bir faydası olur diye paranın satın alabileceği her şeyi verdik. Oyuncaklar. Müzik. Oyunlar. Kitaplar. Odası onu eğlendireceğini, eğiteceğini ve mutlu edeceğini düşündüğümüz şeylerle dolu. Kimi zaman evdeki odasında mutlu görünüşü de oldu. Yalnızken her zaman daha mutlu görünmüştür. Bu nedenle Dorothy’yi buraya yakın bir yatılı okula gönderdik. Hafta sonlarında ve tatillerde geliyor. Bence

Dibs, kız kardeşi evde olmadığı zaman daha mutlu. Bence Dorothy de okulda daha mutlu. Birbirleriyle pek anlaşıyorlar. Dibs, kardeşi ona yaklaşıncaya da odasına girince vahşi bir hayvan gibi ona saldırır.”

“Son zamanlarda çok mutsuz görünüyor. Değişmiş görünüyor. Ve işte dün de kocam Dibs’i eve getirdiğinde üzgün görünüyordu. Her ikisi de üzgündü. Bana Dibs’in bir aptal gibi saçmaladığını söyledi. Bunu Dibs’in önünde söyledi.” Burada gözünden yaşlar boşaldı ve acı acı hıçkır-maya başladı. “Sonra ona Dibs’in ne söylediğini sordum ve o da bana sadece bir aptal gibi saçmaladığını söyledi. Dibs gidip odadaki sandalyeyi aldı ve fırlattı. Kahve sehпасının üzerindeki eliyle itip savurdu ve babasına ‘Senden nefret ediyorum! Senden nefret ediyorum!’ diye bağırdı, üzerine atılıp onu defalarca tekmeledi. Kocam onu yakaladı ve bir müddet boğuştuktan sonra nihayet onu odasına taşıdı ve içeriye kilitledi. Aşağı indiğinde ağlıyordum. Kendime engel olamadım. Onun böyle sahneleri sevmediğini ve gözyaşlarını küçümsediğini biliyorum. Ancak dayanamadım. Ona dedim ki, ‘Dibs şimdi bir aptal gibi saçmalamı-yordu. Senden nefret ettiğini söylüyordu.’ Sonra kocam da bir sandalyeye çöktü ve gerçekten ağladı. Korkunçtu. Daha önce bir erkeği ağlarken hiç görmemiştim. Herhangi bir şeyin kocamın gözünde bir damla yaşa neden olabileceğini asla tahmin edemezdim. Korktum ve birden dehşete kapıldım çünkü o da en az benim kadar korkmuş görünüyordu. Sanırım daha önce hiç olmadığımız kadar birbirimize yakındık. Birden savunmaları çökmüş, tükenmiş, korkmuş, yalnız, iki mutsuz insan olmuştuk. Korkunçtu ama yine de insan olabildiğimizi, yanılabilceğimizi ve yanıldığımızı kabul etmek rahatlatıcıydı. Sonunda kendimizi toparladık

ve kocam belki de Dibs hakkında yanılmış olabileceğimizi söyledi. Ona buraya gelip size Dibs hakkında ne düşündüğünüzü soracağımı söyledim." Gözlerinde panik ve korku ifadesiyle bana bakıyordu. "Söyleyin," dedi. "Dibs'in zihinsel geriliği olduğunu düşünüyor musunuz?"

"Hayır," diye karşılık verdim ve sadece sorusunu yanıtlamakla yetinip daha fazla açıklamaya girişmedim. "Dibs'in zihinsel geriliği olduğunu düşünmüyorum."

Uzun bir sessizlik oldu. Derin derin iç çekti. "Sizce... sizce düzelecek ve diğer çocuklar gibi davranmayı öğrenebilecek mi?" diye sordu.

"Bence evet. Ancak daha da önemlisi, bence bu soruyu onunla aynı evde yaşayan kişiler olarak sizler onunla konuşur, oyun oynar ve davranışlarını gözlemlerseniz daha kesin olarak cevaplayabilirsiniz. Hatta bana kalırsa siz, sanırım, şimdi bile bunu cevaplayabilirsiniz."

Yavaşça başını salladı. "Evet," dedi ve sesi neredeyse bir fısıltıya dönüşerek, "Dibs'in bazı yetenekleri olduğunu gösteren pek çok şey fark ettim. Ancak bunlar ortaya çıktıkça evde giderek daha mutsuz bir görünüm sergiliyor. Artık o korkunç öfke patlamaları olmuyor. Evde de okulda da... Dünkü sahne bir patlamaydı. Babasının davranışı karşısında hissettiği aşağılanmaya bir karşı koymaydı. Artık sürekli başparmağını emmiyor. Evde her geçen gün biraz daha fazla konuşuyor. Ancak bizimle değil de kendi kendine... Babasına olan dünkü bağırması dışında tabi. Dibs değişiyor. Gelişiyor. Tanrı'dan tek dileğim onun düzelmesi," dedi tutkuyla.

"Bunu ben de isterim," diye yanıtladım. Uzun bir sessizlik daha oldu.

Nihayet, çantasından pudrasını çıkarıp, yüzünü pud-

raladı. “Hiç bu kadar ağladığımı hatırlamıyorum,” dedi. Kâğıt mendil kutusunu işaret etti. “Gerçi siz hazırlıklı görünüyorsunuz, demek ki omuzlarınızda ağlayan tek kişi ben değilim.”

“Hayır. Pek çok ortağınız var,” dedim.

Gülümsedi. O ve Dibs’in çok fazla benzer tavırları vardı. “Bunun için size nasıl minnettar olduğumu anlata-mam,” dedi. “Bir saatin dolduğuna inanamıyorum ancak çanları duyuyorum. Saat on bir oldu.”

Şimdi bana eve gitmek istemediğini söylese şaşırmazdım! “Burada zamanın nasıl geçtiğini bazen anlayamıyoruz,” dedim.

“Evet.” Ayağa kalkıp, mantosunu giydi. “Her şey için teşekkür ederim,” dedi ve gitti.

Böylesi iç dökmeleri ne sıklıkta duyarsak duyalım (ki gayet sık olur) her defasında insan davranışı ve güdülenmesinin ne kadar karmaşık olduğuna bir kez daha tanık oluruz. İnsanların verdikleri tepkileri belirleyen tek bir bağımsız deneyim veya duygu yoktur. İnsanları güdüleyen ve onların belirli bir tepkide bulunmalarını sağlayan, çok kişisel duygulanımlar, hedefler ve değerler topluluğu söz konusudur. Hikâyesine başlarken ne demişti? “Söyleyecek çok şey var. Ve söylenmeyecek de! Bazı şeylerin söylenmesi daha iyidir. Ancak söylenmemiş şeyler bazen yük haline gelir.”

Bazı şeylerin artık bilincine ağır geldiğinin farkındaydı. Sürekli tetikte olarak, sır olarak kabul ettikleri bu durumu saklamak için içinde tuttuğu şeylerin belki de daha çok farkındaydı. Muhtemelen o ve kocası hayatlarının daha erken yıllarında keskin zekâlarını etraflarına bir zırh gibi

örmenin onları hiç anlayamadıkları ve işlevsel olarak kullanamadıkları duygulardan yalıtılabildiğini öğrenmişlerdi.

Bunu Dibs de öğrenmişti. Gördüğü her şeyi okuyabiliyor, rahatsız eden duygularla yüzleştğinde bu becerisini sergiliyor, duygusuyla yüz yüze gelmekten kaçınıyordu. Bu, koruyucu bir davranıştı.

Annesi ve babası hâlâ içgörü ve duygusal olgunluk eksikliğinin kurbanıydılar. Dibs'le etkili bir ilişki kuramadıklarını kesin olarak hissediyorlardı. Muhtemelen Dorothy ile de... Yetersizlik ve güvensizlik duygularının derinliğinde çırpınıyorlardı.

Bana Dibs'in zihinsel geriliği olduğunu düşünüp düşünmediğimi sorduğunda, ona Dibs'in aslında zihinsel olarak geri değil daha çok üstün zekâlı denebilecek bir çocuk olduğunu üstüne basarak söyleyebilirdim. Ancak bu noktada böyle bir değerlendirme amacına ulaşmayabilirdi. Ayrıca bir önceki gün Dibs ve babası arasında yaşananlar ve annenin bu olaya tepkisiyle ilgili her ikisinin de duyduğu suçluluk duygusu artabilirdi. Ve eğer Dibs'in annesi ve babası bu değerlendirmemi kabul edecek olurlarsa, Dibs'in gelişiminde öncelikli olarak entelektüel yeteneğine yoğunlaşabilirlerdi. Dibs zaten zekâsını tam olarak kullanabiliyordu. Sorun, genel gelişiminde bir denge olmayıştıydı. Belki de farkında olmadan Dibs'i kendi duygusal ve sosyal yetersizliklerinin bir sonucu olarak kabul etmekten, zihinsel geriliği olan bir çocuk olarak görmeyi tercih etmiş olabilirler. Bu elbette sadece bir tahmindir.

Anne ve babanın davranışlarının ardındaki nedenleri akılcı olarak ortaya koymak, elbette sorunu çözmek için yeterli olmazdı. Pek çok kişi neyi neden yaptığını bilirse, davranışını değiştirebileceğine inanır. Benim düşünceme

göre ise, ilk değişimler genellikle gözlemlenebilen davranışta gerçekleşir ve bunu da güdülenme ve duyguların değişimi izler. Böyle bir değişimi başarmak çok daha fazla zaman alır ve bazen insanın diğerleriyle olan ilişkisinde dikkatinin hep kendi üzerinde olmasına neden olur. Davranışları aksini gösterse de kişi daha ben merkezli olur.

Kişilik yapılanması ve terapi hakkında pek çok farklı teorik yaklaşım vardır. Teori, psikoterapide uygulanan farklı yöntemlere bir açıklama getirir, zira uygulanan yöntem, temel teorik yaklaşımın uygulanaşdır.

Dibs'in annesinin, kendi çocuğunun zihinsel becerisinin hiç farkında olmaması bana mümkün görünmüyordu. Ancak bu zekânın tek başına ilişkilerini düzeltmeye yetmediği açıkça görülebiliyordu. Çocuğuyla sevgiye, saygıya ve anlayışa dayanan bir ilişki kuramamıştı ve bu muhtemelen onun kendi duygusal yetersizliğiyle ilgiliydi. Temel duygusal yetilere sahip olmayan bir insan başkasına sevgi, saygı ve anlayış duyabilir mi? Bana öyle geliyordu ki bu görüşmede saygı gördüğünü ve anlaşıldığını hissetmek, ona iyi gelecekti. Bu sayede, davranışlarının bir nedeni olduğunu, bir şeylerin değişebileceğini ve bu değişimin ancak kendi içinden gelirse kalıcı olacağını, tüm değişimlerin -kendisinin, kocasının ve Dibs'in- ardında bunca yılın beklentilerinin yattığını kabul edebilecekti. Ne demişti kocası ve kendisi için; "Savunmaları çökmüş, tükenmiş, korkmuş, yalnız, mutsuz iki insan... yanılabilceğimizi ve yanıldığımızı kabul etmiş..."

DOKUZUNCU BÖLÜM

Bir sonraki Perşembe, Dibs oyun odasına gayet mutlu geldi. Annesi, gelmeden önce arayıp, çıkışta onu bazı tahliller için pedyatriste götüreceğini, seansa on beş dakika erken gelmesinin uygun olup olmadığını sormuştu ve saatimizi buna göre değiştirmiştik.

Oyun odasına geldiğinde Dibs dedi ki, "Bugün iğne olmak için doktora gideceğim gün. Randevu alındı."

"Evet, biliyorum," diye karşılık verdim. "Zamanında orada olacaksın."

"Saatin öne alınmasına sevindim," dedi gülerek.

"Öyle mi," dedim. "Neden?"

"Sevindim çünkü sevinçli *hissediyorum*," dedi bana. Konu orada kapandı. Bebek evine doğru yöneldi. "Görüyorum ki yapmam gereken bir iş var," dedi.

"Nedir o?"

"Bu," diye yanıtladı, bebek evine doğru giderken. "Onu tamir etmek ve kilitlemek. Kapıyı kilitle! Pencerele-ri ört." Oyun odasının penceresine gitti ve dışarıya baktı. Tekrar bana döndü. "Güneş parlıyor," dedi. "Bugün dışarı-ısı çok hem de çok sıcak. Üzerimdekileri çıkaracağım." Şapkasıyla paltosunu hiç yardım almadan çıkardı ve gidip kapı askısına astı. Çizmelerini çıkarıp kenara koydu.

"Bugün boyama yapmayı çok istiyorum," dedi.

"Nasıl istersen," dedim.

"Evet," dedi Dibs. "Nasıl istersem." Çizim masasına

gitti. "Kapaklarını açıp tüm renklerin içine birer fırça koyacağım. Şimdi bunları sıraya dizeceğim. Kırmızı. Turuncu. Sarı. Mavi. Yeşil," dedi. Tekrar bana baktı. "Bazı şeyler ben nasıl istersem öyle. Bazı şeylerse değil," dedi.

"Evet, sanırım bu doğru," dedim.

"Bu doğru," diye anlayışla karşılık verdi. Boyaları renk sırasına dizmeye devam etti. Sonra kâğıdını çizgiler halinde boyadı. "Şimdi bak, pastel boya akmaz," dedi. "Boya dıgın yerde kalır. Ama ya sulu boya öyle mi? Hayır. Sulu boya hep akar. Bir parça turuncu boyuyorum. Gördün mü bak, aktı. Sonra bir yeşil çizgi. Ve işte o da damlıyor. O aktıkça, senin kurulaman gerekir."

Uzanıp aynalı duvarı tıklattı. "Orada başkasının odası var," dedi. "Önceden o karanlık odada birileri olurdu ama bugün yoklar."

Bu beklenmedik ifade karşısında şaşırmışım. "Öyle mi dersin?" diye sordum.

"Biliyorum," dedi. "Oradan duyduğum kısık ve fısıldayan sesler bana öyle olduğunu söyledi."

Bu kadarcık kanıt bile, o sırada bir şey söylemeseler bile çocukların etraflarında olup bitenlerin ne kadar farkında olduklarını gösteriyor. Bu hem Dibs hem de diğer çocuklar için geçerli. Bizler için de geçerli. Duyduğumuz, gördüğümüz, düşündüğümüz ve anladığımız her şey hakkında sözel olarak yorum yapmayız. Hatta muhtemelen bireysel öğrenme deneyimimizin çok küçük bir kısmını başkalarıyla sözel olarak paylaşıyoruz.

"Bunu sen de biliyor muydun?" diye bana sordu.

"Evet," diye karşılık verdim.

Çizim masasına geri döndü ve kâğıda sulu boyayla daha fazla sayıda çizgi çizdi. "Bunlar benim düşüncelerimin çizgi ve yolları," dedi.

“Öyle mi?”

“Evet. Ve şimdi savaşçılarımı çıkaracağım. Özellikle o bir tanesini!”

Çizim masasından kum havuzuna doğru geçerken yanımda durup aldığım notlara baktı. Boyadığı renklerin baş harflerini yazmıştım. Dibs notlarımı inceledi ki bu notlar onun sözlerinin değil, davranışlarının kayıtlarıydı. Konuşmaları daha çok kayıt cihazını izleyen sessiz gözlemciler tarafından kaydediliyordu.

“Sesli oku,” dedi Dibs. “Kırmızı için K. K-I-R-M-I-Z-I kırmızı diye okunur. Turuncu için T. T-U-R-U-N-C-U. Sarı için S. S-A-R-I.” Hepsini bu şekilde okudu.

“Sen bütün renklerin harflerini söyleyebildiğin için, sence benim de mi öyle yazmam gerekir?” diye sordum. “Sence yazarken kısaltma kullanamaz mıyım?”

“Hımmmm,” dedi. “Şey, hayır. Öyle yapma. Her şeyi her zaman düzgünce yap. Tek tek yaz. Doğru yap.”

“Neden?” diye sordum.

Dibs bana baktı. Gülümsedi. “Çünkü ben öyle diyorum,” dedi.

“Sence bu yeterli bir sebep mi?” diye sordum.

“Evet,” dedi Dibs. “Sen öyle yapmak istiyorsan o başka.” Kahkaha attı. Masaya doğru yürüdü, kavanozdan bir topak kil aldı, havaya attı, tuttu, kavanoza geri koydu. Yerde, çöp kutusunun yakınında küçük bir resim vardı. Yerden alıp bir süre ona baktı. “Ah, ben diyorum ki,” dedi. “Bunu istiyorum. Bunu kesmek istiyorum, şu küçük şekilleri. Makas nerede?”

Ona makası verdim. Resmi kesti. Sonra bebek evine gitti. “Bugün yapmam gereken bir iş var,” dedi.

“Öyle mi?”

“Evet.” Çok dikkatli bir şekilde bebek evinin tüm duvarlarını çıkardı ve kum havuzuna götürdü. Kürekle kumda derin bir çukur kazdı ve duvarları gömdü. Sonra bebek evine geri gitti ve bebek evinin kapısını alıp elindeki sağlam metal kürekle onu da kuma gömdü. Hızlı, etkili, sessiz ve istekli bir şekilde çalışıyordu. Görevini tamamladığında bana baktı. “Duvarlardan kurtuldum. Ve kapıdan,” dedi.

“Evet. Ne yaptığını gördüm.”

Sonra bebek evinin artık kapı kısmı boş olan ön duvarını aldı ve onu kumda dik tutmaya çalıştı. Bunu başardı. Küçük bir araba aldı ve onu kumun içinde sürmeye başladı. Kum havuzunun kenarına garip, rahatsız bir duruşta tünemişti. Durumunu değerlendirdi:

“Kum havuzuna tamamen girmem gerekecek,” dedi. Kum havuzuna doğru emekledi, ortasına oturdu, bana bakıp güldü. “Bugün kumun içine girdim,” dedi. “Yavaş yavaş kuma girdim. Önce azcık girmiştım, sonra biraz daha ve şimdi tamamen.”

“Evet öyle yaptın,” diye karşılık verdim. “Ve şimdi, bugün, tamamen kumun içindesin.”

“Kum ayakkabılarımın içine girdi,” dedi. “O yüzden ayakkabılarımı çıkaracağım.” Ayakkabılarından birisini çıkardı. Ayağını kuma soktu. Sonra döndü ve kumun içine yüz üstü yattı, yanaklarını kuma sürdü, dilini çıkarıp kumun tadına baktı. Dişlerinin arasında kum tanelerini gıcırdattı. Başını kaldırıp bana baktı.

“Bu kum neden böyle keskin ve gıcırıyor? Tadı da hiçbir şey gibi,” dedi. “Hiçbir şeyin tadı böyle midir?” Avuç dolusu kumu aldı ve başından aşağı döktü, kumu saçlarının arasına yedirdi. Kahkaha attı. Birden ayağını ha-

vaya kaldırdı. “Bak,” diye bağırdı. “Çorabımda bir delik var. Ayağımda delik bir çorap var!”

“Evet, görüyorum,” dedim.

Kum havuzunda uzunlamasına gerindi. Kıvrıldı. Kumun içinde döndü, elleriyle kumu kendi üzerine döktü. Hareketleri özgür, coşkun ve rahattı. “Bana biberonu ver,” diye bana komut verdi. Verdim. “Burası benim beşiğimmiş,” dedi. “Güzel ve neşeli bir top gibi yuvarlanıp oynuyorum, yine bebek oldum.” Mutlu bir ifadeyle biberonu emmeye devam etti. Aniden kalktı ve bana güldü.

“Sana bunun şarkısını söyleyeceğim,” dedi. “Bir şarkı uyduracağım ve sadece senin için söyleyeceğim. Tamam mı?”

“Tamam,” dedim.

Olduğu yere bağdaş kurup oturdu. “Düşünüyorum,” dedi.

“Tamam. İstiyorsan düşün,” diye karşılık verdim.

Kahkaha attı. “Sözlerini söyledikçe uyduracağım,” dedi.

“Pekâlâ.”

Derin bir nefes aldı. Şarkı söylemeye başladı. Müziği de kendisi uyduruyordu. Sesi temiz, melodik ve tatlıydı. Müzik, uydurduğu sözlere zıttı. Elleri kenetliydi. İfadesi ciddiydi. Küçük bir koro üyesine benziyordu. Oysa sözler hiç de korodaki bir çocuğun sözlerine benzemiyordu.

“Ah, nefret ediyorum, nefret, nefret,” diye başladı. “Duvarlardan ve kilitlenen kapılardan ve insanı oraya kapatanlardan nefret ediyorum. Gözyaşlarından ve öfkeli sözlerden nefret ediyorum ve hepsini küçük baltamla öldüreceğim ve kemiklerine çekiçle vuracağım ve üzerlerine tüküreceğim.” Kuma eğildi, oyuncak askerlerden birini

aldı, plastik balta ile ona vurdu, üzerine tükürdü. "Yüzüne tüküreceğim. Gözüne tüküreceğim. Kafanı kuma gömeceğim," diye şarkı söylemeye devam etti. Sesi tatlı ve pürüzsüz çınliyordu. "Ve kuşlar doğudan batıya doğru uçarlar ve ben bir kuş olmak istiyorum. Sonra duvarların üzerinden, kapının dışından, uzağa, tüm düşmanlarımdan uzaklara uçacağım. Dünyanın etrafında uçacağım ve sonra kuma geri geleceğim, oyun odasına, dostumun yanına. Kumu kazacağım. Kuma gömüleceğim. Kumu atacağım. Kumda oynayacağım. Kumun tüm tanelerini sayacağım ve tekrar bir bebek olacağım."

Tekrar biberonu emmeye başladı. Bana güldü. "Şarkımı nasıl buldun?" diye sordu.

"Müthiş bir şarkıydı," diye karşılık verdim.

"Evet," dedi. "Müthiş bir şarkı." Kum havuzundan çıktı, bana doğru yürüdü, saatime baktı. "On dakika kaldı," dedi ve on parmağını kaldırdı.

"Evet. On dakika kaldı," diye karşılık verdim.

"On dakika kaldığını ve sonra eve gitme zamanının geleceğini düşünüyorsun," dedi.

"Bu doğru. Böyle düşünüyorum," diye karşılık verdim. "Sen ne düşünüyorsun?"

"Aha!" diye ünledi. "Bilmek mi istiyorsun? Şey, ben de az sonra gitme vaktinin geleceğini düşünüyorum. Savaşçıların geri kalanlarını çıkaracağım. Bu ikisinin silahları var. Kuş gibi. Uçak, uç. Ah, uçak, kumla dolu. Havada uç. Havada uç. Göklere yüksel!" Oyun odasının içinde, elinde tuttuğu uçağı ahenkle uçurarak koşuyordu. "Ah uçak söyle bana! Ne kadar yükseğe çıkabilirsin? Masmavi göklere çıkabilir misin? Bulutlara ve yağmuru o kadar yüksekte tutan rüzgârlara çıkabilir misin? Uçabilir misin? Söyle bana

sevgili uçak, uçabilir misin? Ah uçak..." Sonra birdenbire tamamen durdu. Kulak verip dinledi. Uçağı kumun üzerine bıraktı. Aniden tüm neşesi ve coşkusu silindi.

"Bir de Dorothy var," dedi. Kum havuzuna gitti, tırmandı ve küreğiyle gömdüğü kapı ve duvarları çıkardı. "Bunlar şimdilik gömülemez," dedi. Bana baktı, alnı kıvrışmış, dudakları gerilmişti. "Şimdi dokuz dakika kaldı?" diye bana sordu, sesi üzüntülüydü.

"Hayır, sadece beş dakika kaldı," dedim.

"A?" dedi Dibs, beş parmağını gösterirken. "Diğer dördü nereye gitti?"

"Giden dört dakikayı fark etmedin mi?"

"Birazdan eve gitme zamanı gelecek," dedi Dibs. "Ben hiç gitmek istemesem de yine de zaman dolacak."

"Evet," diye karşılık verdim. "Yine de zaman dola-cak."

Hareket eden bir kamyonun sesi geldi. "Kamyonu-muz gidiyor," dedi Dibs. "Duydun mu?"

"Duydum."

"Kamyonun da eve gitme vakti gelmiş," dedi Dibs.

"Evet, sanırım öyle," dedim.

"Kaç dakika kaldı?"

"Üç dakika."

Dibs bebek evinin kapısını elinde tuttu ve ona baktı. "Bunu tekrar bebek evine takmam ve tüm pencereleri kilit-lemem gerekecek," dedi. "Kapının çivisi ve çekiç nerede?"

"Şu anda elimizde yok," dedim. "İstersen rafa ya da bebek evinin içine koy. Görevli daha sonra onu yerine ta-kar."

Dibs elindekini masanın üzerine bıraktı, fikrini değış-

tirdi, oradan tekrar aldı ve bebek evinin içine koydu. Evin pencerelerini kapattı.

“Ayakkabılarımı giymeme yardım et,” dedi, ayakka-bısını bana uzatarak, sonra küçük sandalyeye oturdu ve ben de ayakkabılarını giydirdim. “Paltomu ve şapkamı da giymeme yardım et,” dedi. Birdenbire çaresiz bir havaya bürünmüştü. Ona yardım ettim.

“Evdeki herkes şimdi uyuyor,” dedi. “Ve dışarıda bir bahar gecesi var. Karanlık bir uyku zamanı ve hepsi uyuyorlar. Hep burada uyuyacaklarını söylüyorlar. Bazen sıcak bazen soğuk olacak ama hep güvende olacaklar. Uyuyor ve bekliyorlar. Uyuyor ve bekliyorlar. Ve evlerine başka çeşit bir kapı takacaklar. Hem içeri hem dışarı doğru açılabilen bir kapı. Sen yaklaşıncaya kadar kapanan bir kapı. Kilit yok. Anahtar yok. Çarpma yok. Ve şimdi veda zamanı,” dedi Dibs; önümde durmuş, bana içtenlikle bakıyordu. “Unutma,” dedi. “Sonra yine geleceğim.”

“Evet,” diye karşılık verdim. “Daha sonra yine geleceksin. Unutmayacağım.”

Dibs çöpün içinde kesilmiş küçük bir hayvan resmi buldu. “Bunu istiyorum,” dedi, yerden alırken. “Alabilir miyim?”

“Evet,” dedim.

Dibs onu cebine koydu. “Bana de ki, ‘Evet Dibs onu eve götürebilirsin. Eğer istiyorsan sorun değil, o senin olabilir Dibs.’”

“Evet, Dibs onu eve götürebilirsin,” diye sözlerini tekrarladım. “Eğer istiyorsan sorun değil, o senin olabilir.”

Dibs gülümsedi. Uzanıp, elime dokundu. “Şimdi oldu!” dedi. Kapıyı açtı, dışarıya doğru bir adım attı, sonra geri geldi ve bileğimdeki saate baktı. Uzandı ve kapıyı çar-

parak kapattı. "Hayır," dedi. "Daha zaman gelmedi. Saat dördü çeyrek geçmiyor. Kilise çanı çalana kadar bekleyeceğim!"

"Bugün erken geldin, o yüzden erken çıkacaksın," dedim. "Tam bir saattir buradasın."

Dibs bir dakika boyunca gözlerini dikerek bana baktı. "Erken geldim ama her zamanki saatimde çıkacağım," dedi.

"Hayır. Gitme saati de erken olacak bugün," dedim.

"Hayır," dedi Dibs. "Daha erken geldim ama erken gitmeyeceğim."

"Evet gideceksin," dedim. "Çünkü bugün doktora gideceksin. Unuttun mu?"

"Bunun unutmakla hiçbir ilgisi yok," dedi.

"Şimdi hemen gitmek istemiyorsun ama..."

"Bu doğru," diyerek sözümü kesti. Uzunca bir bakışla beni ölçer gibiydi.

"Bundan o kadar da emin değilsin?" diye sordum.

İç çekti. "Sanırım eminim. Tamam. Şimdi, gidiyorum. Ve umarım o doktor iğnesini Dorothy'ye batırır ve umarım onu bağirtana kadar da iyice derine batırır. Ve ben de içimden kahkahalarla gülerim ve onun canı yandığı için memnun olurum. Ve bu beni hiç rahatsız etmiyormuş gibi davranırım. Hoşça kal. Gelecek Perşembe görüşürüz."

Dibs koridordan geçip kabul salonuna gitti. Annesi ve Dorothy orada kendisini bekliyorlardı. Kardeşini görmezlikten geldi, annesinin elini tuttu ve kimseyle konuşmadan Merkez'den ayrıldı.

ONUNCU BÖLÜM

Dibs sonraki hafta geldiğinde oyun odasına ağır ve emin adımlarla yürüdü. Kapıda durakladı, ufak levhayı çevirdi. “Lütfen rahatsız etmeyiniz,” dedi.

Oyun odasına girdi, şapkasıyla paltosunu çıkardı ve kapıdaki askılığa astı. Kum havuzunun kenarına oturup ayakkabılarını çıkardı. Ayakkabılarını paltosunun hizasında yere koydu. Odanın etrafında dağınık halde duran dört tabancayı topladı ve onları kukla tiyatrosuna götürdü. Oradan çıkıp şapkasını, paltosunu aldı ve onları da kukla tiyatrosuna götürdü. Yine çıktı, pervanesi kırık oyuncak uçağı aldı. Masaya oturdu, sessizce ve hünerle kırık pervaneyi tamir etti.

Çiftlik hayvanları kutusunu aldı, hayvanların isimlerini söyleyerek figürleri yan yana dizdi. Sonra kum havuzuna gitti, tırmandı, orada duran küçük evi inceledi. “Biliyor musun, Lexington Meydanı’ndaki hırdavat mağazasında tıpkı buna benzeyen küçük bir ev gördüm,” dedi.

“Öyle mi,” dedim.

“Evet, öyle,” diye karşılık verdi. “Tıpatıp buna benziyordu. Aynı boyda. Aynı renkte. Metalden yapılmış. İki dolar doksan sekiz sent. Fiyatı buydu.” Evin yönünü çevirdi. “Kutudan tüm parçalar ayrı ayrı çıkıyor. Sonra sen birleştiriyorsun. Tam bunun gibiydi.” Parmaklarıyla metale vurdu. “İnce bir metal,” dedi.

Radyatöre baktı. "Bugün burası sıcak," dedi. "Radyatörü kapatayım." Uzanıp kapattı.

"Hırdavatçıda bir sürü oyuncak vardı," dedi. "Buna çok benzeyen küçük bir kamyon vardı." Görmem için küçük kamyonlardan birisini bana uzattı. "Küçük bir kolu olan damperli bir kamyon. Kolu çevirince kumunu boşaltabiliyor."

"Demek onun gibi bir kamyondu?"

Dibs sanki bir sebeple zaman kazanmak ister gibiydi. Son derece rahat görünüyordu. "Buna çok benziyordu ama tam aynısı değildi. Neredeyse aynı boydaydı ve işleyişi de bununki gibiydi. Ama aynı renk değildi ve bir tarafında bir isim yazıyordu. Daha ağır bir metalden yapılmıştı. Mağazadakine bir dolar yetmiş beş sent istediler."

Küçük kamyonu kumla doldurdu, kolu çevirdi, kamyonun damperini kaldırdı, kumu boşalttı, tekrar düzeltti ve bunu birkaç kere tekrarladı. O böyle yaptıkça önünde bir kum birikintisi oluştu. "Tırmanılacak bir tepe oluyor," dedi. "Savaşa giden adamlarla oynayabilirim."

Kum havuzunun dışına atladı, koşarak odanın diğer tarafına gitti ve davulu aldı. Kum havuzunun kenarına oturdu ve küçük sopalarıyla davulu çalmaya başladı. "Komik, komik davul," dedi. "Ah bu davul, ne çok sesle dolu. Alçak sesler. Yüksek sesler. Yumuşak sesler. Tempo, tempo, tempolu davul. Dövüş, dövüş, dövüş diyor davul. Gel, gel, gel diyor davul. Beni takip et. Beni takip et. Beni takip et." Davulu kum havuzunun kenarına dikkatle yerleştirdi, tekrar kuma tırmandı, kumda bir tepe yapmaya başladı.

"Şimdi çalışmaya başlıyorum," dedi. "Yüksek bir tepe yapacağım. Yüksek, çok yüksek bir tepe. Bütün askerler o tepenin üstüne çıkabilmek için savaşacaklar. O tepeye

çıkmayı çok istiyorlar.” Tepeyi hızla yaptı, oyuncak askerlerden bazılarını seçti ve onları tepeye tırmanıyormuş gibi çeşitli yerlere yerleştirdi.

“Gerçekten de o tepeye çıkmak istiyorlar öyle değil mi?” dedim.

“Ah, evet,” diye karşılık verdi Dibs. “Gerçekten de istiyorlar.”

Bulabildiği tüm oyuncak askerleri bir araya topladı. Hepsini yaptığı tepenin etrafına dizdi. “Daha da çok asker alacağım,” dedi. “Onları o tepeye çıkmaya çalıştıracam, tepenin en yüksek yerine. Çünkü eğer oraya çıkabilirlerse onları orada neyin beklediğini biliyorlar. Ve en tepeye çıkmayı çok istiyorlar.”

Bana baktı. Gözleri parlıyordu. “Bil bakalım en tepede ne var?” dedi.

“Bilmem. Nedir?” diye sordum.

Dibs cevabı bildiği için bir kahkaha attı ama sırrını bana söylemedi. Yavaşça her askeri tepeye doğru çıkıyorlarmış gibi dizdi. Tüm askerleri hedefe doğru sıralamışken ve onları tam tepeye ulaştıracakken, biraz daha kum koyup tepeyi daha da yükseltti. Sonra yavaşça her askerin tek tek yönünü çevirdi, onları tekrar aşağıya indirdi. Şimdi hepsi kum havuzunun içindeki metal bebek evine yönelmişti.

“Bugün tepeye çıkamadılar,” dedi. “Hepsi evlerine geri dönüyorlar. Dönüyor ve el sallıyorlar. Üzgün üzgün el sallıyorlar. O tepenin doruğuna çıkmak istemişlerdi. Ama hiçbirisi bugün başaramadı.”

“Ve üzgün hissediyorlar öyle değil mi, çünkü bugün çok yapmak istedikleri bir şeyi yapamadılar,” diye yorumladım.

“Evet,” diyerek iç çekti Dibs. “İstediler. Ve denediler.

Ama tam olmadı. Ama dağlarını bulmuşlardı. Ve gerçekten tırmandılar da. Yukarı. Yukarı. Yukarı. Uzun bir yol! Ve bir süre en tepeye çıkabilecekleri düşünmüşlerdi. Ve bunu yapabileceklerini düşündüklerinde, mutluydular."

"Onları sadece tepenin doruğuna çıkmaya çalışmak mı mutlu etmişti?" diye sordum.

"Evet," dedi Dibs. "Tepeler söz konusu olduğunda böyledir. Sen hiç bir tepeye tırmandın mı?"

"Evet. Peki ya sen Dibs?" diye sordum.

"Evet. Bir keresinde tırmandım. Ama doruğa çıkamadım," diye üzülerek ekledi. "Sadece alt tarafında durdum ve yukarı baktım. Bence tüm çocukların tırmanmak için kendi tepeleri olmalı. Ve bence tüm çocukların gökyüzünde sadece kendilerine ait bir yıldızları olmalı. Ve bence tüm çocukların kendilerine ait bir ağaçları da olmalı. Bence böyle olmalı," dedi. Konuşurken bana bakarak, başını söylediklerini onaylar gibi sallamıştı.

"Bunlar senin için önemli, öyle mi?" diye sordum.

"Evet," diye yanıtladı. "Çok önemli."

Metal küreği aldı, dikkatle ve özenerek kumda derin bir çukur kazdı. Oyuncak askerlerden birini seçtiğini ve onu diğerlerinden ayrı tuttuğunu fark ettim. Çukuru kazmayı bitirdiğinde, askeri çukurun dibine yerleştirdi ve üzerine kürekle kum attı. Mezar dolduğunda, küreğin arkasıyla üzerini düzleştirdi. "Bu şimdi gömüldü," diye duyurdu. "Bunun o tepeye tırmanmak için fırsatı bile olmadı. Ve elbette doruğa çıkamadı. Ah, ama isterdi. Diğerleriyle birlikte olmak isterdi. Umut etmek de isterdi. Denemek isterdi. Ama fırsatı olmadı. Gömüldü."

"Demek o gömüldü," dedim. "Tepeye tırmanmak için fırsatı olmadı. Ve doruğa çıkamadı."

“Gömüldü,” dedi Dibs bana doğru eğilerek. “Ve sadece gömülmekle kalmadı, şimdi bir de o mezarın üzerine öyle büyük, yüksek ve güçlü bir tepe yapacağım ki mezar-
dan hiç, hiç ama hiç çıkamayacak. Bir daha asla, asla, asla ama asla bir tepeye tırmanma şansı olmayacak!” Elleriyle çok miktarda kum avuçlayarak oyuncak askeri gömmek için yaptığı mezarın üzerine bir tepe yığdı. Tepe tamamlandığında, elleriyle kumu sıvazladı, karşısına bağdaş kurup baktı. “O Babaydı,” dedi sessizce ve kum havuzundan çıktı.

“Tepenin altına gömülen Babaydı?”

“Evet,” diye karşılık verdi Dibs. “Babaydı.”

Kilisenin çanları çaldı. Dibs saati vuran çanları saydı. “Bir. İki. Üç. Dört. Saat dört,” dedi. “Evde benim de saatim var ve ben saatleri biliyorum.”

“Öyle mi?” dedim. “Ve saatleri de biliyorsun?”

“Evet,” dedi. “Çok çeşitli saatler vardır. Bazılarını sen kurarsın. Bazıları elektrikli. Bazılarının alarmı vardır. Bazılarının da çanları çalar.”

“Peki seninki hangi tür?” diye sordum. Dibs “Baba”yı gömmesinden sonra, yine bildikleri hakkında konuşarak geri adım atıyor gibiydi. Onunla uyumlu ilerlemeliydim. Babasına olan duygularıyla çalışmak vaktini alacaktı. Eğer hislerine fazla gömülmüş durumdaysa, oynadığı oyundan ötürü biraz korktuysa ve örneğin saatler gibi somut nesnelerden bahsederek kendisini güvende hissetmek istiyorsa, duygularını konuşması için teşvik ederek ona acele ettirmeyecektim. Ne de olsa daha şimdi duygusal bir oyun sahnesi canlandırmıştı.

“Benim alarmlı saatimin zili var,” dedi. “Onu kuruyorum. Ayrıca bir de kol saatim var. Ve saatli radyom.”

Davulu aldı ve düşük sesle çalmaya başladı. "Davulu Baba için çalışıyorum," dedi.

"Yani bu düşük davul sesleri Baba için?" dedim.

"Evet," dedi Dibs.

"Davul şimdi ne diyor?" diye sordum.

Dibs davulu sakince ve amaca yönelik bir şekilde çalıyordu. "Uyu. Uyu. Uyu," dedi. "Uyu. Uyu. Uyu. Uyu. UYUYUYUYUYUYUYUYUYU!" Her harfte tempoyu kademeli olarak artırdı. Davula hızlı hızlı defalarca vurarak bitirdi.

Dibs, başı önde oraya oturdu. Davul susmuştu. Sonra kalktı ve davulu kukla tiyatrosuna usulca koyup, kapısını kapattı. "Seni buraya koyuyorum davul," dedi kapatırken. "Davulu buraya, bu dolaba koyuyorum ve kapıyı kapatıyorum." Kum havuzuna geri döndü ve durdu. Mezarın üzerindeki tepeye bakıyordu.

Sonra kukla tiyatrosunun içine girdi ve kapıyı arkasından kapadı. Bu üç köşeli tiyatro dolabının iç tarafında otoparka bakan küçük bir pencere vardı. Dibs bu pencereden kilisenin arkasını görebilirdi. Ben Dibs'i göremiyordum ama onun ne dediğini açık bir şekilde duyabiliyordum.

"Burada kilisenin arkası görünüyor," dedi. "Büyük, büyük kilise. Göklere kadar uzanan kilise. Müzik çalan kilise. Saat dört olunca bir, iki, üç, dört kere çanlarını çalan kilise. Çitler ve çimenlerle çevrili, büyük kilise. Ve oraya insanlar gidiyor." Ses çıkarmadan uzunca bekledi. Sonra konuşmaya devam etti. "Ve gökyüzü. Burada, yukarıda pek çok bulut var. Ve bir kuş. Ve uçak. Ve duman." Uzun bir duraklama daha oldu. "Ve Dibs küçük bir pencerenin önünde durmuş, bu büyüklüğe bakıyor."

"Oradan bakınca kocaman bir dünya görüyor olmalısın," dedim.

"Bu doğru," dedi nazik bir ses tonuyla. "Büyüklik. Sadece büyüklik."

"Her şey çok, çok büyük görünüyor," dedim.

Dibs kukla tiyatrosundan çıktı. İç çekti. "Ama Dibs değil," dedi. "Dibs kilise kadar büyük değil."

"Her şey o kadar büyük ki, bu Dibs'i biraz küçük hissettiriyor?" diye bir yorumda bulundum.

Dibs kum havuzuna tekrar tırmandı. "Burada, büyüğüm," dedi. "Tepeyi bozacağım. Düzleştireceğim." Yaptı. Dağı dümdüz yaptı. Kumu avuçladı. "Ah, düzleşmiş tepe," dedi. "Ah, düzleşmiş dağ!"

Bana baktı ve gülümsedi. "Baba'nın ayakkabıları için tamirciye gittik," dedi. "Lexington Bulvarı'nda, Yetmiş İkinci Cadde'de. Üçüncü Bulvar'da taksiler ve lastikleri boyumu geçen otobüsler vardı. Otobüse binebilirdik. Taksi tutabilirdik. Yürüyebilirdik. Ama bunları yapmadık. Kendi arabamızla gittik."

"Farklı şekillerde gidebilirdiniz ama kendi arabanızla gittiniz?"

Dibs bana doğru yaklaşıp, eğildi. Gözleri parlıyordu. "Ama, unutma ki," diye kibarca hatırlattı, "Baba'nın ayakkabılarını almaya gidiyorduk!"

"Ah, evet," dedim. "Baba'nın ayakkabılarını aldığınızı unutmamam gerek."

"Ayakkabıcı onları tamir etti," dedi Dibs.

"Tamir edildi mi?"

"Tamir edildi ve düzeltildi," dedi Dibs. "Hatta yeni gibi oldu."

"Pekâlâ Dibs," dedim. "Şimdi gitme zamanı."

“Gitme zamanı,” diye onayladı beni Dibs. Ayağa kalktı. “Beş dakika önce gitme zamanıydı!”

Dibs çok haklıydı. “Babanın” ayakkabıları konusu açıldıktan sonra gezisini anlatmasına müdahale etmek istememiştim. “Evet, haklısın,” dedim. “Vaktimizi beş dakika geçirdik.”

Dibs şapkasını ve paltosunu kukla tiyatrosundan aldı. “Bu komik bir dolap,” dedi oradan çıkıp şapkasını ve paltosunu giyerken. “Kapısında bir deliği ve içinde penceresi olan komik bir dolap.” Odanın diğer tarafına geçip ayakkabılarını aldı. “Bunlar yeni ayakkabılar,” dedi. Oturup yardım almadan onları giydi. Ayakkabılarını giymeden önce, her iki ayağını da bana doğru tuttu. “Gördün mü?” dedi. “Çoraplar da yeni. Delik yok. Anne, doktorun yanında çok utandı.” Kahkaha attı. Bağcıklarını sıkıca ve düzgünce bağladı. Ayağa kalktı. Kapıdan çıkarken durdu, küçük tabelayı çevirdi. “Rahatsız edebilirler,” dedi. “Biz çıkıyoruz.”

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Dibs bir sonraki Perşembe oyun odasına canlı bir şekilde girdi. Şapkasını ve paltosunu çıkarıp sandalyenin üzerine fırlattı. "Bayan A'nın odası on iki numara. Ve bu sandalyenin arkasında numarası var. On üç numara. Gördün mü?" Hızlıca sandalyeyi çevirdi, numaraya parmağıyla vurdu.

"Bu doğru," dedim. Bazen ayrıntılar konusunda takıntılı görünüyordu.

Dolaba gitti ve oyuncak bir köyün küçük binalarını içeren kutuyu aldı. Yere oturdu ve minyatür evleri, mağazaları, fabrikaları, kiliseleri ve diğer binaları dizdi. İnşaa edilen köylerin etrafına yerleştirilecek minik ağaçlar vardı. Dibs kendini bu malzemelere tamamen kaptırmıştı. "Bu oyuncak bir köy," dedi. "Bakalım burada nelerimiz varmış. Kiliseler. Evler. Ağaçlar. Bunlarla bir köy kuracağım," dedi. "Burada iki kilise var. Kiliselerle başlayacağım. Bu uzun olanı küçük köyümün merkezi yapacağım. Bu küçük kiliseyi de şuraya koyacağım. Sonra evlerimi seçip, sokakların kenarına düzgünce dizeceğim. Bu küçük bir kasaba olacak o yüzden evlerin etrafında daha çok alan olabilir. Küçük kasabalar ve küçük köylerin her zaman kiliseleri olur. Kilisedeki çan kulesini gördün mü? Bu tamamen evlerden oluşan bir dünya olacak."

Yere uzandı, yanağını döşemenin üzerine koydu. Bazı binaları kaldırdı. "Bu küçük kasabayı ben yarattım," dedi.

“Burada küçük bir evler dünyası yaptım. Etrafına ağaçlar diktim. Gökyüzünü, yağmuru ve yumuşak rüzgârları hayal ediyorum. Mevsimleri hayal ediyorum. Ve şimdi de ilkbaharı getireceğim. Ağaçlarda yapraklar beliriyor. Bu küçük, sessiz kasabada hayat çok güzel ve sakin. Sokakta yürüyen insanlar var. Ağaçlar yol boyunca sessizce büyüyor. Ağaçlar birbirinden farklı. Ağaçların hepsinin gövdelerinin farklı kabukları var.”

Yerde yuvarlanıp bana baktı. “Bana daha fazla evim olup olmadığını sor,” dedi.

“Daha fazla evin var mı?” diye sordum.

“Tüm evleri kullandım,” dedi Dibs. “Geride hiç kalmadı.” Köyünün etrafına biraz daha ağaç dizdi. “Bu ağacın yeşil kenarları var,” dedi. “Burada duruyor, gökyüzünü, ta yukarıları gösteriyor. Rüzgâr estikçe bazı sırları fısıldıyor. Ağaç, rüzgâra ‘Söyle bakalım nerelerdeydin?’ diye soruyor. ‘Söyle bakalım neler gördün? Ben köklerimle toprağa bağlı olduğum için burada ebediyen durmak zorundayım.’ Ve rüzgâr da ona diyor ki, ‘Aynı yerde hiç durmam. Hep eser geçerim. Bugün de esiyorum. Eserim, diyorum. Eserim. Eserim.’ Ve ağaç da ona bağılıyor, ‘Seninle gelmek istiyorum. Burada tek başıma ve üzgün kalmak istemiyorum. Seninle gelmek istiyorum. Çok mutlu görünüyorsun’ Eh şey...”

Dibs kalktı ve masaya doğru yürüdü. Oraya bırakılmış bir yapbozu eline aldı. Yere ayaklarımın dibine oturdu ve hızla parçaları yerleştirdi. “Bu Tom, Piper’ın oğlu Tom,” dedi. “Okulda bununla ilgili bir şarkı öğrendik. Sana söyleyeyim.” Dibs sözleri ve melodisi doğru şekilde şarkıyı söyledi. “Son,” diye duyurdu bitirdiğinde.

“Bunu okulda öğrendin öyle mi?” diye sordum.

“Evet,” dedi. “Bayan Jane benim öğretmenim. Bayan Jane yetişkin bir kadındır. Bayan A yetişkin bir kadındır. Yetişkin var, yetişkin var,” dedi.

“Yetişkinler birbirlerinden farklı olabilirler öyle mi,” diye sordum.

“Elbette öyledirler,” dedi Dibs beni onaylayarak.

“Başka yetişkinler tanıyor musun?” diye sordum.

“Tabi ki tanıyorum,” dedi Dibs. “Hedda var. Ve okulda bazı başkaları. Bir de Jake var, bahçıvanımız. Ve bir de Millie var, çamaşırlarımızı yıkar. Jake evimizin bahçesindeki büyük ağaçlardan birini budadı. Bu benim pencereden görünen ağaçtı ve pencereden uzanıp ona dokunabileceğim kadar büyümüştü. Ama Baba onun budanmasını istedi. Eve sürtündüğünü söyledi. Jake’in ağaca tırmanışını, dalları kesişini izledim. Camı açıp ona o ağacın arkadaşım olduğunu ve o dala ihtiyacım olduğunu ve onu kesmesini istemediğimi söyledim. Jake de o dalı kesmedi. Sonra Baba dışarı çıktı ve o dalı istemediğini söyledi çünkü o dal eve çok yakınmış ve ağacın şeklini bozuyormuş. Jake çok yakın olduğu için pencereden uzandığımı ve ona dokunduğumu, benim o dalı sevdiğimi söyledi. Sonra Baba ne olursa olsun o dalı istemediğini söyledi. Baba benim camdan dışarıya sarkmamı istemediğini söyledi. Böyle yaptığımı bilmediğini ve düşmemem için cama demir parmaklık taktıracağını söyledi. Sonra Jake’e o dalı bir an önce kesmesini söyledi. Jake de biraz ucundan keserse eve sürtünmeyeceğini söyledi. Çünkü ona o dalı sevdiğimi söylemiştim. Baba da dedi ki oynayacak başka pek çok şey var. Jake’e o dalı pencereden uzanamayacağım kadar kısa kestirtti. Ama Jake benim uzanıp dokunduğum dalın ucunu benim için sakladı. O parçayı odamda tutabileceğimi ve bir ağa-

cın en güzel dalının her zaman böyle bir evde yaşama şansı olmadığını söyledi. Bana onun çok çok yaşlı bir karaağaç olduğunu söyledi. Belki de iki yüz yaşında olabileceğini ve tüm zaman boyunca kimsenin onu benim kadar sevmediğini söyledi. Ben de ağaç dalının ucunu sakladım. Hâlâ bende duruyor.”

“Bu ne zaman oldu?” diye sordum.

“Bir yıl önce,” dedi Dibs. “Ama Jake’in elinde değildi. O dalı kesmek zorundaydı. Sonra pencereye güvenlik için parmaklıklar koydular. Bunu yapmak için bir adam geldi. Benim ve Dorothy’nin pencerelerimize takıldı.”

“Jake’in sana o ağaç dalının ucunu verdiğini bilen kimse oldu mu,” diye sordum.

“Bilmiyorum. Kimseye söylemedim. Sadece sakladım. Hâlâ da bende. Ona kimsenin dokunmasına izin vermem. Deneyen olursa tekmelerim ve ısırırım.”

“O dalın senin için anlamı büyük değil mi?”

“Ah, evet,” diye cevapladı Dibs.

“Jake’le çok zaman geçirdin mi?” diye sordum.

“Evet. Bahçeye her çıkabildiğimde Jake ile otururum. O benimle konuşur. Onun dediği her şeyi dinlerim. Bana her türden hikâyeler anlatır. Bana Assisili Aziz Francis’i anlattı. Uzun zaman önce yaşamış ve kuşları, ağaçları, rüzgârı ve bir de yağmuru çok severmiş. Dedi ki hepsiyle arkadaşmış. Ve onlar da onunla arkadaşmış. İnsanlardan daha iyilermiş,” diye ekledi Dibs, vurgulayarak.

Oyun odasının içinde huzursuzca gezinmeye başladı. “Ağacı izliyorum,” dedi. “Hâlâ ağacı izliyorum. İlkbaharda yaprakları çıkar, açar ve yeşerir çünkü yağmur onlara yeniden yemyeşil bir hayat getirmiştir. Ve tekrar bahar olduğuna sevindikleri için açarlar. Ve tüm yaz boyunca bize

dost, serin gölgeler verirler. Sonra kış mevsiminde yapraklar dökülür. Jake der ki sonbaharda arkalarından rüzgâr gelip onları dünyanın başka yerlerine götürürmüş. Bana bir keresinde ağacın üzerinde kalan son bir yaprak hakkında bir hikâye anlattı. Dedi ki küçük yaprak çok mutsuzmuş çünkü onu orada unuttuklarını zannetmiş ve başka bir yere gitmek için serbest kalamayacağını düşünmüş. Ama rüzgâr yalnız o küçük yaprak için geri gelmiş ve onu kimsenin gidemeyeceği kadar güzel yerlere uçurmuş. Dedi ki küçük yaprak dünyanın etrafında uçmuş ve dünyadaki tüm harika şeyleri görmüş. Ve dünyanın etrafında uçmaya gittikten sonra, Jake dedi ki, tekrar bizim bahçeye geri gelmiş çünkü beni özlemiş. Jake onu bir kış günü ağacımızın altında bulmuş. Uzun yolculuk yüzünden yorgun, zayıf ve yıpranmış bir haldeymiş. Ama Jake onun bana yine de gelmek istediğini çünkü dünyanın başka yerlerindeki kimseyi benim kadar sevmediğini söyledi. Jake onu bana verdi." Dibs odanın içinde bir huzursuz tur daha attı. Önümde durdu. "Yaprağı saklıyorum," dedi. "Çok yorgun ve yaşlı. Ama o yaprağı saklıyorum. Birleştirip çerçeveledim. Ve onun dünyanın etrafında rüzgârla uçarken görmüş olabileceği bazı şeyleri hayal ediyorum. Ve gördüğü ülkeleri kitaplarımdan okuyorum."

Bebek evine doğru yürüdü. "Kilitleyeceğim," dedi. "Kapıyı kilitleyeceğim ve pencereleri kapatacağım."

"Neden Dibs?" diye sordum. "Neden kapıyı kilitlemek ve pencereleri kapatmak istiyorsun?"

"Bilmiyorum," diye mırıldandı.

Tekrar bana doğru yürüdü. "Ayakkabım," dedi sesinde o eski yardıma muhtaç sızlanma izleriyle. "Benim için ayakkabımı bağlar mısın Bayan A."

"Pekâlâ Dibs. Senin için bağlayacağım." Bağladım. Biberonu alıp emmeye başladı. Sonra içini çekti.

"Kendini biraz üzgün mü hissediyorsun?" diye sordum.

Başını salladı. "Üzgün," dedi.

"Jake hâlâ sizin bahçıvanınız mı?"

"Hayır. Artık değil," dedi Dibs. "Baba onun çok yaşlı olduğunu ve kalp krizi geçirdikten sonra çalışmasının onun için iyi olmadığını söyledi. Ama hâlâ arada bir bizim oraya gelir. Bahçenin dışında onu görmeye gideriz. Bana her zaman hikâye anlatır. Ama uzun zamandır hiç görünmedi. Onu özlüyorum."

"Evet. Özlediğinden eminim Dibs," dedim. "Jake çok iyi bir insan olmalı."

"Ah, evet öyledir," dedi Dibs. "Onu çok çok severim. Bence o, o bir dost mu?" diye sordu. Her halinde özlemi okunuyordu.

"Sanırım o bir dost Dibs," diye yanıtladım. "Hem de çok iyi bir dost."

Dibs pencereye doğru yürüdü ve uzun bir süre sessizce dışarıyı seyretti. "Jake her Pazar kiliseye giderdi," dedi, dışarıdaki kiliseyi işaret ederek. "Gittiğini bana o söyledi."

"Sen hiç kiliseye gittin mi Dibs?"

"Ah, hayır," diye yanıtladı. "Baba ve Anne kiliseye inanan insanlar değiller. O yüzden Dorothy ve ben de kilise inananları değiliz."

"Anlıyorum," dedim.

"Ama Jake öyledir. Ve Büyükkanne," dedi Dibs.

Tekrar sessizlik oldu.

"On dakika daha?" diye sordu Dibs.

"Hayır," dedim.

“Dokuz dakika?”

“Hayır,” dedim.

“Sekiz?” diye sordu.

“Evet. Sekiz dakikamız kaldı.”

“O halde, kalan zamanda bebek ailesi ve evi ile oynayayım,” diye yanıtladı Dibs. Bir paket yazı kâğıdı aldı. “Bunu evime koyacağım,” dedi. Onu bebek evinin odalarından birine koydu. “Birisi kapıyı yine yerine takmış,” dedi.

“Evet.”

Evin çatı katını işaret etti. “Burası çatı katı odası,” dedi.

“Evet, öyle görünüyor,” dedim.

“Tüm yetişkinler yatmaya hazırlansın,” dedi, bebekleri seçip her birini yatak odalarına yerleştirirken. “Ve şimdi de çocuklar. Bu da bebek. Ve aşçı da burada. Temizlik görevlisi. Temizlik görevlisi yorgun olduğunu söylüyor. Dinlenmek istiyor. Yataklar burada. Bu, evin babasının odası. Oraya girmemelisin. Onu rahatsız etmemelisin. O çok meşgul. Ve bu da adamın yatağı. Bu annenin odası. Bu onun yatağı. Ve her çocuğun da kendi yatakları var. Ve hepsinin kendi odaları var. Aşçının kendi yatağı ve odası var. O da yorulduğunu söylüyor. Temizlik görevlisinin yatağı yok. Onun ayakta durması ve çamaşır makinelerini izlemesi gerekiyor ve bu çocuk bazen çamaşırhaneye inip ona eğer yorulduysa neden yatıp dinlenmediğini soruyor ve o da, kendisine yatsın diye değil çalışsın diye para verdiklerini söylüyor. Ama Anne onun aşağıda bir sallanan sandalyesinin olabileceğini söylüyor. Eğer istiyorsa sallanmaması için bir neden yok. Kırk yıldır bu ailenin çamaşırlarını yıkıyor. Arada bir sallanabilir öyle değil mi, diyor aşçı. O da eğer sandalye gıcırdarsa olmaz diyor, sallana-

maz çünkü adamı rahatsız eder ve eğer adamı rahatsız ederse Tanrı yardımcımız olsun, diyor. Ama aşçı, o gitsin de yaşlı kafasını sabunlu suyla yıkasın diyor. Sonra çocuğu yukarıya gönderiyor ve ona çamaşırvhanede onun için yeterince süslü şeylerin olmadığını söylüyor. O da tekrar yukarıya çıkıyor.”

Bu dakikada, kazara Dibs’in yerde parçalarını birleştirdiği yapboza ayağımla vurdum. Eğilip düzelttim. Dibs hemen bana baktı.

“Ne yapıyorsun,” diye sordu.

“Yapbozuna çarptım ve Tom, Piper’ın oğlu Tom dağıldı,” dedim.

Dibs merakla bana baktı. “Ne dedin?” diye sordu. “Sonraki dediğini anlamadım.”

“Dedim ki kazara yapbozuna çarptım ve Tom Piper’ın oğlu Tom dağıldı,” diye anlattım.

“Ah,” dedi Dibs. Ne kadar kendi işiyle meşgul görünse de bu odada gerçekleşen her hareketin farkında olduğu kesindi. Dizlerinin üzerine çöktü ve doğru birleştirmiş miyim diye kontrol etti. Denetlemeyi bitirdi. Ayağa kalktı ve oyun odasının kapısındaki kilitle oynadı. “Kilitleyeyim mi?” diye sordu.

“Kapının kilitli olmasını mı istiyorsun?”

“Bu doğru,” dedi Dibs. Kapıyı kilitledi. “Kitlendi,” dedi.

Biraz sonra dedim ki, “Evet. Şimdi kilitli. Şimdi onu açtığını görmek istiyorum çünkü eve gitme vakti geldi.”

“Bu doğru,” dedi Dibs. “Eve gitmek istemediğimi bilsen de.”

“Evet, eve gitmek istemediğini bilsem de Dibs. Bazen gitmek zorundasındır. Bu da o zamanlardan biri.”

Önümde durdu, doğrudan gözlerime baktı. İç çekti. “Evet,” dedi. “Biliyorum. Burada yapabileceğim çok şey var ama her defasında, saatin sonunda gitmek zorundayım.” Kapıya yöneldi.

“Şapkan ve palton,” dedim.

“Evet. Şapkan ve palton,” dedi. Geri döndü, paltosunu aldı ve giydi. Şapkasını başına geçirdi. “Şapkam ve palton,” dedi. Bana baktı. “Hoşça kal Bayan A. Yine Perşembe olacak. Her haftanın bir perşembesi vardır. Hoşça kal.” Kabul salonuna gitmek için koridoru geçti. Arkasından onu izledim. Geri dönüp el salladı. “Hoşça kal,” dedi yine.

Çok küçüktü. Çok... Ama yine de çok güçlüydü. Jake’i düşündüm ve onun anlayışının ve nezaketinin bu küçük çocuğun gelişiminde ne kadar önemli olduğunu bilip bilmediğini merak ettim. Ağaç dalının sembolik ucunu ve küçük yaprağı düşündüm. Dibs’in anlamlı sorusunu düşündüm, “O bir dost mu?”

ON İKİNCİ BÖLÜM

Her haftanın bir perşembesi vardır ve sonraki hafta da bir istisna değildi. Ancak Dibs o hafta oyun odasına gelemedi. Kızamık çıkarmıştı. Annesi telefon etti ve randevumuzu iptal etti. Bir sonraki Perşembe yeterince iyileşmişti ve istekle oyun terapi seansına gelmişti. Yüzünde hâlâ kızarıklıklar vardı ve rengi solgundu ama kabul salonuna geldiğinde, “Kızamık tamamen geçti. Şimdi daha iyiyim,” diye bağırdı.

“Artık kızamığı tamamen atlattın, öyle mi?” diye halini gördüğüm için pek de inanmadan sordum.

“Evet,” dedi Dibs. “Geçti ve gitti. Hadi oyun odasına gidelim.”

Yürürken odamın önünden geçtik ve Dibs içeriye baktı. İki adam odamdaki kayıt cihazlarını tamir ediyordu. “Odanda iki adam var,” dedi. “Yani odanda iki adam var demek istiyorum.”

“Evet. Biz oyun odasındayken, onlar çalışacaklar,” dedim ona.

“Başkalarının odana girmesine izin mi veriyorsun?” diye sordu.

“Evet. Bazen veriyorum.”

“Orada ne yapıyorlar?”

“Bazı kayıt cihazlarını tamir ediyorlar.”

Oyun odasına girdiğimizde, Dibs şapkasını, paltosu-

nu çıkardı ve onları bir sandalyenin üzerine attı. "Geçen Perşembe burayı özledim," dedi.

"Evet, biliyorum. Kızamık olup gelemediğine üzüldüm," dedim.

"Bana yolladığın kartı aldım," dedi. "Beni mutlu etti. Kart almak hoşuma gitti."

"Hoşuna gitmesine memnun oldum," diye karşılık verdim.

"Çabucak iyileşmemi söylüyordu. Beni özlediğini söylüyordu."

"Evet özledim."

"Bana yolladığın çiçekler de hoşuma gitti. İlkbahara benziyorlardı. Güzel çiçeklerdi. Her bir dalında büyük tomurcuklar vardı. Onları sevdim. Baba, suda uzun süre kalırlarsa kökleneceklerini ve o zaman onları bahçeye ekebileceğimi söyledi. Onların çalı şeklinde büyüyeceklerini söyledi. Bu mümkün olabilir mi?" diye sordu Dibs.

"Babanın öyle dediğini söyledin. Sen ne dersin?" diye sordum.

"Onun haklı olacağını tahmin ediyorum," dedi Dibs. "Ama kendim deneyip izleyeceğim ve sonucunu göreceğim."

"Bu, bir şeyleri keşfetmenin iyi bir yoludur," dedim.

Dibs'in babasının söylediklerini nasıl anlattığı ilgimi çekmişti. Bu konuşma, babasının Dibs'e artık farklı şekilde yaklaştığını gösteriyor olabilir miydi? Bunu bilmek zordu. Yoksa babası ondan herhangi bir tepki almamasına rağmen Dibs'e bir şeyleri açıklamaya devam mı ediyordu? Tıpkı Bayan Jane'in okulda yaptığı gibi. Dibs'in "sadece dinlediği" zamanlarda Jake'in pek çok kereler yaptığı gibi.

Ne var ki, Dibs şimdi bana bunu sıradan bir durum gibi anlatıyordu.

“Baban sana çiçekler hakkında bilgi verdiğinde sen ona ne dedin?” diye sordum. Durumu biraz daha anlayabilmeyi umuyordum.

“Hiçbir şey demedim,” diye karşılık verdi Dibs. “Sadece dinledim.”

Oyun odasının içinde boya kavanozlarına, masanın üzerindeki malzemelere bakarak gezindi. Sonra kum havuzuna gitti ve rahat, kendiliğinden bir tavırla içine atladı. Boylu boyunca içine uzandı. “Ayakkabılarını çıkarmak ister misin Dibs?” diye kendi kendine sordu. “Hayır,” diye yanıtladı. “Pekâlâ, ne yapmak istiyorsun Dibs?” diye sordu. “Karar ver!” Yuvarlanıp, yüzünü kuma gömdü. “Acele yok,” dedi. “Şimdilik sadece *olacağım!*” Ellerini kumun içine gömdü ve başka bir çocuğun oraya gömdüğü küçük binalardan birkaçını çıkardı. “Ah, kumun içinde bazı şeyler buldum. Küçük binalar. Küçük şeyler. İvır zıvır.” Sonra birden kum havuzunun diğer tarafına geçti ve kumu kazmaya başladı. Sonunda küreği havuzun metal tabanına değdi. Dibs kumun içine uzanıp bir oyuncak asker çıkardı. Onu havada tuttu.

“O la la! İşte o adam!” diye ünledi. “Bunu görüyor musun? Bu savaşçıyı? Bu, benim dağımın altına gömdüğüm adam. Tüm bu haftalar boyunca onun hâlâ gömülmüş olarak kaldığını öğrendiğime sevindim. Şimdi geri dönüyorsun bayım! Geri dönüyorsun! Mezarına gireceksin!” Küçük oyuncak askeri tekrar gömdü. Bunu yaparken şarkı söylüyordu:

“Ah, kardan adamı biliyor musun,
Kardan adam, kardan adam,

Ah, kardan adamı biliyor musun,
Dreary Yolu'nda yatıyor."

Bana baktı ve güldü. "Bu şarkıyı okulda öğrendim," dedi. "Şimdi onu gömülmüş adam için söyleyeceğim":

"Ah, hiç adamı biliyor musun,
Hiç adam, hiç adam,
Ah, hiç adamı biliyor musun?
Dreary mezarlığında yaşar."

Dibs kahkaha attı. Mezarın üzerini küreğin arkasıyla bastırarak düzeltti.

"Hayır," dedi bana, çok sıradan ve benim sorumla onun cevabı arasında hiç gecikme olmamış gibi. "Baba ile pek konuşmuyorum."

"Öyle mi?"

"Evet."

"Neden peki?"

"Bilmiyorum," diye yanıtladı Dibs. "Sanırım sadece konuşmuyorum da ondan."

Başka bir melodi tutturdu. "Bunu da okulda öğrendim," dedi.

"Okulda da şarkı söylüyor musun," diye sordum.

"Bunu okulda öğrendim," dedi Dibs. "Burada sana söylüyorum."

"Ah," dedim.

Terapide soru sormak, eğer karşınızda kesin cevaplar verecek birisi varsa işe yarar. Ancak kimse kesin cevaplar vermez. Bazen Dibs'in okuldaki davranışlarında bir değişiklik olup olmadığını merak ediyorum. Görünüşe bakılırsa, fark edilebilen bir değişiklik olmamıştı ki öğretmenler herhangi bir bildirimde bulunmamışlardı. Onlarla böyle anlaşmıştık. Ancak Dibs her ne kadar öğrendiğini belli

edecek şekilde davranmıyorduysa da okulda, evde, gittiği her yerde pek çok şey öğreniyordu.

Kendi kendine "Ayakkabılarını çıkar Dibs," dedi. Ayakkabılarını ayağından sıyırdı. Kumu özenli hareketlerle küreyerek içlerini kumla doldurdu. Sonra bir çorabını çıkardı ve onu da kumla doldurdu. Diğer ayağındaki çorabın bir kenarını açarak ayağıyla çorabının arasına kum doldurdu. Sonra o çorabı da çıkardı ve ayağını kuma gömdü. Ayağı ve bacaklarının alt kısmı gömülene kadar kumu kürediyordu ve yığıldı.

Aniden, ayaklarını kumdan çıkardı, ayağa kalktı, kum havuzunun dışına atladı ve oyun odasının kapısını açtı. Uzanıp, kapıdaki levhada duran kartı aldı, odaya döndü, kapıyı kapattı, kartı elime tutuşturdu.

"Terapi nedir?" diye sordu.

Hayretle kalakalmıştım. "Terapi mi?" dedim. "Şey, bir dakika düşünmeme izin ver." Bu soruyu neden sorduğunu merak etmiştim. Yapacağım açıklama, duyarlı bir karşılık olmalıydı.

"Diyebilirim ki buraya gelme, oynama ve istediğin şekilde konuşma fırsatı anlamına geliyor," dedim. "Olmak istediğin gibi olabileceğin bir zaman dilimi. Kullanmak istediğin şekilde kullanabileceğin bir zaman. Kendin olabileceğin bir zaman." Bu o sırada aklıma gelen en iyi açıklamaydı. Kartı elimden aldı. Diğer yüzünü çevirdi.

"Ne demek olduğunu biliyorum," dedi. "Rahatsız etmeyin, demek, lütfen herkes içeridekileri yalnız bıraksın. Onları meşgul etmesin. İçeriye girmesin. Kapıyı da çalmasın. Sadece bırakın ikisi olsunlar. Bu taraf, onlar var oluyorlar, demek. Ve bu taraf diyor ki bırakın ikisi birlikte var olsunlar. Böyle mi?"

“Evet, öyle.”

Koridordan birisi geçti. Dibs ayak seslerini duydu. “Birisi koridorda yürüyor,” dedi. “Ama burası bizim odamız. Buraya girmeyecekler değil mi?”

“Gireceklerini sanmıyorum,” dedim.

“Burası sadece benim için değil mi?” diye sordu Dibs. “Sadece benim için. Başkası için değil, değil mi?”

“Haftanın bugün ve bu saatinde eğer öyle ifade etmek istiyorsan, sadece senin için,” dedim.

“Dibs ve Bayan A için,” dedi Dibs. “Sadece benim için değil, senin için de.”

“O halde ikimiz için,” dedim.

Dibs kapıyı açtı. “İşareti tekrar yerine koyacağım,” dedi. “Bizi rahatsız etmesinler.” Kartı yerine koydu, kapıyı kapattı ve geri geldi. Yüzünde mutlu bir gülümseme vardı. Çizim masasına doğru yürüdü.

“Dibs, şu anda kum havuzunun dışında olduğuna göre sence ayakkabılarını ve çoraplarını giymen daha iyi olmaz mı?” diye sordum.

“Bu doğru,” dedi Dibs. “Kızamığım ne olur sonra? Ama önce çoraplarımı sonra ayakkabılarımı.”

“Ah, evet. Elbette. Ayakkabıların ve çorapların dedim, değil mi?” diye karşılık verdim.

“Bu doğru,” dedi Dibs. Gülümsedi. Ardından, çoraplarını ve ayakkabılarını giydikten ve bağcıklarını düzgünce bağladıktan sonra kuma geri döndü. “Kızamık olduğumda yatakta kalmam gerekti,” dedi. “Penceredeki panjurları kapattılar ve odayı olabildiğince kararttılar. Ne okuyabildim ne resim yapabildim ne de yazı yazabildim.”

“Ne yaptın peki?” diye sordum.

“Bana plak çaldılar. Ve Anne masal anlattı. Bir sürü

masal plağım var ve tekrar tekrar onları dinledim. Ama en çok müzik plaklarımı seviyorum.”

“Masallar ve müzikle zaman geçirdin öyle mi?” dedim.

“Ama kitaplarımı özledim,” dedi Dibs.

“Kitap okumayı seviyorsun değil mi?” dedim.

“Ah, evet. Hem de çok. Ayrıca gördüğüm ve düşündüğüm şeyler hakkında hikâye yazmayı da seviyorum. Resim de yapıyorum. Ama en çok okumayı seviyorum.”

“Ne okumayı seviyorsun?” diye sordum. “Ne tür kitapların var?”

“Her tür kitabım var. Kuşlar, hayvanlar, ağaçlar, bitkiler, taşlar, balıklar, insanlar, yıldızlar, hava durumu ve ülkelerle ilgili kitaplarım var ve ansiklopedi setlerim ve bir de sözlüğüm var, resimli sözlüğüm, uzun zamandır bende. Bir de önceden Baba’nın olan dev sözlüğüm var. Uzun kitap raflarım var. Ve şiir kitaplarım var. Ve bazı eski hikâye kitapları. Ama en çok bilim kitaplarını seviyorum. Ama onların hepsinden çok senin bana yolladığın kartı sevdim. Onu yatağımda tutmama izin verdiler. Açmama izin verdiler. Anne önce benim okumama izin verdi. Onu saklamama ve tekrar tekrar okumama izin verdi.”

“Öyle tahmin ediyorum ki, zamanının çoğunu okuyarak geçiriyorsun öyle değil mi?” dedim.

“Evet. Çoğu zaman tek yaptığım budur,” dedi Dibs. “Ama bunu seviyorum. Gördüğüm şeyler hakkında okumayı seviyorum. Sonra da okuduğum şeyleri etrafta görmeyi seviyorum. Bende her türlü taş, yaprak, kurumuş böcek ve kelebek vardır. Pillerim ve fotoğraf makinelerim de var. Bazen bahçede gördüklerimin fotoğrafını çekerim. Ve pencereimin önündeki ağaçta gördüklerimi. Ama çektiğim

resimler pek iyi olmuyor. Ben daha iyisini çizerim. Ama senin oyun odanı daha çok seviyorum,” diye ekledi, başını kendi söylediklerini onaylar gibi sallayarak.

“Burayı daha çok seviyorsun? Aralarında çok fark var, öyle değil mi?” dedim.

“Evet,” dedi Dibs. “Hem de çok farklılar.”

“Ne yönden farklılar sence?” diye sordum. Bu konuyu sürdürmek istedim.

“Tıpkı dediğin gibi,” dedi Dibs büyük bir ciddiyetle. “Aralarında çok fark var.”

Bıraktım. Tüm bu fazladan ayrıntı ilgi çekiciydi ama Dibs’in okumayı, yazmayı, hecelemeyi ve çizmeyi ne şekilde öğrendiğini açıklamıyordu. Var olan tüm öğrenme teorilerine göre, önce mastarlı fiil çekimlerini öğrenmeden ve herhangi bir deneyimi olmadan bu becerilerin hiçbirisini kendi başına kazanamamış olması gerekirdi. Ne var ki Dibs sadece öğrenmekle kalmamış, bu becerileri ileri bir düzeye bile taşımıştı.

Haftalık kamyon geldi ve oyun odasındaki pencerenin dışında durdu. “Dışarıya bak,” dedi Dibs. Kendisi baktı. Adamlar kamyonu boşaltırlarken onları izledi. Pencereyi açıp dışarıya eğildi, gözden kaybolana kadar kamyonun ardından baktı. Sonra pencereyi kapattı.

Kilise çanları çalmaya başladı. “Bir. İki. Üç. Dört. Ne kadar kaldı?” diye sordu.

“On beş dakika daha,” dedim.

“Ah?” dedi Dibs. Parmaklarıyla tek tek yavaşça ve dikkatle on beşe kadar saydı. “On beş mi?” diye sordu. “Beş dakika ve on dakika? On dakika ve beş dakika?”

“Evet,” dedim.

“Bazen dakikalar mutludur,” dedi. “Ve bazen de üzgündür. Üzgün ve mutlu zamanlar vardır.”

“Evet. Zaman bazen üzgün bazen de mutlu geçer,” diye karşılık verdim.

“Şimdi mutluyum,” dedi Dibs.

“Öyle mi?”

“Evet. Mutluyum.”

Pencereyi açıp dışarıya eğildi. “Ah güzel gün!” dedi. “Ah mutlu gün. Gökyüzü masmavi. Ve kuşlar uçuyor. A, bak uçak, duydun mu? Ah mutlu gökyüzü. Ah, batıya uçan mutlu uçaklar. Ah mutlu kuş. Ah mutlu Dibs. Ah, Dibs çiçek dallarını bahçeye dikecek ve onların büyümelerini izleyecek! Ah söyle bana Dibs, ne kadar mutlusun?” Döndü ve bana baktı. Sonra geri döndü ve pencereyi açtı. “Çok mutluyum ve pencereyi kapatmadan önce dışarıya tüküreceğim!” dedi. Dediğini yaptı.

“Çanlar tekrar çaldığında, gitme zamanı gelmiş olacak,” dedim.

“A?” dedi Dibs. Bana doğru geldi ve elime dokundu. Sonra çizim masasına doğru gitti. Hızla boyaların yerini değiştirdi. Çiftlik hayvanları kutusunu aldı. Çit parçalarını çıkardı ve onları inceledi. “Güzel bir çiftlik yapacağım,” dedi. Şarkı söylemeye başladı:

Ah bir çiftlik yapacağım!

Ah bir çiftlik yapacağım!

Mutlu bir çiftlik!

Senin ve benim için bir çiftlik!

Bana baktı. “Kaç dakika kaldı?” diye sordu. Bir kâğıda beş yazdım ve görmesi için ona doğru tuttum. Ona baktı ve kahkaha attı. Kurşun kalemimi aldı, birkaç saniye bekledi, dört yazdı, biraz bekledi, sonra üç yazdı, biraz daha bekle-

yip iki yazdı, biraz bekleyip bir yazdı. "Eve gitme zamanı," diye bağırdı. "Ama kilise çanları henüz çalmadı."

"Oraya çanlardan önce vardın," diye yorumladım.

"Evet öyle," dedi. Yere dizdiği çitlere baktı. "Gördün mü?" dedi, çitleri işaret ederek.

"Uzun bir çit," dedim.

"Ah evet değil mi? Uzun değil mi?" dedi. Tekrar şarkı söylemeye başladı:

Bir çit yaptım

Uzun bir çit

Sonunu göremiyorum

Neden çit?

Nerede çit?

Ben çit istemiyorum!

Kahkaha attı. "Çiftlik hayvanlarını çitlerin içine koyacağım," dedi. Bir at ve ineği çitin arkasına koydu. "Bak bu bir inek," dedi onu görmem için bana doğru uzatarak. "Bu inek süt veriyor. Bu dost bir inek. Tüm inekler sıraya girmiş, süt vermeye hazırlar." Sonra sert bir sesle konuştu. "Sıraya gir inek. Düzgün dur. Seninle konuşuyorum duymadın mı? Bir aptal gibi davranma!"

Horozu kaldırdı. "Bu horoz," dedi.

Çanlar çalmaya başladı.

"Duyuyor musun Dibs?" dedim.

"Evet," dedi Dibs. "Saat bir. Dörde üç saat var."

"Hadi ama Dibs," dedim. "Beni kandırmaya mı çalışıyorsun? Eve gitme zamanı gelmedi mi?"

"Evet geldi," dedi Dibs. "Ama mahsuscuktan."

"Mahsuscuktan?"

"Evet, varsayalım saat birmiş," dedi.

“Varsaymak zamanı gerçekten değiştirir mi?” diye sordum.

“Şey, hayır,” dedi Dibs. “İki türlü varsaymak vardır.”

“Nasıl yani?”

“Varsaymanın sorun olmadığı varsayımlar,” dedi. “Ve tamamen saçma olan varsayımlar.” Ayağa kalkıp yanıma geldi. “Ve bazen ikisi birbirine o kadar karışır ki, hangisinin hangisi olduğunu bilemezsin,” diye ekledi. “Şimdi doktora gitmek için oyunu bırakıyorum. Aslında, bugün buraya gelmeden önce doktora gitmek üzere evden çıkmıştık. Yine de önce buraya geldik çünkü ben gelmeyi çok istedim ve Anne bunun sorun olmayacağını söyledi çünkü sana sorduğunu ve senin daha önce kızamık geçirdiğini öğrendiğini söyledi. Ama belki de doktor hayır derdi.” Şapkasını ve paltosunu giydi. “Ama ben iyiyim,” diye bana güvence verdi. “Artık kimseye kızamık bulaştıramam.” Mutlu bir şekilde güldü. “Hoşça kal,” dedi. “Gelecek Perşembe görüşmeyi umuyorum.” Çıktı.

Ben de Dibs’le olan bu konuşmadan edindiğim tahminlerim ve çıkarımlarımla baş başa kaldım. Annesiyle olan ilişkisi biraz rahatlamış gibiydi. Dibs’e evde daha özenle, anlayışla ve saygıyla yaklaşıldığını gösteren emareler vardı. Hatta “Baba” bile daha insani görünüyordu. Peki ama acaba Dibs’e olan davranışları da değişiyor muydu? Yoksa Dibs’in davranışları değişiyordu da, anne ve babasıyla ilişki kurma zemini mi oluşuyordu?

Anne ve babası elbette onun keskin zekâsını besleyecek bol malzeme sağlamışlardı. Elbette onunla iletişim kurma ve ona bir şeyler öğretme girişimleri olmuştu. Dibs’e yaşının çok ilerisinde bir düzeye hitap eden malzemeler temin ederken bu çocuğun zihinsel geriliği olabileceğini

nasıl düşünmüşlerdi, bunu anlamak çok zordu. Dibs'in sorununun zekâ geriliği olmadığını muhakkak biliyor olmalıydılar. Peki ya Dibs acaba neden biri üstün yetenekli, diğeri aşırı derecede geri olan bu birbirinden tamamen farklı iki davranışı sürdürmüştü?

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bir sonraki hafta oyun odasına geldiğinde Dibs çok mutlu görünüyordu. “Anne bugün geç gelebilir,” dedi.

“Evet biliyorum. Bana da gecikebileceğini söyledi,” diye karşılık verdim.

“Bir işi çıkmış,” dedi Dibs. “O gelene kadar burada bekleyebileceğimi söyledi. Bunu seninle konuştuğunu söyledi.”

“Bu doğru,” dedim.

Yüzünde gülümsemeyle oyun odasının içinde gezindi. “Sanırım şarkı söyleyeceğim,” dedi.

“Eğer şarkı söylemek istiyorsan, söylersin,” dedim. Kahkaha attı.

“Ve eğer sessiz olmak istersem sessiz olurum!” diye bağırdı. “Ve eğer düşünmek istersem düşünürüm, sadece düşünürüm. Ve oynamak istersem oynarım. Öyle değil mi?”

“Evet öyle,” dedim.

Çizim masasına gitti ve boyalara baktı. Mavi boya kavanozunu aldı. Kavanozu elinde tutup ritmik bir şekilde oradan oraya sallarken şarkı söylemeye başladı.

Ah boya! Ah masmavi boya!

Ne, ah ne yapabilirsin?

Bir gökyüzünü boyayabilirsin.

Bir nehri boyayabilirsin.

Bir çiçeği boyayabilirsin.

Bir kuşu boyayabilirsin.

Her şey mavi olur

Eğer sen onları mavi boyarsan.

Ah mavi boya, ah masmavi boya!

Boya kavanozuyla bana doğru yürüdü.

Döküp saçarım

Akar, damlar.

Benim sevgili mavi boyam

Yürüken uydurduğu kelimelerle şarkı söylemeye devam etti.

Bu hareket eden bir renk.

Gider ve gider, ah mavi!

Ah mavi! Ah mavi!

Şarkı söylerken boya kavanozunu ileri geri sallıyordu.

Onu masaya bırakıp yeşil boya kavanozunu aldı.

Ah yeşil boya çok yeşil

Sessiz ve güzeldin

İlkbaharda çevremde

Yazın çevremde

Yapraklarda, çimende ve çitlerde de

Ah yeşil! Ah yeşil! Ah yeşil!

Yeşil boyayı bırakıp siyah boya kavanozunu aldı.

Ah siyah! Ah gece!

Ah samur karanlık

Her yerden bana gel

Ah gölgeler ve rüyalar

Ve fırtınalar ve gece! Ah siyah! Ah siyah! Ah siyah!

Kavanozu değiştirdi ve kırmızı boyayı aldı. Bunu bana getirdi, kaldırıp, ellerinin arasında uzattı. Bu kez sözcükleri vurgulayarak söyledi.

Ah kırmızı, sinirli boya

Ah kaşlarını çatan boya

Ah kan kıpkırmızıdır.

Ah nefret. Ah delilik. Ah korku.

Ah gürültülü kavgalar ve lekeli kırmızı

Ah nefret. Ah kan. Ah gözyaşları.

Elindeki kırmızı boya kavanozunu aşağı doğru indirdi. Orada ona bakarak sessizce bir süre durdu. Sonra derin bir iç çekişle masanın üzerine bıraktı. Sarı boyayı aldı. "Ah alçak renkli sarı," dedi. "Ah sinirli, alçak renk. Ah ağaçtan uzak tutmak için pencereye takılan demirler. Ah üzerinde kilit olan ve kilitlenmiş kapı. Senden nefret ediyorum sarı. Alçak, yaşlı renk. Hapishane rengi. Yalnızlık ve korkunun rengi. Ah kötü renkli sarı." Masaya geri bıraktı.

Pencereye doğru yürüdü ve dışarıya baktı. "Bugün dışarıda güzel bir gün var," dedi.

"Evet öyle," dedim.

Orada durdu, uzun süre pencereden dışarıya baktı. Oturduğum yerde boyaların renklerine bu yakıştırmaları neden yaptığını merak ediyordum. Sarı boyaya neden o kadar olumsuz bir yakıştırma yapmıştı?

Çizim masasına geri döndü. "Bu turkuvaz boya yeni," dedi.

"Evet öyle."

Sehpaya iki büyük kâğıt koydu. Turkuvaz boyayı fırçasıyla dikkatlice karıştırdı. Fırçayı lavaboya götürdü, suyu açtı ve fırçanın üzerine akıttı. "Ah, bak!" dedi. "Suyu mavi yaptı." Parmaklarını musluğun ağzına koydu ve su odanın içine doğru fışkırdı. Kahkahalarla gülerek; "Su fışkırdı, fışkırdı, fışkırdı," diye bağırdı. "Ve ben, Dibs olarak

kendim, suyu bir kaynak yapabilirim ve rengini maviye dönüştürebilirim.”

“Yapabildiğini görüyorum,” dedim.

Fırça elinden düştü, gidere aktı. Hemen atıldı ama yakalayamadı. Borunun içine kaçmıştı. “Pekâlâ,” dedi. “Bu da tam bir balıkmış! Oradan çıkaramıyorum. Aşağıya, göremediğim bir yere kaçtı. Ama borunun içinde. Giderin alt tarafında.” Lavabonun altındaki dolap kapaklarını açtı ve boruyu inceledi. “Bu çok kötü!” dedi. Katılarak güldü.

“Evet. Suluboya fırçası borunun içinde,” dedim.

Suyla oynadı, suyu hızla açıp odanın içine sıçrattı. Biberonu alıp doldurdu. Emziği alıp şişeye geçirmeye çalıştı ancak ıslaklık ve kayganlık bunu imkânsız hale getirmişti. Emziği çiğnedi. Şişeyi lavaboya oturttu ve suyu üzerine akıttı. Sonra şişeyi giderin üzerine koydu ve lavabo suyla doldu. Lavabonun içindeki su içme kaynağını açtı, emziği çiğnedi, yüzünü lavaboya sokup ıslattı.

“Su yükseliyor,” diye duyurdu. “Yıka. Yıka. Yıka.” İki boş, kirli boya kavanozu aldı ve onları lavabonun içine koydu. Sonra raflardan birindeki plastik tabakları fark etti, boya kavanozlarını kaldırıp, plastik tabakları suya daldırdı. Kahkahalar atarak zıplamaya başladı. “Bulaşıkları yıkayacağım,” diye bağırdı. “Yüzüyorlar ve ıslaklar. Her şey ıslanıyor. Su sıcıyor. Bulaşık bezi nerede? Sünger nerede? Sabun nerede? Sıçra. Sıçra. Sıçra. Vay canına! Çok eğlenceli!”

“Çok eğleniyorsun öyle değil mi?” dedim.

“Evet. Su doluyor. Islak. Bazıları ters döndü. Bana sabun ver.”

Ona biraz sabun, bulaşık bezi ve bir havlu buldum. Bulaşıkları dikkatlice yıkadı, duruladı, kuruladı. “Hiç

böyle güzel tabaklar gördün mü?" diye sordu. "Tabaklar Büyükanne'nin gönderdikleri gibi. Dibs oyuncak çiftlik hayvanlarını Büyükanne'de bıraktı ve o da onları postayla Dibs'e yolladı."

"A?" dedim. "Büyükanne sana postayla bunun gibi tabaklar mı yolladı?"

"Evet. Onu ziyarete gitmiştim. Sonra eve döndüm. Büyükanne çiftlik hayvanlarımı bavula koymayı unutmuş. O da onları bana postayla yolladı. Ve içine de bir sürpriz koymuş. Bunlara benzeyen tabaklar. Tam bunlara benzeyen çok güzel tabaklar."

"Büyükannenin sana gönderdiği sürpriz hediye hoşuna gitti öyle mi?" dedim.

"Evet. Ah evet! Ve mayısın on ikisinde Büyükanne bize geliyor!" diye bağırdı. Bana baktı, gözleri parlıyordu ve yüzünde kocaman bir gülümseme vardı. "Büyükanne bize geliyor," diye tekrarladı. "Sevin!" diye bağırdı. "Mayısın on ikisi ve büyükanne bize geliyor."

"Bence bu seni çok ama çok mutlu etmiş," dedim. "Büyükanneyi görünce çok sevineceksin değil mi?"

"Bu doğru!" dedi Dibs. "Patlayacak kadar sevinçliyim." Tekrar şarkı söylemeye başladı.

Büyükanneden sevgiyle Dibs'e

Dibs'e sevgiyle, sevgiyle

Büyükanne geliyor! Büyükanne geliyor!

Büyükanne eve marşla geliyor

Sevgiyle!

Ellerini coşkuyla çırpı. "Bir parti vereceğim," diye bağırdı. "Tam şimdi. Bir parti vereceğim."

Tüm küçük fincanları sıraya dizdi. Her bir fincanı suy-

la doldurdu. "Tüm çocuklar için," diye bağırdı. "Bütün çocuklar için, bir parti. Her çocuğa bir içecek. Bir parti veriyorum. Partimde çocuklar olacak."

"Şimdi çocuklar için bir parti vereceksin?" dedim.

"Ah evet. Çocuklar. Bir sürü çocuk. Bir sürü arkadaş çocuk."

Fincanları saydı. "Yedi fincan," dedi. "Partimde yedi tane çocuk olacak."

"Partinde yedi çocuk olacak öyle mi?"

"Altı ve bir de Dibs," diye karşılık verdi.

"Ah. Altı diğer çocuk ve onlarla birlikte bir de sen," dedim.

"Bu doğru," dedi Dibs. "Diğer altı çocuk ve Dibs yedi çocuk yapar."

"Bu doğru," dedim.

Bu oyunda Dibs, diğer çocuklarla birlikte olma arzusunı ifade ediyordu.

Giderin üzerine koyduğu şişe kaydı ve su, lavabonun dışına taşı. Dibs kahkaha attı. "Ah, ne komik bir ses," dedi. "Saat dört. Hava kararmaya başlıyor. Vakit geç oluyor. Fincanlardaki bu suyu boşaltacağım ve yerlerine parti içeceği dolduracağım. Şimdi fincanları doldurma zamanı." Plastik sürahiyi suyla doldurdu ve her fincana su koydu, bir yandan şarkı söylüyordu. "Ah bir numaralı fincan, al sana biraz su. Ve iki numaralı fincan ve üç numaralı fincan. Dikkat et dökülmesin ama istersen sıçratabilirsin. Dört numaralı fincan ve beş ve altı. Sonra bir sıçrama ve yedi. Sıçra. Sıçra. Sıçra. Dökül. Dökül. Dökül. Tüm evyede su var. Yerlerde hep su var. Her yerde su var. Her yere bir parça su." Sürahiyi yeniden doldurdu ve suyu evyeye, yere ve masanın üzerine döktü. Dediği gibi, her yere bir parça su

dökmüştü. Ve her bir damlasından ve her anından keyif almıştı.

İki plastik fincan daha buldu. "Ah, iki fincan daha," diye bağırdı. "Partimde dokuz çocuk olacak. Hepsine çay vereceğim. Fincanları boşaltıp, çay partisine hazırlanacağım." Biraz daha su döktü. "Şimdi çay partimi vereceğim," dedi. "Kaç dakika kaldı?"

"Sekiz dakikamız var."

"Sekiz dakikalık bir çay partisi olacak," dedi. "Bugün iyi çay takımlarımızı kullanacağız." Ses tonu değişmişti. Kontrollü ve bir miktar gergindi. Annesinin ses tonunu ve ifade tarzını mükemmel derecede taklit ediyordu. "Eğer bir çay partisi verilecekse, düzgünce yapacağız," dedi. "Evet. Çay olacak. Her bir fincanda biraz çay ve üzeri sütle doldurulacak. Bu çay çok fazla. Her fincanda biraz çay olacak ve üzeri sütle tamamlanacak dedim. Eğer biraz daha su istersen, koyabilirim. Ancak çay yeterli. Ve tartışma istemiyorum." Fincanlardaki suyu kaşıkla karıştırdı. "Altıncı fincanda çok fazla çay var," dedi, sesinde ciddi bir tonla. "Lütfen altıncı fincandaki çayın bir kısmını dök ve talimatlarımı daha düzgün uygula. Ve çocuklar için bu kadar şeker yeterli. Şeker yeterli. Söylediğim her şeyi tekrar etmem gerekmemeli. Eğer bir çay partisi vermek istiyorsan, bu masada sessizce otur ve herkese servis yapılmasını bekle. Çayının yanına bir parça tarçınlı kurabiye alabilirsin. Ağzında yemek varken konuşma."

Dibs masayı kurdu. Masanın yanına bir sandalye çekti. Küçük fincandaki çayı içerken tavırları uysal, sakın ve sessizdi.

Sürahiyi aldı ve masanın çevresinde her fincana birazcık su koyarak yavaşça gezdirdi. "Her fincanda biraz-

cık çay olacak,” dedi kesin ve kararlı bir tonda. “Üçüncü fincandaki çay çok fazla olmuş. Birazını alacağım.” Dibs suyun birazını boşalttı. “Her fincana biraz şeker koyabilirsin.” Bir süre masayla ilgilendi. İkinci bir sürahi de süt içindi. Şeker olarak küçük bir çay kaşığı kum konulmuştu. “Kaşıktaki şekerini dikkatli tut,” Dibs annesinin sesini taklit etmeye devam ediyordu. “Altıncı fincanda çok fazla çay var. Bu düzeltilmeli. Şekere dikkat et. Çocuklar çok fazla şeker kullanmamalı. Dirseklerini masadan kaldır. Eğer biraz daha itiraz duyarsam odana gidersin. Seni odana kilitlerim.”

Dibs masadaki fincanlardan birinin önüne oturdu. Ellerini masanın kenarına dikkatle koymuştu. “Kurabiyeyi dikkatli yemelisin,” Dibs’in sesi aynı şekilde devam ediyordu. Kurabiyeye almak için uzandığında fincanı devirdi. Masadan yüzünde korku dolu bir ifadeyle fırladı.

“Artık parti yok,” diye bağırdı. “Parti sona erdi. ayı döktüm!” Fincanları çabucak boşalttı ve rafa geri koydu.

“Parti sen ayı döktüğün için mi bitti?” diye sordum.

“Aptal! Aptal! Aptal!” diye bağırdı.

“Bu bir kazaydı,” dedim.

“Aptal insanlar kaza yapar!” diye bağırdı. Gözlerinde yaşlar vardı. “Parti sona erdi. Çocukların hepsi gitti. Artık parti yok.” Gözyaşlarına boğuldu ve sesi boğuklaştı. Bu onun için çok gerçek bir an gibiydi. “Bu bir kazaydı,” dedi bana. “Ama parti sona erdi.”

“Bu seni korkuttu ve mutsuz etti,” dedim. “ayın kaza dökölmesi partiyi sonlandırdı. ayı döken çocuk odasına gönderildi mi?”

Dibs ellerini ovuşturarak odanın içinde gezinmeye başladı. “Evet gönderildi. Evet. Evet. Dikkatli olması ge-

rekirdi. Bu kadar sakar olması çok aptalçaydı." Sandalyelerden birini tekmeledi. Raftaki fincanları eliyle savurdu. "Partiyi ben istemedim," diye bağırdı. "Etrafımda başka çocuklar falan istememiştim!"

"Böyle bir şeyin olması seni kızdırıyor ve mutsuz ediyor," dedim.

Dibs bana doğru geldi. "Hadi senin odana gidelim," dedi. "Buradan çıkalım. Ben *apтал* değilim!"

"Hayır. Sen aptal değilsin," dedim. "Ve böyle bir şey başına geldiği için çok üzgünsün."

Koridora çıkıp odama gittik. Dibs odamdaki sandalyede uzun süre sessizce oturdu. Sonra bana yüzünde hafif bir tebessümle baktı. "Üzgünüm," dedi.

"Üzgün müsün? Neden üzgünsün?" diye sordum.

"Çünkü çayı döktüm," dedi. "Dikkatsizdim. Öyle olmamam gerekirdi."

"Daha dikkatli olman gerektiğini mi düşünüyorsun?" diye sordum.

"Evet," dedi Dibs. "Daha dikkatli olmam gerekirdi ama ben aptal değilim."

"Belki dikkatsizdin ama aptal değildin öyle mi?"

"Bu doğru," dedi Dibs. Yüzünde bir tebessüm vardı.

Dibs bu fırtınayı başarıyla atlattı. İncinmiş duygularıyla baş etmek için içinde bir güç olduğunu keşfetmişti.

"Bir mektup yazacağım," dedi. Bir kurşun kalem ve kâğıt alarak mektubu yazmaya başladı. Yazdıkça sözcükleri yüksek sesle söylüyordu.

Sevgili Dibs:

Çay takımını yıkadım ve musluğu kapattım. Bir parti düzenledim. Çocuklar vardı.

Sevgiler.
Ben.

Masa takvimime baktı, kendisine doğru çevirdi. Nisanın sekizine gelene kadar yaprakları çevirdi. Sekiz Nisan'ın etrafına bir daire çizdi ve takvimin o yaprağına adını yazdı.

"Nisanın sekizi benim doğum günüm," dedi. Yaprakları tekrar çevirdi ve bir başka tarihi daha işaretledi ve "Anne" yazdı. Sonra bir başka yaprağı daha işaretledi ve "Baba" yazdı. Sonra bir başkasına da "Dorothy". "Bunlar Anne, Baba ve Dorothy'nin doğum günleri," dedi. Baba yazdığı sayfaya tekrar geldi. Üzerine "Büyükanne" yazdı.

"Babanın doğum günüyle Büyükanne'nin doğum günü aynı gün," dedi.

"Öyle mi?" dedim.

"Evet," diye karşılık verdi Dibs. "Sadece biri diğerinden daha yaşlı."

"Hangisi?" diye sordum.

"Büyükanne!" diye yanıtladı sesinde bir şaşkınlıkla. "Şubatın yirmi sekizi. İşte. Washington'un da doğum günü."

"Yirmi sekizi mi?" diye sordum.

"Hayır. Washington yirmi ikisinde doğmuştu. Ama aynı ayda." Takvim sayfasına baktı. "Baba"yı göstererek, "Bunu sileceğim," dedi.

"Öyle mi?"

"Hayır," dedi, iç çekerek. "Hayır. Kalması lazım çünkü onun doğum günü."

"Orada olmasını istesen de istemesen de onun doğum günü ha?"

"Bu doğru," dedi Dibs. "Ve buna ihtiyacı var."

"Nasıl yani?" diye sordum.

"Ona ihtiyacım var. Benim ihtiyacım var," dedi Dibs.

"Ah," dedim.

Takvimde boş bir sayfa olduğunu fark etti. "Bunu koparayım mı?" dedi.

"İstiyorsan." Kopardı.

"Bir yılda hiç boş gün yoktur," dedi. Hepsinin bir sayısı ve adı vardır ve hepsi birilerine aittir."

"Öyle mi?"

"Evet," diye karşılık verdi. "Birilerine ait olmayan hiç bir gün yoktur." Eylülün yirmi üçünü açtı. "Buna sonbaharın ilk günü diyelim," dedi. Bu tarihin üzerine "Hoş geldin Sonbahar" yazdı.

Kart dosyamı kendisine doğru çekti. "Kart dosyanda benim adım var mı?" diye sordu. "Doktordaki gibi üzerinde benim adım yazan bir kart var mı? Var mı?"

"Neden kendin bakmıyorsun?" dedim.

Adının baş harfine gelene kadar kartları taradı. "Hayır. Burada yok," dedi. "D'ye bakacağım, belki D'nin altında dosyalamışsındır. Soyadıma göre olmalıydı ama Dibs için de bakayım."

"Bak bakalım," dedim. Baktı. Ancak adı kart dosyasında yazmıyordu.

"Burada da yok," dedi.

"Orada olmasını ister miydin?"

"Evet."

"O halde oraya neden sen koymuyorsun?" diye sordum.

Boş bir kart aldı, dikkatle adını, adresini, telefon numarasını yazdı. Sonra da onu soyadı sırasına göre doğru yere yerleştirdi. Başka bir boş kart aldı, üzerine benim adımı, adres olarak Oyun Odası'nı yazdı, Merkez'in telefon

numarasını sordu, onu da karta yazdı, A'nın altına yerleştirdi.

Kilise çanları tekrar çaldı. "Neredeyse akşam yemeği vakti geldi," dedi. Pencereye gitti ve dışarıya baktı. Metro girişine doğru giden insan kalabalığını gördü. Onları izledi. "İnsanlar işlerinden, işlerinden, işlerinden evlerine gidiyorlar," dedi. "İşten eve doğru, doğruya gidiyorlar. Akşam yemeklerini yemeğe gidiyorlar. Sonra yarın tekrar gelecekler. Sabah batıya gelecekler ve işlerine dönecekler."

"Evet," dedim.

"Bütün insanlar evlerine gidiyor," dedi. "Bütün çalışanlar evlerine gidiyor. Akşam yemeklerini yemek için evlerine gidiyorlar. Geceyi geçirmek için evlerine gidiyorlar. Bütün insanlar doğruya gidiyor. Sonra, sabah işe gelmek için, batıya dönmüş olacaklar."

"Evet, bu doğru. Eğer metroyla ya da otobüsle gelirse," dedim. "Şimdi evlerine gidiyorlar. Sabah olunca muhtemelen işlerine dönecekler."

"Evet," dedi Dibs. "İleri ve geri. Gün be gün. Gün be gün. Monotonlaşacak."

Orada durup, uzun süre sessizce pencereden dışarıya baktı. Sonra döndü ve bana baktı. "Anne nerede?"

"Henüz gelmedi. Geldiğinde zili çalıp bize haber verecekler."

"Öyle mi?"

"Evet."

"Böyle olacağından emin misin?" diye sordu.

"Evet. Böyle olacağından eminim."

"Oradakiler, anne geldiğinde zili çalacaklarını mı söylediler?" diye sordu.

"Evet. Sen ne düşündün?"

“İnsanlar söylediklerini her zaman yapmazlar,” dedi.

“Bazen bir şeyin gerçekleşmesini beklerken, hayal kırıklığına uğradığını mı hissediyorsun?” diye sordum.

“Evet,” diye karşılık verdi. “Bu olabiliyor. Ama eğer sen emin olduğunu söylüyorsan, yapmam gereken başka bir şey var.”

“Ne yapman gerekiyor?”

Takvimi kendisine doğru çekti ve yapraklarını çevirdi. O günün tarihine geldi. “Bugünün tarihi,” dedi. “Üzerine büyük bir X koyacağım.”

“Bugünün üzerine bir X?” dedim. “Neden?”

“Çünkü benim en önemli günüm,” dedi.

“Bugün neden senin için önemli?” diye sordum.

“Benim en önemli günüm,” dedi oldukça ciddi bir şekilde. “*Eminim.*”

Takvimi parmağıyla gelişigüzel çevirmeye başladı. “Bu Paskalya,” dedi, doğru günü göstererek.

“Evet öyle.”

“Güzel bir gün olacak.”

“Öyle mi?”

“Evet. Paskalya. Bir sürü çiçek ve kilise. Öyle olmuyor mu?” diye sordu.

“Evet,” diye karşılık verdim.

Zil çaldı. Dibs kapıyı göstererek, “Tıpkı dediğin gibi,” dedi.

“Evet. Annen şimdi geldi.”

“Biliyorum,” dedi Dibs. “Hoşça kal.” Bana doğru gelip, elime ürkekçe dokundu. “Hoşça kal Bayan A,” dedi.

Bekleme salonuna birlikte yürüdük. Annesi beni dostça ve rahat bir tavırla selamladı. Dibs onun yanında sessiz-

ce bekliyordu. Dışarı çıkarlarken annesi "Hoşça kal dedin mi?" diye sordu.

"Hoşça kal," diye düz ve mekanik bir sesle karşılık verdi Dibs.

"Odamdan çıkmadan önce bana veda etmişti," dedim annesine.

Dibs'in yüzü aydınlandı. "Tekrar hoşça kal Bayan A," dedi. "Mutlu ve hoşça kal."

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bir sonraki hafta Dibs ve annesi geldiklerinde kabul salonundaydım. Üzerimde baskılı ipek bir elbise vardı.

"Ah, bak Anne," diye bağırdı Dibs. "Ne güzel renkleri olan bir elbise. Ne güzel değil mi? Bu çok güzel bir elbise değil mi?"

"Evet," dedi annesi. "Bu çok güzel bir elbise."

"Renkler," dedi Dibs. "Güzel renkler."

Bu, içeriye genelde sessizce giren Dibs için oldukça farklı bir sahneydi. Annesi gülümsedi. "Dibs bu doğum günü hediyelerinden birisini getirip size gösterme konusunda ısrar etti," dedi. "Sizin için sakıncası var mı?"

"Elbette yok," dedim. "Eğer yanında getirmek istediyseniz, elbette uygun."

"Evet, istedi," dedi annesi.

Dibs bir an önce oyun odasına gitme konusunda sabırsızdı. Elinde doğum günü hediyesi olduğu anlaşılan büyük bir paket vardı.

"O size açıklar," dedi annesi. "Aslında onun artık her şeyi açıklayabileceğini düşünüyorum." Sesinde açıkça hissedilen bir gurur vardı.

Dibs oyun odasına gitmişti bile. Onu takip ettim. Kum havuzunun kenarına oturdu ve hediyesinin ambalajını açtı. "Buradayım," diye seslendi. "Buradayım."

"Görüyorum. Pekâlâ, lütfen kendini evinde gibi hisset," dedim.

“Evimde değil!” diye karşılık verdi Dibs. “Oyun odasında!”

Dibs oyun odasının içinde sevinçle gülümseyerek ve göğsünü şişirerek gezindi. “Doğum günüm vardı,” dedi.

“Mutlu bir doğum günü müydü?” diye sordum.

“Evet,” diye yanıtladı Dibs. Pakete geri döndü. “Bunu görüyor musun? Pilleri ve her şeyi olan uluslararası bir şifre takımı. Gördün mü? Bunlar nokta, bunlar da çizgi ve iletileri kodlayarak gönderiyor. Harflerini nokta ve çizgilerle yazıyorsun ve iletileri kodlayarak gönderiyor. Harf yok, sadece kod.” Çıkarırken piller yere düştü. Hemen yerlerine taktı. “Yerinden çıkıyor,” diye açıkladı. “Bu piller tam oturmuyor. Düğmeye bastığımda çıkan küçük sesleri duyuyor musun? İşte bu ileti. Güzel değil mi?”

“Evet Dibs. Çok güzel.”

“Bu çok, çok ilginç.” Düğmeye bastı ve bir ileti tuşladı. “Nasıl çalıştığını görüyor musun? Bu, uluslararası bir kod sistemi ve kodu bilen herkes iletiyi okuyabilir.”

“Anlıyorum.”

Dışarıda bir kamyon hareket etti. “Kamyona bak Dibs,” dedi, eski konuşma örüntüsüne geri dönerek. “Pencereyi aç Dibs.” Pencereyi açıp dışarıya baktı. “Ah, kamyon gitmiş,” dedi.

“Gitmiş mi?”

“Evet. Bir kamyon daha geliyor.” Bir başka kamyon gelip park etti. Dibs bana bakıp güldü. Bu bebeksi konuşmaya dönme belki de doğum günü hediyesinin onda oluşturduğu beklentilerin baskısını hafifletmeye yarıyordu. “Kamyon burada,” dedi Dibs. “Durdu. Hareket ediyor. Şimdi geri geri gidiyor. Adam dışarı çıktı. Bir şey taşıyor. Yan yana dört kutu. İçeri bir şey koyuyor. Dışarı çıktı. Dört büyük kutu daha aldı. İçeri girdi.”

Pencere pervazına yaslandı ve kamyonu izledi. Omzunun üzerinden bana baktı. "Bu büyük bir kamyon. Kirli kırmızı renkte. İçi kutularla dolu. İçlerinde ne var bilmiyorum ama bir kamyon dolusu kutu var. Adam girip çıkıyor. Kutuları binanın içine taşıyor. İleri geri. İçeri dışarı. Eşyaları taşıyor."

Kitapları olan iki kız öğrenci pencerenin önünden geçti. Pencereden sarkan Dibs'e baktılar.

"Merhaba," dedi kızlardan birisi Dibs'e.

Dibs onu görmezden geldi.

"Merhaba dedim," diye seslendi kız. Dibs onu görmezden gelmeye devam etti.

"Merhaba diyemiyor musun?" diye sordu kız. "Konuşmıyor musun? Neyin var senin? Dilini kedi mi yedi?"

Dibs tek kelime etmedi. Pencereden dışarıya bakarak orada durdu ve sessizce onları izledi. Kızlar görüş alanından çıktığında konuştu. "Gidişlerini izliyorum. Onlarla konuşmadım. Onlara yanıt vermedim. Kamyondaki adam gidiyor. Onunla konuşmadım. Sokakta yürüyen bir kadın var. Onunla konuşmuyorum. Onların hiçbirine tek kelime bile etmiyorum. Kamyon gidiyor. *Güle güle kamyon!*" Kamyon, motorundan gürültüler çıkararak ayrıldı.

"Merhaba diyemiyor musun? Konuşmıyor musun?" dedi kızın ses tonunu taklit ederek. Dibs pencereyi çarparak kapattı ve gözleri öfkeden parlayarak bana döndü. "Merhaba demek istemiyorum! Onlarla konuşmayacağım!" diye bağırdı. "Konuşmayacağım!"

"Onları seninle konuşurken izledin ve duydun, ama senin duygularını incittiler ve onlarla konuşmak istemiyorsun," dedim.

"Bu doğru," dedi. "İnsanlar öyle kötü ki onlarla ko-

nuşmuyorum. Ama kamyonla konuşurum. Kamyona güle güle derim.”

“Bir kamyon konuşarak duygularını incitemez öyle değil mi,” dedim.

“Kamyon güzeldir,” dedi Dibs.

Kum havuzuna yürüdü, kenarına oturdu ve parmaklarını kuma daldırdı. Bir oyuncak asker çıkardı, onu elinde tuttu ve uzun süre ona baktı. Bir kum tepesinin üstüne oyuncak kamyonu koydu. Hiç konuşmadan, duygularını canlandırmak için bu sahneyi oluşturmuştu.

Sonra küçük kum kovalasını, plastik bir kâseyi, bir kaşığı, birkaç kurabiye kalıbını ve bir eleği topladı. Bunları masanın üzerinde dizdi. “Şimdi kurabiye pişireceğim,” dedi. “Bugün aşçının izin günü ve ben kurabiye pişireceğim. Kafamdaki endişeleri dağıtacağım,” dedi. Kumu ölçüp kâsede karıştırmaya başladı. “Un, şeker ve katı yağ alacağım,” dedi. “Eleği alıp unu eleyeceğim. Üç kere eleyeceğim. Böyle eliyorum Dibs, daha ince yapmak için. Böylece kurabiyelerin tadı daha güzel olacak. Ve katı yağı da ekliyorum. Tereyağı yerine bazen katı yağ denilebilir. Başka şeylere de bazen katı yağ denilebilir. Mesela kuyruk yağı, margarin ve bazı bitkisel yağlar.” Kendini rolüne iyice kaptırmıştı.

“Şimdi sütü ekleyeceğim,” dedi. “Fırını önceden ısıtmak için yaktığımı fark ettin mi? Önceden ısıtmak, vaktinden önce yakarak içinin ılık olmasını sağlamak demektir. Sonra kurabiye kalıplarını alıyorum. Çeşitli şekillerdeler. Tavşanlar var. Bunlar yıldız. Bunlar balkabağı. Senin bir tercihin var mı? Eğer bir tercihin varsa, bana uzat. Ya da masanın kenarına doğru itebilirsin. Keşke sana söylediklerimi anlayıp anlamadığını bilebilseydim. Ama kalıplar konusunda dediğimi anladın öyle değil mi? Tavşan şek-

linde kurabiyeler yapmamı istiyorsun. Şimdi hamuru bu küçük oklava ile düzleştireceğim ve senin seçtiğin kalıpla keseceğim.”

Kurabiye karışımı katı bir şekilde durmuyordu. Bana baktı. “Gerçek kurabiyeler daha iyi yapışıyor,” dedi. “Ama bunlar sanki yapışıyormuş gibi davranacağım ve bu tavşan kalıpla onları keseceğim. Onları tahtaya koyup şekil vermem gerek ama gerçek kurabiyede onları önce kesmen gerekir.”

“Anlıyorum,” dedim.

“Şimdi bunları önceden ısıtılmış fırına koyacağım,” dedi. Kumdan kurabiyelerin olduğu tepsiyi oyuncak fırına yerleştirdi. “Şimdi oturup kurabiyelerin pişmesini bekleyeceğim.” Kum havuzunun kenarına oturdu ve ayakkabılarınun bağcıklarını çözdü. Sonra ayakkabılarını çıkardı, kum havuzuna doğru emekledi. Şarkı söylüyordu.

Ah kurabiyeler pişiyor
Ben burada otururken
Ah kurabiyeler pişiyor
Ben çoraplarımı çıkarırken
Ayaklarımı kuma bularken
Ayak parmaklarımı sayarken.
Bir, iki, üç, dört, beş.
Bir ayakta beş parmak
Ah birden sonra kaç gelir?
Sana ne dedim?
Düşün. Düşün. Düşün.
Tekrar yapacağım
Beni izle ve dinle
Bir, iki, üç, dört, beş.
Ne dedim?

Şimdi sen söyle
Bir. Bir. Bir.
Ne dedim?
Tekrar dinle
Bir, iki, üç, dört
Bir. Bir. Bir.
Beni dinle
Seni aptal çocuk
Bir. İki. İki. İki.
Şimdi tekrar söyle
Bir, iki, üç, dört, beş
Doğru. Doğru. Doğru.
Sana taze pişmiş, sıcak bir kurabiye!

Kahkaha attı. “Yani bir ayakta beş parmak, diğer ayakta beş parmak iki ayakta on parmak eder,” dedi. “Bir şeyi de öğrenemez misin? Yoksa biliyorsun da bana cevap mı vermiyorsun?”

“Bazen cevapları bildiğin halde söylemediğin oluyor muydu? Böyle mi yapıyordun?” diye sordum.

“Ne zaman bildiğimi ve bilmediğimi bilmiyordum,” dedi Dibs. Yaşadığı kafa karışıklığını dile getiriyordu. Kumun içine sırt üstü uzandı ve ayak parmakları dudaklarına değene kadar bacaklarını büktü. “Bak ne yapıyorum?” dedi. “İkiye katlanabiliyorum ve bunu bana kimse öğretmedi. Kumda yuvarlandı. Ayağa kalktı ve kumun içinde zıpladı. Masaya koşup biberonu aldı ve kum havuzuna geri döndü. Yatıp küçük bir bebek gibi biberonu emmeye başladı. Gözlerini yumdu. “Ben bir bebekken,” dedi.

Bekledim ama sözlerine devam etmedi. “Sen bir bebekken, ne olmuştu?” diye sordum sonunda.

“Ben bebekken,” dedi yine.

Sonra birden oturdu. “Hayır. Hayır. Hayır,” dedi. Hızla kum havuzundan çıktı. “Ben bebek değilim. Ben hiç bebek olmadım!”

“Şimdi bir bebek değilsin ve bebek olduğun zamanı düşünmek bile istemiyorsun öyle mi?”

Çizim masasına geçti. “Burada on bir farklı renkte boya var,” dedi. “Farklı renkler farklı malzemelerle yapılır. Bunu biliyor muydun?”

“Öyle mi?” dedim.

“Evet.” Odanın içinde hızlı hızlı yürümeye başladı.

“Kum havuzunun dışında kalacaksan çoraplarını ve ayakkabılarını giysen iyi olur,” dedim.

“Evet. Ayaklarım üşüdü. Bugün yer soğuk,” diye karşılık verdi.

Çoraplarını giydi, ayakkabılarının bağcıklarını bana verdi. “Eğer yardımına ihtiyacım olursa sen bana yardım edersin,” dedi. “Eğer ihtiyacım olmazsa, sadece istersem, yine yardım edersin.”

“Öyle mi oluyor?” dedim.

“Evet,” diye karşılık verdi Dibs, başıyla onaylayarak. “Biliyorum.” Bağcıklarını ayakkabısına geçirerek, ayakkabılarını ona uzattım.

“Teşekkür ederim,” dedi Dibs.

“Bir şey değil,” diye karşılık verdim.

Dibs gülümsedi. “Bana bir şey değil, dedin!” diye bağırdı. Kollarını yukarı aşağı salladı ve horoz gibi öttü. Kahkaha attı. “Mutlu Dibs,” diye bağırdı. “Yola koyul Dibs. Suyu doğru. Lavaboya doğru.” Ayakkabılarını giydi, bağcıklarını sıkıca bağladı, lavaboya doğru sıçradı, kapakları açtı ve suyu sonuna kadar açtı. Biberonu aldı, lavaboya gö-

türdü, içindeki suyu boşaltıp tekrar doldurdu. Su odanın içine sıçradı. Su içme musluğunu açtı, parmağını deliğin üzerine tuttu ve suyu odanın içine püskürttü. "Su püskürtme kaynağı yaptım!" diye bağırdı. Gömleğinin kollarını sıvadı. Biberonu doldurdu, emziği takmaya çalıştı, fakat çok kaygandı. "Bayan A bunu Dibs için yapar," dedi. "Bayan A seni geri çevirmez."

"Senin için onu yerine takacağımı mı düşünüyorsun?"

"Bu doğru," dedi Dibs. "Takacağımı biliyorum." Şişeyi ve emziği bana uzattı. Emziği onun için taktım ve şişeyi geri verdim.

Biberonu emerek önümde durdu, gözlerini doğruca bana dikmişti. "Sen bana aptal demiyorsun," dedi. "Yardım istiyorum, ediyorsun. Bilmiyorum diyorum, biliyorsun. Ben yapamam diyorum, sen yapıyorsun."

"Peki bu sana kendini nasıl hissettiriyor?" diye sordum.

"Böyle," dedi. "Hissediyorum." Doğruca bana bakıyordu ve çok ciddiye. Lavaboya geri döndü, şişeyi doldurdu, boşalttı, musluğu açtı, su sıçrattı, suyu etrafa dökerek kahkaha attı. "İyice ıslat!" diye bağırdı. "Ortalığı berbat et!" lavabonun üzerindeki rafta temizlik tozu olduğunu fark etti. Tırmanıp onu aldı.

"Bu tenekede ne var?"

"Temizlik tozu," dedim.

Kokladı, eline bir parça aldı, baktı ve birden tadına bakmak için ağzına aldı.

"Ah, hayır Dibs!" diye bağırdım. "Bu temizlik tozu. Tadına bakman doğru değil!"

Döndü ve soğuk bir şekilde bana baktı. Bu ani tepkim, genel tavrımla tutarlı değildi. "Tadına bakmazsam, tadının

nasıl olduğunu sana nasıl söyleyebilirim?" diye ciddiyetle sordu.

"Başka bir yolunu bilmiyorum," dedim ona. "Ama onu yutmadan gerek. Tadına bakman doğru değil."

Lavaboya tükürdü.

"Neden ağzını biraz suyla çalkalamıyorsun?" diye öneride bulundum. Yaptı. Ama tepkim onu rahatsız etmişti. Temizlik tozunu rafa geri koydu ve bana soğuk bir bakış attı.

"Üzgünüm Dibs," dedim. "Sanırım düşüncesiz davrandım. Ama ağzına öyle büyük miktarda temizlik tozu aldığını görmek hoşuma gitmedi."

Dudağını ısırdı ve pencereye gitti. Duyguları incindiğinde, hassasiyet zırhını giymeye hemen hazırды. Sonunda lavaboya geri döndü. Sürahiye su doldurdu ve evyenin üzerine döktü. Suyun içinde biberonları değiştirdi sonra lavaboyu doldurdu ve onları birbirine vurdu. Su son hızda akıyordu. Suyun içinde şişeleri çevirdikçe kahkaha atıyordu. Biri düştü ve musluğa çarptı. "Kırılıp, kesebilirler!" diye bağırdı. "Benim için korkuyor musun?"

"Bence sen buna dikkat etmen gerektiğini zaten biliyorsun," dedim, dersimi almış olarak. Cam şişeleri kaldırdı ve plastik tabakları suya attı.

"Dönüyorlar," diye bağırdı. "Küçük fincanlar. Küçük tavalar. Küçük tabaklar. Gelip sıçrayın. Gelin fırlayın." Neşeyle bağırarak odanın içine bir fincan su savurdu. "Geri gel. Geri gel," diye seslendi. "Elbisene dikkat et. Geride dur ve uyarımı dikkate al yoksa ıslanırsın."

Daha korunaklı bir köşeye geçtim ve Dibs su saçmaya devam etti.

"Hayatımda hiç bu kadar ortalığı berbat etmemiştim!"

diye bağırdı. Lavabo doldukça doluyor ve her an taşma noktasına doğru yükseliyordu. “Şu suya bak,” diye bağırdı. “Şelale gibi olacak. Taşıp akacak.” Lavabonun önünde durdu, izledi. Su sıçrayarak akıyordu. Ellerini ve kollarını suya daldırdı, ıslak elleriyle yüzüne dokundu ve yüzüne biraz su çarptı. “Ah, ıslak, ıslak su, çok serin ve çok hızlı,” dedi. Yüzü suya değene kadar lavabonun üzerine eğildi. Su taşıtığında hemen musluğu kapattı.

“Suyun birazını boşaltacağım,” dedi. Suyun içindeki fincan ve tavaları sertçe çevirmeye başladı. Plastik bıçak, çatal ve kaşıkları içine attı. “Bu küçük şeyler gidere kaçabilir,” dedi. Onları avuçlayıp çıkardı. Evyenin üzerine bıraktı. “Bu kadar yeterli,” dedi tıpayı çıkarırken. Su dönerek boşalmaya başladı. Sıcak su musluğuna uzandı.

“O su çok sıcak Dibs,” dedim. “Önce soğuk suyu aç.”

Dibs çatalları düzenledi. Onları saydı. Hızla uzanıp sıcak suyu açtı, parmağını altına tuttu ve hızla geri çekti.

“Sıcak!” diye bağırdı.

“Bunu kendin görmek istedin. Artık biliyorsun,” dedim.

“Evet,” dedi Dibs. “Çok sıcak.”

Masanın üzerindeki biberonu aldı, emziği ağzına aldı ve emdi. Masanın yanındaki küçük sandalyeye oturdu, sakinleşmiş bir şekilde biberonu emdi. “Ben çok büyük değilim,” dedi.

“Öyle mi?”

“Hayır. Sadece altı yaşındayım.”

“Şu anda kendini pek de büyük hissetmiyorsun öyle değil mi?”

“Hayır.” Biberonu emmeye devam etti, bana bakıyordu. Sonra biberonu bıraktı.

“Bayan A bu büyük tuğlalı binada yaşıyor,” dedi. “On yedinci odada yaşıyor. Bu onun odası. O bir yere ait. Ve on yedi numaralı oda onun odası. Orası benim de odam.”

“Her ikimize ait öyle mi?”

Onaylayarak başını salladı. “Burası içerisinde olmak için güzel bir yer,” dedi. “Ve senin odan da öyle. Hadi senin odana gidelim. Şifre setimi de yanımda getireceğim.”

Odama gittik. Dibs yine masanın arkasındaki sandalyeye oturdu. Yeni masa lambasını inceledi, yaktı, şifre setinin olduğu kutuyu açtı. “Bu ileti gönderiyor,” dedi.

“Ne tür bir ileti?” diye sordum.

“Sadece ileti,” dedi Dibs. “Bu ‘a’ için bir kod. Bu kod ‘b’ için. Sana alfabedeki tüm harflerin kodunu göstereceğim.” Harflerin kodlarına bastı.

“Kollarım çatlıyor,” dedi. “Bu yüzden cildim sertleşti. Onları yağla ovمام gerekiyor. Ah, şu güzel küçük kitaba bak.” Kitabı aldı. “Görüyorum ki Küçük Oxford Sözlüğü var. İçinde bir kelimeye bakacağım. Bakalım. M-a-y-a. ‘Maya’ diye okunur. Buna bakacağım ve sana anlamını okuyacağım.” Kelimeyi buldu ve tanımını okudu. “Bu ekmeleklerde kullandığımız şeydir. Sözlükte kelimelere bakmayı severim. Kodu anlıyor musun?” diye bana sordu.

“Kutunun üst tarafına baktığımda anlayabiliyorum,” dedim.

Onun şifreli iletilerini anlayabildiğimden emin olduktan sonra, kâğıdın üzerine eğildi ve şifreleyerek bir yazı yazdı. Sonra telgraf makinesini kendisine doğru yaklaştırarak, hızla iletiyi tuşladı. “Şunu dinle. Şunu dinle,” diye bağırdı. “İletiyi aldın mı?”

“Kâğıda ve kutunun üzerine bakmam gerek,” dedim.

“Tamam. Bak,” dedi. “Bu önemli bir ileti.”

"Sanırım anladım," dedim şifreyi çözünce.

"Ne diyor?" diye sordu.

"Diyor ki, 'Ben Dibs'im. Ben Dibs'im. Ben Dibs'im.' "

"Bu doğru!" diye bağırdı. "Şimdi buna bak." Telgraf setinde başka bir şey tuşladı.

"Dibs'i seviyorum. Dibs'i seviyorsun. İkimiz de Dibs'i seviyoruz," diye iletiyi ona okudum. Ellerini çırttı.

"Bu doğru," dedi. "Seviyoruz!" Mutlu bir şekilde gü-lümsedi. "Şimdi sen bir şey yaz ve tuşla," dedi. "Bana bir şey sor."

"Kaç yaşındasın" sorusunu kodladım.

Yanıt olarak "Altı yaşındayım" yazdı. "Daha yeni doğum günümü kutladım. Kendimi seviyorum. Sen beni seviyorsun. Bu mesajları saklayacağım."

İletilerimizi yazdığımız kâğıtları katladı ve kendi kartının arkasındaki yere koydu. "A'nın altındaki her şey sana ait. Benim kartımın altındaki her şey bana ait. Buradaki başka her şeyi çıkaracağım. Bir kart senin. Bir kart benim. Bu kutuda sadece bizim bu iki kartımız birlikte dursun. Başka kimse olmasın."

"Kutuda sadece senin ve benim kartlarımız olsun istiyorsun öyle mi?" diye sordum.

"Evet. Sadece ikimiz. Başka kimse olmasın."

Şifre setinin kapağını kapattı. "Bu güzel bir set," dedi. "Bir doğum günü hediyesiydi. Annem verdi onu bana. Baba da bir kimya seti verdi. Dorothy bana bir kitap verdi. Ve Büyükanne bana büyük, güzel bir müzikli top verdi. Onu bana postayla gönderdi ve kutuda şekerlemeler ve balonlar da vardı." Kahkaha attı. "Geçen yıl bana bir oyuncak ayı yollamıştı. O benim gerçek evcil hayvanım."

“Oyuncak ayını seviyorsun öyle mi? Doğum gününde aldığın tüm hediyeleri sevmiş görünüyorsun,” dedim.

“Sevdim,” dedi. “Ve doğum günü kartını da. Bana yolladığın kartı sevdim. Bu yıl doğum günümü sevdim.”

“Bunu duyduğuma memnun oldum,” dedim.

“Neredeyse gitme vakti, değil mi?” dedi, masa saatini kendine doğru çevirirken.

“Evet.”

“Buna göre sadece üç dakikam var,” dedi. Ellerini masanın üzerinde birleştirmiş, saati izliyordu. “Şu anda mutlu oluyorum,” dedi.

Süre dolduğunda, şifre setini aldı ve kapıya yöneldi. “Hoşça kal Bayan A,” dedi.

“Güle güle Dibs.”

“Sen burada bekle,” dedi. “Önümüzdeki hafta geleceğim.”

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

“İyi günler,” dedi Dibs oyun odasına girdiğinde. “Bir gün daha, beni tek yapmam gereken şeyin, ne yapmak istiyorsam onu yapmak olduğu bu sihirli odaya getirdi. Bugün, yapmam gereken şeyleri planladım.”

“Bugün için planların mı var?” dedim. “Pekâlâ, ne yapmaya karar verdiysen yapabilirsin.”

Kum havuzuna bakarak oyun odasının içinde gezindi, bebek ailesinin tüm üyelerini topladı. “Babanın burada olduğunu görüyorum,” dedi. “Ve Anne. Ve bir kız kardeş ile bir de çocuk var. Hepsi burada evin içinde.” Onları yerleştirdi ve pencereye doğru yürüdü, uzun süre sessizce dışarıya baktı.

“Aile orada evin içinde,” dedim, sonra da o, pencereden dışarı bakarken sessizliğine eşlik ettim.

Sonunda derin bir iç çekti. Yarı yarıya döndü ve bana baktı. “Dünyada pek çok şey var,” dedi. “Sadece bu pencereden dışarıya bakarken bile pek çok harika şey görüyorum. Ağaçlar büyüyor ve güçleniyor. Ve kilise göğe uzanıyor. Yürüyüp geçen insanlar görüyorum. Her tür insan var. Arabalar ve kamyonlar görüyorum. Ve bu insanlar. Her çeşit insan var. Bazen insanlardan korkuyorum.”

“Bazen insanlardan korkuyorsun?” dedim, bunun devam etmesi için onu yüreklendireceğini umarak.

“Ama bazen de insanlardan korkmuyorum,” diye ekledi. “Senden korkmuyorum.”

"Benimleyken kendini korkmuş hissetmiyorsun?" dedim.

"Hayır," dedi. İç çekti. "Şimdi seninleyken korkmuyorum."

Kum havuzuna gitti ve kumu parmaklarının arasından akıttı. "Kum pek çok şey için çok faydalı," dedi. Küreği aldı ve derin bir çukur kazmaya başladı. "Birisi bu çukura gömülebilir," dedi. "Bu olabilir..."

"Ah, birisi oraya gömülebilir?"

"Ve yine söylüyorum, gömülmeyebilir de," dedi, fikrinden vazgeçerek.

"Buna henüz karar vermemişsin," dedim.

Kum havuzundan uzaklaştı, masaya geçti, kili eline aldı. Dalgın dalgın onu elinde çeviriyordu. "Ben bir çocuğum," dedi sakince. "Bir babam, annem ve kız kardeşim var. Ama bir de Büyükanne var ve beni sever. Büyükanne beni her zaman sevdi. Ama Baba sevmedi. Baba beni her zaman sevmedi."

"Büyükanne'nin sevgisinden eminsin ama Baba'nın seni her zaman sevdiğinden o kadar emin değilsin?"

Dibs kili bırakıp ellerini kenetledi. "Baba beni artık biraz daha çok seviyor," dedi. "Baba benimle konuşuyor."

"Babanın artık seni daha çok sevdiğini mi hissediyorsun?" diye sordum. Bunun çok hassas bir an olduğunu hissediyordum; zorlayacak olursam Dibs sessiz savunmasının arkasına kaçıp saklanabilirdi.

"Birazcık daha," dedi Dibs. Aşırı uyarılmış gibi ellerini sıkıyordu.

"Bir mikroskobum var," dedi. "Mikroskobun altında pek çok ilginç şeye bakıyorum. Sonra onları olduklarından daha büyük görüyorum ve böylece daha iyi tanıyorum."

Mikroskobun altında görebildiğin bazı şeyler, onunla bakmadığında orada değiller.”

Dibs yine bilgiye dayalı açıklamalar yaptığı güvenli dünyasına geçmişti. Mikroskop bir nesneydi. Bu nesneden korkması için hiçbir sebep yoktu. Ona ilişkin hiçbir duygusu yoktu.

“Mikroskobu ilginç bulduğun zamanlar oluyor,” dedim. Sonra bekledim.

Dibs boya kalemlerinden birini aldı. Kâğıdın üzerine rastgele, anlamsız işaretler yaptı. “Burada güvendedeyim,” dedi. “Sen hiçbir şeyin bana zarar vermesine izin vermezsin.”

“Burada benimle kendini güvende hissediyorsun,” dedim. Ona önemli gelen bir şeye yöneliyordu. Çok temkinli bir şekilde ilerlemeliydim ki onun yoluna çıkmayayım ya da hazır olmadan onu acele ettirmeyeyim.

Bebek evine gitti ve bebekleri dışarı çıkardı. Mobilyaları düzenledi.

“Anne parkta yürüyüşe çıkacak,” dedi. “Yalnız kalmak istiyor ve o yüzden de ağaçları, çiçekleri ve kuşları görebileceği parkta yürüyüşe çıkıyor. Hatta göle gidip suyu da seyrediyor. Anne bebeği yürüterek, hayalindeki parka götürdü. “Bir tahta sıra bulup, güneşi hissetmek için oturdu çünkü güneşi seviyor.” Anne bebeği bir küpün üzerine yerleştirip eve döndü. Kız kardeş bebeği aldı. “Kız kardeş okul için uzağa gidiyor. Bavullarını hazırlamışlar ve onu evden göndermişler, kendi başına çok uzağa gidiyor.” Kız kardeş bebeği oyun odasının uzak bir köşesine koydu. Sonra bebek evine döndü ve baba bebeği aldı.

“O evde yalnız. Okuyor ve çalışıyor. Rahatsız edilmemesi gerek. Tamamen yalnız. Kimse ona karışmasın

istiyor. Piposunu yakıyor ve içiyor çünkü ne yapacağına karar veremiyor. Sonra gidip, çocuğun odasının kapısının kilidini açıyor." Hemen baba bebeği yere koydu ve küçük çocuk bebeğini aldı. "Çocuk kapıyı açıyor ve evden dışarıya koşuyor çünkü kapalı kapıları sevmiyor." Çocuk bebeği hareket ettirdi ama evin çok uzağına götürmedi.

Dibs yüzünü ellerine gömdü ve dakikalar geçerken çok sessiz bir şekilde bekledi. Derin iç çekti ve baba bebeği aldı. "Yani Baba da yürüyüşe çıkıyor çünkü ne yapacağını bilmiyor. Sokakta yürüyor ve dışarıda bir sürü araba ve otobüs ve trafik var ve çok gürültü yapıyorlar ve Baba gürültüyü sevmiyor. Ama sokaktan geçip oyuncakçıya gidiyor ve oğlu için bazı harika yeni oyuncaklar alacak. Oğlunun mikroskobu sevebileceğini düşünüyor. Onu alıp, eve geri dönüyor."

Dibs kalktı ve odanın içinde yürüdü, arada bir bana bakıyordu. Sonra tekrar evin yanında diz çöktü ve baba bebeği aldı. "Çocuğa seslendi, seslendi ve çocuk koşarak geldi." Dibs çocuk bebeği, babanın yanına getirdi. "Ama çocuk çok hızlı koştu ve masaya çarpıp lambayı devirdi. Baba bağırarak çocuğun aptal olduğunu söyledi. Aptal, sakar, dikkatsiz çocuk! 'Bunu neden yaptın?' diye sordu, ama çocuk ona cevap vermedi. Baba çok kızdı ve çocuğa odasına gitmesini söyledi. Onun aptal, sakar bir çocuk olduğunu ve ondan utandığını söyledi."

Dibs canlandırdığı sahneye kendini kaptırmış ve gerilmişti. Başını kaldırıp bana baktı, benim de bu yaşantıya onun kadar derinden dahil olduğumu hissetmiş olmalıydı. "Çocuk evden fırladı ve saklandı," diye fısıldadı. "Baba ne olduğunu fark etmedi. Sonra..." kalktı ve hızla odanın diğer tarafındaki anne bebeği aldı, onu tekrar eve getirdi.

“Annenin park ziyareti bitmiş ve geri gelmiş. Baba hâlâ çok kızgınmış ve anneye aptal çocuğun ne yaptığını anlatmış. Ve anne de demiş ki, ‘Ah canım! Ah canım! Onun nesi var böyle?’ Sonra birdenbire dev bir çocuk çıkmış. O kadar büyükmüş ki ona kimse zarar veremezmiş.” Dibs ayağa kalktı. “Dev çocuk anne ve babayı evde görmüş ve söyledikleri öfkeli sözleri duymuş. Ve onlara bir ders vermeye karar vermiş. Evin tüm çevresinde dönmüş ve her pencereyi ve her kapıyı kilitlemiş ki dışarı çıkamasınlar. Böylece ikisi de içeride kilitli kalmışlar.”

Başını kaldırıp bana baktı. Yüzü solgun ve gaddar görünüyordu. “Ne olduğunu görüyor musun?” dedi.

“Evet. Ne olduğunu görüyorum. Anne ve baba, dev çocuk tarafından eve kilitlendiler.”

“Sonra baba piposunu içeceğini söylemiş, onu çıkarmış, kibriti almış ve bir kibriti yakıp yere düşürmüştü. Oda alev almış. Ev yanıyormuş! Ev yanıyormuş! Ve dışarı çıkamıyorlarmış. Evde kilitlilermiş ve yangın giderek daha da hızlanıyormuş. Küçük çocuk onları kilitli oldukları evin içinde ve yanarken görüyormuş ve diyormuş ki ‘Bırakın yansınlar! Bırakın yansınlar!’ “Dibs sanki onları kurtaracakmış, anne ve baba bebekleri hemen oradan alacakmış gibi yaptı ama bundan vazgeçti ve babayla anneyi kurtarmaya çalıştığında hayalindeki yangın çok gerçekmiş ve onu gerçekten yakıyormuş gibi yüzünü buruşturdu.

“Bağırıyorlar, ağlıyorlar ve kapıya vuruyorlar. Çıkmak istiyorlar. Ama ev yanıyor ve içeride kilitliler. Dışarı çıkamıyorlar. Bağırıyor ve yardım istiyorlar.”

Dibs ellerini kavuşturdu. Gözünden yaşlar akıyordu. “Ağlıyorum! Ağlıyorum!” diye bana bağırdı. “Bunun yüzünden ağlıyorum!”

"Annen ve baban evde kilitli kaldı ve yanan evden çıkamadılar diye mi ağlıyorsun?" diye sordum.

"Ah hayır!" diye karşılık verdi Dibs. Sesi bir hıçkırıkla kesildi. Odanın karşısına bana doğru sendeleyerek geldi ve gözünden acı acı yaşlar dökerken kollarını boynuma doladı.

"Ağlıyorum çünkü üzerime kapanıp kilitlenmiş kapıların acısını tekrar hissediyorum," diye hıçkırdı. Ben de ona sarıldım.

"Çok yalnız olduğunda hissettiklerini yine hissediyorsun değil mi," dedim.

Dibs bebek evine tekrar baktı. Gözyaşlarını sildi ve orada nefes nefese kalmış olarak durdu. "Çocuk onları kurtaracak," dedi. Çocuk bebeğe gitti ve onu eve getirdi. "Sizi kurtaracağım! Sizi kurtaracağım!" diye bağırdı çocuk. "Kilitleri açacağım ve sizi dışarıya çıkaracağım. Böylece küçük çocuk kilitleri açmış, yangını söndürmüş ve babasıyla annesi artık güvendeymişler."

Yanıma gelip elimi tuttu. Yorgun gülümsedi. "Onları kurtardım," dedi. "Yanmalarına ve acı çekmelerine izin vermedim."

"Onlara yardım ettin. Onları kurtardın," dedim.

Dibs doğruca karşıya bakarak masaya oturdu. "Beni odama kilitlerlerdi," dedi. "Artık yapmıyorlar ama önceden yapıyorlardı."

"Öyle mi? Ama artık yapmıyorlar?"

"Artık yapmıyorlar," dedi Dibs ve titreyerek içini çekti. "Baba gerçekten de bana bir mikroskop aldı ve onunla çok eğlendim." Masadan kalkıp oyun odasının kız kardeş bebeği koyduğu köşesine gitti. Onu tekrar bebek evine getirdi ve dört bebeği de evin salonundaki sandalyelere oturttu.

Sonra tekrar masaya döndü, siyah boya kalemini aldı ve bir parça resim kâğıdını ortada ufak bir yuvarlak alan hariç simsiyah boyadı. Bu daireyi sarıya boyadı. Yaptığı resim hakkında hiç konuşmadı. Bitirdiğinde boya kalem-lerini kutuya geri koydu. Sonra tekrar kum havuzuna gitti, küreği aldı ve seansın başlarında kazdığı çukuru yavaşça doldurdu.

Dibs için zor bir saat olmuştu. Duyguları merhamet-sizce içini delip geçmişti. Kilitli kapılar küçük yaşında Dibs'te yoğun bir acıya neden olmuştu. Sadece evdeki oda-sının kilitli kapısı değil, tüm kabul kapıları onu sevgiden, saygıdan ve çaresizce ihtiyaç duyduğu anlayıştan mahrum ederek yüzüne kapanmış ve kilitlenmişti.

Dibs biberonu alıp, içti. Sonra onu bıraktı ve doğru-ca bana baktı. "Ben artık bir bebek değilim," dedi. "Artık koca bir çocuğum. Bebekler için olan bir biberona ihtiya-cım yok."

"Artık biberona ihtiyacın yok?" dedim.

Dibs güldü. "Tabi bazen yine bebek olmak istemez-sem," dedi. "Nasıl hissedersen. Nasıl hissedersen, öyle olacağım."

Kollarını iki yanına açarak gerindi. "Ü-üü-rü-üüü" diye öttü. "Üüü-üü-rüü-üüüü!"

Şimdi rahatlamış ve mutluydu. Oyun odasından çık-tığında, içinde kök salmış üzücü duyguları o odada, arka-sında bırakmış görünüyordu.

ON ALTINCI BÖLÜM

Oyun odasına geldiğinde Dibs çevresine bakınıyor ve mutlulukla gülümsüyordu. Başka bir çocuğun kum havuzunun ortasına kurduğu çitleri fark etti. "Orada bir çit var," dedi. "Ve biliyorsun ben çitleri sevmiyorum. Onu oradan çıkaracağım." Çiti hemen kum havuzundan çıkardı. Sonra tabancayı aldı ve onu masaya getirip, çekmeceye yerleştirdi. Rafta küçük, kırık bir bebek evi fark etti, aldı ve inceledi.

"Bunu düzelteceğim," dedi. "Biraz bant var mı?"

Ona bant getirdim. "Sana ne kadar lazım?"

"On beş santim kadar," dedi bakar bakmaz, ki gerçekten o kadar banta ihtiyacı olduğunu görebiliyordum.

On beş santim kadar bantı koparıp ona verdim.

"Bu yeterli," dedi Dibs. "Teşekkür ederim."

"Rica ederim," diye karşılık verdim.

"O zaman ben de rica ederim," dedi Dibs. "Ve şimdi de pencereyi açayım ki içeriye temiz hava girsin."

Pencereyi açtı. "İçeriye gir hava," diye seslendi. "Haydi içeriye gir ve bizimle ol." Bana güldü. "Baba benim havayla konuşmamı sevmiyor ama burada, eğer istersem konuşabilirim."

"Burada, eğer istiyorsan, konuşabilirsin," dedim.

"Baba sadece insanlarla konuş diyor." Göz kırptı. "Baba onunla da konuşmam gerektiğini söylüyor ama ben konuşmuyorum. Onu dinliyorum ama onunla konuşmu-

yorum. Hayır, genellikle ona yanıt vermiyorum. Bu onu çok üzüyor.”

Konuşma ikisi arasında bir mesele haline gelmişti ve Dibs konuşmasını içinde tutarak onu sürekli eleştiren babasından intikam alma konusunda uzmanlaşmıştı.

“Bana ‘Günaydın,’ dedi,” diye devam etti Dibs. “Ona bakmıyorum. Ona yanıt vermiyorum. ‘Senin neyin var?’ diye soruyor. ‘Konuşabildiğini biliyorum.’ Ama ben bir şey söylemiyorum. Ona bakmıyorum. Yanıt vermiyorum.” Dibs bir kahkaha attı. “Çok üzülüyor!”

Tekrar masaya gitti, çekmeceyi açtı ve tabancayı aldı. Sonra pencereyi açıp etrafa bakmak için odanın diğer tarafına geçti. Büyük bir kamyonun gidişini izledi.

Dönüp bana baktı. “Bu tabancayı dışarı atayım mı?” diye sordu.

“Eğer atarsan, onu geri alamayız,” dedim.

“Pencerenin tam altına, tam aşağıya inebilirim,” dedi.

“Biliyorum. Ama şimdi çıkıp onu alamayız.”

“Daha sonra da gitmiş olabilir,” dedi Dibs. “Birisi onu bulup götürebilir.”

“Evet. Bu mümkün.”

“Eh, o zaman onu atmayayım,” dedi Dibs.

Bebek evinin etrafında yürüdü ve bebek ailesine baktı. Baba bebeği ayağa kaldırdı ve silahı ona doğrulttu. “Tek bir kelime edersen seni vururum,” dedi bebeğe. “Ağzını sakın bir daha açmaya kalkma.” Tabancanın horozunu kaldırdı. “Şimdi hazırlanıyorum. Dikkatli olmazsan, seni vururum.”

Evin alt kısmını açtı. “Tabancayı buraya, bodrum katına saklayacağım,” dedi. “Hiç kimsenin canı yanmayacak.” Tabancayı evin alt kısmına koydu ve kapıyı kapattı.

Sonra gelip tam önümde durdu, yüzü hafif bir tebesümle aydınlanmıştı. “Okuldaki sınıfımda çocuklar var,” dedi uzun bir duraklamadan sonra. “Jack var ve John ve David ve Carl ve Bobby ve Jeffrey ve Jane ve Carol var. Okuldaki sınıfımda bir sürü çocuk var.”

“Okulda seninle birlikte bir sürü çocuk var demek? Onların adlarını da biliyorsun öyle mi?”

“Hepsinin adlarını biliyorum,” dedi Dibs. “Erkekler ve kızlar var. Çok ilginçler.”

Bu, okuldaki çocuklardan ilk kez belirgin olarak bahsediydi. Onlara ilgi duyduğunu ilk kez ifade ediyordu.

Geçirdiğimiz süreçte Dibs’e küçük ve etkileşimsel bir grubun parçası olma fırsatı sunabilmek için onunla bir grup terapisi yapma fikri aklıma gelmişti. Okuldan hiçbir haber yoktu ve eğer orada bir süreç içerisindeyse bile bunu bilmemin bir yolu yoktu. Dibs’e oyun odasına onunla birlikte bir başka çocuğu daha çağırma konusunda ne düşündüğünü sormaya karar verdim.

“Dibs, Perşembe günleri buraya geldiğinde buraya seninle oynaması için bir kız ya da erkek çocuk çağırmamızı ister misin?”

Dibs neredeyse yerinde zıpladı. Kızgın gözlerle bana baktı. “Hayır! Hayır!” diye bağırdı. “Burada başka kimseyi istemiyorum!”

“Burada seninle birlikte başka bir çocuğun olmasını istemiyor musun?” diye sordum.

Dibs kendini bırakır gibi; “Başka kimse gelmez,” dedi üzgünce.

“Başkasının gelmeyeceğini mi düşünüyorsun? O nedenle mi hayır dedin?”

"Hayır," diye mırıldandı Dibs. "Kimse beni sevmiyor. Kimse gelmez."

"Peki ya bir başka çocuk gelse ve gelmek istese ve burada seninle olsa, o zaman farklı olur muydu?" diye sordum, fikri ona alttan alta telkin etmeye çalışıyordum.

"Hayır!" diye bağırdı Dibs. "Bu benim! Tamamen benim olsun istiyorum! Bir başkasının buraya hiçbir zaman gelmesini istemiyorum. Bunu sadece sen ve ben yapalım istiyorum." Ağlamaklıydı. Bana sırtını döndü.

"Anlıyorum Dibs," dedim. "Eğer bunu sadece sen ve ben yapalım istiyorsan o zaman öyle olacak."

"Öyle olsun," dedi Dibs. "Bunun başka hiç kimse hiçbir zaman gelmeden, tamamen benim olmasını istiyorum."

"Sen nasıl istiyorsan öyle olsun," dedim.

Dibs pencereye gitti ve dışarıya baktı. Her ikimize de sessizlik hâkimdi.

"Okuldaki grubumda çocuklar var," dedi bu uzun bekleyişten sonra. "Ben..." Tereddüt etti ve dönüp bana baktı. "Ben... onları... seviyorum," dedi hafifçe kekeleyerek. "Onların da beni sevmesini istiyorum ama onları burada bizimle istemiyorum. Sen sadece benim içinsin. Sadece benim olan özel bir şey. Sadece biz ikimiz."

"Diğer çocukları seviyorsun ama bu zamanı sadece ikimize saklamak istiyorsun."

"Evet. Bu doğru." Çanlar çaldı. "Saat dört," dedi. "Saat dört çanları ve saat dört çiçekleri. Ve güneş gökyüzünde. Ve ayçiçekleri var. Pek çok değişik şey var."

"Evet," dedim.

Lavaboya gitti ve suyu sonunu kadar açtı. Sonra onu kıstı. Bana baktı ve oldukça ciddi olarak dedi ki, "Suyu

damla damla akıtabilir ya da fışkırtabilirim. Ben nasıl istiyorsam öyle."

"Evet. Burada suyu istediğin gibi yönetebilirsin."

"Durdurabilirim. Açabilirim," dedi.

"Onu kontrol edebilirsin," diye belirttim.

"Evet," dedi, yavaşça ve bilerek. "Ben yapabilirim. Ben. Ben. Ben..." Oyun odasında göğsünü yumruklayarak yürüdü ve bağırdı. "Ben. Ben. Ben." Önümde durdu. "Ben Dibs'im," dedi. "Bazı şeyleri yapabilirim. Dibs'i seviyorum. Kendimi seviyorum." Mutlu bir şekilde gülümsedi ve sonra suyla oynamaya başladı.

Biberonu lavaboya koydu ve suyu sonuna kadar açtı. Su, oyun odasının her yerine sıçradı. Geriye doğru zıpladı ve kahkahalarla güldü. "Bana sıçrayamaz!" diye bağırdı. "Geriye doğru kaçarak ondan korunabilirim. Bu konuda bir şeyler yapabilirim." Küçük bir şişeyi, daha büyük bir şişenin içine koydu. Başka bir şişeyi havaya doğru kaldırdı ve suyu yukarıdan aşağıdaki şişelerin üzerine döktü. "Ah, bir şeyler yapabilirim," diye bağırdı. "Bunu ve bunu ve bunu yapabilirim. Deney yapabilirim." Suyla ve çeşitli kaplarla deneyler yaptı. "Bu çok eğlenceli," diye seslendi. "Bir şeyler bir araya geldiğinde komik şeyler ortaya çıkıyor. Buradaki tüm dünya kadar büyük olabilirim. Ne yapmak istersem yapabilirim. Büyük ve güçlüyüm. Suyu açıp kesebilirim. Yapmak istediğim her şeyi yapabilirim. Merhaba sana küçük şişe. Nasılsın? Eğleniyor musun? Küçük şişeye konuşma. Küçük şişe sadece bir eşya. İnsanlarla konuş. İnsanlarla konuş, diyorum. Merhaba John. Merhaba Bobby. Merhaba Carl. İnsanlarla konuş. Ama ben küçük şişeye merhaba demek istiyorum ve burada eğer istiyorsam bunu yapabilirim."

Çabucak biberon ve emziği aldı. “Bunu benim için tak,” dedi. O, şişeyi elinde tutarken emziği yerine taktım.

Biberondan su içti ve bunu yaparken bana bakarak durdu. “Bebek olmak istediğim zaman, olabilirim. Büyümüş olmak istediğimde, olabilirim. Konuşmak istediğimde, konuşurum. Sessiz durmak istersem, dururum. Öyle değil mi?”

“Evet, tıpkı dediğin gibi,” dedim.

Emziği çıkardı ve şişeden içti. “Sana ilginç bir şey göstereyim,” dedi. Birkaç bardak çıkardı, onları sıraya dizdi ve her bardağa farklı miktarda su koydu. Bir kaşık aldı ve kaşıkla tüm bardaklara vurdu. “Farklı sesleri duyuyor musun?” diye bağırdı. “Her bardaktan farklı ses çıkartabilirim. Bu farklılıklara bardakların içlerindeki suyun miktarı neden oluyor. Boruya vurduğumda dinle. Ve bu teneke kutuya. Her ses başka. Ve benim yapmadığım ama yine de var olan bazı sesler var. Fırtına bir sestir. Ve yere düşen şeyler de ses çıkarır. Şişe bir ses çıkarır. Evet. Her çeşit ses çıkarabilirim. Ve çok sessiz olabilirim. Hiçbir gürültü çıkarmayabilirim. Sessizlik olmasını sağlayabilirim.”

“Çeşitli sesler çıkarabilir ve sessiz durabilirsin,” dedim.

Elleri uzun süredir suyun içindeydi. Onları çıkarıp bana uzattı. “Bak. Ellerim buruştu.”

“Görüyorum.”

“Şimdi yapmam gereken çok önemli bir şey var,” dedi. Çizim masasının üzerindeki boya kavanozlarını gelişigüzel sıraladı. “Şuna bak,” dedi. “Kırmızı, mavi, sarı, gri, turuncu, mor, yeşil, beyaz. Hepsi karışık. Ve her rengin içine de yanlış fırçayı koydum.” Dediği gibi yaptı. Kalkıp çizim masasına baktı ve bir kahkaha attı. “Karmakarışık,”

dedi. "Onları bulduğum gibiler. Hepsi karışık. Ve yanlış kavanozlarda yanlış fırçalar var. Ben böyle yaptım. Hepsini yanlış yaptım." Kahkaha attı.

"Demek hepsini karıştırdın, boyaları ve fırçaları," dedim.

"Evet," dedi. "Büyük bir karmaşa. Her şeyin karıştığı bir dağınıklık. Muhtemelen yaptığım ilk dağınıklık. Ama şimdi onları düzgün sırasına koymalı, fırçaları çıkarıp doğrusunu yapmalıyım." Boyaları yeniden düzenlemeye ve dağınıklığı toparlamaya başladı.

"Onları belirli bir sıraya dizmen gerektiğini mi hissediyorsun?" diye sordum.

"Ah, evet," dedi. "On iki fırça ve on iki renk var." Kahkaha attı.

"Gel Dibs, şunları düzelt," dedi hafifçe. "Her şeyi yapmanın doğru bir yolu var ve hepsini kendi doğru sıralarına koyabilirsin."

"Sence onların her zaman belirli bir sırada olmaları mı gerekiyor?" diye sordum.

"Ah evet," dedi gülerek. "Eğer hepsi birbirine karışmamışsa, belirli bir sırada olmaları gerekir."

"O halde her iki türlü de olabilir?"

"Buradayken olabilir," dedi. "Unutma, burada sadece var olmak yeterli."

Yanıma gelip elime dokundu. "Sen anlıyorsun," dedi gülümseyerek. "Hadi senin odana gidelim. Hadi gidip odanı ziyaret edelim."

"Eğer istiyorsan kalan zamanımızda oraya gidebiliriz," dedim.

Koridora çıkıp istekle odama doğru yürüdü. Masanın

üzerinde bir paket kitap etiketi vardı. Aldı. “Onları açıp kullanabilir miyim?” diye sordu.

“Eğer istiyorsan.”

Kitaplığa doğru gitti ve dikkatle kitapları inceledi. Birini seçip, başlığını okudu, “Çocuğunuz Dış Dünya İle Tanışıyor.” Pencereye gidip dışarıya baktı. “Merhaba, dünya,” dedi. “Bugün güzel bir gün var dış dünyada. Dışarıyı ayrıca güzel kokuyor. Ah, işte benim kamyon dostum da geliyor.”

Uzun bir süre sessizce izledi.

“Merhaba kamyon,” dedi nazikçe. “Merhaba, adam. Merhaba dünya.” Mutlu bir şekilde gülümsedi.

Sonra masaya geri geldi ve Küçük Oxford Sözlüğü’nü aldı. “Kelimelerle dolu küçük eski kitap,” dedi. “Buna iki tane etiket koyacağım. Benim küçük sözlüğüm. Mavi arka kapaklı, kelimeler kitabı.” Etiketlerden ikisini kitaba yapıştırdı. Sonra oturduğu sandalyede geriye dönüp bana baktı. Yüzünde büyük bir gülümseme vardı. “Az sonra eve gitme zamanı gelecek,” dedi. “Ve ben gittiğimde, içim hep mutlu olacak. Sonra gelecek Perşembe tekrar geleceğim. Ve unutma, sadece ben. Başka kimse değil, sadece ben. Bir de sen.”

“Unutmam,” dedim. “Eğer bu zamanı sadece kendin için istiyorsan, benim için hiçbir sakıncası yok.”

“Bizim için istiyorum,” diye fısıldadı Dibs. “Şimdilik başkası olmasın.”

Acaba bir tohum atabilmiş miydim ve bir arkadaş getirmeyi önerecek mi diye merak ediyordum. Ya da belki burada olmasa bile, belki okulda bir arkadaşı olabilirdi.

Annesinin geldiğini haber veren zil çaldı.

“Hoşça kal,” dedi. “Gelecek Perşembe döneceğim ve yine mutlulukla dolacağım.”

Dışarıya, annesinin var oluş alanına adım attığında başını kaldırıp bana baktı. "Tekrar, hoşça kal," dedi. Sonra döndü ve koridoru koşabildiği kadar hızlı koştu, döndü, tekrar koştu ve kollarını annesine doladı. "Anne, seni seviyorum!" diye bağırdı ona sarılırken.

Dibs'in bu ani hareketine her ikimiz de şaşırmıştık. Annesinin gözleri birden doldu. Başıyla veda etti ve çıktı, Dibs'in elini sıkıca tutmuştu.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Ertesi gün Dibs'in annesi bir randevu talebinde bulundu. Onu aynı gün kabul etmekten memnun olacağımı söyledim. Odama ölçülü bir hevesle geldi. Dibs'in bir önceki gün sergilediği duygulanım, onu katı savunmalarından çıkarmıştı.

"Ne kadar minnettar olduğumuzu bilmenizi istedim," dedi. "Dibs çok fazla değişti. O artık aynı çocuk değil. Daha önce duygularını dün biz çıkarkenki kadar özgürce ifade ettiğini hiç görmemiştim. Ben... ben derinden etkilendim."

"Etkilendiğinizi biliyorum," dedim.

"O çok daha iyi," dedi. Gözlerinde mutlu bir parlayış, dudaklarında ufak bir tebessüm vardı. "Daha sakın ve daha mutlu. Artık öfke patlamaları, kendini kaybetmeler olmuyor. Baş parmağını çok nadir emiyor. Bize doğrudan bakıyor. Çoğu zaman onunla konuştuğumuzda bize yanıt veriyor. Ailede olan bitenle ilgileniyor. Bazen kız kardeşi evde olduğunda onunla oyun oynuyor. Her zaman değil ama bazen yapıyor. Bana biraz duygularını göstermeye başladı. Bazen yanıma geliyor ve kendisi hakkında bir konuyla ilgili bir yorum yapıyor. Önceki gün ben kurabiye yaparken mutfağa geldi ve dedi ki, 'Kurabiye yapmakla meşgul olduğumu görüyorum. Kurabiyelerini yemek çok güzel oluyor. Kurabiyeleri bizim için yapıyorsun.' Biz. Bence artık aileye ait olduğumu hissetmeye başlıyor. Ve bence... şey, bence ben de onun bizden birisi olduğunu hissediyorum."

“Aramızda neyin ters gittiğini bilmiyorum. Başından beri onunla ilgili kendimi tam anlamıyla kaybolmuş hissediyordum. Kendimi yenilmiş ve tehdit edilmiş hissediyordum. Dibs benim için her şeyi mahvetmişti. Evliliğimi tehdit ediyordu. Kariyerimi bitirmişti. Şimdi ise aramızdaki sorunlarda benim payıma düşen sorumlulukları kendime soruyorum. Ben ne yaptım? Bütün bunlar neden oldu? İşleri düzeltmek için bundan sonra ne yapabilirim? Kendime tekrar tekrar soruyorum. Neden? Neden? Neden? Neden birbirimizle o kadar didiştik? Öyle bir didişme ki Dibs’i tamamen yok etti. Sizinle ilk görüşmemizde Dibs’in zihinsel geriliği olduğu konusunda nasıl ısrar ettiğimi hatırlıyorum. Ama onun gerçekten engelli olmadığını biliyordum. Ona bir şeyler öğretiyor ve sonra sınıyordum ve iki yaşındaki beri normal davranması için onu zorluyordum ve tüm bunlar ikimiz arasında gerçek bir temas olmaksızın olup bitiyordu. Her zaman *bir şeylerin* üzerine gittim. O burada, oyun odasında ne yapıyor bilmiyorum. Tüm bildikleri ve yapabildiklerine dair herhangi bir ipucu fark edebildiniz mi bilmiyorum. Okuyabiliyor. Neredeyse eline aldığı her şeyi. Yazabiliyor ve doğru bir şekilde harfleri sayabiliyor. İlgi duyduğu şeylerin kayıtlarını tutuyor. Her çeşit kabuk ve yaprakları toplayıp biriktirdiği defterleri var. Çiçekler kurutmuş. Bir oda dolusu kitapları, resimleri, öğrenebileceği şeyleri, eğitsel oyunları, oyuncakları ve bilimsel malzemeleri var. Bir plak çalar. Geniş bir plak koleksiyonu. Müziği, özellikle de klasik müziği çok seviyor. Herhangi bir parçanın herhangi bir yerinden onu tanımlayabiliyor. Bunu biliyorum çünkü artık ona bir parça çalıp bunun ne olduğunu sorduğumda söyleyebiliyor. Bir plak koyuyorum, başlangıç kısmını çaldıktan sonra durduruyorum,

bunun ne olduğunu soruyorum ve artık bana adını söylüyor. Ona tüm o plakları çalmakla, onların ne olduğunu anlatmakla çok vakit harcamıştım ve anlattıklarımın ona ulaşip ulaşmadığını hiç bilmezdim. O zaten masanın altında okuyabiliyorken, ben ona yüzlerce kitap okumuşum. Onunla sürekli konuşurdum ve çevresinde olan her şeyi ona açıklardım. Tekrar, tekrar ve tekrar, sadece dinlerken bana yakın durmasından ve ona gösterdiğim şeylere bakıyor olmasından cesaret aldım.”

İç çekti ve ümitsizce başını iki yana salladı. “Kendime bir şeyi kanıtlamam gerekiyordu,” dedi. “Onun öğrenebildiğini kanıtlamalıydim. Ona öğretebildiğimi kanıtlamalıydim. Ama davranışları, ona ne kadar ulaşabildiğimi ve tüm bunların bir anlamı olup olmadığını anlayabilmeme yardımcı olmuyordu. Ona verdiğim şeyleri odasında yalnız kaldığında eğip büküşünü izlerdim ve kendi kendime ‘Eğer onun için hiçbir anlamı olmasaydı böyle yapmazdı’ derdim. Ama yine de asla emin olamazdım.”

“Aşırı derecede rahatsızlık duymuş ve ona çelişkili duygular hissetmiş olmalısınız,” dedim. “Sınama, gözlemlleme, kendinizden ve Dibs’ten şüphe duyma. Umut etme ve ümitsizliğe düşme, başarısızlık ve ona bir şekilde ulaşma isteği...”

“Evet,” dedi. “Onu hep sınıyordum. Yetenekleri konusunda hep şüpheliydim. Ona daha yakın olmaya çalıştıkça, aramızda sadece bir duvar örülüyordu. Ve o her zaman beni diğer tarafta tutmayı başarırdı. Hiçbir çocuk, kendisinden sürekli bir o sınavı bir bu sınavı geçmesi beklenecek bu kadar azap çekmemiştir. Her zaman ama her zaman yeteneği olduğunu kanıtlaması gerekiyordu sanki. Hiç huzur vermiyorduk. Büyükannesinin ziyarete geldiği zaman-

lar hariç. Birbirleriyle iyi bir ilişkileri vardı. Onun yanında rahatlardı. Onunla çok fazla konuşmazdı. Ancak büyü-kannesini onu olduğu gibi kabul ederdi ve ona her zaman inanırdı. Bana da eğer rahatlırsam ve onu kendi haline bırakırsam Dibs'in bütün bunları aşacağını söylerdi. Ancak ben buna inanmazdım. Onun tüm yetersizliklerini telafi etmem gerektiğini hissedirdim. Öyle olmasının sorumluluğunu kendimde görürdüm. Suçlu hissediyordum."

Birden ağlamaya başladı. "Ona bunu nasıl yapabildim bilmiyorum," diyerek ağladı. "Zekâm sanki pencereden uçup gitmiş gibiydi. Davranışlarım zorlayıcı ve tamamen mantıksızdı. Yeteneğinin olduğu herhangi bir davranış sanki benim görmek istediğim kanıt gibiydi. Ve ondaki sorunlara benim yaptığım bir davranışın yol açmış olabileceğini kabul etmiyordum. Onu reddettiğimi kabul edemiyordum. Bunu ancak şimdi söyleyebiliyorum çünkü onu artık reddetmiyorum. Dibs benim çocuğum ve onunla gurur duyuyorum." Yüzüme merak dolu bakışlarla bakıyordu.

"Dibs'e olan hislerinizi kabullenmek sizin için çok zor olmuş. Ancak şimdi duygularınız değişti ve onu kabulleniyorsunuz ve ona inanıyorsunuz ve onunla gurur duyuyorsunuz?" diye yorumladım.

Başını onaylayarak salladı. "Size yapabildiği başka bir şeyi daha göstereyim. Okuyabiliyor, yazıyor, harflere ayırıyor ve her şeyi inceliyor. Ve çizimleri de oldukça özgün. Size çizimlerinden bazılarını göstereyim."

Yanında getirdiği kâğıt rulosunu çantasından çıkardı. Lastiği çıkarıp, ruloyu açtı ve resimleri bana uzattı. "Bakın şunlara," dedi. "Ayrıntılara ve perspektife bakın."

Çizimlere baktım. Gerçekten de altı yaşında bir çocuk

için beklenmedik çizimlerdi. Çizdiği nesneler en ince ayrıntısına kadar tastamamdı. Bir resimde, rüzgârın tepeye doğru estiği bir park çizmişti. Perspektif oldukça fark ediliyordu. “Evet. Bunlar alışılmadık,” dedim.

Onları önüne alıp, tekrar inceledi. Sonra sıkıntılı bakışlarla bana baktı. “Fazla alışılmadık,” dedi sessizce. “Beni endişelendiren de buydu. Bana göre bu tuhaf bir yetenektir. Onun şizofrenik olabileceği konusunda kendime işkence edip durdum. Ve eğer bu doğruysa, bu üstün ve doğal olmayan yeteneğin ne değeri olabilirdi ki? Ama şimdi o korkudan da kurtuldum. Artık daha normal bir şekilde davranıyor.”

Bu anne tıp okumuştur ve koyduğu tanının doğru olabileceğini biliyordu. Dibs’te gözlediği anormal davranış onu ailesinden, diğer çocuklardan ve okulda karşılaştığı yetişkinlerden uzak tutmuştu. Bir çocuk kendisini bir şeye ne kadar yeterli olduğu konusunda ispata zorlandığında sonuç genelde facia olur. Çocuğun sevgiye, kabule ve anlayışa ihtiyacı vardır. Reddedilme, şüphe ve hiç bitmeyen sınavlarla yüz yüze kalırsa perişan olur.

“Hâlâ pek çok şeyle ilgili olarak kafam çok karışık,” dedi. “Eğer Dibs üstün yetenekliyse, bu harcanmamalı. Yapabildiği şeyler gurur verici.”

“Onun genel gelişimi hakkında hâlâ kafanız karışık olsa da, tüm bu yapabildikleri size çok şey ifade ediyor öyle değil mi?” dedim.

“Evet,” diye karşılık verdi. “Başarıları çok önemli. Onun için de benim için de. Onun iki yaşındaki halini hatırlıyorum. Okumayı o zaman öğrenmişti. Dibs’in okuyabildiğini söylediğimde babası aklımı kaçırdığımı söylemişti. İki yaşındaki bir çocuğun okuyamayacağını söyledi ama

ben yapabildiğini biliyordum. Ona okumayı ben öğretmiştim."

"Okumayı nasıl öğrendi?" diye sordum.

"Ona iki alfabe seti aldım. Harfleri çıkabilenlerden. Ve ona her bir harfi gösterdim, nasıl okunduklarını ve seslerini söyledim. Sonra onları sıraya dizdim ve o da oturdu ve baktı. Sonra harfleri topladım ve benim yaptığım gibi sıraya dizmesini istedim. Ama o odadan kaçtı. Harfleri tekrar dizdim ve diğer harflerin olduğu kutuyu yanına koydum. Sonra çıktım, o geri gelip onlara baktı. Sonra diğer harfleri aldım ve ona nasıl durmaları gerektiğini göstererek ve her bir harfi tekrar söyleyerek bunları diğer harflerle eşleştirdim. Sonra ikinci seti topladım ve ona harfleri eşleştirmesini söyledim. Yine odadan kaçıp gitti ama yalnız bırakırsam geri gelip onlara bakacağını biliyordum. Sonra aynı şeyi yine yaptım. Ve kısa süre sonra kendi başına harfleri doğru sırasına koyabiliyordu."

"Sonra ona her türlü nesnenin resimlerini buldum ve sonra ona tek tek resimdekilerin ne olduğunu söyledim, kelimeleri yazdım ve ona açıkladım. Sonra ona kesilmiş harflerle kelimelerin tek tek harflerini sıraladım. Kısa süre sonra Dibs bunu da yapabiliyordu; bir kelimeyi harflerine ayırabiliyor ve doğru resimle eşleştirebiliyordu. Eh, bu okuma değil de nedir? Sonra ona içinde pek çok resimler ve kelimeler olan bir kitap aldım. Küçük hikâyeye kitapları da aldım ve ona tekrar tekrar okudum. Ona içinde şarkılı oyunlar, şiirler, hikâyeler olan plaklar aldım. Her zaman yeni şeyler deniyordum. Plak çalarını kullanmayı öğrendi. Plakların başlıklarını okumayı öğrendi. Ona 'Bana küçük trenle ilgili olan plağı getir, derdim. Plaklarına gider, doğru olanı bulur ve getirip önümdeki kahve sehпасına bıra-

kırdı. Hep doğru plağı bulurdu. ‘Bana ağaç yazan sözcüğü getir’ derdim. Bulup getirirdi. Hangi kelimeyi istersem. Bir süre sonra babası da okumayı bildiğine ikna oldu. Kitaplarının üzerinde dalıp giderdi. Sonra arada babası da ona okumaya başladı. Eve bir şeyler getirip, bunların ne olduğunu ayrıntılarıyla açıklıyordu. Dibs onları alıp odasına götürebilsin ve sonra inceleyebilsin diye ortada bırakıyordu. Sonra sayıları öğrettim ve hemen onları da öğrendi. Çok mırıldanırdı ve ben de onun kendi kendine konuştuğunu düşünürdüm. Ama ikimizin arasında hiç gerçek temas olmadı. Bu nedenle onun için çok endişeleniyordum.”

Sesi giderek yok oldu. Uzun süre pencereden dışarıya baktı. Hiç yorum yapmadım. Dibs’le olan hayatına ilişkin çizmiş olduğu resimde ürpertici bir şey vardı. Aslında bu, çocuğun bütünleşme ve kavrayışını sürdürme mucizesiydi. Maruz kaldığı baskı, bir çocuğun korunmacı bir şekilde içine kapanması için yeterliydi. Anne Dibs’in önüne koyduğu setlerdeki görevleri öğrenebildiğini kendisine kanıtlamıştı. Ama oğluyla arasında yakın bir ilişkinin yoksunluğunu da çekmişti. Çocuğun yeteneğinin bu şekilde istismar edilmesi ve bunu dengeleyecek bir duygusal yaşamın yokluğu, onu yok edebilirdi.

“Kız kardeşini uzak bir okula, teyzemin okuluna gönderdik, böylece Dibs’e daha fazla yoğunlaşabilecektim,” dedi alçak sesle. “Kendime neden diye soruyorum, şimdi bile, neden bu başarıları bu kadar önemli buldum. Onu kendini bana ispatlaması için zorlamaya başladığımda daha bir bebektir. Neden Dibs’in sadece bir çocuk olmasına izin vermedim? Benim çocuğum! Ve onun için memnun olmadım. Onun beni reddettiğini size söylediğimi hatırlıyorum; neden? Neden kendi duygularımı reddediyorum?

Duygusal bir insan olmaktan neden korkuyorum? Kocam ve benim aramdaki ilişkinin giderek gerginleşmesinin acısını neden Dibs'ten çıkardım? Çünkü olan buydu. Anne rolündeki bir kadının o kadar parlak bir adamın ilgisini çekmeyeceğini ve onu elinde tutmaya yetmeyeceğini düşünüyordum. Ve o hiçbir zaman çocuk istememişti. Hata yaptığımızı bize düşündüren her fırsatta kavga ediyorduk. Suçluluk, yenilgi, hüsrân, yanılgı. Duygularımız bunlardı ve bu duyguların üstesinden gelemiyorduk. Dibs'i suçladık. Zavallı küçük Dibs. Aramızda ters giden her şey onun hatasıydı. Her şey onun hatasıydı. Bunu telafi etmeyi başarabilecek miyiz hiç bilmiyorum."

"Bu ilişkide çok sayıda yoğun ve sorunlu duygunun iç içe geçmesi söz konusu," dedim. "Bunların bazılarını saydınız. Geçmişteki duygularınızdan bahsettiniz. Şimdi neler hissediyorsunuz?"

"Duygularım değişti," dedi sakince. "Duygularım değişiyor. Dibs'le gurur duyuyorum. Onu seviyorum. Artık bana her dakika kendisini ispatlaması gerekmiyor. Çünkü o da değişti. Önce onun değişmesi gerekti. Onun benden daha büyük olması gerekti. Babasının duygu ve tutumları da değişti. Aramıza yüksek duvarlar örmüştük, hepimiz de... Sadece Dibs değil. Ben de örmüştüm. Kocam da öyle. Ve eğer bu duvarlar yıkılırsa, ki artık yıkılıyorlar, hepimiz çok daha mutlu ve birbirimize yakın olacağız."

"Tutumlar ve duygular değişir," dedim. "Sanırım siz bunu tecrübe ettiniz."

"Evet. Tanrıya şükürler olsun ettim," diye karşılık verdi.

Muhtemelen bir anne olarak, olduğu gibi kabul edildiği ve tehdit edilmiş hissetmediği için, kendi duygularına

derinlemesine inebilmiş ve oradan belirgin bir içgörü ve anlayışla çıkmıştı.

Sıklıkla ebeveynleri sürece dahil olmak istemediği ve kendileri için yardım almayı reddettikleri için çocukların terapiye kabul edilemediği olur. Bu sebepten ötürü kaç çocuk geri çevrilmiştir Tanrı bilir. Çoğu zaman eğer ebeveynler de gelir ve ilişkideki sorunlarda kendi paylarına düşeni çalışmaya razı olurlarsa bunun çok yardımı olur. Ancak ebeveynlerin terapiye ikna olduğu ancak fazla direnç gösterdikleri için çok az başarı sağlandığı da doğrudur. Eğer böyle bir deneyim için hazır değillerse nadiren bundan kazanç sağlarlar. Tehdit altında hisseden kişilerin savunmaları çok katı olabilir. Neyse ki Dibs'in ebeveynleri çocuklarına karşı yeterince duyarlıydı ve onlar da onun gelişimini anlama ve bundan memnuniyet duyma konusunda değişebildiler. Benliğini bulan sadece Dibs değildi; ebeveynleri için de aynı şey geçerliydi..

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bayan Jane Pazartesi günü beni aradığında, Dibs'in okuldaki davranışları için söyleyecekleri hakkında çok heyecanlandım. Oyun odasında gözlemlediğim davranışların bir kısmı mutlaka okulda da kendini gösteriyor olmalıydı. Merakım uzun sürmedi.

"Dibs'te büyük bir değişim olduğunu bildirmekten mutluluk duyuyorum," dedi. "Değişim zaman içinde yavaş yavaş gerçekleşti ancak biz Dibs'ten çok memnunuz. Artık bize cevap veriyor. Bazen kendisinin bir konuşma başlattığı bile oluyor. Mutlu, sakin ve yavaş yavaş diğer çocuklarla ilgili görünüyor. Çoğu zaman gayet güzel konuşuyor ancak bazen eğer onu rahatsız eden bir şey olursa, kısa ve bebeksi konuşmasına kayabiliyor. Çoğu zaman kendisinden bahsederken 'ben' diyor. Ondaki gelişimi Hedda büyük bir keyifle izliyor. Hepimiz ondan çok memnunuz. Bilmek isteyeceğinizi düşündük."

"Bunları duyduğuma kesinlikle çok memnun oldum," dedim. "Acaba bir araya gelmek için bir görüşme ayarlayabilir miyiz; böylece davranışlarındaki değişiklikler hakkında daha detaylı bilgi sahibi olabilirim? Yakınlarda bir gün siz, Hedda ve ben bir öğle yemeğinde bir araya gelebilir miyiz?" diye sordum.

"Buna çok memnun oluruz," dedi Bayan Jane. "Hedda'nın da isteyeceğinden eminim. Dibs'le daha yakından ilgileneceğini düşündüğümüz için onu Dibs'in grubuna al-

dık. Kesinlikle onunla birlikte olmak istiyordu ve ona çok da yardımı oldu.”

Ertesi gün birlikte öğle yemeğinde bir araya geldik ve Dibs hakkında çok aydınlatıcı bir konuşma yaptık.

Dibs içe dönük, yalıtılmış halinden yavaş yavaş ve ürkerek de olsa çıkmıştı. Hiçbirimizin Dibs’in çevresinde olup bitenlerin farkında olduğundan öncesinde de kuşku-muz yoktu. Tahminlerimizde yanılmıyorduk; Dibs grubun dışında durup masanın altına çömeldiğinde veya sırtını dönerek gruptan fiziksel olarak koptuğunda bile dinliyor ve öğreniyordu. Zamanla gruba daha doğrudan yaklaş-maya başlamıştı. Başlarda ona sorulan sorulara kısa kısa yanıtlar veriyordu. Sonraları o da diğer çocukların yaptıklarını yapmaya başlamıştı. Sabahleyin sınıfa geldiğinde artık selam veriyordu. Paltosunu ve şapkasını kendisi çıkarıp, vestiyerdeki kendisine ait çiviye asabiliyordu. Artık diğer çocuklara daha fazla yaklaşıyor, hikâyeleri, müziği ya da konuşmaları dinlemek için sandalyesini giderek onların daha yakınına getiriyordu. Zaman zaman bir soruya yanıt verdiği de oluyordu. Öğretmenlerin gruplardaki çabaları sayesinde, Dibs’in derse katılmaya ve sınıf içinde konuşmaya başlaması diğer çocukların aniden dikkatlerini çekmemişti. Üstelik bunu gözetirken diğer yandan da her zaman ona grubun bir parçası olma fırsatı sunmuşlardı.

“Kendini kaybetme nöbetlerini görmeyeli öyle uzun zaman oldu ki önceden böyle şeyler olduğunu neredeyse unuttuk,” dedi Hedda. “Diğer çocuklara ve bize gülüm-süyor. Grubumuzun bir parçası olmaya ilk başladığında bana yaklaştı, elimi tuttu ve benimle kısaca konuştu. Onun vermek istediği kadarını kabul etme konusuna özen gösterdim, onu hiç zorlamadım. Yaptığı ve söylediği her şeyin

daha fazlasını yapabilmesi için onu dostça yüreklendirdim ve ihtiyaç duyduğu konularda onu bilgilendirdim. Ve o sırada, diğer çocuklar kendi işleriyle o kadar meşguldüler ki Dibs'in yaptıklarını sorgulamadan kabullendiler. Dibs zamanla yönergeleri takip etmeye ve istenenleri gayet başarılı bir şekilde yerine getirmeye başladı. Sonra soluğu çizim masası ve boyaların yanında aldı. Bu, yaptığı ilk şey oldu. Sanki bir şaheser ortaya koyacakmış gibi bu işe odaklandı."

Hedda bir kahkaha attı ve onun resimlerinden oluşan ruloyu açtı. "O bir ressam değil belki," dedi. "Ama en azından deniyor."

Resimlere baktım. Çok basit, tipik altı yaş çocuğu çizimleriydi. İlkel bir ev. Ağaçlar. Çiçekler. Renkler açık ve parlaktı. Ancak Dibs çok daha karmaşık sanat üretme kapasitesine sahipken neden böyle resimler yapmıştı? Bunlar onun yaşındaki herhangi başka bir çocuğun resimleri olabilirdi ama "evde" yaptığı çizim ve resimleri yaşının çok ilerisinde bir beceriyle yapan bir çocuk için tuhaf bir çalışma dosyasıydı.

"Yaptığı bazı diğer çalışmaları da getirdim," dedi Hedda. "Burada yazdığı bazı hikâyeler var. Alfabeyi biliyor ve bazı kelimeleri yazıp, harflerini tek tek söyleyebiliyor." Bu kâğıtları da bana verdi. Dibs zorlanarak şunları yazmıştı:

Bir kedi gördüm.

Bir köpek gördüm.

Seni gördüm.

"Odadaki pek çok nesnenin altında onun ne olduğunu yazan ve çocukların harfleri ayırabilmesine yardım eden resimli kartlarımız var. Çocuklardan birisi bir hikâyeye yazmak istediğinde ona yardım ediyoruz. Çocuklarımızdan

bazıları okumayı yeni söktüler. Bazıları hali hazırda gayet güzel okuyabiliyor. Dibs de artık okuma çalışmalarına yavaş yavaş katılmaya başladı.”

Dibs’in beceriksizce yazmış olduğu kelimelere şöyle bir baktım. İçimde karmakarışık duygular birbiriyle çatışyordu. O basit resimler. O basit cümleler. Dibs neden yeteneğini eksik gösteriyordu? Yoksa bunlar, Dibs’in kendi yaş grubuna uyum sağlamaya çalıştığının işaretleri miydi?

“Ve okuyabiliyor da,” dedi Hedda heyecanlı bir şekilde. “Bir okuma grubuna katıldı. Diğer çocukların yanına oturuyor ve o da onlarla birlikte kelimelerle boğuşuyor. Ve sıra ona geldiğinde kelimeleri yavaşça, kendisinden çok emin olmayarak ama genellikle doğru bir şekilde okuyabiliyor. Gerçekten de onun bundan çok daha iyi okuyabildiğini düşünmüştüm ama grubundaki diğer çocuklar kadar okuyabiliyor ve çabılıyor.”

Bu bilgilendirme beni şaşkına çevirmişti. Çeşitli anlamları olabilirdi. Elbette ki öğretmenlerinin heyecanı Dibs için önemliydi. Eğer onlara Dibs’in bundan çok daha iyisini yapabildiğini söylesem, hevesleri kırılabilir ve ilerleyişle ilgili tatminsizlik yaşayabilirlerdi. Dibs o kadar çok uzun bir süre iki farklı dünyada yaşamıştı ki belki de ondan çabucak ve tam bir uyum beklememek gerekiyordu.

Şimdi Dibs’in gelişimindeki en önemli aşamaya sıra gelmişti; sosyal gelişim. Kendisini okulda gizlemeye çalışıyor olsa da zihinsel yetenekleri konusunda hiç kuşku yoktu. Ancak geldiğimiz noktada Dibs’in kişisel ve sosyal uyumu, okuma, yazma ve resim yapma becerilerinin aslında yaşının çok ilerisinde olmasından çok daha önemliydi. Parlak bir zekânın, kişinin kendisi ve başkalarının yararına

işleyecek şekilde yönlendirilmedikten sonra kime ne faydası vardı?

“Demek Dibs’in grupta ilerleme kaydettiğini düşünüyorsunuz,” dedim ve bunu derkenki sesim kendime bile zayıf ve yetersiz geldi.

“Müziğe bayılıyor,” dedi Bayan Jane. “Grupta bu konuda her zaman birinci. Tüm şarkıları biliyor. Ritim grubuna da katıldı.”

“Onu dans ederken görmelisiniz,” dedi Hedda. “Bir fil, maymun ya da rüzgâr olabiliyor. Tamamen kendi başına. İlk başlarda hareketleri biraz sarsaktı ancak artık zarafet ve ritimle dans edebiliyor. Onu hiçbir şey yapması için zorlamıyoruz. Attığı her küçük adımdan memnunuz ve grubun bir parçası olmaktan keyif aldığını hissediyoruz. Ve ben annesinin de Dibs’e olan tavırlarının inanılmaz ölçüde değiştiğine inanıyorum. Onu bıraktığında veya almayla geldiğinde Dibs’e yönelik daha kabul edici, memnun, mutlu bir tutumu var. Dibs de onun elini tutuyor ve oldukça istekli olarak onunla gidiyor. Çok ilginç bir çocuk!”

“Evet. Çok ilginç bir çocuk,” dedim. “Elinden geldiğince bir birey ve grubun üyesi olmaya çalışıyor.”

“Gözle görülen ilk değişim doğum gününde oldu. Her çocuğun doğum gününü kutlarız. Doğum günü pastamız olur. Daire oluruz, hikâye anlatırız ve sonra mumları yandırmış olarak pastayı getiririz. Çocuklar ‘İyi ki doğdun’ şarkısı söylerler ve doğum günü çocuğu ben pastayı tutarken yanımda durur sonra mumlara üfler. Sonra pasta kesilip, tüm çocuklara dağıtılır.”

“Aslına bakarsanız, sınıfta Dibs’in doğum gününü duyurduğumuzda tepkisini merak ediyorduk. Geçmiş yıllarda, onun doğum gününü de diğer çocukları gibi

kutladığımız halde Dibs etkinliğe hiç katılmamıştı. Çocuklar daire oluşturmaya başladıklarında, Dibs yanımda duruyordu. Sonra 'İyi ki doğdun' şarkısı söyledik ve Dibs oradaki tüm çocuklardan daha yüksek sesle şarkıyı söyledi. "İyi ki doğdun sevgili Dibs, mutlu yıllar bana!" Pasta kesildikten sonra, her bir dilimi arkadaşlarına yüzünde kocaman bir gülümsemeyle kendisi dağıttı. Sürekli 'Bugün benim doğum günüm. Bugün benim doğum günüm. Bugün altı yaşıma girdim,' deyip duruyordu."

Öğretmenleri Dibs'ten memnunnlardı. Ben de öyle. Ancak daha kat edecek çok yolumuz vardı. Dibs kendisini olduğu gibi ve yetenekleriyle kabul etmeli, sahip olduklarını inkâr etmemeliydi. Dibs'in sosyal ve duygusal olarak yeni ufuklar edinmeye başladığı bir gerçektir. Bu yeni beceriler, onun genel gelişimindeki bütünleşme için temeldir. Dibs'in evde ve oyun odasında sergilediği yeteneklerinin, hayatının diğer alanlarına da yayılacağına inancım tamdır. Zihinsel yetenekleri bunca zaman hep onu sınamak için kullanılmıştı. Hepsi onun korktuğu dünya ile arasında bir engel ve sınır teşkil etmişti. Şimdi bu yetenekleri gizlemeye çalışması savunmaya ve kendini korumaya yönelik bir davranıştı. Bu, onun yalıtımıydı. Ve eğer Dibs birdenbire çevresindeki diğer çocuklardan çok ileri bir düzeyde konuşmaya, okumaya, yazmaya, çizmeye başlasaydı, onlar tarafından dışlanabilir ve farklılıkları yüzünden onları kendisinden uzaklaştırabilirdi.

Zihinsel yetenekleri, diğer gelişim alt alanları ile orantısız bir şekilde gelişen çok sayıda üstün yetenekli çocuk vardır ve bu çocuklar yalnız dünyalarında keder içindedirler. Böylesi bir üstün zekâ, kişisel ve sosyal uyum konusunda ciddi sorunlar doğurur. Çocuğun tüm temel gerek-

sinimlerini karşılamak ve ona üstün yeteneklerine uygun ve bunlarla dengeli sonuçlar sağlamak gereklidir. Üstün zekâlı çocuklar için özel sınıflar da vardır ancak Dibs'in davranışları henüz onu yeterince nitelikli kılmadığı için böyle bir deneyimin ona şimdilik bir yararı olmazdı.

Dibs derin bir benlik arayışındaydı. Her sorunla tek tek baş etmesi, bunu yaparken de iç kaynaklarına güvenmeyi öğrenmesi gerekiyordu. Çevresinde rahatlamış, iyimser, duyarlı bir havaya ihtiyacı vardı.

"Önceki gün okulda küçük bir gösterimiz vardı," dedi Hedda gülümseyerek. Anaokulu toplantı salonundaydı. Dibs'in böyle bir deneyim için hazır olup olmadığından emin değildik o nedenle bunun kararını tamamen ona bırakmaya karar verdik. Aslında, onun gösteriye katılıp katılmama kararını verebilmesi için gösterideki her çocuğun onun kararını etkilemesini sağladık. Bu, grubun uydurduğu ve sözle müziğin oynadıkça belirlendiği bir hikâyeydi. Aynı oyun hiçbir zaman tekrarlanmıyor, her defasında farklı şekilde sergileniyordu. Kim ağaç olmak ister? Kim rüzgâr olmak ister? Kim güneş olmak ister? Bu tür oyunlara nasıl başlanır bilirsiniz. Ve sonra salondaki gösteride grupta o gün kim hangi rolde olacak, kendi kendine belirleniyordu."

"Dibs'in bununla ilgili ne hissedeceğini ve ne yapacağını bilmiyorduk. Geçmişte bu tür etkinliklerde Dibs hep katılmayı reddederdi. Ama bir gün o da daireye katıldı ve dans etmeye gönüllü oldu. Uydurduğu şarkı diğer çocukların çok hoşuna gitti. Rüzgâr olmak istedi. Etrafta koşmaya ve sallanmaya başladı ve çocuklar okul gösterisinde onun rüzgâr olması gerektiğine karar verdiler. Dibs de kabul etti. Rolünü gayet güzel oynadı. Dansın ortasında bir-

den şarkı söylemeye karar verdi. Sözleri ve melodiyi yine kendisi uydurdu. Şunun gibi bir şeydi. 'Ben rüzgârım. Eserim. Eserim. Tırmanırım. Tırmanırım. Tepeleri tırmanırım ve bulutları hareket ettiririm. Ağaçları eğirim ve çimleri oynatırım. Kimse rüzgârı durduramaz. Ben rüzgârım, dost bir rüzgâr, görünmez bir rüzgâr. Ama ben rüzgârım.' Salondaki seyircilerin farkında bile değilmiş gibiydi. Çocuklar hem şaşırdı hem de çok beğendiler. Söylemeye gerek yok, biz de öyle. Dibs'in sonunda kendisini bulduğuna ve artık gruptan biri olduğuna karar verdik."

Dibs kesinlikle bir yola girmişti ama henüz kendisini bulduğunu söyleyemezdik. Hâlâ kat etmesi gereken bir mesafe vardı. Benliği aramak duygulara, tutumlara ve çevresindeki ilişkilere farkındalığı artıran, yorucu ve zor bir deneyimdi. Dibs'in geçmişle ilgili henüz yeterince derinine inmediği, oyunlarında ortaya çıkmayan, bilmediği, anlamadığı ve kontrol edemediği daha pek çok duygusu olduğuna şüphe yoktu. İçindeki nefret ve korku duyguları oyun odasında nasıl açığa çıktı ve yok olduysa, iç dünya-sındaki diğer duygulanımları da bilmesini ve hissetmesini sağlayacak deneyimler kazanmasını umuyordum.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Dibs bir sonraki randevusu için geldiğinde, saatimizi benim odamda geçirip geçiremeyeceğimizi sordu. "Bir kaset çalarının olduğunu fark ettim," dedi. "Onunla kayıt yapmamın bir sakıncası var mı?"

Benim için hiçbir sakıncası yoktu ve odama gittik. Kayıt cihazına boş bir kaset koydum, cihazı fişe taktım ve Dibs'e onu nasıl kullanacağını gösterdim. Mikrofonu hevesle aldı ve cihazı çalıştırdı.

"Dibs konuşuyor," dedi. "Beni dinle kayıt cihazı. Sesimi yakalayıp tutacaksın. Bu konuşan benim, Dibs. Ben Dibs'im. Bu benim." Durdurdu, başa sardı ve kaydı dinledi. Durdurup bana güldü. "Bu benim sesimdi," dedi. "Konuştum ve o da kaydetti. Uzun bir kayıt yapacağım ve onu sonsuza kadar saklayacağız. Bu sadece ikimiz için olacak."

Kayıt cihazını tekrar çalıştırdı ve mikrofona doğru konuşmaya başladı. Tam adını, adresini, telefon numarasını söyledi. Sonra büyükannesi de dahil olmak üzere ailesindeki herkesin tam adını verdi. "Ben Dibs'im ve konuşmak istiyorum," diye ekledi. "Bayan A ile birlikte onun odasında ve burada bir kayıt cihazı var ve şimdi onun içine konuşuyorum. Okula gidiyorum." Okulun adını söyledi ve adresini verdi. "Okulumda öğretmenler var." Her öğretmenin adı tam olarak kaydedildi. "Grubumda çocuklar var ve size onların adlarını söyleyeceğim." Çocukların adlarını söyledi. "Lokum bizim tavşanımız ve çok güzel

bir tavşan ama o bir kafeste duruyor. Bu, zavallı Lokum için çok kötü. Okuldayken okuyorum, yazıyorum ve sayıyorum. Peki, nasıl sayıyorum? Bir, iki üç, dört." Sayılar yavaşça ve tereddüt ederek geliyordu. "Dörtten sonra ne gelir? Evet, sana yardım edeyim Dibs. Dörtten sonra beş gelir. Bir, iki, üç, dört, beş olacak. Vay canına! Senin böyle sayabilmen ne kadar güzel!" Dibs ellerini çırpı.

"Birisinin kapıya yaklaştığını duyuyorum," diye devam etti. "Burası çok gürültülü. Evdeyken sessiz ol. Ah, gelen Babaymış. O kapıyı çarparken ne demeye çalışıyorsun Baba? Aptal ve dikkatsizsin. Bu şekilde davrandığında seni etrafımda görmek istemiyorum. Ne istediğin umrumda değil. Seni odana göndereceğim ve kilitleyeceğim, böylece çılgınlıklarını duymak zorunda kalmayacağız, seni aptal adam!"

Dibs kayıt cihazını durdurdu ve pencereye gitti. "Dışarıda güzel bir gün var," dedi. "Bayan A, neden ben buraya her geldiğimde güzel bir gün oluyor?"

"Buraya her geldiğin gün sana güzel gibi görünüyor?" dedim.

"Evet," dedi. "Hava soğuk da olsa, yağmur da yağsa, buraya geldiğimde hep güzel bir gün oluyor. Haydi sana kaydı dinleteyim."

Kaseti başa sardı ve başından itibaren çaldı, yüzünde ciddi bir ifadeyle dinledi. Babaya bağırımlarını defalarca başa sardı ve sonra sonuna kadar dinledi. Kapattı. "Baba odasına gönderilmeyi sevmiyor," dedi bana. "Ona aptal denmesini sevmiyor." Tekrar pencereye gitti.

"Bu pencereden bazı ağaçları görebiliyorum," dedi. "Sekiz ağacı sayabiliyorum. Etrafta ağaçların olması iyi bir şey. Çok uzun ve dost canlısı varlıklar."

Tekrar kayıt cihazına yöneldi ve açtı. “Bir varmış bir yokmuş, bir zamanlar annesi, babası ve kız kardeşiyle büyük bir evde yaşayan bir çocuk varmış. Ve bir gün baba eve gelmiş ve çalışmak için odasına gitmiş ve çocuk da kapıyı çalmadan odasına girmiş. ‘Sen kötü bir adamsın’ diye bağırarak çocuk. ‘Senden nefret ediyorum! Beni duydun mu? Senden nefret ediyorum!’ Ve baba ağlamaya başlamış. ‘Lütfen,’ demiş. ‘Üzgünüm. Yaptığım her şey için özür dilerim. Lütfen benden nefret etme!’ Ama küçük çocuk ona demiş ki, ‘Seni cezalandıracağım, seni aptal, aptal adam. Seni artık etrafımda istemiyorum. Senden kurtulmak istiyorum.” Kayıt cihazını kapatıp yanına geldi.

“Bu sadece şakacıktan,” dedi. “Sadece Baba hakkında bir hikâyeye uydurdum. Okulda onun için bir kart yaptım. Ve onu kırmızı bir kurdeleyle bağladım. Sonra kilden bir kül tablası yaptım, fırınlayıp, boyadım ve Babaya verdim.”

“Baba için hediyeler mi yaptın? Ve bu hikâyeye de sadece şakacıktan?” dedim.

“Evet. Hadi dinleyelim.”

Hikâyesini baştan itibaren çaldı. Sonra kayda devam etti. “Dibs konuşuyor. Babamdan nefret ediyorum. Bana kötü davranıyor. Beni sevmiyor. Beni etrafında istemiyor. Size onun kim olduğunu söyleyeyim ve siz de ona dikkat edin. O kötü, çok, hem de çok kötü bir adam.” Yine babasının tam adını ve adresini verdi. “O bir bilim adamı,” diye devam etti. “Çok meşgul bir adamdır. Her şeyin sessizlik içinde olmasını ister. Çocuğu sevmez. Çocuk da onu sevmez.” Kayıt cihazını kapattı ve yanına geldi.

“Artık bana karşı kötü değil,” dedi. “Ama önceleri bana karşı kötüydü. Belki şimdi beni seviyordur bile.” Kaydının başına geri döndü. “Senden nefret ediyorum Baba!” diye

bağırdı. "Senden nefret ediyorum. Sakın beni bir daha kitleyeyim deme yoksa seni öldürürüm. Seni yine de öldüreceğim! Bana yaptığın tüm kötü şeyler için!"

Teybi başa sardı, çıkardı ve bana verdi. "Bunu sakla," dedi. "Bunu bir kutuya koy ve kaldır, sadece ikimiz için sakla."

"Pekâlâ. Bunu kaldıracığım ve sadece ikimiz için saklayacağım," dedim ona.

"Oyun odasına gitmek istiyorum," dedi. "Bu sorunu artık halledelim ve sonra konu kapansın."

Oyun odasına gittik ve Dibs kum havuzuna atlayıp, kumda derin bir çukur kazmaya başladı. Sonra bebek evine gitti ve baba bebeği aldı. "Söylemek istediğin bir şey var mı?" diye bebeğe sordu. "Söylediğin öfkeli ve kötü şeyler için üzgün müsün?" Bebeği salladı ve kum havuzuna fırlattı, ona kürekle vurdu. "Kapısında büyük bir kilit olan bir hapishane yapacağım senin için," dedi. "Yaptığın tüm kötü şeylere pişman olacaksın."

Küpleri aldı ve çukurun etrafını bu küplerle çevrelemeye başladı, baba bebek için bir hapishane yapıyordu. Bunu hızlı ve becerikli bir şekilde yapıyordu. "Lütfen bana bunu yapma," diye baba bebeği konuşturdu. "Seni incittiysem özür dilerim. Lütfen bana bir şans daha ver."

"Seni yaptığın her şey için cezalandıracağım!" diye bağırdı Dibs. Baba bebeği kumun içine koydu ve yanıma geldi.

"Babadan korkuyordum," dedi. "Bana karşı çok kötüydü."

"Ondan korkuyordun?" dedim.

"Artık bana karşı kötü değil," dedi Dibs. "Ama şimdi onu yine de cezalandıracağım!"

“Artık sana karşı kötü olmadığı halde yine de onu cezalandırmak mı istiyorsun?” dedim.

“Evet,” diye yanıtladı Dibs. “Onu cezalandıracağım.”

Kum havuzuna geri gitti ve hapishanesini yapmaya devam etti. Sonra baba bebeği hapishanenin içine koydu, üzerine küçük bir tahta yerleştirdi ve üstünü kumla kapladı. “Seni kim kurtaracak?” diye seslendi. Bana baktı. “O bir baba,” dedi. “Üzgün olduğunu söylüyor. ‘Şimdi sana kim yeni şeyler alacak ve seninle kim ilgilenecek? Ben senin babam! Lütfen bana zarar verme. Sana yaptığım her şey için çok pişmanım! Ah, çok üzgünüm. Lütfen Dibs, lütfen beni affet! Çok üzgünüm,’ diyor içeriden.” Kum atmaya devam etti ve baba bebek hapishanesiyle birlikte gömüldü.

Dibs bana yaklaştı ve kollarımı kendi beline sardı. “O benim babam,” dedi. “Benimle ilgileniyor. Ama ben onu bana yaptığı, beni üzen ve mutsuz eden her şey için cezalandırıyorum.”

“Sana önceden yaptığı ve seni mutsuz eden her şey için onu cezalandırıyorsun?” dedim.

Dibs bebek evine geri döndü, erkek çocuk bebeği aldı. “Çocuk babasının yardım istediğini duyuyor ve ona yardım etmek için koşuyor,” dedi. Dibs elindeki çocuk bebekle tekrar kum havuzuna atladı. “Gördün mü? Bu, Dibs,” dedi, bebeği bana doğru uzatarak. “Ve o, bu büyük vahşi doğaya dalıyor ve babasının altına gömülü olduğu dağı arıyor ve sonra kazmaya başlıyor. Kazıyor da kazıyor.” Dibs küreği aldı ve hapishanenin olduğu yeri kazdı. Tahayı itti ve çukurun içine baktı. “Hah! İşte orada!” diye duyurdu Dibs. “Ve yaptığı her şey için çok üzgün. Diyor ki, ‘Seni seviyorum Dibs. Lütfen bana yardım et. Sana ihtiyacım var.’ O yüzden küçük çocuk hapishaneyi açıyor ve ba-

basını dışarıya çıkarıyor.” Dibs baba bebeği olduğu yerden dikkatle aldı. Baba ve çocuk bebeği ellerinde tuttu ve onları sessizce inceledi. Onları tekrar bebek evine götürdü ve bir sıra üzerine yan yana oturttu.

Dibs ellerindeki kumu silkeledi ve bir kez daha sessizce dışarıyı izlediği pencereye yöneldi.

“Çocuk babasını kurtardı ve babası yaptığı, çocuğu inciten her şey için üzgündü,” dedim. “Dibs’i sevdiğini ve ona ihtiyacı olduğunu söyledi.”

Dibs bana döndü, dudaklarının köşesinde bir gülücük belli belirsiz titriyordu. “Bugün Baba ile konuştum,” dedi sakince.

“Öyle mi? Ne hakkında konuştun?” diye sordum.

“Şey, kahvaltı odasında kahvesini bitirmek üzereydi ve günlük gazeteleri okuyordu. Doğruca yanına gittim ve ‘Günaydın Baba. Güzel bir günün olsun,’ dedim. Ve o da gazetesini bıraktı ve bana ‘Günaydın Dibs. Senin de güzel bir günün olsun,’ dedi. Ve benim de oldu. Bugün gerçekten güzel bir gün oluyor.”

Oyun odasının içinde yüzünde mutlu bir gülümsemeyle gezindi. “Pazar günü Baba bizi arabayla plaja götürdü. Long Island’ın ötesine kadar gittik ve okyanusu gördüm. Baba ve ben suyun kıyısında yürüdük ve o bana okyanusu, dalgaları ve okyanus, gök, nehir, dere ve gölet arasındaki farkları anlattı. Sonra ben kumdan bir kale yapmaya başladım ve o da bana yardım etmek istediğini söyledi ve ben de ona küreğimi verdim ve sırayla yaptık. Çamur içinde kaldım ama hava soğuk diye fazla oynayamadım. Öğle yemeğini arabada piknik yaparak yedik. Mutlu zaman geçirdik ve Anne sadece güldü ve hep güldü.”

"Dışarıda annen ve babanla birlikte iyi zaman geçirmişsin," dedim.

"Evet," dedi Dibs. "Güzeldi. Plaja doğru çok güzel bir gezi yapıp döndük. Ve hiç öfkeli sözler yoktu. Hem de hiç."

"Ve hiç öfkeli sözler yoktu," dedim.

Kum havuzuna yöneldi ve havuzun kenarına oturdu. "Burası ona bir hapishane yaptığım ve onu içine kilitlediğim ve kumun altına gömdüğüm yer. Kendime onu neden özgür bırakmam gerektiğini sordum ve onu özgür bıraktım. Ve sonra kendime dedim ki bırak olduğu gibi kalsın. Sadece bırak, özgür olsun."

"Ve sonra da onu özgür bırakmaya karar verdin?"

"Evet. Onu kapalı ve gömülü olarak tutmak istemedim. Ona sadece bir ders vermek istedim."

"Anlıyorum. Ona sadece bir ders vermek istedin," dedim.

Dibs gülümsedi. "Bugün Baba ile konuştum," dedi mutlu ve rahatlamış bir gülümsemeyle.

Dibs'in babasıyla olan ilişkisinde kendini daha güvenli hissettikten hemen sonra, intikam ve nefret ifadelerinin böyle açıkça ve doğrudan gelmesi ilginçti. Sadece okyanuslar, nehirler ve su kaynakları hakkında bilgi veren değil, aynı zamanda küreği alıp oğluyla kumdan kale yapan babasıyla, daha tatmin edici yaşantıları olduğunu duymak güzeldi.

YİRMİNCİ BÖLÜM

“Yine ben geldim!” Dibs bir sonraki Perşembe bekleme salonuna geldiğinde böyle bağırdı. “Yaz tatiline çıkmadan önce artık buraya gelecek çok fazla fırsatım kalmadı.”

“Evet. Bugün dahil olmak üzere üç seansımız kaldı,” dedim. “Sonra her ikimiz de tatile çıkacağız.”

“Biz adaya gidiyoruz,” dedi Dibs. “Bu yılki tatilimi seveceğimi sanıyorum. Ve Büyükanne her zamanki tatil zamanı yerine bu sene tüm yazı bizimle geçirmeyi planlıyor. Bu fikir hoşuma gitti.”

Oyun odasının içinde gezindi. Sonra bebeği aldı. “Aa, burada kız kardeş varmış!” dedi, sanki o bebeği daha önce hiç görmemiş gibi. “Yaramazın teki değil mi gerçekten de? Ondan kurtulacağım. Ona güzel bir sütlaç yedireceğim ama içinde zehir olacak, onu zehirleyeceğim ve o da uzağa gidip sonsuza kadar orada kalacak.”

“Kız kardeşten kurtulmak istiyorsun?” dedim.

“Bazen çığlık atıp, tırmaladığında canım acıyor ve ondan korkuyorum. Bazen de ben vuruyorum ve tırmalıyorum. Ama evde pek kalmıyor. Gerçi yakında gelecek ve yaz boyu yanımızda kalacak. Artık beş yaşında.”

“Bazen ikiniz de birbirinize vurup tırmalıyorsunuz demek, öyle mi?”

“Evet,” dedi Dibs. “Ama pek evde kalmıyor. Bu geçtiğimiz hafta sonu evdeydi.”

“Peki işler nasıl gitti?” diye sordum.

“Ah,” diye omuz silkti Dibs. “Pek önemsemedim. Bazen onunla oynadım. Ama onun odama girmesine izin vermedim. Orada çok fazla hazinem var. Ve o hepsini elle-mek, tırmalamak, yırtmak istiyor. Ama artık biraz değişti. Gelecek yıl gelip evde kalacak. Gelecek yıl, benim şimdi gittiğim okula gidecek.”

“Bu konuda ne hissediyorsun?” diye sordum.

“Şey, pek ilgilenmiyorum,” dedi Dibs. “Sanırım gelip evde kalacak olmasına memnunum. Okula gittiğinde çok yalnız hissediyor olmalı. Gittiği okul büyük teyzemin okulu. Ama herkes onun eve dönmesi gerektiğini düşünüyor.”

“Ve sen de eve dönmesinden memnunsun?”

“Evet. Gerçekten öyleyim,” diye karşılık verdi Dibs. “Beni eskisi gibi rahatsız etmiyor. Küplerimle, trenlerimle, arabalarım ve vincimle oynarken bazen gelip benimle oynuyor. Bana bir küpü veya vincin bir parçasını uzatıyor. Artık kurduğum her şeyi yıkmaya çalışmıyor. Sonra bazen de ben onunla oynuyorum. Pazar günü ona bir hikâye okudum. Babanın bana getirdiği yeni bir kitaptı. Elektriğin hikâyesi. Çok ilginç bulmadığını söyledi ama bence öyledi. Ona dikkatini vermesi ve öğrenebileceği her şeyi öğrenmesi gerektiğini söyledim. Bence ilginç bir hikâyeydi. Baba dedi ki, bir kitapçıdaymış ve çocuklar için yeni çıkan bu kitabı görmüş ve seveceğimi düşünmüş. Gerçekten sevdim.”

Masaya gitti ve bir parça kille oynamaya başladı. “Çok yakında yaz gelecek,” dedi. “Plaja gidip eğleneceğim. Ama önce yapmam gereken bir şey var.”

Çizim masasına gidip bir boya kavanozu ve bir bardak aldı. Bardağa biraz boya döktü, biraz su ekledi, yavaşça ve dikkatle karıştırdı. Sonra karışıma başka renkler ekledi ve iyice karıştırdı. “Bu kız kardeş için bir zehir,” dedi. “Onun

mısır gevreği olduğunu düşünecek, yiyecek ve bu onun sonu olacak.”

“Demek o, kız kardeş için bir zehir ve onu yedikten sonra, bu onun sonu olacak?”

Dibs onaylayarak başını salladı. Sonra bana baktı. “Ona bunu şimdilik vermeyeceğim,” dedi. “Bekleyip biraz düşüneceğim.”

Bebek evine gitti ve anne bebeği aldı. “Çocuğa ne yaptın?” diye bu bebeğe sordu. “Ona ne yaptın böyle? Sen aptalsın ve sana aynı şeyi defalarca, tekrar tekrar söyledim. Kendinden utanmıyor musun?” Anne bebeği kum havuzuna götürdü. “Bana bir dağ yap!” dedi ona. “Tam burada dur ve yap. Doğru düzgün yap. Çocuk burada, doğru yaptığından emin olmak için nöbetçi olarak kalacak. Dik-katli olsan iyi olur çünkü seni her an izliyorum. Aman Tanrım! Aman Tanrım! Bu çocuk neden böyle? Ben bunu hak edecek ne yaptım? O dağı hemen yap ve bana sakın yapamayacağını söyleme. Sana nasıl yapacağını göstereceğim. Sana tekrar, tekrar ve tekrar göstereceğim. Ve yapmak zorundasın!”

Anne bebeği kumun üzerine attı ve pencereye gitti. “Bunu yapmak çok zor,” dedi. “Kimse bir dağ yapamaz. Ama ben ona yaptıracam. O dağı yapmak zorunda ve doğru yapmak zorunda. İşleri yapmanın bir doğru bir de yanlış yolu vardır. Ve sen doğru şekilde yapacaksın!”

Masanın etrafında rastgele dolaştı ve biberonu aldı. Bana ciddiyetle bakarak uzun süre onu emdi. “Ben sadece bir bebeğim,” dedi. “Ben hiçbir şey yapamam. Birileri benimle ilgilenir ve ben de bebek olayım. Bebeğin korkmasına gerek yok. Büyükanne onunla ilgilenir.” Biberonu ağzından çıkardı ve masada önüne koydu.

"Anne dağı yapamaz," dedi sakince. "Ve bebekler de dağ yapamaz. Hiç kimse bir dağ yapamaz."

"Anne yapamaz? Ve bebekler de yapamaz? Bunu yapmak hayli zor görünüyor?" dedim.

"Büyük bir fırtına gelebilir ve herkesi uçurabilir," dedi. "Öyle mi?"

"Oysa ben bunun olmasını istemiyorum," dedi Dibs nazikçe. "Hiç kimsenin uçmasını istemiyorum."

"Anlıyorum."

"Neden o dağı yapmıyorsun?" diye tekrar bağırdı Dibs. "Neden sana söylenileni yapmıyorsun? Eğer bağıırır ve ağlarsan, seni odana kilitlerim." Bana baktı. "O sürekli deneyecek, deneyecek ve deneyecek. Odasına kilitlenmeyi sevmediği için korkuyor. Yardım etmem için beni çağırıyor." Kum havuzunun yanında ayakta duruyor ve kumda ki anne bebeğe bakıyordu.

"Dağı yapmaya çalışıyor ve korkuyor çünkü odasına kilitlenmek istemiyor? Senden yardım istiyor?" dedim.

"Evet," dedi Dibs sakince. Kız kardeş olarak tanımladığı bebeğin yanına gitti. Onu kollarına aldı. "Korktun mu sen, küçük zavallı kız kardeş?" dedi ona kibarca. "Ben seninle ilgileneceğim. Sana bir bebek biberonu vereceğim ve o seni rahatlatacak." Biberonu bebeğin dudaklarına götürdü ve bebeği kollarında nazikçe salladı. "Zavallı küçük kız kardeş. Ben seninle ilgileneceğim. Senin partime gelmene izin vereceğim. Hiç kimse sana zarar veremeyecek."

Bebeği beşiğe götürdü, yavaşça yatırdı, dikkatle üzerini örttü ama biberonu tekrar masaya getirip kendisi emmeye başladı.

"Kız kardeşe yardım edeceksin," dedim.

“Evet,” diye yanıtladı. “Onunla ben ilgileneceğim.”
Uzun süre sessiz kaldı.

“Bugün okuldaki balıklarımızdan ikisi öldü,” dedi. “Onlara ne olduğunu bilmiyoruz. Hedda onların bu sabah ölmüş olduklarını söyledi.”

“Öyle mi?” dedim.

“Bugün okulda anne için bir kitap yaptım,” dedi. “Çiçekleri çok sever ben de bir tohum kataloğundaki çiçek resimlerini kestim. Onları renkli kâğıda yapıştırdım ve her resmin altına çiçeğin adını yazdım. Sonra tüm sayfaları yeşil bir iple diktim.”

“Bu çok ilginç. Onu sonra ne yaptın?”

“Hâlâ okulda,” dedi Dibs. “Baba için de bir şey yapacağım. Ve Dorothy için de bir şeyler düşünüyorum. Herkes için bir hediyem olduğunda, hepsini eve götüreceğim.”

“Demek her biri için bir hediye yapmayı planlıyorsun?”

“Planım bu,” dedi Dibs. “Sadece kız kardeşim için ne yapacağıma karar veremiyorum. Baba için bir kâğıt ağırlığı yapıyorum.”

“Ailenin tüm üyeleri için bir şey yapmak istiyorsun?”

“Evet. Kimse dışarıda kalmasın istiyorum,” dedi. “Büyükanneye en sevdiğim yaşlı ağacın dalının ucundan küçük bir parça vereceğim.”

“Büyükanne buna memnun olacaktır.”

“Olacaktır. O dal benim en değerli hazinelerimden biri,” dedi Dibs.

Kum havuzuna geri döndü. “Neden Anne!” diye seslendi. “Orada tek başına ne yapıyorsun? Bir dağ yapmak zorunda değilsin. Buraya gel. Sana yardım edeyim.” Anne bebeği nazikçe ellerinin arasına aldı. Yanıma geldi. “Bazen

ağlardı," dedi çok kısık bir sesle. "Gözlerinde yaşlar oldu ve o yaşlar yüzüne akar, ağlardı. Sanırım üzgündü."

"Muhtemelen üzgündü," dedim.

"Onu tekrar eve, ailenin yanına koyacağım," dedi. "Onları bir arada olabilecekleri şekilde yemek masasının etrafına dizeceğim."

Bebekleri evdeki masanın etrafına dikkatlice yerleştirirken onu izledim. Bebek evinin yanına diz çökmüş, onlar için yavaşça şarkı söylüyordu;

"Tanrı'nın bizi kutsaması için bir araya geldik." Pat diye durdu. "Hayır. Bu şarkıyı söyleyemem," dedi. "Bu sadece Büyükanne için. Bunlar kiliseye giden insanlar değiller."

Çizim masasına geçti ve kâğıdı parlak renklerle boyadı. "Bu mutluluk demek," dedi. Fırçasıyla resimdeki renklerin üzerinden geçti. "Renklerin hepsi mutlu ve bir arada, güzel ve dostça. Bundan sonra sadece iki Perşembe daha var," dedi.

"Evet. İki kez daha ve sonra yaz tatili. Eğer istersen belki sonbaharda son bir seans için gelebilirsin," dedim.

"Seni özleyeceğim," dedi. "Buraya gelmeyi özleyeceğim. Sen beni özleyecek misin?"

"Evet, seni özleyeceğim Dibs."

Elime dokundu ve gülümsedi. "İkimiz de yazın uzakta olacağız," dedi.

"Evet, öyle."

"Burası harika bir oyun odası," dedi. "Mutlu bir oda."

Dibs bu odada mutlu anlar da yaşadı ancak duygularının derinlerine indikçe, onu derinden yaralayan geçmiş deneyimleri ortaya çıktıkça bazı hüznü anlar da geçirmedi değil.

Dibs şimdi başı dik olarak karşımda duruyordu. İçinde, derinlerde bir yerde, kendini güvende hissediyordu. Duygularının sorumluluğunu kazanıyordu. Nefret ve intikam duyguları bağışlamayla sonlanmıştı. Karmakarışık duygularını yoklarken, eline diken battıkça bir benlik kavramı geliştirmişti. Nefret edebilir ve sevebilirdi. Ayıplayabilir ve mazur görebilirdi. Duyguların değişebildiğini, dönüşebildiğini ve keskin köşelerini kaybedebildiğini yaşayarak öğrenmişti. Duygularını ifade etmek kadar sorumlu bir şekilde kontrol etmeyi de öğreniyordu. Bilgisi arttıkça, yeteneklerini ve duygularını daha yapıcı olarak özgürce kullanabilirdi.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Bir “Dünya Testi” seti ödünç almıştım ve sonraki hafta Dibs geldiğinde, bu testi oyun odasında buldu. Bu test çok sayıda, ayrıntılı minyatür insan, hayvan, bina, ağaç, çit, araba, uçak ve benzeri figürleri içerir. Esas olarak bir kişilik testidir ancak ben onu Dibs’le bu amaçla kullanmayacaktım. Onun küçük figürlerle ilgileneceğini düşünüyordum ve kuracağı oyun ilginç olabilirdi. Bununla oynaması için onu yönlendirmek gibi bir niyetim yoktu. Eğer bakmak isterse, işte oradaydı.

Dibs malzemelerin olduğu büyük çantayı hemen fark etti ve açtı. “Burada yeni bir şeyimiz var,” diye bağırdı. “Ah, şu küçük şeylere bak!” Malzemeleri hızla dizdi. “Küçük insanlar, binalar ve hayvanlar var. Nedir bu?”

“Onunla bir dünya inşa edebilirsin, eğer istersen,” dedim. “Bu kâğıdı yere serebilir ve üzerinde kurabilirsin. O mavi şeritler de su.”

“Ah, öyle mi! Bu çok ilginç!” diye bağırdı. “Bu oyuncak bir şehir olabilir. Onu istediğim şekilde inşa edebilirim.”

“Evet, yapabilirsin.”

Dibs kâğıdı açtı, sonra yere, malzemelerin yanına oturdu. Figürleri dikkatle kümeledi. Bir kilise, ev ve kamyon aldı. “Kendi dünyamı kuracağım,” dedi mutlu bir şekilde. “Bu binaları, insanları ve diğer şeyleri sevdim. Sen beni izlerken sana bu şehrin hikâyesini anlatacağım.”

Küçük beyaz kiliseyi aldı. “Bu kilise, büyük, beyaz bir

kilise. Tanrı ve küçük insanlar için bir kilise. Ve bunlar da şehirde olan şeyler." Evleri, kamyonları ve arabaları aldı. "Bu şehir şeyleri yani evler ve kamyonlar gürültü içinde kaybolmuş. Şehrin gürültüsünde..." Sokakları yapmaya başladı. "Evler yan yana dizili. Bu bütün bir şehir. Ve bu da küçük, sakın bir arka sokak. Şimdi burada havaalanına giden bir yol var ve havaalanı da suya yakın. Uçakları buraya, havaalanına koyacağım. Buranın dışına, suya bu küçük tekneleri koyacağım. Ah! Bak! Bunlar sokak işaretleri. Bu İkinci Cadde ve burada New York'ta da bir İkinci Cadde var. Ve bu da bir dur ve geç işareti." Dibs kendini kaptırmıştı. "Bu geç ve bu da dur. Ve bu bir çit ve bu da bir sınır. Ve bu uçak da etrafta geziyor." Uçağı etrafta hevesli bir şekilde uçurdu.

"Tekne burada, nehirde duruyor. Nehirde yukarı aşağı yüzüyor. Şimdi bu havaalanında uçaklar var. Ve burada da bir otel var. Bu oteli nereye koysam? Onu buraya koyacağım ve önüne de bir gazete büfesi koyacağım. Sonra buraya biraz daha ev koyacağım. Şimdi biraz mağaza. Çünkü insanlar mağazalara gitmek zorundadır. Neredeler? Buradalar. Ve burada bir hastane ve bir de garaj var. Burada kendi dünyamı yapmak için gereken her şey var," dedi Dibs.

"Öyle görünüyor," dedim.

"Bu hastane büyük bir bina. Onu buraya Birinci Cadde'ye koyacağım. Bu sokak işareti öyle diyor. Evet. Bu bir hastane olacak. Hasta insanlar için. Ve içi hastalık ve ilaç gibi kokacak ve üzücü bir yer olacak. Şimdi bu da güzel bir ev ve sokağın güney kısmında. Bu büyük, gürültülü bir şehir ve bu şehrin bir parka ihtiyacı var. İşte burada. Bir park yapacağım. Bu ağaçları ve otları koyacağım. Bu da

okul. Hayır." Okulu kutuya geri koydu. "Bu da başka bir ev. Bütün bu evler birbirlerine yakın ve içlerinde insanlar yaşıyor. Onlar komşu ve arkadaşlar. Şimdi havaalanının etrafına bir çit koyacağım. O çiti güvenlik için koyacağım. Ve şimdi de sınırlar." Yeşil süngerden çalıları aldı. "Bunlar büyüyen bitkiler. Çalılar ve ağaçlar. Bir sürü ağaç. Hepsi meydan boyunca sıralı. Bütün bu ağaçların üzerlerinde yaprakları var. Yaz mevsiminde bir şehir."

Topukları üzerinde oturdu ve bana baktı. Kollarını esnetip gülümsedi. "Sevgili, yapraklı yaz mevsimi! Şimdi çitlerin dışında bir şehir çiftliği var. Oraya inekler koyacağım." İnekleri sıraladı. "Hepsi ağıla gidiyorlar. Sağılmak için bekliyorlar." Kutunun üzerine eğildi ve daha fazla figür seçti.

"Şimdi sırada insanlar var!" diye bağırdı. "Bir şehirde insanların olması gerek. Ve burada bir postacı var." Elindeki figürü görmem için bana uzattı. "Bir çanta dolusu mektubu var ve bak etrafta geziyor ve her eve uğruyor. Herkesin sadece kendisine ait mektupları var. Ve Dibs, evet Dibs bile sadece kendisine ait mektuplar alıyor. Sonra postacı buraya hastaneye geliyor, böylece hastalar ve yaralılar da postalarını alıyorlar. Ve aldıklarında içlerinden gülümüyorlar. Kamyon havaalanına gidiyor. Bu çitler uçakları içeride tutuyor, böylece yuvarlanıp insanlara çarpmıyorlar ve bu uçak da göğe doğru uçuyor." Bir uçağı şehrinin üzerinde uçurdu. "Bak!" diye bağırdı. "Şehrin üzerinde, şehrin üzerinde gidiyor. Büyük uçak mavi gökyüzünde Pepsi Kola delikleri açıyor ve böylece gökyüzündeki bulutlar bembeyaz bir cennet gibi parlıyor. Sonra da çiftçi bunu görmek için dışarıya çıkıyor..." Dibs oyununu kesip, inşa

ettiği dünyaya bakmak için orada sessizce bir süre oturdu. İç çekti. Çantadaki diğer figürleri çıkardı.

“Burada çocuklar ve anneleri var,” dedi. “Bir çiftlikteki dostça bir evde birlikte yaşıyorlar. Burada küçük kuzular ve tavuklar var. Ve burada bir anne yoldan aşağı doğru yürüyor, sokaktan şehre doğru. Nereye gidiyor acaba? Belki kasaba gidip et alacaktır. Hayır. Sokakları bir bir geçip hastaneye geliyor. Şimdi de onun neden hastanenin orada durduğunu merak ediyorum.”

“Ben de merak ettim,” dedim.

Dibs çok sessiz olarak uzun süre oturdu ve anne figüre baktı. “Şey,” dedi sonunda. “İşte orada ve hastanenin hemen yanında. Sokaklardan geçen arabalar ve bir itfaiye var. İtfaiyenin geçmesi için yoldan herkesin çekilmesi lazım.” Arabaları ve itfaiye aracını sokaklarda siren sesi çıkararak sürdü.

“İşte böyle. Çocuklar nerede? Ah, burada bir çocuk var. Tek başına nehre gidiyor. Zavallı küçük çocuk, çok yalnız. Ve o nehirde bir timsah yüzüyor. Ve burada büyük bir yılan var. Bazı yılanlar suda yaşar. Çocuk nehre giderek daha çok yaklaşıyor. Tehlikeye yaklaşıyor.”

Dibs bir kere daha oyununu durdurdu ve dünyasına şöyle bir baktı. Birden gülümsedi. “Ben şehir kurucusuyum,” dedi. “Burada çöpü boşaltan bir aşçı var. Ve bu kadın mağazaya gidiyor. Ama bu kadın iyi bir kadın olduğu için kiliseye gidip bir şarkı söyleyecek.” Nehir kıyısında duran çocuğun yanına bir çocuk daha koydu. “Bu çocuk, diğerinin arkasından gidecek,” diye açıkladı. “Çocuk şimdi nehre girmiş yürüyor ve timsahla yilandan haberi yok. Ama diğer çocuk onun arkadaşymış ve onu uyarıp tekneye binmesini söylemiş. Çocuk tekneye binmiş. Gördün

mü? Ve tekne güvenli. İki çocuk birlikte tekneye bindiler ve onlar arkadaşlar." İki çocuğu tekneye yerleştirdi.

"şimdi burada bir polis, trafiği idare ediyor. Bu herkesin iyiliği için." şehrinin içine daha fazla sokak işaretleri koydu. "Bazı sokaklar çift yönlü ama bazı sokaklar tek yönlü ve bu sokak tek yönlü bir sokak." Dibs okulu kutudan aldı. "Bunda Bir Numaralı Okul yazıyor. Bir okulumuz olmalı. Çocukların gidecekleri bir okulları olmalı." Kahkaha attı. "Bir okul olsun ki eğitilebilsinler. Bu çocuk burada duracak, bu ise küçük bir kız, o evde oturacak. Evde annesi, babası ve erkek kardeşiyle oturacak. Onu evde istiyorlar, böylece yalnız kalmayacak." Tüm küçük insan figürlerini seçti ve inşa ettiği dünyanın içinde çeşitli yerlere koydu. İnsanlarla dolu bir dünya oluşturmuştu.

"Burası ev," dedi, evlerden birini işaret ederek. "Arka bahçede büyük bir ağaç var. Bu çok özel bir ağaç. Ve bu ağaç sokaktan bu tarafa geliyor. Eve geliyor. O baba."

Dibs kalktı ve odanın diğer tarafındaki delikli panonun yanına gitti ve çivileri hararetle takıp çıkardı. "Oynayacak yeni oyuncaklarım var," dedi. "Evlerle ve insanlarla ve hayvanlarla yapacağım bir şehir var. Bir şehir yapıyorum, büyük, kalabalık bir şehir ve New York gibi sıkış sıkış. Birisi o odada bunları yazmak için kesinlikle çok fazla tuşa basıyor."

şehrine geri döndü ve yanında yere çöktü. "Çöp kamyonu bu sokaktan geliyor ve trafik işareti dur diyor ama polis, kamyonu görünce işareti geç olarak çeviriyor ve kamyon mutlu bir şekilde yoluna gidiyor. Bir köpek buraya doğru geliyor. Ve polis işareti çeviriyor böylece köpeğin beklemesi gerekmiyor ve köpek mutlu bir şekilde devam ediyor. Dur. Geç. Dur. Geç. Sana bu şehirde hayat var di-

yorum. Her şey hareket ediyor. İnsanlar geliyor ve gidiyor. Evler ve kiliseler ve arabalar ve insanlar ve hayvanlar ve mağazalar. Sonra buradan hayvanlar serin, yeşil bir çiftliğe gidiyorlar.”

Aniden bir itfaiye arabasını aldı ve sokağa daldırdı. “Yangın söndürme arabasını çağırdılar çünkü ev yanıyor ve insanlar üst katta kalmışlar, yetişkin insanlar. Bağırıyorlar ve çılglık atıyorlar ve oradan çıkamıyorlar. Ama itfaiye gelip su fışkırtıyor. Çok korkmuşlar ama güvendeler.

Dibs kendi kendine hafif bir kahkaha attı. “Çünkü o senin babandı Dibs. Ve diğeri de annendi.”

Masaya gelip oturdu, bana baktı. “Baba hâlâ çok ama çok meşgul,” dedi. “Geçen gün Doktor Bill annemi görmeye geldi. Önceden çok iyi arkadaştlar. Uzun süre bizde kaldı ve annemle konuştu. Doktor Bill benim iyi olduğumu söyledi.”

“Öyle mi?”

“Hı-hı. Tehlikeyi atlatmış, dedi. Artık o ne demekse. Bugün buradan çıktığımda berbere gidip saçımı kestireceğim. Önceden bağırıp ağlardım ama artık yapmıyorum. Bir keresinde berberi ısırmıştım.”

“Öyle mi?”

“Hı-hı. Korkuyordum ama artık korkmuyorum.”

“Demek artık korkmuyorsun?” dedim.

“Belki de büyüyorumdur,” dedi Dibs. “Ama şehrimi bitirmeliyim. Tüm ağaçları ve çalıları ve çimenleri dizmeliyim ki şehrim güzel olsun. Burası çok yoğun bir sokak. Tüm insanları şehrin içine dağıtacağım. Burada trenle buluşan bir taksi var. İnsanlar ziyarete geliyorlar ve herkes onları görünce çok mutlu oluyor. Şimdi burada postacı var. Gördüğün gibi her sokağa girip çıktı ve herkese posta,

mektup götürdü. Ama orada Baba var ve eve gitmeye çalışıyor ve bu dur diyen trafik işareti yüzünden durmak zorunda kaldı. Baba durdu ve işaret geç diyene kadar hareket edemez ama işaret hep dur diyor ve Baba hareket edemiyor. Etrafta bir sürü ağaç var. Şehirlerde ağaçlar olmak zorundadır çünkü onlar bize dostça gölgeler verir. Şehrime bak. Benim dünyam! Dünyamı kurdum ve bu, dost insanlarla dolu bir dünya.”

Gitme zamanı geldiğinde, Dibs kurduğu bu dost insanlarla dolu dünyaya dönüp baktı. “Baba” bir trafik işareti ile durdurulmuştu, yerinden kıpırdayamamıştı ve evine gidememişti. “Baba”yı dost insanlar dünyasında hareket-siz bırakarak oyun odasından çıkarken dudaklarında hafif bir gülümseme vardı.

Dibs, insan ve hareketle dolu, iyi düzenlenmiş bir dünya kurmuştu. Kavramların ayrıntıları kadar, bütünü kucaklayan planı da zekâsını gösteriyordu. Kurduğu dü-zende amaç, bütünlük ve yaratıcılık vardı. Bu minyatür figürler ilgisini hayli çekmişti. Yüksek oranda gelişmiş, anlamlı bir dünya kurmuştu. Anne ve baba kavramlarına yönelik düşmanca duygularını doğrudan ifade etmişti. Sorumlu farkındalık ifadeleri vardı. Dibs büyüyordu.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Yaz tatili öncesindeki son seansa geldiğinde Dibs zamanının bir kısmını odamda geçirip geçiremeyeceğini sordu. Masama oturdu ve ciddi bir ifadeyle gözlerini bana dikti. "Bu benim son Perşembe'm," dedi.

"Evet öyle."

"Yazın gideceğim. Sahilde olacağım. Şehir dışında pek çok ağaç olacak ama plajda ağaç olmaz. Su çok mavi. Orayı seviyorum. Ama buraya gelmeyi özleyeceğim. Seni özleyeceğim," dedi.

"Seni özleyeceğim Dibs. Seni tanımak çok güzeldi.

"Dosyadaki adımı yazan kartı görmek istiyorum."

"Bak ve gör."

Baktı. Adı oradaydı. "Onu her zaman tutacak mısınız?" diye sordu. "Beni her zaman hatırlayacak mısınız?"

"Evet Dibs. Seni her zaman hatırlayacağım."

"Kaydettiğim kaset sende mi?"

"Evet. Kaset bende."

"Ona bir kez daha bakayım."

Kaseti dosya dolabından çıkardım ve kutusuyla ona uzattım. Üzerinde adı yazıyordu.

"Kaydedildin, Dibs," dedi. "Bu kasete konuştum. Bu kaset sesimi yakaladı ve tuttu. Kasetteki ses bana ait."

"Evet. O senin yaptığın kayıt."

"Kasete birkaç kelime daha ekleyebilir miyim?" diye sordu.

“Eğer istersen.”

“İstiyorum. Kasette sesimi yakalayıp kaydedeceğim. Kayıt cihazını seviyorum.”

Kaseti teybe taktık ve daha önce yaptığı kaydı dinledik. Sonra kayda devam etmek için düğmeye bastı.

“Bu benim oyun odasına son gelişim,” dedi mikrofona doğru. “Dibs konuşuyor. Bu benim sesim. Oyun odasına geldim. Oyun odasında pek çok şey yaptım. Ben Dibs'im.” Uzun bir duraklama oldu. “Ben Dibs,” diye sakince tekrar etti. “Belki sonbaharda tekrar ziyarete gelirim. Belki yazdan sonra tek bir seans olabilir. Yaz tatilinde uzağa gidiyorum ve okyanus kıyısında olacağım. Dalgaları dinleyeceğim. Kumda oynayacağım.”

Uzun bir duraklama daha oldu. Sonra kayıt cihazını durdurdu. “Hadi oyun odasına gidelim,” dedi. “Dünya seitiyle oynamak istiyorum yine.”

Oyun odasına geçtik. Dibs malzemeleri çıkardı ve tekrar şehrin kurmaya başladı. Hızlıca binaları ve ağaçları dizdi. Şehirdeki diğer figürleri de etrafa dizdi. Sonra dört tane bina seçti ve dikkatlice onları yerleştirdi. “Bu iki evi görüyor musun?” dedi. “Bu bir ev. Ve bu da bir ev. Bu bina bir hapishane ve bu bir hastane.” İki evi yan yana koydu. “Bu senin evin ve bu da benim evim,” dedi, iki evi göstererek. “Benimki tamamen beyaz ve yeşil. Etrafında ağaçlar, çiçekler ve şarkı söyleyen kuşlar var. Tüm kapılar ve tüm pencereler tamamen açık. Sen de tam yan kapımda oturuyorsun. Senin de çok güzel bir evin var. Ve senin evinin tüm çevresinde de çiçekler, ağaçlar ve şarkı söyleyen kuşlar var. Senin ve benim evlerimiz arasında hiçbir çit ve çalı yok.”

Binalara göz attı ve küçük kiliseyi aldı. Onu kendi evi-

nin arkasına koydu. “Burada bir kilise var,” dedi. “Evimin arkasında.” Biraz itekleyip iki evin ortasına gelecek şekilde yerleştirdi. “İkimizin evlerinin arkasında ortada duruyor,” dedi. “Kilisemiz ortak. Çanları paylaşıyoruz. Ve ikimiz de kilise müziği dinliyoruz. Şimdi burada bir hapishane var. Evimin karşısında. Ve burada okul var. Görüyorsun, kiliseyi paylaşıyoruz, okulu paylaşıyoruz ama hapishane sadece benim. Senin hapishaneyle bir ilgin yok. Sen hapishaneleri sevmiyorsun. Hapishane senin hiç işine yaramaz. Ama benim yarar. Ve benim arka bahçemde büyük bir atkestanesi ağacı var. Mevsim yaz ve bir sürü ağaç var, aralarından rüzgâr esen serin, yeşil yapraklı ağaçlar.” Kollarını ağaç dalları gibi yukarı kaldırdı ve hayalindeki rüzgârda hafifçe sallandı.

Birden kalktı ve odada gezindi. Pencereden dışarıya baktı. “Dışarıya arabalar park etmiş,” dedi. “Bu pencereden bakınca başka insanlar göremiyorum.”

Biraz üzülmüş görünüyordu ama şehrine döndü, yere çöktü ve bazı figürleri oynatmaya başladı. “Burası Hapishane Sokağı,” dedi. “Hapishanenin çevresinde hiç ağaç yok. Tam burada, diğer dost evlerden ve kiliseden uzakta. Yalnız ve soğuk. Ama bu kilise evlerimize yakın,” diye anlattı, kilisenin kulesine dokunarak. “Kilisenin tepesinde yönleri gösteren bir haç var. Ama buradaki bina hapishane. Ve Baba bu hapishaneye gidecek. Benim Baba. Çalışma odası hapishanenin birinci katında.” Dibs bir kahkaha attı. Birkaç arabayı sokaklarda yukarı aşağı sürdü. Kısa bir şarkı mırıldandı. Anne, baba, kız kardeş ve çocuğu aldı ve ellerinde tuttu. “Bunlar insanlar,” dedi. “Bu baba, anne, kız kardeş ve çocuk. Şimdi baba senin evinin önünde duruyor. Ne yapacağını bilmiyor. Ve bu da anne. Ve bu çocuk

Dibs. Bu küçük kız, babasının yanında. Kız hapishaneye gidecek. Kız kardeş ve anne hapishaneye gidecekler çünkü benim bir kız kardeşe ihtiyacım yok." Kız bebeği kutusuna geri attı.

Kalkıp derin iç çekişlerle odada gezindi. "Pazarları genelde tüm gün evde olurum," dedi. "Pazar günü hiçbir şey günüdür. Jake pazarın kutsal bir gün olduğunu söylerdi. Ama bu hapishaneyi görüyor musun?" Onu alıp bana doğru tuttu.

"Evet. Hapishaneyi görüyorum."

"Bu tek yönlü bir hapishane," dedi Dibs. "Bu tek yönlü bir sokakta, tek yönlü bir hapishane. Ve bir kere oraya girersen bir daha çıkamıyorsun. Kız kardeş artık yok."

"Evet. Fark ettim. Kız kardeş artık yok."

"Şehir çok kalabalık," dedi Dibs. "Dışarı çıkıyorlar, şehir dışına doğru uzanıyorlar. Ve tüm bu evler ve insanlar hareket etmeye başlıyor, Dibs'in evini geçiyorlar, senin evini geçiyorlar, şehir dışına doğru."

Bir başka ev daha yerleştirdi. "Bu Büyükanenin evi," dedi. "Onun evinin etrafında hiç ağaç yok. Ağaçları çok sever o yüzden ağaçların keyfini sürmek için benim evime gelmesi gerek."

Figürlerin arasından bir adam seçti ve onu dikkatle inceledi. "Bu büyük bir çocuk," dedi. "Bence o Dibs. Bu küçük çocuğu çıkarıp büyümüş Dibs'i koyacağım." Figürleri değiştirdi. Sokağa bir kadın koydu. "Bu Büyükanne," dedi. "İyi Büyükanne. Dost Büyükanne. Ve postacı Dibs'e bir mektup getiriyor. Dibs artık büyümüş. Bence Dibs artık Baba kadar büyük." Figürleri dikkatle ölçtü. "Evet. Dibs baba kadar büyük ve anneden daha büyük. Etrafta çalılar ve bitkiler var. Şehri güzelleştirmek için büyümüşler. Her

küçük yeşil bitkinin şehre faydası var. Havaalanının etrafına güvenlik için çitler koyacağım. İtfaiye sokaktan geliyor, arabalara korna çalıyor çünkü burası yoğun bir sokak. Ama artık yangın çıkmıyor. Herkes güvende ve mutlu.”

Bana doğru geldi. “Haftaya yola çıkacağım,” dedi. “Bütün bir yaz burada olmayacağım. Büyükanne bu yaz bizimle olacak. Ama eylülde geri döndüğümde bir kez daha buraya gelmek istiyorum.”

“Sanırım bunu ayarlayabiliriz,” dedim ona. “Ve umarım çok mutlu bir yaz geçirirsin.”

Dibs güldü. “Bugün okul yılığımı aldım,” dedi. “İçinde resmim var. Ön sırada Sammy ve Freddy’nin arasındayım. Ve içinde benim yazdığım bir hikâyeye var. Evim ve penceremin önündeki büyük dost ağaç hakkında bir hikâyeye yazdım. Onu okul yılığına bastılar. Sana büyük dost ağaç hakkında anlattıklarımı hatırlıyor musun?”

“Evet, hatırlıyorum.”

“Kuşlar gelir o ağaca ve ben penceremi açıp onlarla konuşurum. Onları dünyanın değişik yerlerine gönderirim. Onlara Kaliforniya’ya, Londra’ya veya Roma’ya gitmelerini, şarkı söylemelerini ve insanları mutlu etmelerini söylerim. Kuşları severim. Biz onlarla arkadaşız. Ama şimdi yapmam gereken başka bir şey var. Kız kardeşimi kuttan çıkarmam ve onunla ne yapacağıma karar vermem gerek. Evde kalması gerek. Ve baba işten eve geldiğinde onu azarlıyor. Sonra kız kardeş domuzlarla yaşamaya gidiyor. Ve anne de öyle.” Kahkaha attı. “Gerçekte değil,” dedi. “Evde bir arada yaşıyorlar. Anne, baba, kız kardeş ve çocuk.” Dibs olarak kurguladığı çocuğu ve yetişkin Dibs dediği figürü aldı. Her ikisini de ellerinde tuttu. “İşte bu-

rada küçük Dibs ve yetişkin Dibs," dedi. "Bu benim ve bu da benim."

"Görüyorum. Sen hem küçük Dibs ve hem de yetişkin Dibs'sin," dedim.

"Ve burada bir kadın sokakta yürüyor. Evime geliyor. Kim o? Tabi ki Bayan A. Burada Dibs ile birlikte yaşıyor. Ve kız kardeş burada babasıyla yaşıyor. Annesi yok. Sadece ona ihtiyacı olduğunda bir şeyler alan ama işe gidince onu yalnız bırakan bir babası var. Anne nehre düşmüş. Ama sağ salim çıkmış, sadece çok ıslanmış ve korkmuş. Bu kadın da yolda yürüyor. Kiliseye gidiyor. Doğrusunu yapıyor." Figürü kilisenin yanına koydu. "Ve bu adamlar savaşa gidiyor. Savaşacaklar. Her zaman savaşlar ve kavgalar olacak sanırım. Ama bu dört insan bir aile ve birlikte dışarıya çıkmaya karar veriyorlar ve çıkıyorlar. Plaja gidiyorlar ve mutlular. Hepsi bir arada ve mutlu hissediyorlar. Sonra Büyükanne geliyor ve beşi birlikte mutlu oluyorlar."

Dibs şehrine doğru eğildi ve hapishaneyi kaldırdı. "Hapishane şimdi Bayan A'nın evinin hemen yanında ve o hapishaneleri sevmediğini söylüyor ve onu alıp götürüyor, kuma gömüyor ve artık kimse hapse girmiyor." Dibs hapishaneyi kum havuzuna gömdü. "Sonra bu iki ev var. Senin evin ve benim evim ve yavaş yavaş birbirlerinden uzaklaşıyorlar." İki evi yavaşça birbirlerinden uzaklaştırdı. "Benim evim ve Bayan A'nın evi giderek birbirlerinden uzaklaşıyorlar, yaklaşık bir mil kadar. Ve kız kardeş şimdi Bayan A'nın küçük kızı. Ziyaret için onun evine geliyor." Kız kardeş ve Bayan A'yı birlikte evin yanına koydu.

"Sabahın çok erken saatleri ve büyük Dibs okula gidecek. Okulda arkadaşları var. Ama bu küçük çocuk, küçük Dibs." Bu figürü elinde tuttu ve dikkatle inceledi. "Küçük

çocuk çok hasta. Hastaneye gidiyor ve eriyor. Çekerek küçülüyor da küçülüyor ta ki tamamen kaybolana kadar." Gidip figürü kuma gömdü. "Küçük çocuk artık yok," dedi. "Ama büyük Dibs büyük, güçlü ve cesur. Artık korkmuyor." Başını kaldırıp bana baktı.

"Büyük, güçlü, cesur ve artık korkmuyor," dedim.

İç çekti. "Bugün vedalaşacağız," dedi. "Uzun süre geri dönmeyeceğim. Sen de uzağa gideceksin ve ben de uzağa gideceğim. Tatilde olacağız. Ve ben artık korkmuyorum."

Dibs kendi kendine sonuca varmıştı. Sembolik oyununda incinmiş ve yaralanmış duygularını ortaya dökmüş, oradan güçlülük ve güvenlik duygularıyla çıkmıştı. Kimliğiyle gurur duyarak, ihtiyaç duyduğu benliğinin arayışına girmişti. Şimdi sahip olduğu yeteneklerle uyumlu bir benlik kavramı inşa etmeye başlıyordu. Kişisel bütünleşmesi tamamlanıyordu.

Babasına, annesine ve kız kardeşine yönelik ifade ettiği düşmanlık ve intikam duyguları hemen alevlense de, bu yangın nefret ve korku ile yanmaya devam etmiyordu. Küçük, olgunlaşmamış ve korkmuş Dibs'i, yeterlik, güvenlik ve cesaret duygularıyla güçlenen bir benlik oluşumuyla değiştirmişti. Duygularını anlamayı öğrenmişti. Onlarla nasıl baş edeceğini ve onları nasıl kontrol edeceğini öğrenmişti. Dibs artık korku, öfke, nefret ve suçluluk duyguları altına gömülmüyordu. Kendi hakları olan bir kişiydi artık. Onur ve özsaygıya kavuşmuştu. Bu rahatlık ve güven sayesinde, dünyasındaki diğer insanları kabullenmeyi, onlara saygı duymayı öğrenebilirdi. Artık kendisinden korkmuyordu.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ekim ayının başına kadar tatilden dönmedim. Beni bekleyen pek çok mesaj vardı. Biri Dibs'in annesinden gelmişti. Yaz mevsiminin bu aileye ne gibi deneyimler getirdiğini merak ederek onu aradım.

"Dibs bir seans daha istiyor," dedi. "Eylülün birinde bana sizinle bir seans daha istediğini söyledi ancak ona ekim ayına kadar dönmeyeceğinizi açıkladım. Bu ayın ilk gününe kadar tekrar sözünü etmedi. Sonra bana dedi ki, 'Anne, bugün ekimin biri. Bayan A'nın bu tarihte döneceğini söylemiştin. Onu ara ve bir görüşme daha istediğimi söyle, sonra bir daha gitmeyeceğim.' Ben de sizi bunun üzerine aradım." Hafifçe kahkaha attı.

"Dibs muhteşemdi," dedi. "Muhteşem bir yaz geçirdik. Ne kadar mutlu ve minnettar olduğumuzu size anlattım. O sanki aynı çocuk değil. Mutlu ve rahat. Hepimizle gayet güzel ilişki kuruyor. Sürekli konuşuyor. Aslında gerçekten bir kez daha gelmeye ihtiyacı yok ve eğer çok meşgulseniz bana söylemeniz yeterli, bunu Dibs'e açıklarım."

Söylemeye gerek yok, Dibs'i tekrar göremeyecek kadar meşgul değildim. Randevuyu bir sonraki Perşembe'ye ayarladım.

Dibs mutlu adımlar, parlak bir gülümseme ve parlayan gözlerle geldi. Durup dışarıdaki odada yazı yazan ve deşifreleri yapan sekreterlerle konuştu. Onlara ne yaptık-

larını ve işlerini sevip sevmediklerini sordu. "Mutlu musunuz?" diye sordu. "Mutlu olmalısınız!"

Son gelişinden bu yana belirgin bir değişiklik görülüyordu. Rahat, dışa dönük ve mutluydu. Hareketlerinde zarafet ve kendiliğindenlik vardı. Onu karşılamak için kabul salonuna gittiğimde bana doğru atıldı ve tokalaşmak için elini uzattı.

"Seni bir kez daha görmek istedim," dedi. "Ve işte buradayım. Önce senin odana gidelim."

Gittik. Odanın ortasında durdu ve etrafına bakındı. Yüzünde kocaman bir gülümseme vardı. Ortalıkta koşturdu ve masaya, dosya dolaplarına, sandalyelere, kitap raflarına dokundu. İç çekti. "Ah ne muhteşem, mutlu bir yer," dedi.

"Burada olmayı sevdin, öyle değil mi?" dedim.

"Ah evet," dedi Dibs. "Hem de çok. Burada pek çok muhteşem şey var."

"Ne gibi muhteşem şeyler?" diye sordum.

"Kitaplar!" dedi Dibs. "Kitaplar, kitaplar ve kitaplar." Parmaklarını hafifçe kitapların üzerinde gezdirdi. "Kitapları seviyorum," dedi. "Sence de kâğıt üzerindeki küçük siyah işaretlerin bu kadar güzel bir şey olması komik değil mi? Sayfalar, minik siyah işaretler ve al sana bir hikâye."

"Evet," dedim. "Bu son derece dikkate değer."

"Bu doğru," dedi Dibs.

Pencereden dışarıya baktı. "Güzel bir gün. Ve bu da, dışarıya bakmak için çok hoş bir pencere."

Masaya oturdu, kart dosyasına uzandı, kartları inceledi ve kocaman gülümsedi. "Bu kutuda senden ve benden başka kimse yok. Sadece ikimiz varız."

"Böyle istediğini söylememiş miydin?" diye sordum.

“Evet. Tam böyle. Diğerlerinin kartlarını attın mı?” diye sordu.

“Hayır. Onları başka bir kutuya koydum. Şuradaki kart dosyasına.”

“Ama bunu sadece bizim için tuttun?”

“İstediğin gibi,” dedim.

Dibs oturduğu sandalyede arkasına yaslandı ve uzun bir süre bana baktı. Yüzünde aydınlık bir ifade vardı. “Hep böyle oldu,” dedi sakince. “Dediğin gibi, istediğin gibi,” diye tekrarlardı. Sonra gülümsedi. “Dediğim gibi, istediğim gibi,” dedi.

Uzanıp boş bir kart seçti. Bir kurşun kalem aldı ve karta bir şeyler yazdı. Sonra onu katladı, yine dikkatle ve özenerek katladığı yerin üzerine de bir şey yazdı. Sonra bana uzattı. “Oku,” dedi. “Bana oku.”

“Hoşça kal tüm bu güzel kitaplarla dolu olan sevgili oda. Hoşça kal sevgili masa. Hoşça kal gökyüzünü gösteren pencere. Hoşça kalın kartlar. Hoşça kal muhteşem oyun odasının sevgili hanımı,” diyen bu mesajı ona okudum.

Karta uzandı, “Bir şey eklemek istiyorum,” dedi. Bu kez kartın arkasına bir şey yazdı ve bana uzattı. Üç satır yazmıştı: “Dediğin gibi, istediğin gibi. Dediğim gibi, istediğim gibi. Dediğimiz gibi, istediğimiz gibi.”

Ben bunu okuduktan sonra aldı ve diğer iki kartımızla birlikte dosyaladı.

“Haydi oyun odasına gidelim,” dedi. “Haydi gidelim! Haydi gidelim! Ah, haydi gidelim!”

Oyun odasına kolları iki yana açılmış olarak aceleyle girdi, etrafta koşturdu ve kahkaha attı. “Ah ne eğlenceli!

Ne eğlenceli! Ne eğlenceli!" diye bağırdı. "Bu ne muhteşem bir oyun odası!"

Koştı ve suyu sonuna kadar açtı, mutlulukla kahkahalar atarak karşısında durdu. "Su. Su. Su. Ak ve taş. Her yere sıçra. Eğlenmene bak!" Sonra suyu kapattı, bana gü-lümsedi ve çizim masasına yürüdü.

"Merhaba boyalar," dedi. "Hepiniz karıştınız mı? Hı-hı. Öyle olduğunuzu görebiliyorum." Sarı boya kavanozunu aldı ve bana döndü. "Biliyor musun," diye sordu.

"Neyi?"

"Bunu bilerek yere dökmek istiyorum."

"Öyle mi? Bilerek yere dökmek mi istiyorsun?"

"Evet," dedi Dibs. "Ve hatta dökeceğim de."

"Sadece yapmak istemiyorsun, aynı zamanda yapacaksın da?"

Dibs kapağı açtı. Kavanozu eğdi ve boya yavaşça yere döküldü. "Güzel bir boya birikintisi oldu," dedi.

"Hoşuna gitti değil mi?"

"Dökmek hoşuma gitti," dedi. "Ondan kurtulmak hoşuma gitti."

Kavanoz boşaldığında, onu lavaboya koydu.

"Yani boya neden sadece boyamak için kullanılsın ki? Hem de bir oyun odasında?" diye sordu. "O sarı boyaya yaptığımı, hiç yapmamıştım ve onu tamamen dökmek ve ondan kurtulmak bana kendimi iyi hissettirdi. Şimdi kâğıt havlu alıp onu sileceğim." Temizlik mendilleriyle sarı boya birikintisini elinden geldiğince temizledi.

Sonra bana yaklaştı. "Bütün bunları çözemiyorum," dedi.

"Neyi çözemiyorsun?" diye sordum.

"Tüm bunları. Ve seni. Sen bir anne değilsin. Öğret-

men değilsin. Annenin briç kulübü üyelerinden birisi değilsin. Sen nesen?"

"Benim tam olarak ne çeşit bir insan olduğumu çözemiyorsun, hım?" dedim.

"Hayır çözemiyorum," dedi Dibs. Omuzlarını silketti. "Ama bunun gerçekten bir önemi yok," dedi, yavaşça gözlerini gözlerime dikerek. "Sen muhteşem oyun odasının hanımısn." Birden diz çöktü, parmaklarını alt bacaklarıma değdirdi ve file çoraplarına yakından baktı. "Sen çoraplarında yüzlerce delik olan bir hanımsın," dedi bir kahkaha patlatarak.

Zıpladı, masaya koştu ve biberonu aldı. "Bebek biberonu," dedi. "Sevgili rahatlatan biberon. Sana ihtiyacım olduğunda, beni rahatlattın." Birkaç dakika biberonu emdi. "Tekrar bir bebek olmuştum ve biberonu seviyordum. Ama altı yaşındaki Dibs'in artık sana ihtiyacı yok. Hoşça kal biberon, hoşça kal."

Odanın içerisinde bakındı, demir radyatöre bakınca aradığını buldu. "Hoşça kal biberon, hoşça kal. Sana artık ihtiyacım kalmadı." Biberonu radyatöre sertçe vurdu ve onu kırıp parçalara ayırdı. Biberonun içindeki su yere döküldü. Dibs gidip baktı. "Bununla işim bitti," dedi.

"Biberona artık ihtiyacın kalmadı ve ondan kurtuldun?" dedim.

"Evet. Bu doğru!" dedi Dibs.

Kum havuzuna gitti ve şevkle kumu kazdı. "Şeyleri göm. Şeyleri göm. Şeyleri göm. Sonra eğer istiyorsan onları tekrar kazıp çıkar," diyerek bir kahkaha attı. "Sana bir şey diyeyim mi, bu kum iyi bir malzeme. Pek çok işe yarıyor. Ve cam da kumdan yapılır. Bununla ilgili bir kitap okuyorum."

Bebek evine doğru gitti. Aile bebeklerini topladı ve onları salona yerleştirdi. "Eski oyunun küçük insanları. Size şimdi veda ediyorum. Sizi buradaki salona oturtacağım ve bir başka çocuk gelip sizinle oynayana kadar bekleyeceksiniz." Dönüp bana baktı. "Ben gittikten sonra başka bir çocuk gelip benim yerimi alacak, öyle değil mi?" diye sordu.

"Başka çocuklar da oyun odasına gelecek," dedim.

"Burada benim dışımda başka çocuklar da görüyor-sun değil mi?" diye sordu.

"Evet. Diğer çocukları da görüyorum."

"Bu, çocukları mutlu ediyordur," dedi.

Pencereye gidip açtı. Dışarı eğilip havayı kokladı. "Bu pencerenin dışında dünyayı görüyorum," dedi. "Kamyonları ve ağaçları ve uçakları ve insanları ve çanları eve gitme zamanı geldiğinde bir, iki, üç, dört diye çalan kiliseyi görüyorum."

Yanıma geldi ve neredeyse fısıldayarak konuştu. "Gitmek istemesem de orası benim evimdi."

Ellerimi ellerinin arasına aldı. Uzun bir süre bana baktı. "Gidip o kiliseyi görmek istiyorum," dedi. "Oraya gidip, etrafında yürüyebilir ve içeri girip bakabilir miyiz?"

"Sanırım bunu yapabiliriz," dedim. Bunu yapmak sürecin bir parçası değildi ama Dibs böyle istemişti. Son seansında, bu talebini karşılamanın önemli olduğunu düşündüm.

Merkez'in dışına çıktık ve kilisenin etrafında yürüdük. Dibs ona baktı ve devasa boyutlarından çok etkilendi.

"Şimdi de içeri girelim. İçini görelim," dedi.

Ön basamakları tırmandık. Kocaman kapıları açtım ve içeri girdik. Dibs heybetli kemerlerin altında küçücük kal-mıştı. Ana koridor boyunca yavaşça yürüdü, birkaç adım

koştı, durdu, başını kaldırıp, ışıldayan yüzünde tam bir şaşkınlık ve hayret ifadesiyle etrafa baktı. Şapelin muhteşemliğinden etkilenmişti.

“Kendimi çok ama çok küçük hissediyorum,” dedi. “Sanırım boyum çekti.” Yavaşça döndü ve etrafındaki güzelliğe baktı. “Büyükanнем diyor ki kilise Tanrı’nın eviymiş,” dedi. “Ben Tanrı’yı hiç görmedim ama bu kadar büyük bir evi olduğuna göre O da son derece, son derece büyük olmalı. Ve Jake de derdi ki kilise kutsal bir yerdir.”

Birden koridordan sunağa doğru koştu. Başını geriye atıp, iki kolunu yukarıdaki mihrabın vitraylı camlarına doğru kaldırdı. Dönüp dili tutulmuş gibi bana baktı.

Tam o anda, org çalınmaya başladı. Dibs bana koştu ve elimi tuttu.

“Hadi gidelim! Hadi gidelim! Korkuyorum!” diye bağırdı.

“Müzik mi seni korkuttu,” diye sordum, kapıya doğru ilerlerken.

Dibs durdu ve arkasına baktı. “Dinle. Hemen gitmeyelim.”

Durduk.

“Büyüklikten ve gürültüden korktum,” dedi Dibs. “Ama çok güzel, içimi ışık ve güzellikle doldurdu.”

“Korkuyorsun ama hoşuna da gidiyor?” dedim. “Burası güzel bir kilise.”

Dibs elimi bıraktı ve tekrar koridorda yürüdü. “Bu tuhaf sesi çıkaran şey nedir?” diye sordu.

“Birisi borulu org çalıyor ve bu ses de o aletin yaptığı müzik.”

“Ah,” dedi Dibs. “Daha önce hiç böyle bir müzik duymamıştım. Beni üşütüyor. Tüylerim ürperiyor.” Elim sıkı-

ca tuttu. "Hiç bu kadar güzel bir şey görmemiştim," diye fısıldadı. Güneş renkli camların üzerinde parlıyordu ve ışık huzmeleri üzerimize doğru iniyordu.

"Hadi buradan çıkalım," dedi Dibs yumuşak bir sesle. Kapıya tekrar döndük. Dibs omzundan geriye doğru bir bakış attı. Kapıda tekrar durdu. "Bir dakika bekle," diye fısıldadı. Mihraba doğru çekinerek el salladı ve alçak sesle, "Hoşça kal Tanrı, hoşça kal!" dedi.

Kiliseden ayrıldık ve oyun odasına döndük. Dibs dönerken yolda hiç konuşmadı. Oyun odasına döndüğümüzde masanın yanındaki sandalyeye oturdu. Bana gülümsedi. "Bu gerçekten çok güzeldi," dedi. "Bugün Tanrı'nın evindeydim. İlk kez ve tek seferliğine, Tanrı'nın evindeydim."

Orada oldukça uzun bir süre sessizce oturdu ve kenetlediği ellerine baktı.

"Söyle bana," dedi birden. "Neden bazı insanlar Tanrı'ya inanır ve bazıları da inanmaz?"

"Bu soruya nasıl cevap vereceğimi bildiğimi sanmıyorum Dibs," dedim.

"Ama bazı insanların inanıp bazılarının inanmadığı doğru?"

"Evet bence öyle."

"Büyükanнем inanıyor. Ama Baba ve Anne kiliseye inanmıyorlar. Ve Jake de inanırdı. Bana anlatırdı."

"Bence herkes kendi karar veriyor," dedim. "Kişiler tek tek kendileri adına karar veriyorlar."

"Tanrı'nın neye benzediğini merak ediyorum," dedi Dibs. "Büyükanнем bir keresinde bana Tanrı'nın cennetteki babamız olduğunu söylemişti. Baba, bildiğimiz anlamdaki baba demek. Tanrı'nın Baba'ya benzemesini istemezdim. Çünkü bazen Baba'nın beni sevdiğini zannet-

miyorum. Ve eğer Tanrı'ya Büyükanne gibi inanırsam, Tanrı'nın beni sevmesini isterim. Ama Büyükanne diyor ki, Babam beni seviyormuş. Ama eğer öyleyse bunu ben neden bilmiyorum? Büyükanne beni seviyor ve ben onu seviyorum ve bunu biliyorum çünkü çok derinlerimde bunu hissediyorum." Ellerini kalbinin üzerinde birleştirdi ve alnında endişe çizgileri belirerek bana baktı. Uzun bir sessizlikten sonra, "Olayları bu şekilde çözmek zor," diye kendince bir sonuca vardı. Pencereye yürüdü ve kiliseye baktı.

"Orası Tanrı'nın evi," dedi sakince. "Büyükanne Tanrı'nın sevgi olduğunu söylüyor. Ve Jake de Tanrı'ya inandığını söylerdi. Dua ettiğini ve bunun da Tanrı'yla konuşmak anlamına geldiğini söylerdi. Ama ben hiç dua etmedim. Ama Tanrı'yla konuşmak isterdim. O'nun ne diyeceğini duymak isterdim. Bizim sınıfta Tanrı'ya inanan bir çocuk var. O bir Katolik ve Tanrı'ya inanıyor. Yahudi olan bir başka çocuk var ve o da sinagoga gidiyor ve o da Yahudilerin Tanrı için yaptıkları bir ev." Dönüp bana baktı. Ellerini açarak kollarını bana doğru uzattı. "Ama Baba ve Anne, Tanrıya inanan insanlar değiller ve bu yüzden ben de değilim. Tanrı'yı bilmemek beni yalnız hissettiriyor." Oyun odasının içinde volta atmaya başladı.

"Büyükanne iyi bir kadın," dedi. "Kiliseye gider ve Tanrı hakkında şarkılar söyler. O inanıyor." Bana doğru geldi, ellerimi tuttu, yüzüme sorgulayarak baktı, "Söyle bana," dedi. "Neden bazı insanlar Tanrı'ya inanıyor ve bazıları inanmıyor?"

Bu, yanıtlaması zor bir soruydu. "Herkes büyüdüğünde buna kendisi karar veriyor," dedim. "Herkes neye ina-

nacağına kendisi karar verir. Ama şimdi bu senin kafanı çok karıştırıyor değil mi?"

"Evet," dedi. "Kafam çok karışık." Aramızda uzun bir sessizlik oldu.

"Şimdilerde ne yapmaya çalışıyorum biliyor musun?" diye sordu.

"Hayır. Ne?"

"Beyzbol oynamayı öğreneceğim. Baba bana öğretmeye çalışıyor. Birlikte parka gidiyoruz. Ama Baba da iyi bir oyuncu değil. Toplar, bir sopayla vurmak için fazla sert şeyler. Ve fırlatıp istediğin yere göndermek de zor. Ama nasıl olacağını öğreneceğim çünkü okuldaki tüm çocuklar beyzbol oynuyor ve ben de onlarla oynamak istiyorum. O yüzden bilmek zorundayım. O yüzden çok çalışıyorum. Ve öğreneceğim. Ama aslında çok fazla sevmiyorum. Yaşlı Bayan Henry'nin arka bahçesinde böyle koşturmaktansa hırsız polis oynamayı tercih ederdim. Artık o da bana bağıyor."

Zil çaldı. Annesi Dibs'i almaya gelmişti.

"Güle güle Dibs," dedim. "Seni tanımak gerçekten çok güzeldi."

"Evet. Benim için de öyleydi," diye karşılık verdi Dibs. "Hoşça kal."

Kabul salonuna gittik. Beni bırakıp annesinin elini tuttu. "Merhabalar Anne," dedi. "Artık gelmeyeceğim. Bu bir vedaydı."

İkisi birlikte ayrıldı; oyunu ile kendisini ortaya koyup o odada mutlu ve yetenekli bir çocuk olarak ortaya çıkan küçük bir oğlan ile üstün yetenekli çocuğunu anlamaya ve onunla gurur duymaya başlayan bir anne.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İki buçuk yıl sonra bir gün evimin salonunda oturmuş bir şeyler okuyordum. Evim bir sokağın köşesinde, zemin katta. Pencereler açıktı ve bir çocuk sesi geldi. Bu güçlü ve cıvıl cıvıl ses bana bir yerlerden tanıdık geliyordu:

"Peter May sana diyorum, aşağıya in ve bahçeme bak. Yirmi yedi tane farklı çalı ve bitki var bahçemde. Gel ve gözlerinle gör!"

"Yirmi yedi ne, ha?"

"Farklı çalı ve bitki... Bahçemde."

"Ah."

"Gel ve gör."

"Boş ver! Bak bilyelerim var. Değiş tokuş yapmak ister misin?"

"Evet. Neyle değiştirmek istersin?"

"Neyin var? Neyin var Dibs?"

Evet. Bu Dibs ve bir arkadaşıydı.

"Sana söylüyorum! Sana söylüyorum!" diye heyecanla bağırdı Dibs. "Bana o yılan gözü mavi bilyeyi verirsen, ben de sana bu ilkbaharın ilk solucanlarını veririm."

"Gerçekten mi? Neredeler peki?"

"Tam buradalar!" Dibs elini cebine attı ve küçük cam bir kavanoz çıkardı, kapağını açtı ve solucanı dikkatle çıkardı. Gülümsüyordu. Peter etkilenmiş benziyordu.

"Unutma," dedi Dibs hararetle. "Elimdeki, bu ilkbaharın gerçek bir ilk solucanı."

Dibs belli ki aşağı sokaktaki bahçeli büyük bir apartman dairesine taşınmış olmalıydı. Birkaç gün sonra ona sokakta rastladım. Birbirimize baktık. Dibs kocaman gü-lümsedi ve uzanıp elimi tuttu.

"Merhaba," dedi.

"Merhaba Dibs."

"Senin kim olduğunu biliyorum."

"Öyle mi?"

"Ah evet! Sen muhteşem oyun odasının hanımısın," dedi. "Sen Bayan A'sın."

Konuşmak için yolumuzun üzerindeki apartmanlardan birinin basamaklarına oturduk.

"Evet," dedim. "Ve sen de Dibs'sin."

"Artık büyüdüm," dedi. "Ama çok, çok küçükken seni ilk görmeye geldiğimi hatırlıyorum. Oyuncakları, bebek evini ve kumu ve kurduğum dünyadaki kadınları, adamları ve çocukları hatırlıyorum. Çanları, gitme zamanını ve kamyonu hatırlıyorum. Suyu, boyaları ve tabakları hatırlıyorum. Odamızı, kitaplarımızı ve kayıt cihazını hatırlıyorum. Tüm insanları hatırlıyorum. Ve senin benimle nasıl oyun oynadığını hatırlıyorum."

"Ne oynuyorduk Dibs?"

Dibs bana doğru eğildi. Gözleri parlıyordu. "Yaptığım her şeyi, sen de yapıyordun," diye fısıldadı. "Söylediğim her şeyi, sen de söylüyordun."

"Demek böyle yapıyordum!" dedim.

"Evet. 'Bu senin odan Dibs,' dedin bana. 'Tüm bunlar senin için. Eğlenmene bak Dibs. Eğlenmene bak. Kimse sana zarar vermeyecek. Eğlenmene bak,' dedin." İç çekti. "Ve ben de eğlendim. Daha geçen gün aklıma geldi ve üze-

rinden ne kadar zaman geçtiğini hesapladım. İki yıl, altı ay, dört gün önceki Perşembe.”

“Demek o gün senin için çok önemliymiş ki,” dedim, “takvimde işaretlemişsin. Bunu neden yaptın Dibs?”

“Bilmiyorum,” dedi. “Hiç unutmadım. Sık sık aklıma geldi.” Uzun bir duraksama oldu. Dibs doğruca bana bakıyordu. Derin bir iç çekti. “İlk başta oyun odası çok çok büyük görünmüştü. Ve oyuncaklar çok cana yakın değildi. Ve ben de çok korkuyordum.”

“Orada korkuyor muydun Dibs?”

“Evet.”

“Neden korkuyordun?”

“Bilmiyorum. İlk başta korkmuştum çünkü senin ne yapacağını bilmiyordum ve ben ne yapacaktım onu da bilmiyordum. Ama sen bana dedin ki ‘Bunlar hep senin Dibs. Eğlenmene bak. Seni burada kimse incitemez.’”

“Öyle mi dedim?”

“Evet,” dedi Dibs son derece kararlı bir şekilde. “Bana böyle söyledin. Ve ben de giderek sana inandım. Ve böyle oldu. Sen bana düşmanlarımla, onlar bağırarak beni incittikleri için benden özür dileyene kadar savaşmamı söyledin.”

“Peki sen bunu yaptın mı?”

“Evet. Düşmanlarımla buldum ve onlarla dövüştüm. Ama sonra gördüm ki artık korkmuyorum. Sevgiyi hissettiğimde mutsuz olmadığımı fark ettim. Şimdi büyük, güçlü ve korkusuzum. Ve son geldiğimde kiliseye gittiğimizi de hatırlıyorum. Tanrı’nın ne kadar büyük olduğunu keşfettiğimi hatırlıyorum. Kapı çok yüksekti. Ve tavan da o kadar yukarıdaydı ki sanki cennete uzanıyordu. Ve sonra birden müzik başlamıştı da tüylerim ürpermışti. Hem

çıkmaq istemiştim hem de orada kalmak. Geçen gün o kilisenin önünden geçtim. Kapıya kadar tüm basamakları ıktım. Kapı kapalıydı. Kapıyı aldım ve anahtar deliğinden seslendim. ‘Evde kimse var mı?’ Ama sanırım kimse yoktu çünkü açan olmadı, ben de döndüm.”

Dibs’in merdivenlerden çıkışını ve o ağır oymalı kapıyı nazikçe çalışını gözümde canlandırabiliyordum.

Birden yerinden sıçradı. “Gel bahçemi gr,” dedi. “ok hem de çok büyük bir bahçe ve içinde bir sürü çalı ve bitki var. Tahmin et kaç çeşit?”

“Ah,” dedim. “Yirmi yedi mi?”

“Evet,” diye bağırdı Dibs. “Nereden bildin? İki hafta önce sayana kadar ben bile bilmiyordum. Hiç bahçeme geldin mi?”

“Hayır. Bahene hiç gelmedim,” diye karşılık verdim.

“O zaman nasıl bildin? Nasıl bilebildin? Nasıl bilebildiğini bana da söyle!”

“Oraya gelip saymadan bilemeyeceğimi mi düşünüyorsun?”

“Ama,” dedi Dibs, kızarak. “Ama bu saymaktan daha başka bir şey. Her bitkiye ve alıya dikkatle bakman ve neyin farklı olduğunu grmen gerekir. Sonra farklılığın ne olduğunu bulursun. Sonra onları sayarsın. Her bitkinin adını ve yerini bir yere yazarsın. Hızlı ve kolay bir şekilde yapılabilecek bir iş değıl. ylece tahmin edebileceğın bir şey değıl. Ve hiç bahçeme gelmediysen ve bunların hiçbiri-ni yapmadıysan, o zaman orada yirmi yedi farklı tür olduğunu nereden bilebilirsin Tanrı aşkına?”

“Peki Dibs, sana söyleyeceğim,” dedim. “Geçen gün dairemde oturmuş açık pencerenin önünde kitap okuyordum ve senin Peter’a ‘Bahçemde yirmi yedi farklı tür bitki

ve çalı çeşidim var,' dediğini duydum. Ona ilkbaharın ilk solucanlarından birini verdiğin gündü."

"Ah!" diye bağırdı Dibs. "Çünkü sen de burada oturuyorsun. Bayan A, demek biz artık komşuyuz!"

"Evet. Komşuyuz."

"Bu iyi işte," dedi Dibs. "Peki, o halde, şimdi gelip bahçemi görebilirsin." Dibs'in bahçesine gittik ve bana yirmi yedi farklı çeşit bitkisini gösterdi.

Birkaç gün sonra, yolda anne ve babasına rastladım. Selamlaştık ve annesi ile babasının her ikisi de tüm yardımlarım için bana tekrar teşekkür ettiler. Dibs'in inanılmaz bir ilerleme göstermeye devam ettiğini, iyi uyum gösteren, mutlu bir çocuk olduğunu, diğer çocuklarla tatmin edici ilişkiler kurabildiğini söylediler. Şimdi üstün yetenekli çocuklar için olan bir okula gidiyordu ve gayet başarılıydı.

Tam o anda, Dibs bisikletiyle bir Kızılderili gibi bağırarak köşeden çıktı.

"Dibs," diye seslendi annesi. "Dibs gel bak burada kim var. Bu hanımı hatırlıyor musun?"

Dibs bisikletiyle devam etti ve gülerek, "Merhaba," diye bağırdı.

"Merhaba Dibs," dedim.

"Annen sana bir soru sordu Dibs," dedi Baba.

"Evet Baba, onu duydum," dedi Dibs. "Bu hanımı tanıyıp tanımadığımı sordu. Elbette, bu hanımı tanıyorum. O benim ilk arkadaşım."

Baba biraz mahcup olmuş görünüyordu. "Peki madem anneni duydun, o halde neden ona cevap vermedin?"

"Üzgünüm Baba," dedi Dibs. Gözünde bir seyirme oldu.

"Sizi tekrar görmek çok güzel," dedi "Baba" bana.

“Kusuruma bakmazsanız gitmek zorundayım.” Arabasına doğru yürüdü.

Dibs arkasından seslendi, “Sen ve annem daha uyuyun çünkü ben Bayan A’yı beş gün önce gördüm!”

Baba kızardı, arabasının içinde kayboldu ve hızla uzaklaştı.

“Anne” ise biraz üzülmüş görünüyordu. “Böyle konuşma Dibs,” dedi. “Ayrıca neden ona tam adıyla seslenmiyorsun? Neden hep Bayan A diyorsun?”

Dibs bisikletiyle geriye sıçradı.

“Bayan A. Bayan A. Özel bir arkadaş için özel bir ad,” diye bağırdı. İtfaiye sesi çıkararak uzaklaştı.

Evet, Dibs değişmişti. Kendisi olmayı, kendisine inanmayı, kendini özgür bırakmayı öğrenmişti. Artık rahat ve mutluydu. Bir çocuk olabiliyordu.

SON SÖZ

Dibs'in karanlık zamanları olmuştu ve bir süre hayatın gölgeli tarafında yaşamıştı. Ancak o, karanlık zamanlardan çıkma, gölgelerle ve gün ışığıyla baş edebilecek benliğini keşfetme fırsatını bulabilmişti.

Belki de gün ışığının gölgelerle aralandığı bir hayat daha anlaşılabilir ve güzeldir. Belki fırtınalar atlatan bir ilişkide daha fazla derinlik vardır. Hiç hayal kırıklığına uğratmayan, üzmeyen ya da duyguları birbirine karıştırmayan bir deneyim, biraz tehdit edici ya da renk değişimleri olmayan yavan bir deneyimdir. Belki güven, inanç ve umudu gözlerimizin önünde somut olarak yaşayınca, bu bizde içsel bir güç, cesaret ve güven meydana getiriyordur.

Hepimiz deneyimlerimiz, ilişkilerimiz, düşüncelerimiz ve duygularımızın sonucunda büyüyen ve gelişen kişileriz. Bizler bir hayatı oluşturmaya yarayan parçaların toplamıyız.

Dibs'in hikâyesini paylaşmaya değer bulduğum için, bazı kısımları üniversite ve profesyonel toplantılardaki derslerimde öğrencilerimle paylaştım.

Bir gün eski bir öğrencimden bir mektup aldım.

Zaman ayırıp size bunu yazmasam olmazdı. Sınıfınızda ki yüzlerce öğrenciden biriyim. Ve eminim yüzümü bile hatırlamazsınız, ama bana inanın, sizi hep can kulağıyla dinledim. Şimdi denizaşırı bir yerdeyim, yine üniformamla ve yakında ha-

reket etmeyi bekliyorum. Geçen gece barakalarda bir konuşmaya tanık oldum ve tüm Amerika ve evim gözümdede tıttı. Sizin, önemli şeyler her şeyi unuttuktan sonra aklımızda kalanlardır dediğinizi hatırlıyorum. Ve her zaman yaşadıklarımız neye dikkat edeceğimizi belirliyor. Önceki gece orada, cesareti kırılmış ve ümitsiz otururken, birdenbire Dibs çıkıp geldi. Masanın karşı tarafındaki bir meslektaşım Dibs'ten bahsediyordu. Bunun beni nasıl etkilediğini hayal edebiliyor musunuz? Hemen yaklaştım. "Tanrı aşkına sen Dibs'i nereden biliyorsun?" diye sordum. Bana anlattı. Aynı sınıfta değilmışiz, hatta aynı yılda, aynı üniversiteye bile gitmemişiz. Ama Dibs tamamen aynı Dibs'ti işte! Bunun bana ne kadar iyi geldiğini size anlatmama gerek yoktur sanırım, sadece bana da değil, hepimize, çünkü ikimiz birlikte diğerlerine hikâyenin tamamını anlattık. Dibs bizim için korumak için çok çaba harcadığımız insani değerlerin bir sembolü oldu. Ve diğer meslektaşımın dediği gibi, "Dibs burada bizimle oldukça, kaybedemeyiz."

Ama beni asıl etkileyen şey, gerçek Dibs'in, Tanrı'm ne dinamik bir güçtü o, nasıl olup da benim bir parçam olabildiği idi. Aldığım eğitimi düşündüm. Derecemi işletme alanında aldım, psikolojik jargon konusunda uzman değilim ve vakanın tüm psikolojik çıkarımlarını da kaçırdığıma eminim ancak Tanrı şahidim olsun, Dibs benim okul hayatımda karşılaştığım, bana bütün bir insan olmanın ne demek olduğunu ve hatta bunun da ötesini öğreten, tek gerçek örnekti. Şu üç cümleyi asla unutmayacağım: Dediğim gibi istediğim gibi. Dediğin gibi istediğin gibi. Dediğimiz gibi istediğimiz gibi. Sanırım Dibs dünya genelinde hepimizin istediği şeyi istiyordu: Değerli bir insan olduğunu hisetmek için fırsat. Onurlu bir insan olarak istenmek, saygı görmek, kabul edilmek.

Dibs'in ailesi banliyöye taşınınca onlarla irtibatım keşildi. Yıllar geçti. Sonra bir gün üstün yetenekli erkek çocuklar için olan bir okulda öğretmenlik yapan bir arkadaşım okul gazetesindeki bir mektubu bana gösterdi. Müdürriyete ve okul yönetimine gönderilmişti. Arkadaşım Dibs'i bilmiyordu. Ancak benim kendilerine fırsat verildiğinde, günlük hayatlarında anlayış ve cesaret gösteren çocuklar tarafından yapılan tüm yorumlara ilgi duyduğumu biliyordu. Okul gazetesindeki açık mektubu okudum:

Bu, sınıf arkadaşlarımdan ve dostlarımdan birinin yakın zamanda okuldan atılmasına karşı çıkmak için kaleme aldığım açık bir mektuptur. Açıkçası vurdumduymazlığınıza, anlayış ve duygu yoksunluğunuza kızgıyım. Arkadaşımın sınavda kopya çektiği için "Okuldan onursuz bir şekilde uzaklaştırıldığı" fısıltıları kulağıma kadar geldi. Arkadaşım kopya çekmediğini söylüyor ve ben ona inanıyorum. Kendisi bir tarihi doğrulamaya çalışıyormuş, ki bu tarih çok önemli olan bir tarih, ve tarihin kesinliğinden emin olmak için aslında doğrulanması gerekir. Bence sizler bizim zaman zaman neyi neden yaptığımızı anlamıyorsunuz. Bir insanın bildiğini doğrulamaya çalışmasının yanlış olduğunu mu düşünüyorsunuz? Bildiğimizden emin değilseniz, bunu cehalet bulutlarıyla örtmemizi mi tercih edersiniz? Kaldı ki sınavların amacı nedir ki zaten? Sınavlar eğitimde başarıyı artırmak için midir; yoksa başarmak için çok çalışın bir insanın acı çekmesi, alay edilmesi ve derinden yaralanması için mi yapılır?

Bir öğretmen dün, kalabalık bir grubun önünde arkadaşımın okulun temposu onun için fazla hızlıysa ve yakalamak için kendisini kopya çekmek zorunda hissediyorsa,

başka bir okula gitmesinin onun için daha iyi olacağını söyledi. Ben kendi adıma bu ifadeyle aşağılandığımı hissettim. Eğer okulum buraya gelmek ve bizimle birlikte olmak isteyen herkese, her zaman kapılarını açmıyorsa o zaman bu okuldan utanç duyarım. Bu dünyada otorite ve güç göstermekten çok daha önemli şeyler vardır. İntikam, ceza ve acıdan daha önemli şeyler... Sizler eğitimci olarak cehalet, önyargı ve kötülük kapılarının kilitlerini açmak zorundasınız. Onuru ve özsaygısı rencide edilerek kendisine üzüntü yaşatıldığı için arkadaşımından özür dilenmediği ve hakları iade edilmediği sürece bu sonbahar okula dönmeyeceğimi bildiririm.

İçtenlik ve eylemlilikle,
Saygılarımı sunarım,
Dibs

“Şimdi kaç yaşında?” diye sordum.

“On beş.”

“İlginç bir mektup yazmış,” dedim. “Nasıl birisi?”

“Parlak bir çocuk. Fikirlerle dolu. Herkes ve her şeyle ilgili. Çok duyarlı. Gerçek bir lider. Bu öfkeli çıkışının hoşuna gideceğini düşündüm. İnandığı şeyler için mücadele ediyor. Okul yönetimi onu kaybetmek istemeyecektir. Muhtemelen önerisini dikkate alacaklardır.” Kahkaha attı. “Herkes için adalet ve eşitlik mektupları koleksiyonunda saklamak ister misin?”

“Teşekkürler,” dedim. ‘İçtenlik ve eylemlilikle.’ Buna inanıyordum.

YAZARIN NOTU

Oyun terapisi seansları bittikten bir hafta sonra, bir klinik psikolog çok ilgili ve işbirliğine açık olan Dibs'e Stanford-Binet zekâ testi uyguladı. Dibs daha önce hiç karşılaşmadığı testörle iyi bir ilişki kurdu. Test sonunda Zekâ Bölümü puanı 168 çıktı.

Bu kez bir okuma testi verildi. Dibs'in okuma puanı yaşının ve eğitim düzeyinin yıllar ötesindeydi. Testöre "Böyle sebepsizce bir şeyden diğerine atlayarak" okumayı özellikle sevmediğini anlatmaya çalışarak testi durdurduğunda hâlâ sorulara doğru cevap vermeyi sürdürüyordu. Ona "Devamlılığı olan ve ilgi alanında olan şeyleri okumayı tercih ettiğini" söyledi.

Test sonuçları Dibs'in entelektüel kapasitesini etkili olarak kullanan, istisnai düzeyde üstün yetenekli bir çocuk olduğunu gösteriyordu.

Dibs'in ailesi tüm terapi seanslarını kaydetmek, kaydedilmiş malzemeyi kullanmak, eğer terapist çocukları anlama konusunda bunun bir faydası olacağını düşünürse uygun tahrifattan sonra araştırma, eğitim ve yayın için yazılı izin verdiler. Anne ve babasının yazılı izni olmadan hiçbir seans benim tarafımdan kayıt edilmemiştir.

Bu kitap kaydedilmiş seanslar üzerinden yazılmıştır. Kayıtlar tüm kişisel verileri tahrif edilerek kullanılmıştır. Yanlış başlangıçlar, tekrarlamalar daha okunaklı bir yayın için kayıtlardan çıkarılmıştır. Dibs ve terapisti arasındaki

konuşmalar Çocuk Rehberlik Merkezi'nde yapılan seanslardan kelimesi kelimesine alınmıştır. Annesi ile olan görüşmeler de ayrıca onunla yapılan görüşmelerin kayıtlarından alınmış ve tam olarak aktarılmamıştır çünkü bazı konuşmalar çok kişisel ve tanımlayıcıdır ve Dibs ile doğrudan ilişkili değildir.

Ancak Dibs ve annesinden gelmeyen hiçbir sözcük metinde yer almamıştır. Bir çocuk, fırsat verildiğinde, dürüst ve içten bir iletişim kurma yeteneğine sahiptir. Saygı gören ve kabul edilen bir anne de ayrıca eleştirilmeyeceğini ve suçlanmayacağını bildiği zaman içtenlikle kendisini ifade edebilir.

